



STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 93 · 12. juni
Sesjonen 2024–2025

Møte torsdag den 12. juni 2025 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr.93):

1. Innstilling fra næringskomiteen om Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden (Innst. 525 S (2024–2025), jf. Meld. St. 24 (2024–2025))
2. Innstilling fra næringskomiteen om Lov om mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser (mineralloven) (Innst. 521 L (2024–2025), jf. Prop. 71 L (2024–2025))
3. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i politiloven (bevæpning i daglig tjeneste) (Innst. 515 L (2024–2025), jf. Prop. 140 L (2024–2025))
4. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Helge André Njåstad og Johan Aas om generell bevæpning av norsk politi (Innst. 523 S (2024–2025), jf. Dokument 8:89 S (2024–2025))
5. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i partiloven (innberetning og offentliggjøring av bidrag fra bakenforliggende givere) (Innst. 528 L (2024–2025), jf. Prop. 144 L (2024–2025))
6. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve og Morten Stordalen om tilgang på etanolfri bensin og Representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om å unnta bensin 98 oktan E0 fra omsetningskravet (Innst. 449 S (2024–2025), jf. Dokument 8:188 S (2024–2025) og Dokument 8:252 S (2024–2025))
7. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om tiltak for å løse mikroplastkrisen (Innst. 418 S (2024–2025), jf. Dokument 8:231 S (2024–2025))
8. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om å ivareta natur og lokalsamfunn ved opprustning av forsvar og forsvarsindustri (Innst. 462 S (2024–2025), jf. Dokument 8:258 S (2024–2025))
9. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve, Morten Stordalen, Himanshu Gulati og Sylvi Listhaug om bedre togkapasitet og videreføring av tilbringertjenesten til hovedflyplassen (Innst. 434 S (2024–2025), jf. Dokument 8:215 S (2024–2025))
10. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve og Morten Stordalen om å øke bruken av sambruksfelt (Innst. 432 S (2024–2025), jf. Dokument 8:216 S (2024–2025))
11. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigbjørn Gjelsvik, Else Marie Rødby, Sandra Borch, Trine Fagervik, Åslaug Sem-Jacobsen, Kathrine Kleveland og Kjerstin Wøyen Funde-rud om ansvar for statlig bygde bruer (Innst. 429 S (2024–2025), jf. Dokument 8:219 S (2024–2025))
12. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigbjørn Gjelsvik, Geir Adelsten Iversen, Trine Fagervik, Sandra Borch, Lisa Marie Ness Klungland og Ole André Myhrvold om å la 16- og 17-åringer kjøre tryggere kjøretøy (Innst. 417 S (2024–2025), jf. Dokument 8:222 S (2024–2025))
13. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås, Lars Haltbrekken, Ingrid Fiskaa, Marian Hussein, Birgit Oline Kjerstad, Kari Elisabeth Kaski og Grete Wold om å nedskalere miljøfiendtlige firefelts motorveiprosjekter (Innst. 419 S (2024–2025), jf. Dokument 8:223 S (2024–2025))
14. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigrid Zurbuchen Heiberg, Une Bastholm og Rasmus Hansson om en bedre bypolitikk (Innst. 453 S (2024–2025), jf. Dokument 8:251 S (2024–2025))
15. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om bedre togforbindelser mellom Norge og Sverige (Innst. 445 S (2024–2025), jf. Dokument 8:257 S (2024–2025))
16. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Endringer i yrkestransportloven mv. (drosjetilbud, internkontroll, kontrollutrustning og tilknytning til sentral)

(Innst. 517 L (2024–2025), jf. Prop. 139 L (2024–2025))

17. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigbjørn Gjelsvik og Mona Fagerås om tiltak for en mer seriøs drosjenæring og om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Inge Lien, Sigbjørn Gjelsvik og Geir Adelsten Iversen om tiltak for en tryggere drosjenæring (Innst. 425 S (2024–2025), jf. Dokument 8:149 S (2024–2025) og Dokument 8:221 S (2024–2025))
18. Referat

Presidenten [10:00:01]: Representantene Gisle Meininger *Saudland* og Heidi Greni, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Følgende innkalte varerepresentanter tar nå sete:

For Nordland: Trine *Fagervik*

For Vestfold: Henning *Wold*

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:00:24]

Innstilling fra næringskomiteen om Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden (Innst. 525 S (2024–2025), jf. Meld. St. 24 (2024–2025))

Presidenten [10:00:36]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Rune Støstad (A) [10:01:16] (ordfører for saken): I dag markerer vi et viktig veiskille for en av Norges viktigste framtidsnæringer. Havbruksnæringen skaper arbeidsplasser og verdier over hele landet, eksporterer for nesten 180 mrd. kr og leverer sunn mat til hele verden. Nå legger vi grunnlaget for en bærekraftig og kunnskapsbasert vekst – til beste for både miljø og lokalsamfunn. Vi vet at dagens system ikke har redusert miljøbelastningen godt nok, og at det begrenser videre vekst. Det gjør vi noe med nå.

Jeg har hatt gleden av å være saksordfører for denne meldingen og vil begynne med å takke alle partiene for et godt og grundig arbeid. Det har vært tett, god og tillitsfull dialog over lang tid. Resultatet er en avtale som forener ulike hensyn: vekst og miljø, innovasjon og forutsig-

barhet, lokal verdiskaping og nasjonal styring. Når flere partier setter seg sammen, lytter til hverandre og finner løsninger i fellesskap, viser vi styrken i vårt demokrati. Når både miljøorganisasjoner, næringen selv, kommuner og lokalsamfunn langs hele kysten er fornøyd, må vi ha truffet ganske så bra.

Hovedretningen i meldingen fra regjeringen ligger fast, og detaljene i det nye systemet kommer i løpet av det neste året, men noen viktige stolper har vi slått fast. Framtidig regulering av havbruksnæringen skal bygge på faktisk og målbar miljøpåvirkning. Det betyr at det er den reelle effekten på miljøet, ikke bare typen teknologi eller hvor den ligger, som skal være grunnlaget for regulering. Vi går bort fra dagens mer statiske modell til en ny og mer dynamisk modell, der aktørene får insentiver til å redusere sine utslipp og sin påvirkning.

Et grep vi gjør allerede nå, er å innføre en teknologinøytral ordning. Denne vil i første omgang gjelde for røde områder der produksjonen er tatt ned. Denne miljøteknologiordningen gir et tydelig signal om at det skal lønne seg å drive med lavt miljøavtrykk og god dyrevelferd. Det skal lønne seg å kutte utslipp. Det gir forutsigbarhet, og det gir innovasjon.

Norge er verdensledende på å produsere mat fra havet. Vi er også verdensledende når det gjelder kunnskap om oppdrett og påvirkning på miljøet. Det betyr likevel ikke at vi slår oss til ro med det. Derfor sier vi i dag at dette også handler om å videreutvikle kunnskapsgrunnlaget.

En viktig del av avtalen mellom samarbeidspartiene er at vi fortsatt skal sikre bedre datagrunnlag, bedre overvåkning og mer transparent dialog om påvirkning på villaks og miljø. Det er viktig for legitimiteten, både i befolkningen og i markedet. Vi vet at fiskevelferd og miljøhensyn må gå hånd i hånd med verdiskaping.

Jeg er glad for at flertallet setter klare ambisjoner for å redusere påvirkningen på villaksen. Det handler om å ivareta en nøkkelart i våre økosystem og en viktig del av vår naturarv. Samtidig legger vi til rette for at næringen skal kunne vokse innenfor bærekraftige rammer.

For de kystkommunene som legger til rette for næringen, videreføres og styrkes havbruksfondet. Kommunene skal fortsatt ha en sentral rolle i planarbeidet, men vi ber også regjeringen vurdere å samle det overordnede ansvaret for koordinering av havbruksforvaltningen i et fiskeri- og havbruksdirektorat.

Jeg er glad for at vi har fått en bred enighet om en av Norges viktigste næringer. Arbeiderparti-regjeringen har lagt fram en offensiv stortingsmelding med en tydelig retning, og gjennom avtalen viderefører vi den retningen. Norge skal ha en verdensledende og bærekraftig havbruksnæring. Reguleringen skal bygge på faktisk påvirkning på natur og miljø og gi individuelle insentiv for

redusert miljøavtrykk. Vi ønsker vekst i næringen, men på miljøets premisser. Påvirkningen fra lakselus skal ned, som omtalt i meldingen. Dette gir forutsigbarhet for næringen, ambisjoner for miljøet og trygghet for kystsamfunnene.

Erling Sande (Sp) [10:06:27] (leiar i komiteen): Det at landet vårt ser ut som det gjer, med busetting, aktivitet og levande lokalsamfunn i heile landet og langs heile kysten, gjev ikkje berre ein stor valfridom til kvar og ein av oss knytt til kvar ein kan busette seg, det styrkjer òg verdiskapinga i landet vårt. Det skapar ny aktivitet og ny verdiskaping gjennom at driftige og nyskapande folk ser moglegheitene i nærmiljøet sitt. Slik vaks òg havbruksnæringa fram.

Gründerar langs kysten nytta naturlege fortrinn og starta i det små med dei første merdane. Dei bygde seg erfaring og kunnskap og bygde selskapa sine stein for stein. Dette var starten på det som i dag er ei svært viktig næring langs heile kysten vår. Dette er ei næring som skapar sysselsetjing i mange lokalsamfunn og store verdier som kjem både lokalsamfunn og fellesskapen vår til gode.

Det er flott at når vi handsamar vegen vidare og overgangen til eit nytt system for denne viktige næringa, er det eit breitt fleirtal og mange parti som står saman om å peike ut retninga vidare. Det gjev tydelege og føreseielege signal til både næring og lokalsamfunn. Det gjev kraft til dei som arbeider med å gjere næringa meir berekraftig og tek grep for å sikre natur og miljø i aktiviteten sin. Det gjev òg meir tryggleik til dei mange som er opptekne av artsmangfaldet i naturen, villaksstammane våre, og korleis vi sikrar det som er viktig for både rekreasjon og inntekter knytt til laksefiske i mange vassdrag landet over.

Denne breie forankringa har det vore viktig for Senterpartiet å bidra til. Vi meiner det er mogleg å legge til rette for berekraftig vekst i ei viktig distriktsnæring, samtidig som vi reduserer miljøbelastninga frå næringa. Fleirtalet peikar nettopp på kor viktig det er å få på plass verkemiddel innanfor miljøteknologi for å sikre dette. Det må vere ei meir individuell tilnærming til dei som driv i næringa, der ein styrkjer og gjev moglegheiter til dei som oppnår resultat på miljøområdet, og dei som får fram nye løysingar.

Lakselusproblematikken er via mykje plass i stortingsmeldinga, og det er ikkje unaturleg. Vi har som land eit ansvar for å ta vare på den norske villaksen. Vi ser at bestanden er på eit faretrugande lågt nivå mange stader, og det er nødvendig å ta grep for å vareta han.

Lakselus er ei stor utfordring, men villaksen blir òg utsett for andre klima- og miljøtruslar. Difor er det, som komiteen peikar på, svært viktig med meir kunnskap og

meir kunnskap ein er samd om – om ein kan seie det slik – om både påverknaden lakselusa har på villaksen, effekten av ny teknologi i oppdrett og korleis andre faktorar spelar inn. Dette er, slik saksordføraren sa, faktisk målbar kunnskap, og datainnsamling er sentralt. Dette har komiteen vore oppteken av i innstillinga. Ei styrkt satsing på dette området er òg viktig for å sikre legitimitet til oppdrettsaktiviteten lokalt.

Det har vore viktig for Senterpartiet å peike på at havbruksnæringa er verdsett òg fordi ho skapar ringverknader lokalt. Det er det viktig at ho gjer òg i framtida. Direkte og indirekte sysselsetjing er viktig, men òg at næringa gjennom Havbruksfondet bidreg til at noko av verdiskapinga ligg att i lokalsamfunn, vertskommunar og fylka, der verdiskapinga skjer. Det er eit rettferdsperspektiv i det at der natur blir stilt til disposisjon for næringsaktivitet, skal det òg liggje att nokre pengar til å utvikle dei lokalsamfunna. Det er òg viktig for rekrutteringa til havbruksnæringa at det finst gode lokalsamfunn med aktivitet å busette seg i langs heile kysten vår.

Oppdrettsnæringa har både små og mellomstore aktørar, men også nokre verkeleg store aktørar. Senterpartiet er opptekne av at det òg skal vere rom for eit slikt mangfald i framtida. Difor må det rammeverket vi legg for næringa framover, ikkje vere grunnen til at det tvingar seg fram strukturendringar som elles ikkje ville skjedd. Det har vi eit generelt ansvar for å tenkje på i all regelverksutforming. Vi må tenkje på forenkling, gjere det lettare for dei aktørane, både innanfor havbruk og innanfor andre næringar, som må innrette seg etter dei lover og reglar vi vedtek i denne salen.

Til slutt har eg lyst å takke saksordføraren for eit veldig godt og grundig arbeid. Han skal ha sin del av æra for at vi har klart å samle oss så breitt som vi har gjort i denne saka.

Eg tek opp forslaget Senterpartiet er med på.

Presidenten [10:11:13]: Representanten Erling Sande har tatt opp det forslaget han refererte til.

Sivert Bjørnstad (FrP) [10:11:26]: Jeg synes saksordføreren har gjort en så god jobb at jeg har lyst til å begynne med å takke saksordføreren for den enigheten vi har kommet fram til i dag. Det er et godt arbeid på tvers av politiske partier som gjør at denne næringen har forutsigbare år foran seg.

Det er en viktig næring vi debatterer i dag. Den består av tusenvis av arbeidsplasser, både direkte og indirekte. Det fine med disse arbeidsplassene er at de har høy verdiskaping per sysselsatt, og i en tid med mangel på arbeidskraft må det være den viktigste parameteren i årene framover. Dette er en næring som er enormt viktig for mange kystsamfunn, men det er også en næring som har blitt stemoderlig behandlet av dagens regjering. Jeg

tror grunnrenteskatten er den eneste substansielle saken som har gått til Stortinget som har omhandlet denne næringen så langt. Heldigvis har vi denne stortingsmeldingen, som vi har fått en bred enighet om, og som skal gjelde for årene framover.

Vårt utgangspunkt er at vi ønsker vekst. Vi har ikke hatt volumvekst i nevneverdig grad de siste ti–tolv årene. Det er en vanskelig situasjon å være i over tid. Samtidig har kostnadene økt i den perioden. Vi har også hatt flaks, kan man si, med valutaen, noe som gjør at eksportverdiene er store. Men vi er nødt til å ha volumvekst hvis næringen skal utvikle seg videre. Sånn kan man også få nye produksjonsmetoder og en stor og voksende leverandørindustri.

Vi mener at meldingen hadde feil utgangspunkt: Man skulle først vedta prinsippene, og så skulle man utrede dem. Nå snur vi om på det ved at vi først skal utrede, og så skal prinsippene tilbake til Stortinget for vurdering. Vi sier ikke nå ja til lusekvoter og/eller luseavgift – det må utredes, sammen med NOU-ens forslag og forbedringer i dagens modell – men vi sier ja til individuelle insentiver og at gratispassasjerproblematikken skal opphøre. Det kan aktørene planlegge etter.

Det er flere ting i enigheten vi er fornøyd med, selv om vi skulle ha gått enda lenger. Vi er fornøyd med at MTB, maksimalt tillatt biomasse – bunnplanken i reguleringsystemet i dag – beholdes til det er avklart hva slags reguleringsregime som skal gjelde i framtiden. Dette har svært mange av aktørene vært opptatt av. Det er ikke så rart når det er disse tillatelsene som er pantsatt, og som egentlig er hele grunnlaget for eksistensen til selskapene.

Vi er også fornøyd med at formålet med særtillatelsene skal beholdes. Det er viktig for videre utvikling og vekst i denne næringen. At man kan ha både forsknings-tillatelser, visning, stamfisk, utvikling osv., er viktig for næringen.

Vi er fornøyd med at de artsspesifikke tillatelsene opprettholdes. Jeg tror det er et godt bilde på situasjonen når både næring og miljøorganisasjoner var skeptiske til det regjeringen hadde foreslått. Da er det klokt at stortingsflertallet lytter til det. Det at man i en håndven-ding og helt plutselig skal kunne gjøre om konsesjoner for blåskjell, kveite eller torsk, til f.eks. laks, gir lite mening, bortsett fra på et teoretisk skrivebord.

Vi er også fornøyd med at Havbruksfondet, som ble opprettet under Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen, skal videreføres og videreutvikles. Det er viktig og bra at de kommunene som legger til rette for næringsvirksomhet, får noen av inntektene fra den næringsvirksomheten. Etter at selskapsskatten i sin helhet går inn til staten, er det ikke så mange insentiver igjen.

Vi er selvfølgelig veldig fornøyd med samlingen av det statlige byråkratiet i et fiskeri- og havbruksdirekto-

rat. Det er klokt. Det har vært forsøkt tidligere, gjennom Trøndelagsmodellen, for 20 år siden, med svært gode resultater for både næring og forvaltning. Det er veldig bra.

Med denne enigheten får vi sårt tiltrengt forutsigbarhet og stabilitet for næringen.

Jeg tar opp de forslagene som Fremskrittspartiet står bak.

Presidenten [10:16:30]: Representanten Sivert Bjørnstad har tatt opp de forslagene han refererte til.

Olve Grotle (H) [10:16:40]: Havbruket er ei av dei viktigaste næringane vi har. Det produserer 1,6 mill. tonn god og sunn mat, bidreg med enorme verdier i form av skattar og avgifter til det offentlege, skapar aktivitet langs kysten og i heile landet og gjev tusenvis av arbeidsplassar. Mange kystsamfunn som i dag er fulle av liv og røre, kunne ha vore avfolka i dag hadde det ikkje vore for havbruket.

Havbruk er framleis ei ung næring, men ho har eit enormt potensial for bærekraftig vekst. Difor er det bra at havbruksmeldinga og den avtalen som er inngått mellom partia her på Stortinget, i det første punktet slår fast:

«Norge skal ha en verdensledende og bærekraftig havbruksnæring, som skaper verdier for kystsamfunn, nasjonal økonomi og global matforsyning slik meldingen peker på. Dette innebærer at politikken skal bygge opp under en konkurransedyktig og kunnskapsbasert havbruksnæring.»

Men det er viktig å understreke at havbruksnæringa òg har utfordringar knytt til berekraft, miljø og fiskehel-se. Vidare vil det vere avgjerande for vekst i produksjonen at ein finn gode og akseptable løysingar på dette. Dette har òg fått ei sentral rolle i både havbruksmeldinga og avtalen mellom dei sju partia, der det m.a. heiter at framtidig regulering av havbruk skal byggje på faktisk og målbar miljøpåverknad og vere innretta med individuelle insentiv for havbrukselskapa.

Etter at havbruksmeldinga blei lagt fram, blei det for mange klart at ho ikkje gav eit godt nok kunnskapsgrunnlag til å fastsetje framtidig rammeverk for næringa. I forliket på Stortinget er det no slått fast at både havbruksmeldinga sin modell, havbruksutvalet sin modell og dagens modell må greiast ut meir før Stortinget kan gjere endeleg vedtak. Dermed gjekk det ikkje slik mange frykta, at Stortinget skulle fastsetje ny ordning utan tilstrekkeleg kunnskap. Det er likevel uheldig at næringa i åra framover må leve med den uvisse dette utgreiingsarbeidet gjev. Det ansvaret må regjeringa bere åleine.

Havbruksmeldinga slo fast at havbruksnæringa har eit stort potensial for bærekraftig vekst, men at ho har utfordringar med påverknaden lakselus har på villaksen. Det har Høgre sagt seg samd i. Vi har òg tatt til orde for at det er nødvendig med meir kunnskap om lakselusa

sin faktiske og relative påverknad på villaksen, og at eit slikt arbeid må gjerast av eit breitt samansett utval av forskarar og fagfolk. I forliket er dette temaet tatt med, og det ligg òg inne i eit av oppmodingsforslaga i saka.

Det er òg einigheit om at ein, for å skape betre dialog og samspel mellom dei ulike aktørane, skal be regjeringa vurdere å opprette eit fast utval der relevante aktørar frå næringa, Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet og andre kan delta.

I mange høyringsinnspel blei det peika på at det er nødvendig å samle den offentlege reguleringa av havbruket vårt. I forliket på Stortinget er det no lagt opp til at det overordna ansvaret for koordinering skal samlast i eit fiskeri- og havbruksdirektorat. Det seier Høgre seg glad for.

Skal ein løyse dei utfordringane havbruket har, må ein leggje om, vidareutvikle og forbetre dagens driftsformer. Miljøteknologiordninga til Solberg-regjeringa blei ikkje behandla av Støre-regjeringa i det heile. Heller ikkje miljøfleksibilitetsordninga, som Stortinget vedtok i fjor, etter initiativ frå Høgre, har blitt følgt opp, men i forliket blir dette no teke tak i. Det blir gjort vedtak om både null- og lågutsleppsordningar for å få tilbake nedtrekt kapasitet og ei generell ordning som skal gjelde for heile landet. Når det gjeld dette temaet, kunne eg gjerne ha tenkt meg at vi var i stand til å vere meir offensive og få ting realisert raskare, men dette er først og fremst noko regjeringa må få på plass.

Då havbruksmeldinga kom i april, stod det ingenting om satsing på HMS og nullvisjonen om at ingen skal omkome på sjøen. Nå er dette også med i arbeidet framover.

Stortinget har no behandla meldinga og etter mitt syn gjort fleire viktige avklaringar og positive vedtak. Eg vil takke partia for godt samarbeid, og særleg takke saksordførar Rune Støstad, som har gjort ein framifrå jobb. Eg skulle likevel sett at vi hadde fått gjort meir, for havbruksnæringa hadde fortent å få meir stabile, langsiktige og betre rammevilkår enn det Støre-regjeringa har gjeve ho, og det Stortinget har vore i stand til å gjere i samband med denne stortingsmeldinga.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [10:21:24]: Havbruksnæringen er viktig for heile landet, og spesielt i kystkommunene og for folket som bor langs kysten. Det er et mål å fortsette å vidareutvikle denne næringen og trygge arbeidsplasser og aktiviteten i heile landet, men det kan bare skje gjennom strengere og bedre regulering av havbruket. En stor omstilling må til for å få forsvarlig dyrevelferd og avtrykk på miljøet.

Dagens havbruksvirksomhet er ikke bærekraftig. Fram til nå har næringen fått vokse nærmest uhemmet med svært få miljøkrav. Veksten i næringen har gitt verdiskaping, men det har gått på bekostning av lokal verdi-

skapning fra annet fiskeri og rekreasjon, skapt store dyrevelferdsproblemer, bidratt til høye klimagassutslipp og vesentlig svekket miljøtilstanden i norske fjorder. Det er ikke tvil om at norsk oppdrett er en stor trussel for villaksen. Lederen for Vitenskapelig råd for lakseforvaltning uttalte følgende til Dagens Næringsliv i mai i år: «Fremtiden for villaksen er bekmørk». Dette kan ikke fortsette, og trafikklyssystemet og nåværende regulering løser ikke disse problemene. Derfor haster det å få på plass ny regulering.

SV er derfor glad for at regjeringen nå kom med stortingsmeldingen om havbruk, selv om vi skulle sett at den hadde det gått lengre, og at mer var klart til å rulles ut umiddelbart. Men så er jeg veldig glad for at vi nå har klart å få på plass et bredt flertall som slår fast at havbruksnæringen skal reguleres ut fra sin faktiske påvirkning på natur og miljø, spesielt villaksen. Vi er enige om at reguleringen skal komme på plass i løpet av to til fire år. Jeg vil også takke for gode og konstruktive forhandlinger og samtaler med de andre partiene, noe som har ledet fram til denne enigheten. I likhet med de foregående talerne vil jeg gi særlig ros til saksordføreren for gode prosesser.

Enigheten sikrer forutsigbarhet for næringen, og beskjeden må nå være: Begynn å investere i mer miljøvennlig teknologi og i nullutslippsanlegg allerede nå. Nå er vi enige om at påvirkningen fra lakselus må reduseres til et nivå i tråd med målene som er omtalt i havbruksmeldingen, som kvalitetsnormen for villaks og målet om å bedre fiskevelferden. I tillegg skal regjeringen sette raskt i gang tiltak for å nå målsettingen om en dødelighet for oppdrettslaks ned mot 5 pst.

Jeg er også glad for at SV har bidratt til å få gjennomslag for at artsbegrensningene i akvakulturtillatelsene skal bestå. Det var en svakhet i havbruksmeldingen, mener vi, at annen miljøpåvirkning fra næringen ikke var vektlagt. Men nå har vi fått gjennomslag for at regjeringen skal legge fram bl.a. en vurdering av hvordan slam fra havbruksnæringen kan inngå i en mer sirkulær økonomi, og at det skal utvikles en strategi for sirkulær økonomi i havbruket. Vi har store forventninger til det arbeidet, for her kan vi få store ringvirkninger.

Når det gjelder en ny regulerings påvirkning på struktur i næringen, er vi enige om at endringene må være strukturnøytrale, og at kommunene fortsatt skal være planmyndighet. Det er viktig å ivareta små selskaper med lokal forankring og unngå en forsterkning av en utvikling der de store selskapene overtar for de små.

Avslutningsvis vil jeg være tydelig på at SV mener at det må stilles strengere krav til havbruksnæringen enn det som ligger i denne avtalen. Kanskje først og fremst gjelder det nullutslippsanlegg. Sammen med Rødt og Miljøpartiet De Grønne fremmer vi flere forslag i denne innstillingen som dessverre ikke får flertall.

Havbruksnæringen har svært høy faglig og teknisk kompetanse og stor investeringsevne. Dagens system har i praksis overlatt mye ansvar for miljø og dyrevelferd til næringen selv i samsvar med det næringen har ønsket, men vi må erkjenne at næringen ikke har tatt eller greid å ta dette ansvaret. Så min siste oppfordring her er at havbruksnæringen selv må ta et større ansvar framover. Det kommer til å være helt avgjørende hvis næringen fortsatt skal ha en framtid og vekst.

Med det tar jeg opp de forslagene SV er med på.

Presidenten [10:25:54]: Representanten Kaski har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Geir Jørgensen (R) [10:26:12]: Som man kan se av komitéinnstillingen, står ikke Rødt inne i dette havbruksforliket – og med god grunn. Det er positive ting i denne havbruksmeldingen og det som kommer nå, med å regulere næringen etter faktisk og målbar påvirkning, og at man setter klare mål om at dødeligheten må ned. Likevel klarer ikke disse sju partiene som står i forliket, å sette klare og tydelige krav om den teknologien som vi vet fungerer, som faktisk kan skape ny industri, som vil gjøre miljøpåvirkningen mindre, og som gjør at vi kan få både avfall og forspill og alt inn i en sirkulærøkonomi, nemlig ved å sette tydelige krav om lukkede anlegg. Vi må ha fysiske barrierer mellom oppdrettsfisken, villfisken og fjordmiljøet. Det klarer man altså ikke å få til i et så stort arbeid – å være tydelig på hva som fungerer. Nei da, det skal være opp til næringen selv, så å si, å forske videre på dette. Sånn kan vi ikke ha det. Det er ikke noe nytt her, og det er heller ikke noe som er veldig vanskelig å få til. Teknologien finnes. Det er bare å sette tydelige krav til næringen, så kan vi bygge industri rundt den, men det får man altså ikke til.

Det legges opp til ordninger her som vi ikke aner konsekvensene av, med omsettelige utslippskvoter på lus. Hvordan ser strukturen i næringen ut? Jo, det er en enorm filialisering rundt omkring langs hele kysten. Hvordan skal disse omsettelige lusekvotene fungere når vi får færre og færre selskaper rundt omkring? Vi har snart bare to, tre, fire store aktører igjen i denne næringen. Hvordan skal dette markedet fungere? Det er ingen som har klart å gi oss i Rødt eller andre noen gode svar på hvordan det skal fungere.

Så er det noe vi er glade for, samtidig som det er veldig trist å få rett. Vi har kritisert trafikklyssystemet fra den dagen det ble innført, og man har på mange måter blitt forsøkt latterliggjort, både miljøbevegelsen og vi politikere som har vært kritiske til dette, da vi reagerte på systemet. Nå kommer denne havbruksmeldingen og gir oss rett i all kritikken vi har framført mot dette systemet gjennom alle disse årene. Trafikklyssystemet skal bort, og det er vi i Rødt veldig glade for. Dette har vært et system som er rig-

get sånn at det faktisk motarbeider de målene det var satt til å tjene. Vi kan se i produksjonsområdene at når det gjelder de havbruksselskapene og oppdretterne som faktisk har fått til å ta ned lusebelastningen på sine anlegg, har dette blitt nullet ut av dem som driver dårlig, for da kan de så å si øke lusemengden på sine anlegg. Dette systemet er vi glad for å få bort, og det støtter vi.

Vi ber om at man her må komme med strengere krav enn som så når det gjelder dødeligheten. Jeg må ta noen tall her. Se for dere en samlet mengde norsk storfekjøtt – alt som blir produsert på et vanlig år. Se for dere alt saue- og lammekjøtt som blir produsert i løpet av ett år – se den kjøttmengden. Så tar vi en snittvekt på 52 millioner laks som døde i merdene i fjor – la oss si at de døde i merdene, halvveis i slaktevekten, så det er 2,5 til 3 kilo. Denne mengden av døde laks, denne mengden av mat som er føret opp, er større enn samlet produksjon av norsk storfekjøtt og norsk lamme- og sauekjøtt i løpet av ett år. Det bruker vi ressurser på – å føre opp et så enormt volum som bare skal destrueres. Sånn kan vi ikke holde på. Vi støtter selvfølgelig målene her om dyrevelferd, mindre dødelighet osv., men miljøkriminalitet og grove gjentatte brudd på dyrevelferdsloven er straffbart her i Norge. Vi kan ikke legitimere dette med avgifter og det som kommer her.

Alfred Jens Bjørlo (V) [10:31:14]: Dette er andre gongen denne veka at Venstre har spelt ei sentral rolle i å finne breie politiske løysingar på område som er avgjerande for landet, miljøet og faktisk òg for verda, der det no var heilt nødvendig å lande breie politiske forlik, fordi det dei siste fire åra under denne regjeringa har vore for mykje rot, for mykje forseinkingar og for lite framdrift og handlekraft. Det første eg snakkar om då, er sjølv sagt klimameldinga på tysdag. Den andre saka står vi med her i dag: havbruksmeldinga.

Eg vil òg nytte høvet, som fleire andre har gjort, til å takke partia i samarbeidet for dei gode rundane vi har hatt, og spesielt takk til saksordføraren for eit stødig og godt arbeid som førte i mål.

Når eg brukar såpass store ord om kva denne havbruksmeldinga handlar om, at det handlar om landet, miljøet og framtida, er det fordi havbruksnæringa er vår største fornybare næring. Ho skapar vekst og aktivitet i heile landet, spesielt langs kysten. Det er ei berekraftig, lønsam distriktsnæring som òg er med på å skaffe mat til verda, og som kan gjere det endå meir i åra som kjem. Det er samtidig ei næring med betydelege avtrykk på miljø og natur, som må rammast sterkare inn, og vi må ha ei tydelegare styring og tydelege mål på både utslepp, omsynet til villaksen og fiskevelferd i åra framover.

Venstre meiner vi har klart å få på plass retninga framover på alle dei områda som er nødvendige i den

avtalen som no er inngått mellom Arbeidarpartiet, Høgre, Senterpartiet, Framstegspartiet, SV og Venstre, og eg vil raskt nemne nokre punkt i avtalen som er særskilt viktige for oss.

Det eine er at vi ønskjer at havbruksnæringa framleis skal vere ei næring med mangfald i type selskap og med størst mogleg lokal forankring i eigarskapet. Difor har vi frå Venstre si side vore svært opptekne av å sikre rammevilkåra også for dei små og mellomstore, ofte lokalt eigde, selskapa i næringa, som vi meiner ikkje var godt nok sikra i den modellen som var lagd fram av regjeringa. Det har vi no fått på plass. Det er slått fast i denne avtala at det nye reguleringsystemet som kjem, skal leggje til rette for rammevilkår som også ivaretek dei små og mellomstore aktørane, og er strukturnøytralt. Det har vore viktig for oss.

Det er òg viktig at vi no omsider får i gang den lenge omtalte miljøteknologiordninga, som er den ordninga som skal få fortgang i utviklinga av nullutslippsteknologi, framtidas teknologi for å drive bærekraftig oppdrett i Norge. Når vi no får på plass ei miljøteknologiordning, som eg føreset at departementet raskt får rulla ut, samtidig som vi har peika ut ei krystallklar retning med individuelle insentiv for havbruksselskapa bygd på faktisk og målbar miljøpåverking – for det nye systemet skal vere bygd på det – då meiner eg vi har gjeve dei overordna signala som gjer at næringsaktørar, små og store, kan få fortgang i investeringane sine i den retninga.

Så har det vore viktig for oss å utvide dette frå å vere ei lakse- og lusemelding til ei melding som òg snakkar om sirkulærøkonomien i oppdrettet, at vi skal ta hand om slam og andre avfallsstraumar frå havbruk, og at vi no har gjeve grønt lys for auka produksjon av såkalla lågtrofisk akvakultur, makroalgedyrking og andre nye artar i oppdrettet. Det var sagt frå ein av organisasjonane som jubla over meldinga, at dette var ein «epic win» for tare og skjel, og det kan vere ein god måte å oppsummere dette på.

Rasmus Hansson (MDG) [10:36:37]: Det er litt uvant å stå her som forsvarer av regjeringens gode havbruksmelding, som regjeringen selv delvis bakker ut av. Men her står jeg – jeg kan ikke annet, som det heter. Miljøpartiet De Grønne støtter ikke kompromisset om havbruksmeldingen.

Havbruksmeldingen sier:

«Analyser av dagens system viser at miljøtilstanden langs kysten vil utvikle seg på en måte som ikke gir rom for vekst i produksjonen.»

Den sier:

«[A]ktørene har få insentiver til å utvikle, investere i og implementere mer miljøvennlige produksjonsmetoder.»

Den sier:

«Videre gir dagens reguleringer insentiver til ikke å tilstrekkelig ivareta dyrevelferden.»

Den sier også at regjeringen derfor vil legge til rette for størst mulig verdiskaping innenfor bærekraftige rammer – altså omsider en erkjennelse av at den evige besvergelsen om en bærekraftig oppdrettsnæring er feil. Det er en erkjennelse som kommer sterkt på overtid, men dessverre rygger altså regjeringen tilbake til et utvannet kompromiss med hele Stortinget. Hva det kompromisset er, får vi beskrevet rett fra levra av Fremskrittspartiets representant Bjørnstad. Han slår fast at nå blir hovedpoenget i meldingen snudd på hodet: Prinsippene skal ikke først vedtas. Først skal vi utrede, så skal man komme tilbake til Stortinget med prinsipper. Det var det vi skulle unngå: enda flere år med utredning uten at det viktige skjer.

Regjeringens havbruksmelding var god fordi den erkjenner at reguleringen har vært for dårlig, og at næringen nå må styres med konkrete rammer og virkemidler innenfor naturens tålegrenser. Dødeligheten, situasjonen for vill laksefisk og utslippene er fakta. Oppdrettsnæringen selv har i to tiår insistert på at de løser disse problemene selv, bare de slipper plagsomme pålegg, men det har næringen altså ikke gjort. Derfor hadde jeg ventet meg mer vilje fra næringen selv til å erkjenne virkeligheten og ta ansvar. I stedet har oppdrettsnæringens representanter igjen gått i skyttergraven til kamp mot endring, sammen med særlig Høyre og Fremskrittspartiet, og det er skuffende for laks, miljø, kyst og næringens egen framtid.

Jeg vil peke på spesielt én problematisk side med den måten oppdrettsnæringen har gått fram på her. De har drevet en målrettet kampanje for å så tvil om den forskningen som ligger til grunn for miljøstyringen av næringen. Én ting er å påpeke at miljødata alltid kan bli bedre, men det er noe annet å så tvil om selve forskningen og miljøene som utfører den. Dette har næringen ikke faglig grunnlag for, men når de får napp på Stortinget, oppnår de målet, som er å svekke og forsinke nødvendige miljø- og dyrevelferdstiltak, som dette kompromisset dessverre er en del av. Dette er samme taktikk som tobakksindustrien kjørte mot kreftforskning, og som oljeindustrien kjører mot klimaforskning, og alle partier på Stortinget burde ta avstand fra sånt.

Miljøpartiet De Grønne blir selvfølgelig – igjen – gjerne med i koret som bejubler oppdrettsnæringens viktighet, kompetanse og inntjening. Vi har lenge påpekt at dette er en næring som kan klare veldig mye hvis den vil, og hvis den må, men Stortinget burde tatt ansvar for å sørge for at de uholdbare tilstandene i næringen ikke kan fortsette, fra og med nå, og ikke legge opp til ytterligere mange år. To til fire år er, som alle vet, veldig op-

timistisk når det er en ny runde med utredninger man setter i gang.

Jeg vil også nevne om meldingen, som andre har tatt opp, at den selvfølgelig har viktige mangler. Den tar ikke opp de enorme utslippene av næringsstoffer som forurenser kysten. De burde være en stor sirkulær ressurs i en verdikjede. Det å slutte å sløse med sånne ressurser er jo det sirkulærøkonomi handler om, men det skjer ikke av seg selv, og det er synd at det ikke skjer i den næringen som produserer aller mest av råstoffet for en sånn verdikjede. Meldingen mangler også en klimaplan, som næringen må ha hvis den skal kunne kalle seg bærekraftig.

Så jeg synes nok fortsatt synd på kysten og laksen. Vi får flere år med utredning, flere år med omkamper og for lite håndfaste tiltak for kyst og laks.

Jeg tar opp Miljøpartiet De Grønnes forslag.

Presidenten [10:41:34]: Representanten Rasmus Hansson har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [10:41:51]: Havbruksnæringen er en framtidsnæring. Den skaper verdier, sysselsetting og matproduksjon langs kysten. Den bidrar til norsk konkurransekraft og matsikkerhet.

Næringen har imidlertid betydelige utfordringer knyttet til miljøpåvirkning, biosikkerhet og dyrevelferd. Vi ser at dagens reguleringer ikke er treffsikre nok for å løse disse problemene.

Regjeringen ønsker at havbruksnæringen skal utvikle seg og øke bidraget til samlet norsk verdiskaping, men det må være bærekraft i alt vi gjør. Næringen må få flere insentiver til å utvikle bærekraftige løsninger. Myndighetene må på sin side bidra med treffsikre reguleringer, økonomiske insentiver og arealplanlegging som gjør det lettere for næringen å omstille seg.

Regjeringen ønsker et system som er bygget på et viktig prinsipp: Havbruk bør reguleres ut fra næringens påvirkning på miljøet. Regjeringen mener det først og fremst er hvordan produksjonen påvirker miljø, fiskehelse og fiskevelferd, som er av betydning for myndighetene, ikke hvor mye den enkelte produserer.

En forutsetning for en bærekraftig regulering av akvakultur er at virkemidlene bidrar til å nå miljømålene, som er beskrevet godt i meldingen. I meldingen foreslår vi å erstatte dagens regulering av miljøpåvirkning fra lakselus gjennom justering av produksjonskapasitet med mer målrettede virkemidler. Regjeringen legger opp til å regulere påvirkningen fra lakselus med et kvotesystem for utslipp av lakselus.

Det skal fortsatt kreves tillatelse for å drive med akvakultur. Havbruk er en næring som bruker fellesskapets ressurser. Effektiv regulering taler derimot for at driftsregulering bør gjøres gjennom lov og forskrift, framfor vilkår i enkeltvedtak, som tillatelser. Dette sik-

rer forutsigbarhet for både næring og forvaltning, nasjonalt og lokalt.

For regjeringen har det vært viktig at et nytt system skal være teknologinøytralt. Det gir aktørene fleksibilitet til å velge den løsningen som er best egnet for egen drift.

Muligheten til å produsere mer så lenge man har lave utslipp av lus, kan føre til ytterligere utfordringer for fiskevelferden. I dyrevelferdsmeldingen var regjeringen tydelig på at vi har en målsetning om å få dødeligheten for all oppdrettsfisk ned mot 5 pst. Det følger vi opp i havbruksmeldingen.

En tapsavgift, altså det å gi hver fisk som går tapt under produksjonen, en pris, vil gjøre det mer lønnsomt for aktørene å ivareta god fiskevelferd og redusere rømningsrisiko, uten at myndighetene legger nærmere føringer for hvordan aktørene løser dette.

Det er viktig for regjeringen å understreke at kunnskapsgrunnlaget er godt og egnet til å forvalte etter. Vi vil selvsagt legge til rette for en kontinuerlig forbedring av kunnskapsgrunnlag og modeller. Det er og skal fortsatt være åpenhet om metoder og modeller.

Jeg er glad for at vi står her i dag med en enighet om havbruksmeldingen. Det har vært viktig for meg å få en bred politisk enighet om en av Norges viktigste næringer. I havbruksmeldingen har regjeringen skissert et stort retningsskifte for regulering av havbruksnæringen. Jeg er glad for at det er enighet om miljømålet og at vi må ha økte individuelle insentiv både for å redusere miljøpåvirkning og for å bedre fiskevelferden.

Havbruksnæringen er for viktig til ikke å være bærekraftig. Med denne meldingen viser vi et tydelig retningskifte. Det er viktig for verdiskaping, kysten og landet.

Presidenten [10:46:05]: Det blir replikkordskifte.

Sivert Bjørnstad (FrP) [10:46:21]: Det er noen klare likheter mellom oljenæringen og havbruket. Begge syssetter mange folk, begge eksporterer for store verdier, og begge er dessverre grunnrentebeskattet. Men det er også noen store forskjeller, særlig når det gjelder det som har med regulering fra statlig hold å gjøre. Der oljenæringen har ett direktorat og ett tilsyn å forholde seg til, hadde havbruket ved siste opptelling seks departementer, ni sektorlover, tre forvaltningsnivåer og tjuetre tilsynsorganer. Det har vi gjennom enigheten i dag tenkt å gjøre noe med gjennom å få et fiskeri- og havbruksdirektorat. Hvordan har statsråden tenkt å følge opp det i tiden framover?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [10:47:15]: Representanten kommer med en god beskrivelse av at det er en næring som er veldig regulert, og at det helt klart kan være noen fordeler med og muligheter i å se på

hvordan man kan samle det mer. Det har flertallet på Stortinget med sitt forslag bedt regjeringen følge opp. Det er selvsagt for meg at jeg skal gjøre det grundig og godt og forhåpentligvis komme tilbake til Stortinget til høsten eller i løpet av det kommende året, men vi får se på bakgrunn av valgresultatet hvem det blir som står her.

Alfred Jens Bjørlo (V) [10:48:01]: Eg òg ser fram til den vidare oppfølginga av den viktige jobben som no er gjort med å avklare framtida for næringa, sjølv om eg kanskje ikkje håpar statsråden blir sitjande like lenge som ho sjølv håpar, utan at det er personleg meint.

Spørsmålet mitt går på denne miljøteknologiordninga som no igjen blir vedteken på Stortinget – igjen ein veldig tydeleg beskjed om at det hastar, ho må kome på plass. Kan statsråden seie noko meir om korleis ho ser for seg at ein vil følge opp, og at vi raskt får rulla ut miljøteknologiordninga på den måten Stortinget no har fastsett?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [10:48:50]: Fra regjeringens side fulgte vi opp anmodningsvedtaket fra Stortinget om å komme med en miljøteknologiordning. Den er levert og har også vært på høring. Det betyr at den modellen vi hadde på høring, som handler om nullutslipp – som også flertallet på Stortinget har presisert – vil kunne iverksettes veldig raskt. Det står vel oktober, og jeg har en intensjon om at vi skal gjøre det aller beste for å kunne følge opp at det skjer.

Alfred Jens Bjørlo (V) [10:49:19]: Det ser vi fram til, og er det mogleg å gjere det før oktober, er det neppe nokon som vil protestere høglydt på det i denne salen.

Eg vil gjerne utfordre statsråden på eitt punkt til i denne avtalen, og det er det som går på behovet for å få redusert dødelegheita og forbetre fiskevelferda i næringa. Stortinget ber no regjeringa setje i verk arbeid med tiltak for å nå målet som er sett i dyrevelferdsmeldinga om ei dødelegheit på ned mot 5 pst. Ein seier vidare at det framtidige styringsregimet for næringa også skal styre i retning av redusert dødelegheit. Kva er statsråden sine tankar om korleis vi raskt kan kome vidare i arbeidet med å få redusert dødelegheita i næringa?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [10:50:18]: Jeg har lyst til å starte med å si at det er veldig mange aktører som jobber veldig godt med bruk av ny teknologi, og som hver dag har den største oppmerksomhet rettet mot dødelighet. Jeg tror vi har en felles forståelse av viktigheten og av at dødeligheten, som iblant er oppimot 15 pst., er altfor høy.

Jeg er også glad for at vi fikk gjennom dyrevelferdsmeldingen med målsetting om å få dødeligheten ned til

5 pst. Der er det en rekke tiltak, bl.a. når det gjelder hvordan man skal jobbe for å kunne forbedre produksjonen sin fra produksjonssyklus til produksjonssyklus. Vi skal komme tilbake og være veldig konkrete, også – som jeg forstår Stortinget er opptatt av – når det gjelder hvordan man kan se for seg en opptrapping for å nå målsettingen om å komme ned på 5 pst. Det er et viktig arbeid som nå er i gang.

Rasmus Hansson (MDG) [10:51:18]: Bakgrunnen for at vi står her, er at situasjonen i oppdrettsnæringen er akutt uholdbar for både miljø og dyrevelferd. Vi har fått vedtatt ikke en forholdsvis god og håndfast melding fra regjeringen, men et kompromiss som inkluderer Høyre og Fremskrittspartiet, som uten å blunke har stilt seg på oppdrettsnæringens side for å si nei til veldig mange av de tiltakene som regjeringen foreslår.

Så sier Fremskrittspartiets representant at det som er vedtatt nå, betyr at man ikke skal sette i gang med en masse vedtatte prinsipper, men at man skal vente med prinsippene og begynne å utrede. Spørsmålet er: Hva er riktig? Nærmere bestemt, hva konkret kommer til å bli forandret for norsk oppdrettsnæring og for laks og lus i morgen? Vi vet at det er vedtatt en miljøfleksibilitetsordning, så det er på en måte snøen som falt i forfjor. Vi vet at det er for høy dødelighet, men der svarte altså statsråden at hun skal komme tilbake og utrede hvordan vi kan jobbe. Så hva kommer til å skje?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [10:52:32]: Jeg er veldig glad for dette forliket i Stortinget, fordi det slår fast to veldig viktige ting som vi har lagt fram i havbruksmeldingen, og det er at den faktiske miljøpåvirkningen er det som skal regulere næringen framover, og at dødelighetsmålet ligger fast. Så har riktignok Stortinget sagt at vi skal se på den modellen som havbruksutvalget hadde i sin NOU, og også se det opp mot dagens trafikklyssystem. Det tenker jeg er veldig greit. Vi har modernisert havbrukspolitikken gjennom det som Stortinget kommer til å vedta i dag, basert på havbruksmeldingen som regjeringen har lagt fram. Det synes jeg virkelig er å gi klare signaler til næringen om hvor vi skal. Da er det bare å begynne å investere i ny teknologi og legge til rette for å produsere med minst mulig dødelighet og minst mulig utslipp. Da kan en forhåpentligvis – og det er jo det jeg håper på – også kunne øke produksjonen, for næringen har bedt om større fleksibilitet, om at man kan øke verdiskapingen dersom man gjør det på en bra måte. Det tenker jeg må være målsettingen.

Presidenten [10:53:31]: Replikskordskiftet er avsluttet.

De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Irene Ojala (PF) [10:53:52]: Havet har fått nok av menneskelig aktivitet. Derfor er Pasientfokus positiv til at regjeringen gjennom havbruksmeldingen har vist vilje til å ta tak i de utfordringene havbruksnæringen sliter med. Jeg sitter ikke i komiteen, men jeg skal vote-re senere i dag. Derfor vil jeg si noen ord.

Pasientfokus mener det er fint at meldingen belønner bærekraftig drift. Forliket er inngått mellom seks partier, og disse partiene har vidt forskjellige primærstandpunkter i havbrukspolitikken. Det blir derfor interessant å se om forliket er mer enn en våpenhvile mellom forlikskameratene Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, SV og Venstre.

Jobben framover er en prosess som det per i dag er vanskelig å se for seg en konklusjon eller et svar på med to streker under. Vi registrerer at ordet «utrede» er flittig brukt i avtalen. Det betyr at mye er uavklart. De virkelige store spørsmålene er det ikke tatt stilling til, f.eks. om næringen skal vekk fra dagens system med maksimalt tillatt biomasse, MTB, og et trafikklyssystem for laksevekst, eller om den skal inn på et helt nytt vekstregime, der systemet med selskapets MTB avvikles og erstattes med at selskapet får kvoter for utslipp av lakselus som skal bestemme mulighetene til vekst. Hvilket vekstregime en lander på, er faktisk langt ute i det blå.

Jeg har forståelse for at næringen synes det stortingsflertallet vi ser i dag, er ok. Men hva årsaken er, vet vi jo ikke. Kanskje det var frykt for at Nærings- og fiskeridepartementets havbruksmelding slik den forelå, skulle bli vedtatt helt uten konsekvensutredning? Det er muligens bedre å leve med en utredningsordning som kanskje fører til noe bedre en gang i framtiden.

Pasientfokus mener det er fint at regjeringen tenker nytt om hvordan vi skal få til bærekraftig vekst, men prosessen synes jeg har vært veldig underlig. Man begynner altså med å konkludere uten å utrede konsekvensene på forhånd. Hadde det ikke vært mer logisk å begynne med konsekvensutredninger og så basert på det komme fram til de mest fornuftige tiltak man kunne ha blitt enig om?

I avtalen håper en at ny regulering trer i kraft i løpet av to til fire år. Det vil si at næringen må leve med dagens MTB-regime til langt inn i neste stortingsperiode, og det er vel også en sjanse for at det går ut over stortingsperioden etter 2029. Avtalen legger til rette for mange politiske omkamper og tilpasninger etter hvert som utredningen kommer. Spørsmålet er om vi med dagens briller vil kunne kjenne igjen det vekstregimet som trer i kraft en gang i framtiden.

Pasientfokus kommer ikke til å støtte innstillingen, nettopp fordi så mange vesentlige saker for havbruksnæringen og ikke minst havmiljøet er så langt ute i det blå.

Siv Mossleth (Sp) [10:57:07]: I 1972 satte Steinar Olaisen og Hans Petter Meland, en av de store Senterparti-høvdingene på Helgelandskysten, ut smolt utenfor Lovund, øya de bodde på. De ønsket å skape nye arbeidsplasser. De ville skape aktivitet i et samfunn hvor det gikk litt nedover med folketallet og med næring og arbeidsplasser. De fleste av smoltene døde, noen overlevde. Mange av oss vil jo kanskje si at dette gikk dårlig, de fleste døde, men sånn tenkte ikke de. De tenkte at her var det jo noen som overlevde, dette må det jo være mulighet for å utvikle videre. Og det gjorde de. De var noen av de mange aktørene som kom inn i oppdrettsnæringen tidlig, med vilje til å skape lokale arbeidsplasser.

Jeg vet at det finnes politikere som ikke skjønner hvorfor disse lakseslakteriene ikke ligger langs E6. Selvfølgelig ligger de ikke langs E6. Det er jo ingen som bor langs E6 som ville komme på å starte lakseoppdrett og bygge den næringen. Det er kysten som har dratt lasset der. Og kystfolket er fortsatt veldig utviklingsorientert. Nå er det aktører som jobber for å få på plass innovasjon og havbruk til havs, og det tenker jeg er en veldig god mulighet. Men det haster å få på plass rammeverket, sånn at det er mulig å gå videre med den type produksjon som kan avlaste kystnære områder. Jeg tenker at det er viktig i det rammeverket å legge rammer sånn at en får aktører som gjennom historie, lokalt eierskap og bruk av lokale ressurser er tett knyttet til sine kystsamfunn.

Jeg er glad for at vi har denne meldinga i dag. Den vil forbedre dagens system, som ikke fungerer godt nok, og belønne dem som har lavt utslipp. Jeg forventer at regjeringa setter fart når det gjelder å følge opp den retningen, og jeg forventer konkrete tiltak for oppdrettere som har utviklet innovasjon, og som har produksjonssystem i dag som sikrer lusefrihet, ikke-rømming og oppsamling av slam. De trenger anledning til å få kjøpt konsesjoner som gjør at de kan utvikle seg videre. Akvafuture i Nordland er et av de selskapene som har det vi etter-spør, men som trenger utviklingsmuligheter.

Jenny Klinge (Sp) [11:00:28]: Det som går att som eit viktig moment når vi folkevalde møter næringsliv og sterke pengekrefter, er behovet for føreseielegheit. Havbruksnæringa treng i høgste grad det same, og breie forlik i Stortinget er ein opplagt fordel i ei slik stor sak som nettopp havbruksmeldinga. Då må partia kunne ta og gje og finne samla løysingar.

Samtidig er det svært viktig at vi har ei nasjonalforsamling som tek ansvar for å sikre føreseielegheit og politisk gode rammer for aktørar som ikkje har dei store pengekreftene i ryggen. Villaksen som art er utruleg viktig, og vi meiner alvor med å sikre biologisk mangfald for framtida.

Sjølv kjem eg frå Surnadal kommune på indre Nordmøre, der lakseelva Surna og fleire elver har lagt grunnlaget for både matauk, fisketurisme og verdiskaping i mange år. Og eg vaks også opp på eit lakserøykeri, Klinges røykeri, som handterte både villaks og oppdrettslaks på ein så utmerkt måte at det skapte begeistring både innanlands og utanlands. Den erfaringa med både å vere med faren min og fiske i elvene og også hente laks frå oppdrettsanlegg i nabokommunen Halså, er noko eg tek med meg inn i denne saka, og eg prøver å bruke erfaringane i politikken også for å sjå fleire sider ved denne viktige saka vi debatterer i dag.

Eg skal ikkje gå inn i detaljane i innstillinga frå næringskomiteen, men eg vil understreke nokre punkt. Det første er at det er bra at miljøkrava ligg fast etter forliket. Det er viktig og rett at havbruksnæringa framover skal bli regulert etter den påverkinga som ho faktisk har på villaksen. Og det er viktig å understreke at teknologiutvikling framover blir vesentleg for å sikre berekraftig vekst for ei så viktig næring som havbruk jo er, òg for å kunne ta vare på villaksen og andre naturverdiar. Aktørar som kan bidra til gode og framtidsretta løysingar, som Nofima, må vi vete å verdsetje framover.

Det er veldig bra at vi går inn for å innhente meir kunnskap om kva som påverkar villaksen. Samtidig er det ingen grunn til å somle med å gjere viktige tiltak for nettopp å sikre denne arten. Framtida til denne svært vesentlege norske havbruksnæringa og moglegheita til å sikre vidare verdiskaping og ikkje minst vekst framover, heng tett saman med det truverdet som næringa kan ha både nasjonalt og internasjonalt om berekraftig produksjon. Det vil handle om alt frå nettopp ivaretaking av denne sårbare arten til bruk av areal, både på land og til havs, energibruk og dyrevelferd.

Ei stortingsmelding med eit breitt fleirtal bak seg er noko både havbruksnæringa og villaksinteressene ønskjer seg, så no får framtidige regjeringar og storting vise at dei evnar å balansere ulike viktige omsyn på ein god måte. Då må vi halde fram med å lytte både til dei krefte som har mykje pengar bak seg, og til natur- og miljøkrefter.

Rune Støstad (A) [11:03:36]: Debatten går mot slutten, og det er noe kritikk som er kommet fram som jeg har lyst til å kommentere kjapt.

Jeg mener at kritikken som reises, treffer dårlig. Det blir hevdet at vi flyr næringens ærend og overser miljøet. Jeg mener at virkeligheten er det motsatte. Her har vi samlet seks partier, fra SV til Fremskrittspartiet, om et nytt og mer miljøbasert reguleringsystem for havbruk. Det er et solid flertall på tvers av partiene. Men viktigere er at det er et tydelig miljøgrep. For første gang legger vi nå til grunn at det er faktisk og målbar miljøpåvirkning,

særlig på villaks, som skal avgjøre rammevilkårene for havbruk.

I tillegg sier vi at det skal være individuelle insentiver. Det betyr at de som påvirker minst, får anledning til å vokse mest. Det er både rettferdig, effektivt og grønt. Det lønner seg å redusere utslipp, og det lønner seg å investere i bedre dyrevelferd.

Vi slår også fast et mål om å få ned dødelighet fra lakselus i tråd med målene i stortingsmeldingen for nettopp å redusere lusepåvirkning for villaksen. Vi går videre. Det skal innføres en teknologinøytral miljøteknologiordning der en kan få vekst dersom utslippet er null. Det betyr at miljøet blir inngangsbilletten til vekst.

Det er viktig å si at det ikke er bare næringen som støtter stortingsmeldingen og forliket. Også organisasjoner som Bellona og Norske Lakseelver har uttalt seg positivt om det brede forliket.

Dette er ikke politikk som overser miljøet. Det er politikk som bruker miljøhensyn som drivkraft for utvikling, og det mener jeg at vi i fellesskap kan være stolte av. Og nei, det er ingen utsettelse, som Miljøpartiet De Grønne påstår. Vi har ikke sagt nei til noe. Vi viderefører hovedretningen. Stortinget skal ha saken til behandling neste år, og kanskje allerede om to år kan et nytt system være på plass.

– Takk for samarbeidet, og takk for debatten.

Presidenten [11:06:14]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [11:06:18]

Innstilling fra næringskomiteen om Lov om mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser (mineralloven) (Innst. 521 L (2024–2025), jf. Prop. 71 L (2024–2025))

Presidenten [11:06:32]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutt-er til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Tobias Hangaard Linge (A) [11:06:54] (ordfører for saken): Det har vært en hektisk vår med mange tunge saker i vår komité. Forslaget til ny minerallov er ikke noe unntak, og jeg vil gjerne starte med å takke komiteen for et veldig godt arbeid med en veldig viktig lov.

Mineraler er ikke noe som hører fortiden til; det er høyaktuelt. Vi trenger mineraler til grønn industri, ny

teknologi og i forsvarsindustrien vår, men dagens mineralvirksomhet foregår i all hovedsak i land utenfor Europa. Kina står for om lag 80 pst. av utvinningen av kritiske mineraler og har nærmest monopol på bearbeidingen av disse. Det gjør forsyningen av kritiske mineraler til Norge og Europa sårbar. Derfor har det vært en viktig prioritering for Arbeiderpartiet å få på plass en ny satsing på mineralnæringen i Norge, noe det også har vært bred politisk interesse for på Stortinget.

Regjeringen la derfor fram en mineralstrategi i 2023. Ambisjonene var tydelige: Vi skal utvikle verdens mest bærekraftige mineralnæring i Norge. Dette ble fulgt opp av forslag om ny minerallov, etter et omfattende lovarbeid som hadde pågått over mange år. Lovforslaget ble lagt fram i slutten av mars, og næringskomiteen avga sin innstilling forrige tirsdag. Med samordningsplikt for offentlige etater, fjerning av unødvendige regulatoriske byrder, økt fokus på sirkularitet og avklaring av urfolks rettigheter legger dette lovforslaget godt til rette for en ny og bærekraftig norsk mineralnæring.

Mineralvirksomhet skjer i flere trinn: leting, undersøkelse, utvinning og drift og istandsetting etter avsluttet virksomhet. Leting skjer med fly, droner, studering av kart eller rett og slett ved å spasere gjennom et område og se. Undersøkelser gjøres ved å ta ut kjernep prøver, og det er da selskapene finner ut hva slags mineraler det er – kvalitet og kvantitet – ja, rett og slett om forekomsten er drivverdig.

Undersøkelser innebærer et relativt lite naturinngrep, men har et svært høyt investeringsbehov. Områdene det undersøkes i, er store, og det gjøres over lang tid. Vi snakker ofte om hundremillionersklassen i investeringer. Det er en investering med høy risiko all den tid man ikke vet om man finner en forekomst som er drivverdig. Derfor er det viktig å fjerne barrierer på et tidlig stadium.

I dag møter næringsdrivende to systemer: ett for grunneiers mineraler og ett for statens mineraler, hvor ett krever samtykke fra grunneier og ett krever samtykke fra Direktoratet for mineralforvaltning, DMF. Dette er en lite hensiktsmessig ordning siden både statens og grunneiers mineraler ofte ligger sammenblandet under bakken. Derfor var et sentralt forslag å få på plass en felles undersøkelsestillatelse som innebærer at undersøkelsesselskapene søker til DMF. Alle rettighetshavere, grunneier inkludert, blir tatt med i prosessen og får ytre seg i en høringsrunde. Da blir alle interesser kartlagt, og vi får avklart konflikter i en tidlig fase, før tillatelsene gis. Det bidrar til effektive prosesser, og vi fjerner unødig risiko for selskapene i en tidlig fase.

Under høringsrunden kom det bekymringer fra grunneiere om deres rettigheter blir svekket med det nye systemet for undersøkelsestillatelser. La meg være

helt tydelig på at forslaget ikke innebærer noen endring av eiendomsretten til de ulike mineralene. Det har likevel vært et ønske fra partiene i komiteen å gi grunneiere nødvendig trygghet om at deres interesser er ivaretatt. Da komiteen avga sin innstilling sist uke, var det ulike tilnærminger til problemstillingen uten at det var landet en bred enighet om løsning. Derfor har vi den siste uken jobbet for å finne en løsning som gir et bredt flertall uten at det går på bekostning av leteaktiviteten.

Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, SV, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har nå samlet seg om et forslag med en justering av § 4-4 første ledd som innebærer at det er krav om samtykke fra grunneier for undersøkelser der det er fysiske inngrep i overflaten av eiendommen – altså i all hovedsak der boreriggen står – og ikke fra alle grunneierne som er i et undersøkelsesområde, slik det opprinnelig var foreslått av et flertall i komiteen.

I tillegg styrker vi ekspropriasjonsvernet til grunneiere, og vi legger til et tillegg til § 4-3 andre ledd bokstav d for å anerkjenne allerede inngåtte grunneieravtaler for det som anses å være en rimelig reserve.

Jeg vil tegne meg på nytt for å redegjøre tydelig for forslag nr. 18, om § 4-4 første ledd, slik at forståelsen av denne endringen blir korrekt med hensyn til framtidig tolkning og eventuelle rettstvister. Jeg vil også redegjøre for hvordan partiene som står bak dette forslaget, vil votere med hensyn til den innstillingen som allerede foreligger.

Vi mener at dette er et forslag som ivaretar alle interesser på en god og balansert måte, og at dette er et lovforslag og en minerallov som vil stå seg godt over mange år og legge godt til rette for en viktig næring for Norge.

Jeg tar opp de forslagene Arbeiderpartiet er med på.

Presidenten [11:11:44]: Representanten Tobias Hangaard Linge har tatt opp de forslagene han refererte til.

Olve Grotle (H) [11:11:56]: Høgre har i lang tid vore oppteke av mineralnæringa. Vi la fram vår eigen mineralstrategi for eit par år sidan. Vi er difor glade for at vi no får ei ny, moderne og god minerallov. Vi synest òg det er bra at mange av dei temaa vi har vore opptekne av, er å finne igjen i lova. Lova gjev viktige avklaringar, legg opp til breiare og betre prosessar og vil kunne gje raskare og enklare realisering av viktige mineralprosjekt.

Det å kome i gang med mineralprosjekt er ikkje berre viktig for grunneigarar, eigarar av mineral og mineralnæringa. Det er òg viktig for arbeidsplassar, verdiskaping og aktivitet i lokalsamfunn, og det er viktig for Norge. Ja, i vår tid har minerala òg blitt svært viktige geopolitisk.

Minerallovutvalet har lagt opp til at det vil vere føremålstenleg med ei felles undersøkingsordning for staten sine mineral, lette mineral og industrimineral. Dei to siste er grunneigaren sine mineral. For å kunne få til ei slik ordning, og for å få ho til å fungere etter føremålet, har det vore nødvendig å ha felles reglar for samtykke frå grunneigar. Minerallovutvalet hadde då to løysingar. Den eine var at det skulle vere samtykkekrav til begge grupper. Den andre var at det ikkje skulle vere krav om samtykke frå grunneigar i det heile. Begge desse løysingane har både fordeler og ulemper.

For Høgre har det vore viktig å halde fast på samtykkekravet til grunneigaren sine mineral, men vi har samtidig vore opptekne av å vedta ei lov som både er praktikabel og gjer det enklare og raskare å kome i gang med viktige mineralprosjekt. Som det nettopp blei gjort greie for av saksordføraren, har fleire parti på Stortinget no difor kome fram til ei ordning der det vil vere eit samtykkekrav til både grunneigaren sine mineral og staten sine mineral, og at dette skal gjelde der det blir fysiske tiltak på grunnen.

Det er vidare slik at ein skal ta bort den særskilte ekspropriasjonsregelen, som vi meiner reduserte den rettslege posisjonen til grunneigaren. Forliket inneber no at vi vil ha ei felles undersøkingsløyve, samtidig som ein har funne ei løysing på samtykkeutfordringa som ligg ein stad mellom det fleirtalet og mindretalet i minerallovutvalet hadde.

Høgre er glad for at regjeringa no har kome oss i møte på fleire punkt, og vi meiner vi har funne ein god balanse mellom interessene til grunneigarane, mineralnæringa og den store offentlege interessa som ligg i dette. No kan vi få på plass ei effektiv, god og saumlaus behandling av det viktige undersøkingsarbeidet knytt til desse viktige og gjerne kritiske minerala.

Det må òg nemnast at det er all grunn til å understreke at det beste, i nær sagt alle samanhengar og i alle saker, vil vere at det kjem i stand eit godt og tillitsfullt samarbeid mellom grunneigarar og mineralnæringa, og at det blir inngått rimelege, fornuftige og gode avtalar.

I denne saka vil det bli fleirtal for andre forslag òg, m.a. om forholdet til urfolksvederlag og om reglane for motoriserte køyretøy.

Det er svært viktig å få ei god, praktisk og effektiv minerallov, ikkje minst sett i lys av det vi står overfor både nasjonalt og internasjonalt. Høgre er difor glad for at det no blir eit stort fleirtal for lova.

Vi står, til liks med fleire andre parti, bak forslag nr. 18. Saksordføraren har sagt at han vil kome tilbake og gjere greie for kva for eit forslag i innstillinga denne gruppa av parti går ut av.

Erling Sande (Sp) [11:15:47] (leiar i komiteen): Ny minerallov skal erstatte minerallova av 2009 og har

som mål å forbetre og forenkle lovverket og leggje til rette for raskare og meir effektive prosessar for mineraluttak. Det er ein målsetnad som også Senterpartiet støttar. Eit regelverk som er meir samordna og har klarare ansvarsdeling, vil gjere det lettare for dei aktørane som skal ta ut mineral.

Mineral og sjeldne jordartar blir strategisk stadig viktigare. Det at vi legg til rette for berekraftig og ansvarleg uttak av dei, er difor avgjerande både i eit industrielt perspektiv og i eit tryggleikspolitisk perspektiv. Kontrollen med mange strategiske mineral er samla på hendene til få land, og utvinning av slike mineral her gjer både oss og land vi står nært, mindre avhengige av andre land i arbeidet med å sikre desse viktige innsatsfaktorane. Mineralaktivitet betyr også sysselsetting og samfunnsutvikling mange stader i landet.

Senterpartiet meiner måla med ny lov kunne vore oppnådde utan å svekke posisjonen til grunneigarane, slik fleirtalet no synest å leggje opp til. Privat eigedomsrett og råderett over den grunnen ein eig, står sterkt i norsk lovgjeving, og slik bør det vere også i framtida. Det vi no er vitne til, er at parti som tradisjonelt sett har vore opptekne av eigedomsrett og grunneigarrettar, Høgre og Framstegspartiet, går vekk frå dette og godtek at grunneigarar får svekte rettar knytt til eigne mineral på eiga tomt. Ein endrar altså lovverket slik at gruveselskap utan avtale med grunneigar kan få rett til å undersøkje etter minerala til ein grunneigar, under tomta til grunneigaren, utan at ein må ha løyve eller avtale med grunneigar om dette, så lenge ein borar inn frå nabotomta.

Ei slik svekking av grunneigarrettane meiner vi i Senterpartiet er både feil og uklok. Det er feil fordi det svekkjer retten som grunneigarar har hatt over lang tid knytt til undersøking av sine eigne mineralressursar. Men det er òg uklokt: Store gruveprosjekt kan vere omstridde, og vi har mange døme på at det er nettopp gjennom samarbeid med grunneigarar og lokalsamfunn at ein finn dei gode løysingane, ikkje gjennom nær sagt å grave først og spørje etterpå. Gjennom avtalar kan ein sikre gode løysingar, ikkje berre for sjølve undersøkinga, men også for korleis ein handterer funn og ei eventuell utvinning. Alternativet er ofte nettopp det den nye lova søker å unngå: lange prosessar knytt til behandling av omkampar, klager, tvistar og rettssaker. Det er altså ingen automatikk i at den endringa er med på å gjere prosessane raskare – tvert om.

Vi har i dag tusenvis av gruver og steinbrot der ein hentar ut ulike grunneigarmineral. Det er regulert i avtalar, og dei aller fleste stader fungerer dette veldig godt. Så det må vere lov å spørje kva problem ein eigentleg ønskjer å løyse ved å svekke grunneigarrettane ved å innlemme lette metall og industrimineral i den praksisen ein i dag har for staten sine mineral.

Kort også om eit anna tema, nemleg urfolksvederlaget: Her har eit fleirtal i komiteen bedt regjeringa kome tilbake til Stortinget med modellar for fordeling av dette. Blant modellane som skal vurderast, er ein modell der urfolksvederlaget får ei lokal forankring i området der mineralaktiviteten skjer. Ei organisasjonsform der samiske interesser lokalt får forvalte desse midlane til å fremje samisk kultur-, nærings- og samfunnsliv, kan vere ein god og rettferdig måte å fordele dette vederlaget på. Men det er som sagt noko som må vurderast opp mot andre modellar, og her må regjeringa gjere ein grundigare jobb med vurderingane.

Til slutt: Senterpartiet har levert eit forslag om ei endring i § 4-3 som har som mål å presisere at undersøkingar på staten sine mineral ikkje treng å bli påverka av at vi opprettheld rettane grunneigarar har til undersøking på eigne mineral. Eg vil ta opp det forslaget.

Presidenten [11:19:48]: Representanten Erling Sande har tatt opp det forslaget han refererte til.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [11:20:08]: Teknologiutviklingen har tjent oss vel. Den har gjort livene våre lettere, mer effektive og rimeligere. Datamaskiner, kunstig intelligens, smarttelefoner og elektriske biler er kun få eksempler på daglige verktøy og infrastruktur som er skapt for å gjøre livet vårt lettere og mer effektivt. Felles for samtlige er at de trenger mineraler for å lages. Heldigvis for Norge har vi store mineralforekomster, men dessverre har mineralutvinningen gått altfor tregt. Fremskrittspartiet har over år jobbet for å få fortgang og få «boostet» mineralnæringen som en framtidsnæring i Norge.

I år åpner Nordic Mining gruve i Engebøfjellet. Det blir den første nye, ordinære gruen i Norge på over 30 år. I mellomtiden har Kina hatt nærmest et monopol på mineraltilgangen. I 2023 sto de for 70 pst. av verdens produksjon av sjeldne jordarter.

Selvforsyning har blitt mye diskutert denne våren i forbindelse med jordbruksavtalen, men det er vel så viktig – om ikke viktigere – å snakke om selvforsyning når vi i dag behandler ny minerallov, og hvordan den geopolitiske situasjonen har aktualisert behovet for leveringsrygghet for mineraler.

Med den enigheten vi har kommet fram til i dag, vil eiendomsretten ivaretas bedre enn det regjeringen la opp til i lovforslaget sitt. I tillegg legger vi bedre til rette for fart og vekst i mineralnæringen. Jeg er glad for at flertallet har kommet fram til et fornuftig kompromiss som vil skape forutsigbarhet og vekstmuligheter i overskuelig framtid.

Mineralnæringen er en framtidsnæring der Norge kan få en viktig rolle i Europa. Da er det oss politikeres ansvar å ikke stå i veien for utvikling og heller legge til

rette for vekst gjennom raske beslutninger og mindre byråkrati. Mange tidkrevende søknadsprosesser og tilnærmet vanntette skott mellom direktorater og departementer som skal gi ulike tillatelser, gjør det utfordrende for nye aktører å starte mineralutvinning i Norge. Mineralnæringen krever store kapitalinnskudd over en svært lang periode, og det er derfor viktig med stabilitet, forutsigbarhet og tydelige politiske signaler.

Det er ingen hemmelighet at Fremskrittspartiet er glad i motorferdsel, og vi er derfor glad for at det i dag omsider ser ut til å bli et flertall for å inn ta en hjemmel i motorferdselloven, og at det gis tillatelse til bruk av motorkjøretøy dersom man har fått undersøkelsesrett. I flere tilfeller opplever industrien og aktører at selv om de har fått undersøkelsesrett av en myndighet, avslår kommunen søknad om dispensasjon fra lov om motorferdsel i utmark. Avslag må derfor påklages til statsforvalter, og man havner i en lang og langsam byråkratisk prosess. I enkelte tilfeller har det gått så langt at industrien bringer med seg utstyr med hest og kjerre for å lete etter mineraler. Det er selvfølgelig absurd at det må være nødvendig i 2025.

I dag legger vi grunnlaget for en satsing på mineralnæringen og for å gjøre Norge mindre avhengig av totalitære stater som de siste ti årene nærmest har fått monopol på viktige mineralressurser.

Jeg vil nå gi en liten stemmeforklaring. Representanten Hangaard Linge kommer til å utdype dette litt mer, men jeg vil bare si at Fremskrittspartiet vil stemme for forslagene nr. 2 og 4.

Vi vil stemme imot sjette og sjuende avsnitt under A i tilrådingen. Det er de to siste avsnittene under A, som omhandler § 4-3 andre ledd bokstav e og § 5-2 tredje ledd.

Vi vil også stemme imot § 4-3 andre ledd bokstav a, § 4-4 andre ledd, § 4-10 tredje ledd og § 12-2 bokstav b første og tredje strekpunkt.

Jeg tar opp forslagene fra Fremskrittspartiet.

Presidenten [11:24:40]: Representanten Bengt Rune Strifeldt har tatt opp de forslagene han refererte til.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [11:24:56]: Det er veldig bra at vi nå får en oppdatert minerallov som gir grunnlag for økt mineralutvinning i Norge. Det er ingen tvil om at behovet for mineraler øker, og at Norge har store mineralressurser. Vi må ta på alvor at mye av de mineralene som verden etterspør, ligger i omstridte områder, i autoritære land og i land som på ingen måte sikrer bærekraftig utvinning. Så mer mineralvirksomhet i Norge må vi ha, men det tilligger Norge et særlig stort ansvar å sikre en utvinning av mineraler som er bærekraftig og har minst mulig avtrykk på naturen.

Så langt har vi ikke vært strålende gode på dette. Jeg synes på ingen måte det er grunn til å feire f.eks. Nordic Minings utvinning i Engebøfjellet, der store masser skal dumpes i Førdefjorden. Det er både dramatisk for livet i Førdefjorden, det er elendig ressursutnyttelse, og det gir med rette store konflikter. Dette må vi få til bedre framover. Framtidig utvikling av mineralutvinningen må bidra til fellesskapets beste og gjennomføres med mest mulig positive effekter og minst mulig negative konsekvenser for klima, miljø og sikkerhet.

Da Norges mineralstrategi ble lagt fram i 2023, viste den til den internasjonale naturavtalens mål om å reversere tapet av natur innen 2030 som en ramme for framtidig norsk mineralvirksomhet. Å reversere naturtapet betyr mer enn å fortsette å ta naturhensyn. Det betyr at alle framtidige mineralprosjekter i Norge må gi aktive bidrag til å bygge opp igjen natur, noe som krever langt høyere naturkrav og forpliktelser enn det som styrer dagens mineralvirksomhet. Dessverre er ikke dette godt reflektert i den nye mineralloven.

Derfor har SV flere forslag som går på krav om naturrestaurering og tilbakeføring av områder etter avslutning av mineralvirksomhet. Inngrep i naturmangfoldet må skje innenfor rammene av hva som er økologisk forsvarlig, og i tråd med en kunnskapsbasert naturforvaltning. SV har også forslag om å stille klarere krav om sirkularitet i mineralnæringens verdikjeder. Det å gjenbruke avgangsmasser og mineraler er helt nødvendig i årene framover.

Så over til samiske rettigheter: Mineralloven er med på å tydeliggjøre hvordan de folkerettslige forpliktelsene overholdes på en effektiv måte, og hvordan man kan styrke vernet av de samiske rettighetshaverne. Norge må overholde sine folkerettslige forpliktelser i henhold til ILO-konvensjon nr. 169, herunder at urfolk har rett til erstatning for tap som mineralaktivitet påfører dem, og rett til å ta del i nytteverdien av utvinning av statens mineraler som skjer der urfolket har aktivitet.

Det er imidlertid problematisk at regjeringen i lovforslaget legger en fast nøkkel på fordeling av vederlaget til berørte samiske rettighetshavere. Det vil være forskjeller fra prosjekt til prosjekt på hvor berørte de ulike samiske rettighetshaverne vil være, og det er derfor vanskelig å sette en fastsatt nøkkel for fordeling. Sametinget vil være godt egnet til å fordele midlene til de direkte berørte samiske rettighetshaverne, og det burde ha ligget i det opprinnelige forslaget. Nå skal det gjøres en ny vurdering i departementet, og jeg forutsetter at den vurderingen gjøres i dialog med Sametinget. Videre må regjeringen i dialog med Sametinget diskutere viktige endringer av lovforslaget som sikrer urfolks rett til selvbestemmelse og synliggjør terskelen for menneskerettsbrudd etter SP-konvensjonens artikkel 27.

Avslutningsvis vil jeg si at SV også står bak det endringsforslaget til § 4-4 første ledd som foreligger, og kommer til å votere i henhold til det. Vi får komme tilbake til detaljene rundt det.

Jeg tar opp SVs øvrige forslag.

Presidenten [11:29:01]: Representanten Kari Elisabeth Kaski har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Geir Jørgensen (R) [11:29:19]: Metaller og mineraler har det til felles at de bare kan utvinnes én gang. Vi ser globalt at man er nødt til å drive på fattigere og fattigere malm rundt omkring – i global skala. Vi har skapt et samfunn med et så stort overforbruk av planetens lagerressurser at vi er helt nødt til å legge oss på en annen linje enn den vi har ligget på til nå.

Rødt vil ha en mineralnæring og gruvenæring som er planlagt etter samfunnets behov for metaller og mineraler. Vi trenger alle sammen metaller og mineraler, men hele poenget med en framtidig forvaltning er at vi rigger samfunnet sånn at vi i mindre grad trenger å gå løs på planetens lagerressurser, også her hjemme i Norge.

Vi har hatt noen såkalte flaggskip i norsk gruvenæring de senere årene: Nordic Minings prosjekt ved Vevring ved Førdefjorden og Nussirs prosjekt ved det nasjonale laksevassdraget ved Repparfjord i Finnmark. Hvis man ser disse prosjektene isolert sett, hvis man klarer å se hva som er grunnlaget for disse, vil man havne i kategorien gruvmotstander. Man tar ut det man trenger fra fjellet og berget og dumper resten i fjorden. Det er en praksis vi må komme oss vekk fra, ikke bare for miljøet, men også av hensyn til legitimiteten til mineralnæringen i Norge. Hvis disse to prosjektene, som egentlig aldri skulle vært satt i gang, så å si skal vise vei for Norge som en ny og moderne industrinasjon også med mineralvirksomhet, er vi på feil spor.

Vi er glad for at vi i i forkant av mineralloven i hvert fall har fått et arbeid, og et ganske godt arbeid som ligger til grunn. En av grunnene til at vi i Rødt har vært opptatt av det, er at den forrige loven ikke i stor nok grad levde opp til våre folkerettslige forpliktelser. Hele poenget nå var at vi skulle få en minerallov med aksept fra samisk hold. Og ja, Sametinget har vært konsultert, og det har vært flinke folk i lovutvalget, men sluttresultatet bør vi alle sammen være skuffet over. Vi er i ferd med å vedta en lov som Sametinget ikke kan gi sin tilslutning til. Det er problematisk, og det vil rigge opp til og berede grunnen for nye store og betydelige konflikter i Norge. Det er problematisk at departementet i lovarbeidet ikke løfter terskelen for når det begås menneskerettsbrudd etter menneskerettserklæringen og SP-konvensjonen artikkel 27, som det heter.

Til slutt: Et urfolksvederlag kommer på plass, og det er vi i Rødt glad for, men man skal altså utrede om man

kan ha et representativt organ for samiske interesser som kan være med og fordele disse midlene. Vi har et organ. Det finnes. Det heter Sametinget. Det er en merklig motvilje her mot Sametinget, mot det samiske demokratiet, som om de samiske velgerne ikke skjønner sitt eget beste. Vi trenger ikke et nytt representativt organ for den samiske befolkningen; vi har det. Dit har man altså ikke klart å komme, verken i lovarbeidet eller i det endelige lovforslaget som ligger. Det beklager jeg sterkt.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:33:38]: Venstre er glad for at det no, riktignok i siste sving, er landa eit breitt politisk fleirtal rundt ei ny minerallov, også når det gjeld det kompliserte forholdet og den reelle interesseavveginga mellom grunneigars interesse og mineralnæringa og undersøkars interesse i ei tidleg fase av mineralprosjekt. Eg trur den løysinga ein no har funne, som saksordføraren gjorde godt greie for, er god og balansert. Ho peikar framover mot det som faktisk er eit viktig mål no, nemleg at det blir leita etter meir mineral i Noreg, og at vi får i gang fleire berekraftige mineralprosjekt.

Denne saka høyrer heime midt i skjeringspunktet mellom to av dei største sakene i vår tid. Det eine er det endra geopolitiske bildet, der vi i Europa er nøydd til å stå meir på egne bein, vere sjølvforsynte og greie å bygge opp våre egne europeiske verdikjeder frå botnen av i ein heilt annan utstrekning enn vi har gjort til no. Det andre er klimasaka og behovet for ein tøffare og tydelegare klimapolitikk. Det vedtaket Stortinget gjorde på tysdag om å setje strammare klimamål som skal nåast i Noreg i samarbeid med EU, vil krevje mykje av oss på mange områder, og vi lykkast ikkje i den klimaomstillinga som Noreg og Europa no skal gjennom viss vi ikkje har med oss denne mineralpolitikken og får auka tempoet i å få tilgang på dei minerala som er nødvendige for å gjere det grøne skiftet mogleg. Difor er denne saka viktig.

Det er viktig for meg å understreke frå Venstre som eit miljøparti at vi med rette er kritiske til ein del av dei prosjekta som dagens regjering har vore aller mest oppteken av å få gjennom, eksempelvis å tillate bruk av sjødeponi for mineral på land og no å gå laus på storstilte prosjekt med å leite etter mineral på havbotnen. Det meiner vi er feil spor. Det vi no må konsentrere oss om, er å få opp berekraftige, gode, innovative mineralprosjekt på land utan bruk av sjødeponi. Det er mogleg, og eg tenkjer at vi frå Venstre og andre miljøparti si side no ikkje berre kan snakke om det vi er imot, men òg snakke om det vi er for og skal få fram meir av i tida framover.

Fensfeltet er eit ypparleg og ekstremt viktig eksempel på eit prosjekt som alle gode krefter i Noreg, også i det politiske miljøet, må vere med og løfte fram. Ressurs-

ane på Fensfeltet som no blir utvikla av norskeigde selskap, er eit prosjekt som vil vere ekstremt viktig for heile Europa at vi får fortgang i. Eg har vore forundra over kor lang tid det har teke før vi har fått opp det politiske blikket på det nasjonalt, men no opplever eg at det er der. Vi i denne salen må gjere alt vi kan for å få Fensfeltet fram.

Som representant frå Vestlandet og Sogn og Fjordane synest eg det er kjekt å sjå at det er gjort veldig mykje godt arbeid rundt prosjektet som nyleg er opna i Engebø i Sunnfjord kommune i Sogn og Fjordane – sjølv om det er element ved det som vi har vore sterkt kritiske til, og det går på bruk av fjorddeponi – med korleis ein kan tenkje rundt sirkulær økonomi i mineralnæringa og nytte restmineral, korleis ein må tenkje rundt utdanningsløp knytt til mineralnæringa, korleis ein kan tenkje nytt med bruk av restmasse og ikkje minst korleis ein kan få høg lokal verdiskaping og forankring av eit mineralprosjekt.

Eg synest det er veldig fint at ein nesten samla komité, alle unnateke Raudt, løftar fram det arbeidet som er gjort i Hub for Minerals-prosjektet i Sunnfjord og Vestland i samarbeid med Grøn region Vestland, og at dette blir løfta opp nasjonalt som eit føregangseksempel på korleis ein kan jobbe godt med mineralprosjekt.

Dette er ein viktig dag. Venstre er glad for at vi får den nye lova på plass, og eg reknar med og trur at det vil auke tempoet for å få framtidens mineral.

Rasmus Hansson (MDG) [11:38:58]: Miljøpartiet De Grønne er enig med de øvrige partiene på Stortinget i at det å videreutvikle mineralvirksomheten i Norge er viktig. Vi trenger mineralene, vi trenger en mer strømlinjeformet saksbehandlingsprosess, og vi trenger en mye bedre måte å drive gruvedrift på. Spørsmålet er om denne loven leverer på begge deler. Og ikke minst: Erkjenn Stortinget hvor stor forskjellen mellom dagens gruvedrift og den gruvedriften vi skal ha i framtiden, faktisk må være?

Miljøpartiet De Grønne støtter den nye minerallovens bidrag til mer strømlinjeformet saksbehandling og færre forsinkelser og motsetninger, men en av de vanligste grunnene til at stat og utbyggere ofte havner i konflikt med folk og langvarige retts- og forvaltnings-tvister, er at det oppstår kamper mot egne innbyggere som kjemper for sine og framtidige generasjoners interesser utenom selve gruvedriften. Det som vil skape mye færre slike konflikter, er så tydelig lovfestede krav om natur og miljø at alle stoler på at de vil bli ivaretatt.

I regjeringens tidligere mineralstrategi mangler det ikke på løfter om at mineralvirksomhet i Norge skal bli grønn og sirkulær, men komiteens behandling viser jo at Arbeiderpartiet, Høyre og andre i praksis enda en gang er lite villige til å følge opp slike løfter i konkret politisk arbeid. Dette har vi mange eksempler på fra de sto-

re partiene – grønne løfter som etterfølges, men så må vi bare bygge motorveier gjennom naturreservater, vi må bare ha en del kraftverk i vernede vassdrag, vi må ha sprengstoff i et turområde, og vi må bare bygge et nytt industriområde i skogen her. Mineralvirksomhet er jo typisk digre naturinngrep med stor miljøpåvirkning, så mineralloven og oppfølgingen av den blir en prøvestein på om vi nå faktisk kommer til å gjøre dette på en annen måte.

I lovens innledende bestemmelse står det bra og ordentlig at mineralvirksomheten skal ivareta hensynet til klima og miljø, men formuleringen på det nivået er jo ikke noe nytt. Da minner vi enda en gang om at regjeringen har spent forventningenes bue veldig hardt gjennom å signere en uhyre ambisiøs naturavtale. Hvis en slik signatur skal være verdt noe, må den resultere i like ambisiøse og nytenkende lover på en rekke områder. Derfor foreslår Miljøpartiet De Grønne, sammen med SV, Rødt og Venstre, at miljøkravene i denne loven skal skjerpes betydelig. Vi foreslår krav om at tiltakshaver som tjener penger på mineralutvinning, må ha en plan for hvordan de skal bruke overskuddsmassene fra virksomheten. Vi foreslår at naturen som ødelegges i forbindelse med mineralutvinning, skal tilbakeføres til den tilstanden som ivaretar naturens reproduksjonsevne. Vi har også andre forslag. Dette sier altså stortingsflertallet nei til, og det er et klart og negativt signal for framtidens gruvedrift.

Hvorfor er det så viktig å ikke pålegge store og viktige prosjekter å planlegge sirkulært og å rydde opp etter seg? Et slikt fravær av reelle miljøkrav vil gjøre det opplagt vanskelig å ivareta naturavtalens intensjoner, og det vil øke sannsynligheten for framtidige konflikter. Et eksempel på det er det i og for seg utmerkede som er tatt inn om samers rettigheter, men det gjenstående problemet med at Sametinget faktisk ikke vil slutte seg til dette, gjør at vi sitter med en nokså stor uløst og potensiell konfliktbombe framover.

Alt i alt er den nye mineralloven et framskritt. Det ryddes litt opp, det blir litt enklere, men det er mindre sikkert om vi står overfor færre naturkonflikter ved framtidig gruvedrift i Norge.

Statsråd Cecilie Myrseth [11:44:08]: Dette er en viktig dag for Norge. I århundrer har vi utvunnet mineraler, som jo også er en av de eldste eksportnæringene vi har. Regjeringen har derfor lagt fram dette forslaget til ny minerallov. Det handler om å modernisere en lov for å ta på alvor de utfordringene som samfunnet står overfor. Det var helt nødvendig å gjøre disse oppdateringene, og jeg synes saksordfører Linge har redegjort godt for både endringene i loven og, ikke minst, for det gode arbeidet som komiteen har gjort.

Samfunnet vårt står overfor store utfordringer, men også muligheter. Mineraler er avgjørende brikker i den utviklingen som samfunnet skal og må gjennom. Det handler ikke bare om at de er det for Norge, men også om at de er det for våre handelspartnere og for våre allierte. Regjeringens ambisjon er klar: Norge skal være en bærekraftig, stabil og langsiktig leverandør av mineraler. Tiden vi lever i, viser hvor sentralt det er at Norge fyller denne rollen også internasjonalt, men da trenger vi et lovverk som er best mulig tilpasset den tiden vi lever i, og som kan sikre våre interesser også i et sikkerhetspolitisk perspektiv.

Med det bakteppet er jeg veldig glad for å se at en samlet næringskomité presiserer i innstillingen hvor viktig mineralene også er for Norge, bl.a. i forbindelse med energiomstilling, til sivil og militær teknologi og i digitaliseringen av samfunnet vårt. Jeg er også veldig glad for at man har fått til en såpass bred enighet som man har gjort nå, bak denne loven, med de presiseringene som har kommet. Det er viktig for hele næringen. Det er viktig for Norge. Det gjør at dette kan stå seg over lang tid, og at vi kan tenke langsiktig.

Komiteen har også påpekt mange viktige poenger, også det at Norges tilgang til kritiske mineraler i dag er sårbar, og det til tross for at vi har betydelige mineralressurser. En løsning på det er selvfølgelig å øke produksjonen og prosesseringen av mineraler i Norge, og gjennom å øke aktiviteten i mineralnæringen og ikke minst legge til rette for gjenbruk av ressursene sikrer vi også bedre tilgang til ressursene. Det er viktig, både nå og i framtiden, industrielt og sikkerhetspolitisk.

Vi lever altså i en tid da nasjonale sikkerhetsinteresser blir en mer sentral del av all politikktutforming. Det gjelder ikke minst på mineralfeltet, og da er det viktig at det er tilrettelegging for utvinning av mineraler i Norge. Det er veldig viktig i dagens situasjon. Vi har krig i Europa, vi har globale handelskriger, og ikke minst har vi også mange klimautfordringer som vi er nødt til å løse. Da trenger vi også ny grønn teknologi.

Fornybar energi, digital omstilling, rommet, forsvarssektoren – på alle disse feltene ser vi en voldsom satsing globalt og et stort behov for mineraler, men for å få utnyttet mineralressursene på en god måte må vi også ha rammevilkår som gjør det mulig. Med forslaget til ny minerallov som nå behandles i Stortinget, har vi foreslått en rekke grep for å bedre rammevilkårene for næringen. Det handler om å effektivisere saksbehandling, legge til rette for god samhandling og styrke hensynet til bærekraft, natur og miljø. Samtidig skal vi selvfølgelig ta hensyn til dem som blir berørt av mineralaktiviteten. Det er viktige grep som skaper forutsigbarhet, ikke bare for næringen, men også for nettopp de andre som berøres av mineralprosjekter.

Forutsigbarhet er et viktig stikkord her. Mineralprosjekter tar lang tid, og aktørene trenger stabile rammevilkår. Det mener jeg at vi nå gir med denne loven, og det som er minst like avgjørende, er at det er et bredt flertall bak denne loven. På den måten signaliserer vi nå tydelig overfor dem som skal forholde seg til regelverket, at dette ligger fast.

Jeg vil altså takke medlemmene i komiteen for godt og konstruktivt arbeid og ikke minst gode og konstruktive samtaler rundt denne saken. Det har vært viktig, og det er et stort engasjement for dette, også i samfunnet som vi alle skal representere. Nå, med ny industripolitikk og en ny minerallov, legger vi også til rette for å ta en større plass i utviklingen framover – ikke bare i Norge, men også på vegne av våre allierte og våre handelspartnere. Det er viktig, og det setter Norge i en unik posisjon også framover.

Presidenten [11:48:55]: Det blir replikkordskifte.

Erling Sande (Sp) [11:49:13]: Eg hadde lyst til å utfordre statsråden på det som går på grunneigarrettar. Lova medfører ei betydeleg svekking av grunneigarrettane og kontrollen med undersøkingar av eigne mineral, altså grunneigar sine mineral.

Ser ikkje statsråden at det i fyrste omgang å kunne hoppe over, altså unnlate å avtale noko med den grunneigaren som då er eigar av minerala, kan føre til meir konflikt, fleire tvistar og dermed forlengje viktige prosessar med å utvinne mineral?

Statsråd Cecilie Myrseth [11:49:55]: Jeg er ikke enig i den beskrivelsen representanten her gir. Jeg mener at grunneierne er godt ivaretatt i vårt lovforslag, og det har blitt ytterligere presisert i den enigheten som nå ligger fra et bredt flertall i salen.

Det er viktig å si at grunneierne selvfølgelig også skal ivaretas. De skal tas med på dialog. Det vi snakker om her, er undersøkelsesfasen. Man kan selvsagt ikke starte utvinning av mineraler på en eiendom uten å ha en avtale med grunneierne. Det er også avgjørende for et prosjekt at man har god dialog og involvering hvis man skal få på plass disse viktige prosjektene. Men jeg vil også gjenta det jeg har sagt tidligere: Dersom man skulle gjøre som Senterpartiet ønsker, hadde man f.eks. ikke kommet videre med det viktige prosjektet som Fensfeltet er. Det er derfor det også har skapt så mye støy.

Jeg er veldig glad for at et bredt flertall nå stiller seg bak den enigheten som er. Det er viktig for utviklingen av mineralnæringen i Norge.

Erling Sande (Sp) [11:50:59]: Fyrst: Det er ikkje korrekt at forslaget til Senterpartiet gjer noka endring for undersøkingar på Fensfeltet. Vi presiserer det i eit for-

slag i dag også, for å fjerne tvil rundt det. Nettopp det at det er grunneigar som har sterke rettar ved ei utvinning av eigne mineral, er eit argument for å ha ei avtale alle-reie i undersøkingsfasen.

Statsråden seier at i det forliket ein no har fått til, er grunneigarrettane styrkte i forhold til regjeringa sitt utgangspunkt. Det blir det påstått. Då handlar det openbert om den avtaleretten ein får etter at løyvet er gjeve, etter at undersøkingsplanen er godkjend i direktoratet. Difor har eg lyst til å spørje statsråden om det for det fyrste er ei riktig forståing, og dernest om det då vil vere mogleg for grunneigar – opp mot den parten som undersøker – å kome fram til andre ting enn det som ligg i undersøkingsplanen.

Statsråd Cecilie Myrseth [11:52:04]: Vi er åpenbart helt uenige i fakta her. Det forslaget som ligger på bordet fra Senterpartiet i dag, vil bety nettopp det jeg sa i mitt første svar. Det ville hatt store konsekvenser for f.eks. Fensfeltet å gjøre nettopp det. Man ville måttet ha en godkjenning fra alle grunneierne som er der, selv om det kan være kilometervis unna deres eiendom. Det mener jeg er veldig problematisk. Det vil ikke bidra til at vi får fart på denne næringen, som vi trenger. Det er mulig å ivareta grunneiernes interesser – som vi gjør i dette forslaget – uten å gå dit Sande snakker om.

Vi er altså uenige om fakta her. Nå har flertallet i denne salen konkretisert dette veldig tydelig og dermed styrket grunneiernes posisjon. Det tror jeg er klokt. Jeg er veldig glad for at vi har denne enigheten på plass.

Erling Sande (Sp) [11:53:05]: Det er mogleg statsråden ikkje har hatt moglegheit til å oppdatere seg på dei forslaga som ligg i salen i dag, men det går heilt tydeleg fram av forslaget til Senterpartiet at Fensfelt-problematikken statsråden indikerer, er løyst.

Eg hadde lyst til å få svar på det spørsmålet eg stilte. Her innfører ein ein avtalerett som inntreffer for grunneigar på tomter der undersøkingane skjer, etter at løyve er gjeve, og etter at undersøkingsplanen er godkjend av direktoratet. Fyrste spørsmål: Stemmer det? Er det riktig oppfatta? Dernest: Kva ligg då i moglegheitene for slike avtaler? Kan grunneigar og den som undersøker kome fram til andre ting gjennom den avtalen enn det som står i undersøkingsplanen, eller vil ein måtte tilbake med ny runde på undersøkingsplan viss ein ønskjer å ha anna framdrift eller ein annan måte å utføre dei undersøkingane på?

Statsråd Cecilie Myrseth [11:54:03]: Jeg kan i hvert fall forsikre representanten om at jeg som statsråd selvfølgelig leser de forslagene som legges fram før man skal behandle en sak. Jeg har fått med meg forslaget fra Senterpartiet og står fremdeles på det jeg nettopp har sagt.

Det er viktig nå at saksordføreren også har sagt at han skal gå grundig gjennom det forslaget som er presentert i dag. Hele poenget med ny minerallov er å få fart på denne næringen, få opp flere prosjekter, ivareta de berørte partene, få fram potensielle konflikter tidligere i prosessen, men også gjøre det tryggere og mer forutsigbart faktisk å sette i gang med disse prosjektene.

Jeg mener det som ligger her nå, vil kunne stå seg over tid, og det ivaretar også alle de berørte partene.

Erling Sande (Sp) [11:54:51]: Eg får tydelegvis ikkje svar på spørsmålet mitt knytt til avtalen, men la meg vri litt på det og spørje på nytt. Når det gjeld det forliket Stortinget vedtek om grunneigarrettar på den tomte ein undersøker frå: Vil statsråden seie at grunneigarrettane er vesentleg styrkte gjennom det forliket ein inngår her i dag, eller er det eigentleg berre ei bekrefting av rettar grunneigar i stor grad har frå før?

Statsråd Cecilie Myrseth [11:55:22]: Dette er styrket i det forslaget, som også de ulike talerne før meg har vært veldig tydelige på. Men lovens bestemmelser ligger der sånn som de gjør, og de er viktige for nå å få i gang ulike prosjekter og få dem opp.

Vi mener vi ivaretar grunneiernes rettigheter på mange områder. På mange områder er de også styrket i denne loven. Man tas med tidlig i undersøkingsfasen, som er utrolig viktig. Da vet man om potensielle konflikter. Men det som er viktig – f.eks. for Fensfeltet, hvor det er over 300 grunneiere – er at én person ikke da kan stoppe hele prosjektet. Det er det som har vært bekymringen, og det som har vært uttalt fra f.eks. Reistad i Fensfeltets arbeid nå. Jeg støtter ham veldig i de bekymringene han har hatt. De er nå håndtert gjennom flertallets forslag her i salen.

Presidenten [11:56:18]: Replikordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Runar Sjøstad (A) [11:56:42]: Når Stortinget nå behandler lov om mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser, altså mineralloven, er det ut fra en grundig prosess. Mineralloven av 2009 ble evaluert av evalueringsutvalget i 2018. Utvalget påpekte en rekke problemstillinger med nåværende minerallov, deriblant utfordringene knyttet til effektiv saksbehandling og forholdet til folkeretten og samiske rettighetshavere. De problemstillingene evalueringsutvalget kom med, er fulgt opp i den nye mineralloven og ligger til grunn for lovproposisjonen. Komiteen har i sin behandling av saken avholdt høring med god deltakelse, og det har i tillegg kommet inn høringsnotater og innspill.

Behovet for mineraler er stort og økende framover, også i Norge. Norge har betydelige mineralressurser. Økt

produksjon og prosessering av mineraler i Norge, samt økt gjenbruk, vil være viktig for å sikre tilgangen, både fra et industrielt og et sikkerhetspolitisk perspektiv.

Mineralnæringen er en viktig framtidsnæring med stort potensial. Det er viktig med tilrettelegging for vekst og utvikling i sektoren gjennom et forutsigbart og effektivt lovverk. Norge har store mineralforekomster som ikke er realisert, samtidig som den globale etterspørselen er økende.

Store gruveprosjekter er kontroversielle og kan gi negative innvirkninger på natur og miljø. Det er derfor avgjørende med et tydelig lovverk som ivaretar lokal-samfunn, grunneiere, rettighetshavere, natur og miljø på en best mulig måte, samtidig som loven skal sikre bedre og mer effektive prosesser for økt utvinning av viktige mineraler i Norge.

Mineralnæringen er viktig for sysselsetting, verdiskaping og vekst i mange distrikter. Det er en næring som går langt tilbake i tid, men som samtidig kan bidra inn i framtiden. Mitt hjemfylke, Finnmark, har lange tradisjoner for mineralnæring og bidrar sterkt, også i dag, til utvikling og vekst gjennom aktivitet på Stjernøya i Alta kommune og Elkem i Tana kommune. Samtidig er det godt lokalt forankrede prosjekter på gang i Kvalsund i Hammerfest kommune og A/S Sydvaranger i Sør-Varanger kommune.

Å utvikle og realisere nye gruver er utfordrende. Skal nye prosjekter realiseres, må næringen og alle berørte parter ha et godt og forutsigbart lovverk, noe et bredt flertall sikrer her i salen i dag. Samtidig er det viktig at med økt mineralutvinning, som er en kraftkrevende industri, er vi nødt til å ha tilgang på grønn energi, vi er nødt til å tilpasse det offentlige virkemiddelapparatet, slik at det fungerer også for å utvikle denne næringen, og vi må ha en holdningsendring. Det er ikke sånn at dette er en skitten næring. Dette er en næring som er avgjørende for en grønn utvikling.

Nils T. Bjørke (Sp) [11:59:55]: Minerallova er ei viktig sak for samfunnet framover. Eg synest me la fram ei god melding frå komiteen førre veke, der fleirtalet i komiteen – Høgre, Senterpartiet, Framstegspartiet og Venstre – meiner at forslaget til ny lov i for liten grad ivaretek rettane til grunneigaren. Fleirtalet meiner at ei ny minerallov ikkje skal få følgjer for tidlegare inngåtte mineralavtalar. Fleirtalet finn det òg rett å påpeika at det i samband med lovarbeidet ikkje er kome fram noko som skulle tilseia ei endring i dagens skilje mellom minerala til staten og minerala til grunneigaren.

Fleirtalet meiner at ei svekkning av rettane til grunneigaren, slik lovforslaget legg opp til, vil kunne bidra til unødvendige konflikter. Lovforslaget kan dermed potensielt hindra ønskt framdrift i arbeidet med undersø-

kingar og utvinning av mineral, og på den måten verka motsett av det som var eit viktig formål med ny lov. Fleirtalet deler vurderingane til fleirtalet i minerallovutvalet og den lovtekstutforminga fleirtalet i utvalet har anbefalt på dette området.

Kva har skjedd sidan me la fram saka? Jo, det er nokre mineralselskap som hevdar at dette kan verta krevjande. Så langt er dei altså opptekne av grunneigarrettane i Høgre, Framstegspartiet og Venstre. Eg synest det er talande. Så seier dei her at dette ikkje vil svekka grunneigarrettane. Grunneigarorganisasjonane meiner samla at det absolutt svekkjer dei.

Eg er einig i at det, i dagens internasjonale situasjon, hastar å få auka utvinning, men eg trur faktisk at dette vil føra til det motsette. Når grunneigarar vert usikre, og når dei veit at ein kan driva med å undersøkje òg minerala til grunneigarane – utan avtale – kor lett er det då å koma til ein grunneigar etterpå og seia at her vil me prøva å få til ein avtale? Då er du låst i systemet. At ein ikkje skal ta seg tid, ikkje kan ha avtale med grunneigaren før ein set i gang, så lenge det er grunneigaren sine mineral, det forstår eg rett og slett ikkje. Eg trur dette vil svekkja og ikkje styrkja utvinning av mineral framover.

Tobias Hangaard Linge (A) [12:02:23]: Da skal jeg redegjøre for forslag nr. 18, som er det løse forslaget som partiene Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, SV, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har blitt enige om:

«Mineralloven § 4-4 første ledd skal lyde:

Undersøkelsestillatelse etter § 4-3 gir rett til nødvendig tilgang til og bruk av grunnen for å foreta undersøkelsen. Fysiske inngrep i overflaten av eiendommen krever samtykke fra grunneieren.»

Så vil jeg gi en grundigere merknad, slik at dette også står seg for ettertiden:

Bestemmelsen fastlegger innholdet i, og rettsvirkningene av, undersøkelsestillatelse til statens mineraler, industrimineraler og lette metaller. Bestemmelsen viderefører innholdet i undersøkelsesretten etter mineralloven av 2009 for eiendommer som ikke direkte berøres av fysiske inngrep i grunnoverflaten. Tiltakshaver kan i medhold av undersøkelsesretten gjøre nødvendige undersøkelser for å vurdere om det er grunnlag for å søke om utvinningsrett. Dette innebærer f.eks. kjerneboringer.

Bestemmelsen innfører et samtykkekrav til fysiske inngrep i overflaten av en eiendom. Det innebærer at alle eiendommene som får overflateinngrep i seg, må samtykke til dette. Dette er en endring fra innholdet i undersøkelsesretten slik den framgår av mineralloven av 2009, der det kun er inngrep som medfører vesentlig skade, som krever samtykke fra grunneier og berørte

bruksrettshavere. I teorien er det ikke behov for samtykke til undersøkelse av statens mineraler, ettersom disse mineralene tilligger staten. Krav om samtykke innføres likevel som en konsekvens av at det innføres en felles undersøkelsestillatelse som omfatter både statens mineraler, industrimineraler og lette metaller, som er mineraler som er definert som grunneiers mineraler.

Tildeling av undersøkelsestillatelse etter § 4-3 er ikke avhengig av at det foreligger samtykke fra grunneier etter § 4-4, men samtykke må foreligge før de fysiske inngrepene i en eiendom kan igangsettes.

Undersøkelsestillatelsen omfatter ikke rett til vei fram til undersøkelsesstedet eller rett til motorferdsel i utmark. Dette er forhold grunneier må samtykke til.

Undersøkelsestillatelsen etter § 4-3 skal følges av en undersøkelsesplan som fastlegger rammene for undersøkelsene. Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan i tillegg stille vilkår for undersøkelsestillatelsen. Både undersøkelsesplanen og vilkår kan dermed sette begrensninger for hvilke aktiviteter den som har undersøkelsestillatelse, kan gjennomføre. Dette kan bl.a. gjelde begrensninger for særlige typer inngrep i angitte områder innenfor undersøkelsesområdet og begrensninger for når ulike aktiviteter kan foretas av hensyn til annen bruk av området eller områdets sårbarhet.

Så skal jeg komme med en stemmeforklaring, slik at det blir korrekt på voteringen etterpå, og det gjør jeg da på vegne av partiene som står bak enigheten, som jeg refererte til i stad. De partiene vil da stemme for mindretallets forslag nr. 2 og nr. 4, i stedet for komiteens tilråding bokstav A, avsnitt seks og sju, altså § 4-3 andre ledd bokstav e, og § 5-2 tredje ledd i tilrådingen.

Også det løse forslaget, altså forslag nr. 18, vil de samme partiene stemme for, i stedet for §§ 4-3 andre ledd bokstav a, 4-4 andre ledd, 4-10 tredje ledd, 12-2 bokstav b første og tredje strekpunkt.

Arbeiderpartiet vil også stemme mot mindretallets forslag nr. 1, som vi i dag står inne i, og for bokstav B I og II i tilrådingen.

Jone Blikra (A) [12:06:00]: Europas største kjente forekomst av sjeldne jordarter, kalt Fensfeltet, ligger i Nome kommune i Telemark. Vi kan her snakke om nesten 9 millioner tonn. For Norge og Telemark er en ny minerallov avgjørende for å kunne legge til rette for nødvendig og framtidsrettet utvinning av en svært viktig ressurs. NHO Vestfold og Telemark og LO Vestfold og Telemark har i denne saken stått skulder ved skulder i forventningene til en ny minerallov. Det er inngått partnerskapsavtale mellom Nome kommune og Telemark fylkeskommune knyttet til utvikling og produksjon på Fensfeltet.

Det var stor uro i Telemark da det opprinnelige flertallsforslaget ble kjent – blant alle parter. Gleden ble desto større da det brede politiske forliket ble presentert for kort tid siden. Gjennom samarbeid og godt politisk håndverk har vi fått de nødvendige avklaringene og de gode vedtakene vi i Telemark har ventet på lenge. Det er mange i Telemark som i dag puster lettet ut, og som går rundt med et smil om munnen.

Rune Støstad (A) [12:07:34]: Vi behandler i dag en lov som handler om langt mer enn utvinning og forvaltning. Det handler om framtiden vår – om verdiskaping, om sikkerhet og om hvordan vi møter en verden i rask endring. Vi står overfor store oppgaver. Grønn omstilling, digitalisering og teknologisk utvikling skjer samtidig som verden er mer urolig enn på lenge. I det landskapet må Norge være i stand til å bidra.

Grunneiere spiller en viktig rolle i mineralprosjekter. Vi forstår og respekterer at inngrep på privat eiendom krever omtanke og dialog. Derfor legger lovforslaget opp til tydeligere krav om høring og medvirkning og styrker grunneiers stilling i prosessen sammenlignet med dagens lov. Jeg deler Senterpartiets ønske om at det skal være rettferdighet i møtet mellom stat, næringsliv og grunneier, men rettferdighet må ikke bety at en aktør kan stoppe fellesskapets behov. Det må være balanse mellom grunneiers rettigheter og samfunnets ansvar for å sikre tilgang på strategiske ressurser.

Det er viktig å understreke at statlig styring ikke betyr at grunneier settes til side. Tvert imot skal grunneiere informeres tidlig, ha innsyn og rett til å uttale seg, men staten må ha siste ord i saker av nasjonal betydning. Det er en ansvarlig måte å sikre langsiktige interesser på.

Vi mener at grunneiers bidrag i mineralprosjekter skal verdsettes, både gjennom økonomisk kompensasjon og gjennom plikt til tidlig involvering. Det er ikke en svekkelse, men en tydeliggjøring og formalisering av rettigheter som i dag varierer sterkt fra prosjekt til prosjekt.

Det blir hevdet at grunneier mister kontroll med egen eiendom. Det stemmer ikke. Grunneier vil fortsatt ha en nøkkelrolle i forhandlinger om utvinning og har innsigelsesrett i tidlig fase. Det som er foreslått her, er et system der fellesskapet har ansvar for framdrift, men aldri uten å lytte.

Vi foreslår også å endre § 4-4, som flertallet stiller seg bak. Der tydeliggjør vi at grunneier må ha gitt samtykke før fysiske inngrep.

Mineralloven er ikke bare et spørsmål om regulering. Det er et rammeverk for framtidig verdiskaping, teknologisk utvikling og vår rolle i det internasjonale fellesskapet. Vi må sikre bærekraftig, trygg og effektiv utnyttelse av ressursene våre.

Avslutningsvis vil jeg takke de andre partiene som støtter loven i dag, og for at vi sammen kom fram til en god løsning til slutt.

Olve Grotle (H) [12:10:38]: Eg meiner det kan vere fornuftig for fullstendigheitas skyld å peike på at det har kome inn eit siste ledd i § 4-3, som gjeld dette med å få undersøkingsrett, som har ein tematikk som minner ein god del om den tematikken ein har ved ekspropriasjon. Det heiter nemleg i siste ledd:

«Slik tillatelse» – altså undersøkingsløyve – «kan kun gis dersom fordelene ved undersøkelsene er større enn den skaden og ulempen undersøkelsene vil påføre grunneier og berørte bruksrettshavere.»

Dette er ein tematikk som minner litt om det ein vil måtte vurdere i ei ekspropriasjonssak, og det er ein type rettsgaranti for grunneigaren. Eg meiner det er viktig å få fram, og så skal eg ikkje leggje meir i det enn det eg har sagt.

Det er riktig, som saksordførar Linge har gjort greie for, at samtykkekravet som kjem, kjem inn i § 4-4, altså til innhaldet i undersøkingsløyvet, og ikkje som eit vilkår for å gje undersøkingsløyve – slik at det er sagt, slik at ingen trur det er ei misforståing, iallfall herifrå.

Til slutt bør det nemnast at problemstillingane vi av og til har sett, nemleg at ein søker etter minerala til staten, men i realiteten kanskje også ønskjer å undersøkje minerala til grunneigaren, vil bli borte gjennom det felles systemet.

Heilt til slutt, for ikkje å vere dårlegare enn kollegaen min frå Eid, Bjørlo, vil eg også heie på at Hub for Minerals har fått brei støtte i kommentarane. Det er teke godt imot, og eg trur at dei vil kunne leve med at det var eitt parti som stemte imot.

Tobias Hangaard Linge (A) [12:12:54]: En liten forglemmelse fra undertegnede da jeg redegjorde for stemmeforklaringen i sted: Arbeiderpartiet vil også stemme mot mindretallets forslag nr. 3, slik at dette med vederlag tas ut, da det er noe som vil avtales mellom partene i en eventuell avtale med grunneieren.

Jeg vil også kort svare representanten Sande, som hadde spørsmål til statsråden i sted: Det er riktig at undersøkelsesplanen ligger fast og må godkjennes, men avtalepartene, altså tiltakshaveren og grunneieren, kan inngå avtale om forhold som ikke er dekket av undersøkelsesplanen, dvs. vederlag og andre typer ting. Dersom det er forhold som påvirker undersøkelsesplanen, må det eventuelt sendes inn en ny søknad eller oppdatert undersøkelsesplan for å få den godkjent.

Erling Sande (Sp) [12:14:05]: Berre slik at det er sagt frå alle dei tre representantane frå Sogn og Fjordane i salen: Eg sluttar meg til helsingane til Hub for Minerals.

Vestland gjer eit viktig arbeid og byggjer kunnskap lokalt frå mineralverksemda i bl.a. Sunnfjord, og det er bra.

Avslutningsvis seier representanten Grotle og representanten Linge det som statsråden ikkje svarte klart på, nemleg at den avtaleretten gjeld idet undersøkjær kjem til grunneigar etter å ha fått løyve, etter å ha landa ein ofte ganske detaljert undersøkingsplan, og då er det relevant å spørje kva det er igjen å forhandle om, og viss det reelt sett er ting ein bør forhandla om og forhandlar om, må ein altså tilbake til direktoratet med ny godkjenning av undersøkingsplanen. Det er iallfall slik at eg ikkje får noko inntrykk av at det effektiviserer prosessen, viss alternativet er at desse to partane set seg ned og ryddar vekk den type uklarheiter på førehand.

Presidenten [12:15:15]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sakene nr. 3 og 4 vil bli behandlet under ett.

Sak nr. 3 [12:15:26]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i politiloven (bevæpning i daglig tjeneste) (Innst. 515 L (2024–2025), jf. Prop. 140 L (2024–2025))

Sak nr. 4 [12:15:41]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Helge André Njåstad og Johan Aas om generell bevæpning av norsk politi (Innst. 523 S (2024–2025), jf. Dokument 8:89 S (2024–2025))

Presidenten [12:16:02]: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Marte Eide Klovning (A) [12:16:33] (ordfører for sakene): Regjeringen har fremmet forslag om å endre politiloven slik at Politidirektoratet får hjemmel til å beslutte at politiet kan være bevæpnet i den daglige tjenesten – altså åpnes det for generell bevæpning av norsk politi. Samtidig får Politidirektoratet myndighet til å gi nærmere bestemmelser om omfang av bevæpningen, knyttet til tid, sted og oppdragets art. Som følge av dette foreslås det å oppheve politiloven § 29 annet ledd, som i dag regulerer hvilke former for bevæpning

det kan gis regler om i våpeninstruksen. Dette er en midlertidig hjemmel, og regjeringen tar sikte på å komme tilbake til Stortinget med et forslag til permanente regler etter en ordinær lovprosess med høring. Målet er at slike regler skal kunne være på plass i løpet av 2026.

Endringen innebærer at politiet, dersom Politidirektoratet beslutter det, kan bære våpen i daglig tjeneste, ikke bare i ekstraordinære trusselsituasjoner, slik det har vært til nå. Dette vil gjøre politiet bedre i stand til å reagere raskt og ensartet på alvorlige og uforutsette hendelser og styrke både politiets og samfunnets sikkerhet. Samtidig er det viktig å understreke at Politidirektoratet kan fastsette unntak, slik at politiet fortsatt kan være ubevæpnet i oppdrag hvor det vil være uhensiktsmessig eller uheldig å bære våpen, f.eks. i møte med barn og unge, på skolebesøk, i forebyggende arbeid og ved kultur- og idrettsarrangementer. For folk flest betyr dette at politiet fortsatt skal være til stede i lokalsamfunn over hele landet med det sivile preget som har gitt høy tillit i befolkningen. Politiet får samtidig de verktøyene de trenger for å møte en ny kriminalitetshverdag der trusselbildet har endret seg, og der kriminelle er mer organisert og oftere bevæpnet enn før. Dette handler om trygghet både for innbyggerne og for politiets egne ansatte.

Så til Arbeiderpartiets syn i saken: Jeg er glad for at det er et bredt flertall i Stortinget som støtter denne lovendringen. Arbeiderpartiet har tradisjonelt sett vært skeptisk til generell bevæpning, nettopp fordi vi har vært så stolt av det sivile preget i norsk politi, men vi ser nå at kriminalitetsbildet har endret seg, at trusselnivået har vært høyt over tid, og at politiet selv i økende grad har uttrykt behov for mer forutsigbarhet og trygghet i tjenesten. Vi legger vekt på at politiet skal kunne håndtere et kriminalitetsbilde i endring, og at de skal kunne løse sitt samfunnsoppdrag på en trygg måte. Samtidig er det avgjørende for Arbeiderpartiet at politiet fortsatt skal nyte høy tillit i befolkningen, og at det sivile preget og nærværet i lokalsamfunnene opprettholdes. Derfor er det viktig at Politidirektoratet får myndighet til å gjøre lokale tilpasninger, slik at politiet kan være ubevæpnet i situasjoner der det er rett.

Avslutningsvis vil jeg understreke at dette er en midlertidig hjemmel. Arbeiderpartiet mener det er viktig at regjeringen raskt kommer tilbake med en ordinær lovprosess der rammene for permanent generell bevæpning fastsettes grundig og etter bred høring. Vi skal fortsatt ha et politi som er nært, tillitsbasert og profesjonelt, og som er best mulig rustet til å møte vår tids utfordringer.

Ingunn Foss (H) [12:20:26]: Proposisjonen som vi behandler nå, foreslår endringer i politiloven som gjør at Politidirektoratet kan beslutte at politiet skal være

bevæpnet i den daglige tjenesten, og at det tas sikte på at lovendringene skal tre i kraft raskt. Departementet foreslår at spørsmålet om innføring av varig regelverk for permanent generell bevæpning av norsk politi og hvilke rammer som skal gjelde for bevæpningen, skal følge en ordinær lovgivningsprosess.

At det nå er nødvendig at norsk politi er bevæpnet, er ingen ønsket utvikling, men dessverre ser vi et trussel- og kriminalitetsbilde som krever det. Vi står overfor stadig mer komplekse og uforutsigbare trusler, og politiet må kunne respondere raskt i kritiske situasjoner uten å måtte hente våpen fra patruljebilen når minutter og sekunder teller. Vi har sett konkrete hendelser hvor politiet har måttet trekke seg tilbake eller vente fordi de ikke hadde umiddelbar tilgang på våpen. Dette har forsinket innsatsen og potensielt satt både sivile og politifolk i fare.

Det har skjedd en klar holdningsendring til bevæpning i politiet de senere år. 85 pst. av de ansatte og elleve av tolv politimestre støtter nå generell bevæpning. Politisk har det også skjedd store endringer, og flertallet i denne sal er nå for bevæpning. Høyre vedtok generell bevæpning på sitt landsmøte i april i år.

Norge har et av verdens best utdannede politi, og den midlertidige bevæpningen vi har hatt de siste årene, har vist at norsk politi håndterer bevæpning på en svært god måte. Vi mener at det er viktig å ta politifolk på alvor og legge til rette for trygghet i det arbeidet de står i. De som risikerer livet for vår sikkerhet, fortjener at vi nå får dette på plass.

Høyre støtter generell bevæpning av politiet.

Kjersti Bjørnstad (Sp) [12:22:28]: Jeg vil begynne med det aller viktigste: Politiet skal bruke minst mulig makt – uansett hvilke virkemidler de har tilgjengelig. Det har vært og skal være et bærende prinsipp i det norske samfunnet.

Samtidig vet vi at politihverdagen har endret seg. Jeg har stor respekt for dem som bærer ansvaret for vår felles trygghet, de som rykker ut når det smeller, og som ofte møter situasjoner som kan være både farlige og uforutsigbare. Når kriminaliteten blir mer brutal og flere av de kriminelle er bevæpnet, da må også politiet ha verktøyene de trenger for å gjøre jobben sin trygt og effektivt.

Som stortingsrepresentant fra et distrikt som både har nærhet til folk og lange avstander til nærmeste polititrossurs, vet jeg hvor viktig det er at politiet er til stede, og at de er rustet for det de kan komme til å møte. Når det står om sekunder, skal det ikke stå på tilgang til våpen. Bevæpning handler derfor om å sikre likeverdig beredskap i hele landet.

Senterpartiet har derfor landet på at tiden er inne for fast bevæpning av politiet i operativ tjeneste. Det

handler om nettopp beredskap, og det handler om trygghet for innbyggerne våre og for dem som står i førstelinjen.

La meg samtidig også være tydelig: Bevæpning er ikke svaret på all kriminalitet. Det er ikke en erstatning for forebygging, tillit og lokalt politiarbeid. Tvert imot, vi må sikre at den lokale forankringen styrkes, og at politiet fortsatt er til stede i hele landet og jobber tett på folk. Politiet skal ikke møte ungdommer med pistol, men med klokskap, dialog og tilstedeværelse. Det er dette som bygger trygghet i lengden.

Vi i Norge er ikke ukjent med bevæpning. I perioder med økt trusselbilde har politiet båret våpen i hverdagen, uten at det har gått ut over tilliten fra folk eller ført til mer unødvendig maktbruk. Politiet har vist at de håndterer dette med ansvar og profesjonalitet.

Dette er heller ikke en beslutning tatt i et vakuum. Saken er grundig utredet, bl.a. i NOU-en fra 2017 og i maktmiddelutvalget, som Senterpartiet tok initiativ til i regjering. Det har vært viktig for oss å få et helhetlig blikk på politiets maktmidler og gjøre helhetlige vurderinger, ikke kortsiktige grep.

Vi lytter til dem som faktisk står i tjenesten. Nær 85 pst. av politifolkene ønsker dette. Elleve av tolv politimestre sier det samme, og flertallet i befolkningen har også gitt sin støtte. Når de som jobber i gata dag ut og dag inn, sier at dette er nødvendig for å beskytte både seg selv og oss andre, da skal vi lytte.

Det lovforslaget vi nå behandler, gir Politidirektoratet hjemmel til å innføre midlertidig bevæpning, men dette er bare et første steg. Senterpartiet mener det må følges opp med en ordinær lovprosess, der vi får en bred og grundig drøfting av hvilke rammer som skal gjelde framover.

Vi skal gjøre dette på en trygg og ryddig måte. For Senterpartiet er det avgjørende å finne balansen mellom trygghet, tillit og fornuftig maktbruk. Det får vi best til når vi lytter til dem som kjenner virkeligheten, både i uniform og i lokalsamfunn over hele landet.

Tor André Johnsen (FrP) [12:26:45]: Justiskomiteen har nå flere viktige saker til behandling. Vi har bl.a. nylig hatt en stor og viktig sak om rus. Dessverre ble det ikke en innstramming, slik vi hadde håpet på. Av en eller annen merkelig grunn sviktet Arbeiderpartiet der. De byttet side fra å være med oss i Fremskrittspartiet og Senterpartiet til å bytte side til dem som ønsker frislipp og en liberal narkotikapolitikk. Det var veldig trist og uklokt, tror i hvert fall vi, for vi frykter at det vil føre til at det blir mer kriminalitet og flere brutale svenske gjengkriminelle i Norge, noe som igjen absolutt vil tilsi at det i hvert fall vil bli behov for permanent bevæpning i Norge.

Jeg minner Stortinget om at i våre naboland, som Sverige og Danmark, har politiet vært bevæpnet helt siden midten av 1960-tallet – lenge før jeg ble født. I Norge har dessverre Fremskrittspartiet vært helt alene om å lytte til politiet og Politiets Fellesforbund, som har vært krystallklare på at tiden er overmoden for permanent bevæpning også i Norge. Jeg ønsker derfor å takke Politiets Fellesforbund, som har vært en viktig pådriver og en god støttespiller i kampen for permanent bevæpning, en kamp som så absolutt er avgjørende viktig for både trygghet og sikkerhet, for politiet, men også for det norske folk.

De eneste som bør være negative til bevæpning, er de kriminelle og ingen andre. I denne saken har det ene partiet etter det andre våknet, heldigvis. De har lyttet til Politiets Fellesforbund, de har lyttet til Fremskrittspartiet, og både Høyre, Arbeiderpartiet og Senterpartiet har nå tatt inn over seg den brutale, voldelige og livsfarlige verdenen vi lever i, hvor voldsspiralen øker i takt med strømmen av narkotika som flommer inn over riksgrensen fra bl.a. Sverige.

Bevæpning vil ikke føre til en volds- og våpenspiral. De kriminelle er allerede væpnet til tennene. Tiden er overmoden for at politiet også får bevæpning. Husk at norsk politi kanskje har verdens absolutt beste politiutdanning. Vi kan være stolte av våre politimenn og -kvinner. De gjør en veldig god jobb med å sørge for ro, orden og trygghet. Med permanent bevæpning vil de få en enda bedre mulighet til det.

Vi så også i forbindelse med det tragiske drapet på åpen gate midt i Hønefoss sentrum, på høylys dag, hvor rolig, kontrollert og behersket politimannen skjøt den voldelige innvandrerdrapsmannen i beina. Det var perfekt politiarbeid, et godt eksempel på god våpenbruk. Når det gjelder Arbeiderpartiet, burde det egentlig være en selvfølge at de lytter til politiets fagforening. Arbeiderpartiet lytter alltid til sine fagforeninger, bl.a. LO, selv når det gjelder småting som absolutt ikke dreier seg om liv og helse. Selvfølgelig var det ulogisk at Arbeiderpartiet tidligere ikke lyttet til politiets fagforening, men heldigvis har Arbeiderpartiet snudd. Det er klokt, for PF, Politiets Fellesforbund, har 17 000 medlemmer – absolutt en viktig fagforening å lytte til.

Jeg startet innlegget mitt med å kritisere Arbeiderpartiet og justisministeren for å svikte på rusfeltet, men jeg tenker jeg vil avslutte med å skryte litt av Arbeiderpartiet og spesielt justisministeren for hvordan partiet, og spesielt statsråden, imponerende raskt nå har bidratt til å få til et flertall og en løsning rundt permanent bevæpning for norsk politi. Jeg har forstått fra lederen i justiskomiteen at det har vært både en god dialog og et godt og konstruktivt samarbeid, og det setter vi stor pris på. Justisministeren har virkelig vist handlekraft i denne saken. Det er bra, og det fortjener en stille applaus.

Tobias Drevland Lund (R) [12:30:52]: Jeg vil bare først starte med å si at jeg synes vi i denne salen, og særlig fra denne talerstolen, bør være litt forsiktig med hvordan vi omtaler mennesker. Jeg tror representanten Johnsen selv vet veldig godt hva han sa, som i hvert fall jeg reagerte sterkt på. Jeg tror ikke jeg var den eneste som gjorde det.

I Norge er vi heldige som har et høyt utdannet og godt trent politi, men man skulle nesten tro at politiet ikke hadde tilgang til våpen i det hele tatt når man hører på debatten om bevæpning av politiet. Det stemmer jo ikke. Politiet har våpen tilgjengelig og klart til bruk både gjennom framskutt lagring og de mange periodene med midlertidig bevæpning.

Flere sier at kriminalitetsbildet gjør det nødvendig for politiet å bære våpen. Ja, kriminalitet i byer som Oslo har økt de siste årene, og ja, det har vært flere skyteepisoder og veldig alvorlige voldshendelser, men betyr det at politiet i Bagn eller Vestnes trenger å bære våpen på hoften? Tilsier situasjonen i hovedstaden at politiet i hele landet skal bære våpen som følge av det? Rødt mener dagens modell med framskutt lagring er et bra kompromiss mellom hensynet til operative behov for politiet og rettssikkerheten og tryggheten for publikum. Kombinert med periodevis midlertidig bevæpning mener Rødt også at dette ivaretar politiets behov i områder og tider med et krevende kriminalitetsbilde.

Jeg må innrømme at jeg særlig er skuffet over Arbeiderpartiet i denne saken, og at de har snudd kappen etter vinden i spørsmålet om generell bevæpning av politiet. Maktmiddelutvalget advarte i sin tid mot innføring av generell bevæpning uten at det foreligger et dokumentert behov for det. Erfaringene fra perioder med midlertidig bevæpning og sammenligninger med andre land gir faktisk ikke entydig støtte for at generell bevæpning bedrer operativ evne. Det eneste som har skjedd siden februar i år, da Arbeiderpartiet og statsråden var mot generell bevæpning, er at flere partier har snudd om bevæpning, og da følger regjeringspartiet etter. Arbeiderpartiet, som tidligere har stått støtt i sitt syn om at vi skal ha et politi i Norge med sivilt preg, og at det er det beste for vårt samfunn, snur nå for å slippe å tape ansikt. Det synes jeg er veldig trist.

Folk skal føle seg trygge i sitt daglige liv og virke. Jeg er, i likhet med andre, bekymret for sikkerheten til polititjenestemennene, men jeg mener likevel at dette ikke er veien å gå. Jeg er også bekymret for at generell bevæpning av politiet vil gå løs på den tilliten helt vanlige folk har til politiet, en tillit som ellers er veldig høy. Vi nyter godt av å ha et politi i Norge med høy tillit. Jeg tror også at det å ha et generelt bevæpnet politi, særlig for grupper som allerede har mindre gode erfaringer med politiet fra før av, vil endre på det.

Det at vi har et politi i Norge med sivilt preg, har vært en styrke for politiet. Det har gjort at avstanden mellom lovens lange arm og folk flest kanskje ikke har føltes så stor i Norge. Det at politifolk uten våpen kan rusle gatelangs og slå av en prat med publikum, har vært viktig for å bygge tillit hos folk, og det kan vi gjøre selv uten våpen.

Jeg tror også at politifolk fremdeles kommer til å søke kontakt og gå i dialog med folk flest der ute på en god måte. Jeg har full tillit til politiet, men jeg er redd det nå vil oppleves annerledes framover når betjentene står der med skytevåpen på hoften.

Rødt støtter alle mindretallsforslagene fra SV og Venstre.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:34:43]: Eg må seie til representanten frå Framstegspartiet at det var eit ganske stygt innlegg å høyre på. Ein snakkar om kor roleg og beherska politiet skaut ein innvandarmann i føtene og kallar det perfekt politiarbeid. Den sat, altså – her ser vi argumenta.

For det første: Norsk politi er blant dei mest væpna i verda. Dei har berre ikkje på seg våpena til kvar tid, dei må til bilen for å hente dei der. Dei er blant dei mest væpna i verda allereie, og no skal det kome ut i dagslys. Norsk politi er i dag bygd på ein modell med høg tillit og låg terskel for kontakt, der politiet framstår som sivile og nær folk. Ei generell væpning vil bidra til ei militarisering av politiet som skapar avstand mellom politi og befolkning, og svekkjer tillit. Det er særleg viktig i eit samfunn med høg sosial tillit, som i Noreg.

Internasjonal forskning og erfaring frå land med væpna politi, f.eks. USA, viser at fleire våpen i omløp aukar risikoen for eskalering og dødeleg utgang, også i situasjonar som elles kunne ha vore løyst med andre midlar. Dette gjeld spesielt psykisk sjuke, rusavhengige og sårbare grupper, som i mange tilfelle utgjør fleirtalet av dei politiet bruker makt mot. Det finst ingen eintydig dokumentasjon på at generell væpning reduserer kriminalitet eller terrorfare i vesentleg grad. Norsk politi har allereie tilgang til ei mengde våpenmiddel i bilen og kan raskt væpne seg ved behov. Ei generell væpning vil dermed truleg ha ein symbolsk, snarare enn ein praktisk, effekt, samtidig som risikoen og kostnadene aukar.

Det blir sagt i debatten her at vi må lytte til politiet, og det er heilt utruleg å høyra det frå Stortingets talarstol. Politiet er for viktig til å bli overlata til politiet aleine. Dette handlar jo om kva slags ordensmakt vi skal ha i samfunnet, og det er eit stort samfunnsspørsmål. Å overlata det til politiet aleine – korleis kan parti byggje ein sann type politikk?

Eg må berre seie for eigen del at det automatisk reduserer mitt ønske om å ta kontakt med politiet dersom

dei har våpen på seg. Automatisk svekkjer det forholdet mellom meg og politiet, og allereie begynner eg å ha eit nytt blikk på politiet når eg ser dei kome med våpen. Det skaper barrierar mellom dei og meg, som sit på Stortinget og ein skulle tru ikkje skulle ha noko problem med det. Det påverkar meg direkte. Når ein plutsleg skal kunne hamne i ein situasjon på Loppa eller på Snåsa, der politiet plutsleg begynner å gå med våpen synleg på seg rundt omkring i samfunnet, er det klart at terskelen mellom publikum og politi blir endra.

Med dette vedtaket i dag kryssar vi ein terskel som vi ikkje har kryssa før i Noreg, og eg er veldig skuffa. Eg er ikkje overraska over Framstegspartiet her – dei har stått for dette lenge, for redsla har jo sett rot i det partiet – men òg andre parti har no late seg drive inn i dette. Eg må berre spørje meg: Kor mange i denne salen meiner dette eigentleg? Kven meiner eigentleg at dette er ei riktig utvikling? Eg kan ikkje fatte og begripe at folk i denne salen, forstandige menneske, faktisk kan meine at vi skal krysse den streken der, slik vi no er i ferd med å gjere.

Eg vil med det ta opp dei forslaga vi frå SV har vore med på å leggje på bordet – og takke for meg.

Presidenten [12:39:10]: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har tatt opp de forslagene han refererte til.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [12:39:25]: Jeg må også begynne med å ta avstand fra uttalelsene som kommer fra Fremskrittspartiet, med de beskrivelsene og benevnelsene som var i det innlegget.

Det er full enighet om at politiet skal ha våpen når de trenger å ha våpen. Det har politiet allerede i dag, i og med at de har rask tilgang til skytevåpen gjennom framskutt lagring, altså at patruljene oppbevarer skytevåpen innlåst i bilen, slik at de er lett tilgjengelige hvis situasjonen krever det. I tillegg har vi midlertidig bevæpning når det rådende kriminalitets- og trusselbildet tilsier det, og mulighet for punktbevæpning.

Vi mener at det faktisk er ganske meningsløst at politiet skal være konstant bevæpnet der hvor jeg bor, i Mandal, bare fordi kriminaliteten i Oslo eller andre storbyer til tider er høy. Vi må heller ikke glemme at det er i de aller færreste tjenesteoppdrag det faktisk er behov for bevæpning.

Maktmiddelutvalget fant ikke ett tilfelle hvor permanent generell bevæpning hadde ført til andre utfall, i sin gjennomgang av relevante saker hvor skytevåpen var blitt brukt. Vi mener at framskutt lagring og midlertidig bevæpning er et rimelig kompromiss mellom de operative behovene og rettssikkerheten. Politiet har tilgang til våpen ved behov, samtidig som man understøtter det sivile preget som iallfall vi ønsker at politiet skal ha.

Det jeg derimot frykter når vi går bort fra denne gode balansen som vi allerede har, er at generell bevæpning vil kunne øke og tilspisse situasjoner og konflikter, skape større avstand mellom politiet og resten av befolkningen, vanskeliggjøre det forebyggende arbeidet og føre til mindre tillit til politiet. Med generell bevæpning mister politiet det sivile preget, og med det kan jo nettopp avstanden mellom befolkningen og politiet bli større. Det vil åpenbart kunne føre til at flere vegrer seg for å ta kontakt med politiet, noe vi virkelig ikke ønsker.

Når vi, nærmest til det kjedsommelige, maser om at det er så viktig å bevare politiets sivile preg, er det fordi det er sabla viktig. Det er ikke bare et luftig prinsipp eller et eller annet abstrakt symbol på noe. Det er kjempeviktig i det daglige, i politiets håndfaste, konkrete utførelse av sitt arbeid. Et tillitsbasert, ubevæpnet politi bygger trygghet gjennom nærvær og dialog, ikke gjennom en synlig trussel på hoften om bruk av makt.

Vi forstår at det nå blir flertall for generell bevæpning, men det blir også flertall for at spørsmålet om rammer rundt den generelle bevæpningen skal overlates til politiet selv. Det innebærer at en underliggende etat skal få ansvar for å gjøre en dypt politisk og prinsipiell vurdering, med stor betydning for samfunnets rettssikkerhet og for tilliten til politiet. Politiets rolle og oppgaver i en rettsstat som den norske er i høyeste grad et spørsmål for norske myndigheter, for fellesskapet og for våre folkevalgte organer å ta stilling til. Eksempelvis sies det fra talerstolen her fra Arbeiderpartiet at man skal ramme inn bruken av bevæpning rundt f.eks. barn, men igjen skal det være opp til politiet selv å vurdere hvordan man vil gjøre det. Dette mener i hvert fall vi i Venstre er et så viktig spørsmål at det burde ha blitt lagt føringer for det fra denne sal.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:43:36]: Jeg har stått på denne talerstolen ganske mange ganger og argumentert for hvorfor jeg mener generell bevæpning ikke trenger å innføres. I dag skal jeg gjøre det motsatte, og det må jeg innrømme kjennes litt merkelig. Men for meg er de fleste argumentene som er brukt på denne talerstolen, de samme. Det er også ting som er skjedd i samfunnet, som jeg virkelig ikke skulle ønske hadde skjedd, som gjør at jeg mener at vi må oppdatere regelverket og hvilke verktøy politiet har. Jeg vil virkelig slutte meg til dem som har sagt at et ubevæpnet politi – i størst mulig grad, iallfall – har vært en veldig viktig verdi. Det har tjent landet godt. For meg har spesielt det å bygge ned terskler mellom vanlige innbyggere og politiet vært veldig viktig.

Slik Kristelig Folkeparti ser det, har kriminalitetsbildet endret seg. Det har vi sett flere eksempler på, men heldigvis har det i de fleste tilfellene gått godt opp igjen-

nom. Vi har ikke minst sett flere tilfeller hvor det har vært en slags generell midlertidig bevæpning over veldig lang tid. Det gjør noe med måten politiet må forholde seg til det på. De går bevæpnet i lange perioder, før de da ikke lenger skal gjøre det, og så er det kanskje mer oppmerksomhet og ståhei rundt det når en igjen må ha en instruks om generell bevæpning.

Som andre har vært inne på, har vi kanskje verdens best utdannede politi. Vi kan være utrolig stolte av de polititjenestemennene og -kvinnene vi har, og det at de blir trent til å håndtere generell bevæpning som hovedregel, tror jeg også gjør at de kommer til å håndtere det på en veldig god og klok måte.

Vi vet at mange personer som i dag er i kontakt med politiet, og som er utfordrende for politiet å håndtere, kanskje har vært i fengsel før. Det kan også være personer som har vært i behandling for sterk psykiatri, rus eller andre ting, men som ikke er det i dag. Det gjør også at det er veldig krevende for politiet i en del sammenhenger. Da handler det om at vi som politikere må gi politiet de verktøyene de trenger for å beskytte de borgerne vi har et ansvar for, og det er også for meg et ansvar for at de politimennene og -kvinnene som står i krevende situasjoner, kan beskytte seg selv i de situasjonene de havner i. En vet at selv om de går med våpen, er det ikke nødvendigvis sann at de bruker pistolen og avfyrer skudd, men det er også en del av å håndtere situasjonen.

Da Kristelig Folkepartis landsmøte tok initiativ til en endring og gikk inn for generell bevæpning, var det ikke nødvendigvis med en begeistring. Vi er ikke nødvendigvis glade for at det skal skje, men det er et ønske om at vi skal beskytte befolkningen og politiet på en enda bedre måte enn det vi mener vi klarer i dag. Det handler om å gi dem verktøyene til å beskytte seg selv og befolkningen.

Et viktig poeng for oss er at vi har tillit til politiet, og jeg opplever i debatten at det er litt skiftende, men vi har tillit til at politiet vil håndtere det på en god måte. Derfor vil jeg også si at jeg synes departementet har funnet en god løsning og en god balanse. Det som har vært medvirkende til at bl.a. jeg har endret syn, er at 11 av 12 politimestre har gått inn for generell bevæpning. Jeg har møtt mange av dem, og de har tidligere argumentert godt for hvorfor de mener det ikke bør være generell bevæpning, men nå sier de at vi trenger det. Vi har tillit til at politiet finner gode løsninger for hvordan de skal håndtere bruken av det som blir vedtatt.

Jeg gjør det ikke nødvendigvis med et lett hjerte, men jeg er sikker på at det er en riktig beslutning vi skal fatte, og jeg er glad for at en gjør dette prinsippvedtaket, og at en får det grundige lovarbeidet for å fatte en endelig beslutning for generell bevæpning. Med det slutter vi oss til dette.

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:47:50]: Alle i Norge skal føle seg trygge. Politiet skal være i stand til å håndtere et kriminalitetsbilde i endring. Det har vært en endring i trusselbildet de senere årene, og trusselnivået har over tid vært vurdert som relativt høyt. Vi ser en økning i antallet kriminelle nettverk med betydelig voldspotensial.

Regjeringen tar på alvor at politiet selv mener det er behov for ytterligere trygghet i tjenesten gjennom generell bevæpning. Vi har på svært kort tid utarbeidet og fremmet dette lovforslaget, som åpner for generell bevæpning av politiet. Vi har gjort det arbeidet i god dialog med Stortinget. Jeg vil benytte sjansen til å takke for det politiske samarbeidet som har vært i denne saken.

I lovforslaget er det lagt opp til at det er Politidirektoratet som formelt treffer beslutning om bevæpning. Det er et politisk spørsmål om norsk politi skal tillates å bevæpne seg i daglig tjeneste. Dette spørsmålet besvarer Stortinget i dag.

Men selve beslutningen om bevæpning er, og bør, sånn som jeg vurderer det, være en utpreget politifaglig vurdering. I lovforslaget gis Politidirektoratet derfor hjemmel til å gi nærmere bestemmelser om omfanget av bevæpningen, herunder knyttet til tid og sted, oppdragets art og på annen måte. Det kan være oppdrag som bør utføres ubevæpnet, med et sivilt preg, sånn som forebyggende arbeid eller polititjeneste rettet mot barn og unge.

Politiet skal fortsatt bidra til å dempe konflikter ved minst mulig bruk av makt. Skytevåpen skal kun benyttes dersom det er siste utvei. Dette følger klart av politiloven. Det er ingen endring i regelverket for når politiet kan benytte skytevåpen, selv om politiet nå vil få våpen mer tilgjengelig.

Norsk politi nyter høy tillit i befolkningen. Polititjenningsdanningen vår er omfattende og av høy kvalitet. Det gjør norske politifolk godt kvalifisert, og jeg er derfor trygg på at politiet også vil løse det å være bevæpnet i daglig tjeneste på en god måte.

Justisdepartementet vil nå utarbeide og sende på høring et forslag til permanente regler om generell bevæpning av politiet. Dette arbeidet er prioritert. Departementet tar sikte på en lovproposisjon som kan fremmes for Stortinget i løpet av 2026.

Presidenten [12:51:01]: Det blir replikkordskifte.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:51:20]: Av frykt for å få eit teknisk svar tilbake vil eg berre få det stadfesta at med dette vil politiet bli meir synleg væpna i Noreg. Så spørsmålet mitt til statsråden er: Korleis trur statsråden at det vil påverke tilliten til politiet, og kva vil det gjere med terskelen for kontakt med politiet?

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:51:53]: Ja, det er en kjensgjerning at når en nå åpner for generell bevæpning – og det er etterspurt fra politiet selv, fra Politidirektoratet, fra politimestre og fra politiorganisasjoner – vil det gi en større grad av bevæpning. Jeg er enig med representanten i at det vil være situasjonen.

Hva vil det gjøre med tilliten? Nå har det vært flere perioder, over flere år, med en generell bevæpning. Vi hadde det på 17. mai, vi hadde det i påsken, og det var en periode på høsten i fjor. Vi ser ikke at det gir noen utslag for tilliten til politiet på de alminnelige tillitsmålingene. Jeg synes at politimesteren i Oslo har et veldig godt poeng når hun sier at nå blir det generell bevæpning og hun forventer at hennes tjenestepersoner kommer seg ut av bilene og ut blant folk. Det tror jeg vil skape høyere tillit til politiet, at de faktisk er der ute som folk befinner seg.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:53:00]: Da eg voks opp, var politiet mykje meir synleg i gatebildet, og det var «onkel politi» som på mange måtar prega det politiet vi hadde da. I Storgata i Tromsø spaserte politimeisteren i gata kvar laurdag, tok ein prat med folk, stakk over til dei alkoholiserte og dei rusa og snakka litt med dei, og vandra gjennom byen – altså ein slags perfekt modell, der tilliten var enormt høg og terskelen for kontakt var veldig låg. I dag, med den auka væpninga vi allereie har sett – i bilar og med moglegheiter elles – har den terskelen berre auka og auka. Eg ser ikkje lenger politifolk gjere det same, å spasere gjennom gatene som tidlegare. Ser statsråden at vi no formar ein annan type politi, der terskelen til resten av samfunnet berre blir større og større?

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:54:05]: Jeg kan si det sånn at når politiet nå får muligheten til generell bevæpning – som er etterspurt, og som er begrunnet i hvordan kriminalitetsbildet nå ser ut – forventer jeg, som politimesteren i Oslo, at vi i enda større grad vil se at politiet beveger seg ut av bilene sine og ut blant folk.

Jeg deler ikke den virkelighetsbeskrivelsen som representanten gir når det gjelder politiet i dag. Jeg møter i alle fall politifolk som rusler rundt i gatene, og som er ute blant folk. Jeg ser masse godt politiarbeid, som en også så da vi var unge – nå skal jeg ikke si at du er like gammel som meg, men før, i forrige årtusen. Som sagt forventer jeg at dette vil gjøre det enklere for politiet å bevege seg mer ute i gatene.

Presidenten [12:55:07]: Presidenten vil bare ha en vennlig påminnelse om at talen skal rettes via presidenten.

Tor André Johnsen (FrP) [12:55:23]: Jeg skrøt av ministeren i stad for å ha gjort en god jobb og vist handlekraft i denne saken. Det kan jeg godt gjenta, for det er

imponerende effektivt arbeid. Men litt klok av erfaring er jeg i hvert fall litt usikker på om vi blir lurt en gang til, om Arbeiderpartiet kanskje vil bytte side og om de kan skifte mening. Jeg bare lurer på, og vil gjerne ha et klart og tydelig svar på, hva som er ministerens ståsted her. Sånn jeg oppfatter det, forstår ministeren viktigheten av å få på plass en permanent bevæpning. Det som er greit å få avklart, er om det er noen grunn til å frykte at Arbeiderpartiet eller ministeren skulle snu etter valget. Det ville være fint å få det avklart.

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:56:02]: Jeg kan forsikre om at det er min genuine mening at dette er riktig å gjøre. Jeg har hørt noen antyde at det kanskje kan være annerledes. Det er det ikke. Jeg kom inn i Justisdepartementet 4. februar. Jeg skjønnte at dette er noe vi må gå inn i. Jeg så alle argumentene for. Forrige gang jeg var i departementet, var jeg med på at en fikk den framskutte lagringen. Det var det riktige svaret den gang. Jeg så at nå er vi dessverre der at det må gis en hjemmel for generell bevæpning. At dette kommer så raskt, skal jeg ærlig innrømme er for å få grep om denne prosessen. Jeg ønsket ikke at Stortinget bare skulle vedta dette én gang for alle uten utredning. Nå får vi muligheten til å få på plass hjemmelen og samtidig få en god lovprosess. Det har vært viktig for meg.

Tor André Johnsen (FrP) [12:57:05]: Vi startet allerede i 2018 arbeidet med å bygge en politistasjon fysisk på svenskegrensa sammen med svensk politi – halve bygget står i Norge, halve står i Sverige. Det har dagens regjering videreført på en god måte. Der har det vært en utfordring med at svensk politi ikke får lov til å komme inn til Norge fordi de er bevæpnet. Og svensk politi vil ikke ta av seg våpenet, det er en del av arbeidsantrekket. Føler ministeren seg trygg på at det problemet nå blir løst, og at svensk politi i sommer kan komme ved behov og jobbe sammen med norsk politi også i Norge?

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:57:48]: Når det gjelder politistasjonen, er vi i ferd med å flytte inn i den nå. Jeg har diskutert dette med den svenske justisministeren ved to anledninger, senest for litt over en uke siden. Det ikke så enkelt at ved bare å få på plass denne hjemmelen kan de komme bevæpnet over grensen. Vi må ha et avtalegrunnlag. Ambisjonen som den svenske justisministeren og jeg har, er at vi skal ha på plass det avtaleutkastet nå i løpet av høsten, sånn at det kan ligge til grunn. Da blir dette et av de spørsmålene som reguleres: hvordan man skal kunne bistå hverandre, ikke bare ved Magnormoen, men langs hele den lange fellesgrensen vi har. Men det må som sagt være avtalefestet. De kan allerede i dag tilkalles, men da er det fordi vi ber dem om å komme.

Ingvild Wettrhus Thorsvik (V) [12:59:01]: I 2015 utførte Politihøgskolen et forskningsprosjekt om bevæpning hvor man fant at avvæpningsplikten ikke tydelig ble overholdt i perioder med bevæpning. Politiets egne trusselvurderinger tilsier jo at de skal håndtere stadig flere barn og psykisk syke. Maktmiddelutvalgets rapport konkluderer med at det er for lite forskning på maktbruk mot barn og sårbare grupper, men man trenger kanskje ikke være rakettforsker for å forstå at det kanskje ikke er en god idé å være bevæpnet i møte med disse gruppene, spesielt i forebyggingssammenheng. Mener ikke statsråden at det må gis noen politiske føringer om dette? Og hvordan vil statsråden, uten disse politiske føringene, sikre at politiet som hovedregel er ubevæpnet når de møter barn og andre sårbare grupper?

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:59:54]: Det følger av politiloven § 6 at når tjenestehandlinger berører eller skjer overfor eller i nærvær av barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn, og det prinsippet vil ligge fast.

I dette lovforslaget er det åpnet for at politiet fortsatt kan være ubevæpnet når oppdragets art tilsier det. Jeg tenker som sagt at det da er naturlig å se på forebyggende sammenhenger. Når en bistår i forbindelse med transport av syke, vakt på sykehus og den typen oppdrag, tenker jeg det vil være naturlig at en ikke er bevæpnet. Jeg er imidlertid skeptisk til å legge for mange og tydelige føringer for de enkelte typetilfellene fordi det vil kunne redusere muligheten for en politifaglig vurdering knyttet til det enkelte oppdrag.

Presidenten [13:00:54]: Replikordskiftet er over.

De som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tor André Johnsen (FrP) [13:01:15]: I Hønefoss var det en bevæpnet drapsmann som gikk løs på gaten. Han gikk fritt på gaten rett etter å ha knivdrept sin eks-kone på brutalt og kynisk vis, midt på lyse dagen, midt i sentrum. Politiet får veldig mye kritikk. Nesten samme hva de gjør, blir de kritisert. Spesielt fra venstresiden får de mye kritikk. Politiet fortjener også ros når de gjør en god jobb. Det er ingen tvil om at politiet i Hønefoss håndterte den situasjonen på en god måte. De hadde full kontroll. Det var ingen flere uskyldige som ble skadet eller drept. Gjerningspersonen ble tatt hånd om, og han ble heller ikke alvorlig skadet, så jeg ser ingen grunn til å kritisere politiet for den jobben de gjorde. Jeg ser heller god grunn til å rose dem for at de gjorde en

god jobb. Norsk politi har en veldig krevende arbeids- hverdag. De fortjener mer ros og mindre kritikk.

Odd Harald Hovland (A) [13:02:37]: Fleire representantar har uttrykt at dei reagerte på det første innlegget til representanten Johnsen – som han for så vidt hadde ein kommentar til no i sitt siste innlegg. Eg er einig med dei som reagerte på beskrivinga til Johnsen. Eg synest òg at det var ei uheldig beskriving av ein situasjon som er heilt fersk.

Så til det eigentlege innlegget mitt. Eg vil rose politiet generelt, for me har eit politi som er relativt unikt i internasjonal samanheng, med høg tillit, solid grunnutdanning, låg terskel for kontakt og ei sterk forankring i lokalsamfunn. Eit uvæpna politi har vore eit symbol på at maktutøving i Noreg skal vere forholdsmessig og ha eit sivilt preg. Dette er verdiar og rammer me må verne om, sjølv om me no går inn for generell væpning. Me har i fleire år opplevd eit skifte i trusselbildet, som har gjort at politiet i lengre periodar har vore midlertidig generelt væpna. Terrortruslar, auka våpenbruk i kriminelle miljø og meir komplekse hendingar har gjort at me no må endre tilnærming og faktisk vedta generell væpning på permanent basis.

Fleire representantar har uttrykt bekymring for kva dette kjem til å bety for nettopp tillit og publikum si evne eller lyst til å ta kontakt med norsk politi. Eg trur det er grunn til å understreke at politiet har handtert dei periodane med midlertidig væpning på forsvarleg vis. Eg trur me kan seie at dei relativt lange periodane med midlertidig væpning på grunn av auka trusselnivå ikkje har endra vesentleg den opplevinga me har av at me har eit politi med sivilt preg, som faktisk framleis har tett kontakt med innbyggjarane.

Permanent væpning av politiet skal ikkje handle om å endre forholdet politiet har til innbyggjarane. Det handlar om å gje politifolk dei nødvendige verktøya for å beskytte liv. Det å måtte hente våpen frå bilen er ikkje ei teoretisk problemstilling, det er ein realitet at det har betydning for operativ evne når ein er ute. Det er viktig at me legg til rette for at politiet kan oppretthalde den høge standarden. Det handlar om at det framleis skal vere god rekruttering til yrket, og ikkje minst at ein framleis legg til rette for trening og øving på det nivået me har i dag – minst det nivået me har i dag.

Eit trygt samfunn krev eit politi som er rusta til å handle, og som framleis har folkets tillit.

Guro Angell Gimse (H) [13:05:36]: Jeg har i mange år vært imot generell bevæpning av politiet, men har snudd. Jeg skulle ønske at vi hadde Kardemomme by i hver eneste krik og krok av Norge, hvor politimester Bastians tilnærming hadde vært greien. Et mildt og tydelig vesen var verktøy nok til å håndtere Kasper, Jesp-

er og Jonatan. Den tilnærmingen er dessverre ikke tilstrekkelig, og vi må erkjenne at virkeligheten der ute har blitt ganske så tøff. Vi som politikere må ha evne til å snu oss og gjøre riktige vedtak når det trengs.

Nå har PST sagt at vi har en situasjon som stiller krav til at samfunnet tilpasser seg situasjonen. De sier det er sannsynlig at sabotasjeforsøk vil finne sted, og det vurderes også som mulig at både ekstreme islamister og høyreekstreme vil forsøke å gjennomføre terrorhandlinger i Norge i 2025. Evnen til å erkjenne risiko var en av faktorene som ble trukket fram under evalueringen av 22. juli, Gjørv-kommisjonens rapport. Vi må sørge for at vi ikke går i den samme fellen igjen.

Se for deg at du opplever skuddveksling på en festival i byen din. Så ser du – idet du selv er i ferd med å gå i dekning – at politiet er i fullt firsprang bort fra stedet. Da tenker du: Hva i alle dager er det som skjer? Hvor skal politiet? Det som skjer, er at de må gå 500 meter bort til bilen sin for å sele på våpnene, og returnere igjen. Da er verdifull tid gått tapt. Dette er et scenario vi helst ikke ønsker å mane fram, men vi må ha evne til å erkjenne risiko.

Til representanten Knag Fylkesnes, som mener at det at politiet har våpen på hoften, vil skape en distanse, og som føler at dette er en militarisering av politiet: Det viktigste våpenet politiet har, er fortsatt kunnskapen og menneskeinnsikten de har. Det er ikke sånn at det legges på hyllen nå, eller at det erstattes av våpnene. Vi har et av verdens mest utdannede og trente politi, og jeg har tillit til at politiet evner å håndtere denne situasjonen.

Ingunn Foss (H) [13:08:50]: At politiet blir bevæpnet, betyr ikke at politiet blir militarisert. Det er et viktig skille i denne debatten. Militarisering handler om mye mer enn bare våpen. Politiet skal ikke bruke militært utstyr. De skal heller ikke ha en krigsorientert mentalitet. Politiet skal fremdeles ha en sivil og samfunnsorientert rolle og underlegges strenge regler og kontroll, og de utdannes til å bruke minst mulig makt.

Bevæpning skal gjøre det mulig å handle raskt, ikke opptre mer voldelig. De skal bære våpen for beskyttelse og beredskap, ikke for å true. Det blir ingen endring i politiets verdigrunnlag. Norsk politi skal bygge på tillit, dialog og nærhet til befolkningen. Flere politiforskere og tidligere politiledere har uttalt at bevæpning i seg selv ikke militariserer politiet. Det er det holdninger og bruk av makt som gjør.

Jeg er helt sikker på at så lenge politiet holder fast ved sin demokratiske forankring, sitt verdigrunnlag og sin profesjonalitet, er det fullt mulig å ha et bevæpnet, men fortsatt sivilt og tillitsbasert politi.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:10:25]: No fekk representanten Johnsen frå Framstegspartiet moglegheit

til å beklage dei uheldige utsegnene sine. I staden kom han med eit rart svar, der han framstiller det som at det var ein kritikk av politiet. Men det var jo ein kritikk av representanten sin måte å omtale den hendinga på, altså kritikk av berre representanten, og det er representanten eg håper kan finne rom i hjartet sitt til å kome opp hit og beklage at den utsegna var stygg. Det hadde vore stort.

Idet politiet ber våpen på seg i samfunnet, er det sivile preget borte. Punktum. Det sivile preget er borte. Det er ikkje noko sivilt preg ved å gå rundt med våpen i det norske samfunnet i dag. Dermed er det ikkje lenger ein del av det sivile samfunnet. Ein er på veg inn i ein annan type samfunn. Det er derfor eg meiner at det er starten på ei militarisering av politiet – veldig enkelt. Det høyrer skummelt ut, men det er det som skjer. Eg meiner det vi gjer i dag, er ei handling der vi opnar opp for ein måte å tenkje politi på i samfunnet i dag som er ein historisk tabbe, der ein spelar på lag med ein fryktkultur.

Eg var til stades i Stortinget og talte imot det da ein innførte midlertidig generell væpning. Eg meinte da at det var da problemet starta. For det er klart: Når politiet først har hatt våpen på seg, kjent på den følelsen, kjent på det å føle seg så pass sårbar utan – det var da stemninga snudde også i politiet. Eg skulle ønskje i ei ideell verd at det fanst eit opprør internt i politiet, som såg samfunnet i dette, såg det generelle, ikkje berre det spesielle.

Det er min påstand at generell væpning av politiet gjer politifolk trygge, men samfunnet meir utrygt. Det er dette forholdet, mellom spesielle, tenkbare hendingar og korleis ein skal handtere det, som er drivaren i denne saka, der ein taper av syne det generelle blikket på kva type samfunn vi ønskjer å utvikle, og der tilliten til politiet openbert kjem til å bli redusert. Eg berre kjenner på meg sjølv at min personlege tillit til politiet blir svekt av dette. Og når det skjer med meg, ein heilt vanleg, forstandig SV-ar med høgare utdanning, osv., da skjer det i mykje større grad elles i samfunnet. Det er eit faktum.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [13:13:40]: Venstre er for midlertidig bevæpning nettopp fordi det er det som skal til for å sørge for at politiet har adgang til våpen når de har behov for våpen. Det de i denne salen som stemmer for dette, holder på å gjøre, er nettopp å sørge for at politiet har tilgang til våpen også når de ikke trenger det, men at de bare konstant skal gå rundt med et våpen på hoften. Det er heller ikke belegg for å si at politifolk samlet sett blir tryggere av generell bevæpning. Det finnes faktisk en del forskning som tyder på det motsatte.

I mitt innlegg var jeg innom flere av de negative konsekvensene som vi fryktet ved innføringen av generell bevæpning, herunder forringelse av politiets fore-

byggende arbeid, tap av det sivile preget, faren for konflikttilspissing, at det vil heve terskelen for at publikum tar kontakt, osv. Vi er også bekymret for en utvikling der politiet får stadig flere maktmidler, der fullmaktene utvides trinnvis, helt uten at det er foretatt en helhetlig vurdering av hva dette betyr for rettsstaten vår.

Vi mener at det er behov for en helhetlig vurdering av hva en sårn utvikling betyr for politiets rolle, for maktbalansen mellom stat og individ og for befolkningens tillit. Jeg mener at selv de som ønsker denne endringen velkommen, burde kunne stemme for det forslaget som vi har lagt fram. Jeg mener også at det burde være i interessen til dem som ønsker denne endringen velkommen, at man foretar en bred og uavhengig evaluering av ordningen, nettopp for å se på de potensielt negative konsekvensene som jeg var inne på i mitt innlegg i stad. Jeg vil derfor innstendig be representantene om å stemme for forslaget om at det skal foretas en evaluering innen fem år av både de rettssikkerhetsmessige, de samfunnsmessige og de operasjonelle konsekvensene av dette.

Jeg var i min replikk til statsråden inne på en undersøkelse som viste at politiet ikke overholdt sin avvæpningsplikt i situasjoner med forebygging. Jeg vil avslutte med et sitat fra maktmiddelutvalgets mindretall i rapporten:

«Situasjonen illustrerer erfaringssetningen om at våpen som er tilgjengelig, er våpen som brukes. Her er bruken representert ved at våpenet bæres til tross for at avvæpningsplikten tilsier at så ikke skal skje. Utover dette mener mindretallet (...) at tilstedeværelsen av skytevåpen kan påvirke hvordan både tjenestepersoner og motparter opptrer, og det er grunn til å tro at tilstedeværelsen av våpen kan eskalere enkelte situasjoner», og at det vil kunne «påvirke politiets forebyggende arbeid negativt.»

Presidenten [13:16:53]: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:17:07]: Eg skal vere veldig kort. Det er interessant å stille seg spørsmålet om dette i det heile er mogleg å reversere. Viss dette fører galt av stad, dersom det, som eg fryktar, svekkjer tilliten til politiet, aukar tersklane så mykje at det blir eit problem i seg sjølv, eit sikkerheitsproblem i samfunnet, vil da dei som utgjer fleirtalet i dag, revurdere det? Finst det eit punkt der ein er villig til å revurdere det? Finst det noka som helst verkelegheit der det er mogleg å revurdere det? Antakeleg er svaret på det nei, for viss ein i det heile ikkje ønskjer å evaluere, er faktisk svaret på det nei, ein vil aldri revurdere det. Og det er ein relativt problematisk politikk å føre, vil eg seie.

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:18:18]: Bare helt kort knyttet til spørsmålet om evaluering, og for den saks skyld også forskning, og dette med befolkningens tillit til politiet – hvordan bevæpning vil påvirke tjenestepersoners atferd, og hvordan det vil påvirke publikums atferd: Jeg mener det vil være hensiktsmessig at vi vurderer effekten av innføringen av generell bevæpning når det har gått noe tid. Et naturlig tidspunkt for å få et godt overblikk over dette tenker jeg kan være etter en femårsperiode. Hvordan en sånn type evaluering bør innrettes, hvordan en skal legge til rette for forskning, er noe som departementet vil komme tilbake til i forbindelse med lovproposisjonen om en permanent hjemmel for generell bevæpning. Som sagt er ambisjonen at den vil bli lagt fram for Stortinget i løpet av 2026.

Gjennom denne lovproposisjonen vil en bl.a. fra departementets side kunne gi noen tanker om hvordan dette kan innrettes, hvilke spørsmål en særlig ønsker å få kunnskap om, og man vil selvfølgelig også invitere Stortinget til å komme med sine betraktninger knyttet til hvordan en på en god måte kan få på plass kunnskap om hvordan dette virker. For når det, som ble trukket fram bl.a. av siste taler, først bestemmes politisk at en skal innføre en generell bevæpning, er det vanskelig å se hva som skal kunne endre den generelle bevæpningen. Innrammingen på det tenker jeg er noe annet, men ikke selve det å åpne for det. Derfor mener jeg også det er så viktig at en tar grep om denne prosessen, og at en får en alminnelig lovgivningsprosess for det, hvor en sender det ut på alminnelig høring, hvor en kan involvere samfunnet der ute, og å få dette inn i gode former.

Jeg har stor respekt for at det er ulike syn i denne saken. Jeg tenker at det også vil være med på å gjøre dette bedre. Jeg opplever også at politiet for det første har et stort ansvar, men de tar også klart inn over seg hva det betyr at de nå gis denne hjemmelen for å kunne innføre generell bevæpning.

Presidenten [13:21:03]: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 3–4.

Sak nr. 5 [13:21:27]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i partiloven (innberetning og offentliggjøring av bidrag fra bakenforliggende givere) (Innst. 528 L (2024–2025), jf. Prop. 144 L (2024–2025))

Presidenten [13:21:46]: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter inn-

legg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Sverre Myrli (A) [13:22:10] (komiteens leder og ordfører for saken): Som vi hørte i forrige debatt: Vi lever i en urolig verden – med krig i Europa og med en politisk situasjon i USA som er mer tilspisset enn noen gang i nyere tid. Fra flere land i Europa som har hatt valg den siste tida, har vi erfart at det er krefter utenfra som ønsker å påvirke demokratiske valg. Derfor må vi ha full åpenhet om hvem som finansierer de politiske partiene.

I dag er det et åpenbart smutthull i partiloven. Partiene skal etter nåværende regelverk oppgi hvem de mottar penger fra – hvem de direkte mottar penger fra. Hvis det imidlertid organiseres innsamlingsaksjoner eller aksjonsgrupper, er det i dag bare den organisasjonen som direkte bevilger pengene til partiet, som skal oppgis – ikke de som egentlig står bak pengene og kommer med pengene til organisasjonen, altså et åpenbart smutthull. Det tettes nå. Nå må også de bakenforliggende givere oppgis.

Det er et bredt flertall. Alle partier i komiteen bortsett fra Fremskrittspartiet står bak innstillingen.

Jeg har registrert at Fremskrittspartiet hevder denne lovendringen bare er gjort for å ramme dem, som tar imot penger fra Aksjon for borgerlig valgseier. Nei, dette er noe som vil gjelde alle. Alle partier blir selvsagt omfattet av dette regelverket. Hvis noen f.eks. skulle etablere en aksjon for rød-grønn valgseier, gjelder akkurat det samme. De bakenforliggende givene må oppgis.

Til det som fra en del partier tas opp om andre forhold som reguleres i partiloven, må jeg bare si: Det er åpenbart behov for å justere partiloven på flere områder. Det må vi komme tilbake til. Regjeringen er i gang med det arbeidet. Det må gjøres en grundig jobb i forkant av neste valg. Jeg gjentar: Det er åpenbart behov for å justere partiloven på andre områder, så det må vi komme tilbake til. Jeg håper på et like stort og bredt flertall da, men grunnen til lovendringen nå er altså at det er et åpenbart smutthull som må tettes, så vi får oversikt over de bakenforliggende givene.

Heidi Greni (Sp) [13:25:35]: Senterpartiet støtter proposisjonen. Vi mener det er viktig å ha åpenhet om identiteten til de bakenforliggende givene og størrelsen på bidragene hvis bidragene er over de fastsatte beløpsgrensene i partiloven. Vi mener at proposisjonen vil bidra til større åpenhet om finansieringen av de politiske partiene og dermed opprettholde tilliten til partiene og de politiske institusjonene. Jeg vil vise til partilovens formål om å

«sikre offentlighetens rett til innsyn og å motvirke korrupsjon og uønskede bindinger ved at det er åpenhet om finansieringen av de politiske partienes virksomhet».

Det er bra at det tas tak i utfordringene med ukjente bakenforliggende givere. Vi har dessverre de siste årene sett at slik partiloven er i dag, fanger den ikke godt nok opp det vi har sett med en rekke såkalte aksjonsgrupper som i praksis skjuler identiteten til giverne. I tillitssammenfunnet som vi er så heldige å ha i Norge, må vi ta slike smutthull i partiloven. Partiloven er en lov som skal sikre åpenhet og innsyn.

Til slutt har jeg en generell kommentar om partiloven. Vi må huske på at det aller meste partiarbeidet som utføres i alle de politiske partiene, gjøres på dugnad av partimedlemmer – av folk som bruker fritiden sin til partiarbeid. Derfor er det viktig at vi ikke blander inn dugnadstimer, utlån av garasje og traktor eller, for den saks skyld, baking av skuffekake i dette. Jeg opplever at noen er inne på det i merknadene til saken. Det er det, som sagt, heldigvis ikke snakk om i denne proposisjonen. Det synes jeg det er verdt å presisere.

Per-Willy Amundsen (FrP) [13:27:50]: I dag skal Stortinget mest sannsynlig vedta det som er Lex FrP, en lov som, gitt hurtigbehandlingen, ene og alene er skapt for å frata og begrense finansieringen til det som er Arbeiderpartiets uttalte hovedmotstander, Fremskrittspartiet.

Det bygger jeg på følgende: Det er helt nødvendig, som flere har vært inne på, at vi har en helhetlig gjennomgang av loven. Men da må også alle steiner snus, og da må man også gå inn i det som mange av oss oppfatter som det største problemet når det gjelder finansiering av politiske partier i Norge, nemlig LO–Ap-komplekset, som er det faktum at en av de mektigste organisasjonene i Norge finansierer det største partiet i Norge og også har plass i sentralstyret til det samme partiet. Det er et forhold som eksplisitt må ettergås dersom man skal ha en fullverdig gjennomgang av loven. Men det man velger å gjøre, er å hurtigbehandle en endring som kun rammer ett parti, Fremskrittspartiet, som er den uttalte hovedmotstander til Arbeiderpartiet. Dette er ikke ting man forventer at skjer i Norge. Det er forhold som skjer i land vi vanligvis ikke ønsker å sammenligne oss med, og det vitner om manglende demokratiske holdninger.

Det er lett å underbygge at dette er en hurtigbehandling, for gjennom behandlingen av loven, som gikk veldig fort, påpekte Fremskrittspartiet det som åpenbart var lovtekniske feil som følge av at man hadde hatt så dårlig tid. Det utsatte avgivelsen av saken fra komiteen, og det gikk flere brev frem og tilbake med ulike formuleringer og paragrafer før man endelig landet på en

paragraf, for øvrig lovteknisk gjennomgått etter at komiteen hadde avgitt saken. Det er bare det ultimate bevis på at denne saken har fått en veldig hurtig behandling, og det underbygger også argumentet for at man har hatt dårlig tid. Man kunne ikke vente til den helhetlige gjennomgangen, og man avskjærer og avviser alle – alle – forslag som handler om at Arbeiderpartiet og LO-komplekset skal gås etter i sømmene. Det ønsker man ikke.

Fremskrittspartiets forslag blir nedstemt i dag, og det er svært beklagelig. Med det vil jeg ta opp forslagene som Fremskrittspartiet og Høyre står bak.

Presidenten [13:30:59]: Da har representanten Per Willy Amundsen tatt opp de forslagene han refererte til.

Tobias Drevland Lund (R) [13:31:10]: Hvem ga 5 mill. kr til Fremskrittspartiet tidligere i år? Det vet ingen av dere, og det vet heller ikke jeg. De anonyme givene gjemmer seg bak en organisasjon kalt Aksjon for borgerlig valgseier, som dukket opp i 2021. Dette er noe helt nytt i norsk sammenheng og kan på mange måter sies å være vår første «super PAC», en amerikansk uregulert form for politisk kampanjeorganisasjon. Aksjon for borgerlig valgseier er en slik organisasjon. Den har som eneste formål å jobbe for at høyresiden skal få flertall til høsten. Det gjør den gjennom store negative annonser i avisene, som vi kan se mange av i disse dager, og hvor formålet er å sverte alle de ikke liker. Organisasjonen gir også penger direkte til partier – dvs. til Fremskrittspartiet, som er de eneste som tar imot disse anonyme milliongavene. I 2023 fikk Fremskrittspartiet 12 mill. kr til valgkampen, og det er uten at offentligheten får vite hvem disse givene er. Vi aner ikke hvem de er, hvor de kommer fra, hvor de bor, og hvor mye enkeltpersoner har gitt.

La meg slå fast: Det er selvsagt lov til å støtte partier med penger, men da burde offentligheten og alle oss andre ha rett til å vite hvilke milliardærer som ikke tør å stå fram åpent, men som har behov for å skjule seg i dag. På grunn av smutthull i partiloven har dette inntil nå vært mulig.

Nå blir det heldigvis slutt på det. I trontaledebatten i 2023 stilte Rødt forslag i Stortinget om å tette dette hullet. Det fikk et bredt flertall, og det leverer regjeringen på nå. Det er en veldig viktig start, men det er ikke nok. Vi skal ikke tillate en slik amerikanisering av norsk politikk. Det må være mest mulig åpenhet om gaver til politiske partier og enkeltkandidater. Hvis man gir penger, må man også kunne kikkes i kortene. I flere demokratier ser vi at pengemakten styrker seg på bekostning av nettopp folkemakten ved å finansiere partikandidater, tenketanker og annonsekampanjer i sosiale medier, og på den måten setter de dagsordenen eller promoterer sin politikk. Å få oversikt over og regulere disse pen-

gestrømmene er avgjørende for å styrke det norske folkestyret for å sørge for at stemmeseddelen teller mer enn pengesedler.

Derfor har også Rødt tre forslag her i dag. Vi har et forslag om å be regjeringen særskilt vurdere behovet for å innføre rapporteringsplikt hos giver, inkludert tilfeller hvor bidrag kanaliseres gjennom flere ledd. Det er viktig, for vi må sørge for at vi stanser dette i alle ledd. Vi har også et forslag om å be regjeringen særskilt vurdere behov for å innføre rapporteringsplikt for alle typer bidrag direkte til enkeltkandidater. Det er altså et hull i lovverket i dag, og i et forslag ber vi regjeringen særskilt vurdere behovet for å innføre forbud mot å bruke gaver før de er innrapportert. Det kan jeg komme mer tilbake til etterpå.

Med det tar jeg opp forslagene som Rødt er en del av eller står bak alene.

Presidenten [13:34:06]: Da tar representanten Tobias Drevland Lund opp de forslagene han refererte til.

Sigrid Zurbuchen Heiberg (MDG) [13:34:19]: Den som veit korleis politikk og pølser vert laga, får aldri meir ein roleg natts søvn. Det er eit over 100 år gammalt sitat frå Otto von Bismarck, men det er nok enda sannare i dag – det vert gjeve millionar av kroner i hemmelege pengegåver til Framstegspartiet, og nye parti dukkar opp med svære politiske reklamekampanjar betalt av rike enkeltpersonar med band til Russland. Når milliardærar som Christian Ringnes dei siste dagane er ute i riksmidia og ber Erna Solberg ta grep for at dei skal få avkastning på investeringa si i partiet Høgre, er det eit grelt eksempel på kor kjøpt og betalt mykje av norsk politikk faktisk er. Det er bra at me i dag tek eit lite skritt i riktig retning når me strammar inn moglegheitene for å gje partibidrag utan å oppgje kven som står bak. Då styrkjar me demokratiet.

Samtidig må me vera ærlege. Pengar får ein stadig større plass i politikken. Det fører til at dei som har mykje, kan kjøpa seg uforholdsmessig mykje makt og innflytelse. Det gjer òg at me vert sårbar for påverking utanfrå frå aktørar som ikkje nødvendigvis vil Noreg vel. Samtidig vert det endå vanskelegare enn før å vinna fram for dei som har lite å rutta med. Det fører til ein politikk der det vert teke endå mindre omsyn til klima, natur, barn og dei fattigaste.

Framstegspartiet er openbert verst i klassen når det gjeld hemmeleg partifinansiering. Det er heldigvis ingen andre som har fornedra seg til å ta imot millionbeløp frå ein organisasjon som spesialiserer seg på å skjule givarane, som Aksjon for borgerlig valgseier.

Men når Framstegspartiet peikar på dei andre partia og at dei er lite villige til å feia for eiga dør, har dei òg eit poeng. Det er og vert eit grunnleggjande problem at det er bukken som passar havresekken når politikarane

sjølv skal regulera korleis me vert finansierte. Det er faktisk berre Miljøpartiet Dei Grøne som ikkje tek imot millionbeløp, verken frå milliardærar eller frå mektige organisasjonar.

Eg forstår godt at det er vanskeleg å gje slepp på store gåver, og så lenge konkurrentane i politikken òg får store gåver, vert det langt på veg nødvendig for å vareta balansen mellom dei raud-grå og dei blå-grå partia. Men det betyr ikkje at ein bør fortsetja som før. Viss ein verkeleg meiner alvor med å styrkja demokratiet vårt, så er det heilt vesentleg å redusera risikoen for at nokon kjøper seg innflytelse. Det er eitt grep som monnar, og det er å setja eit lavt tak for kor mykje ein enkelt person kan gje til eit parti.

Demokratiet vårt skal ikkje vera til sals. Miljøpartiet Dei Grøne vil støtta dei fleste forslaga som strammar inn på dagens regelverk, men me vil understreka at me er langt frå i mål når det gjeld partifinansiering, med det som vert vedteke her i dag.

Statsråd Kjersti Stenseng [13:37:24]: Regjeringen har lagt fram et forslag om endringer i partiloven, og det mener jeg er viktig for å bidra til økt åpenhet. Åpenhet rundt hvem som finansierer partiene våre, er helt grunnleggende i et demokrati, og forslaget innebærer at identiteten til dem som har gitt støtte til partienes bidragsyttere som er over lovens beløpsgrenser, skal innberettes og offentliggjøres. Størrelsen på bidraget skal også innberettes og offentliggjøres.

Forslaget bidrar til at finansiering av partier blir mer transparent ved at giverne ikke kan skjule hvem de er ved å gi bidrag via organisasjoner som har som formål, eller som en vesentlig del av sin virksomhet, å støtte politiske partier økonomisk, eller via privatpersoner som har mottatt bidrag fra andre for å gi disse til politiske partier eller partiledere. Forslaget innebærer også at bidrag som ville vært ulovlig for partiene å motta direkte fordi bidraget kommer fra en utenlandsk giver eller giver under offentlig myndighetskontroll, blir ulovlige for partiene å motta via et mellomledd. Forslaget følger både opp et forslag fra Partilovnemnda og Stortingets anmodningsvedtak av 5. oktober 2023.

Jeg registrerer at komiteens flertall viser til at de foreslåtte endringene tetter et smutthull i loven. Flertallet viser til at det er problematisk at partilovens regler om innrapportering av bidrag i dag ikke omfatter identiteten til dem som har gitt støtte til partienes bidragsyttere. Jeg registrerer også at komiteens medlemmer fra Høyre mener at regjeringens forslag ikke dekker opp behovet for lovendring knyttet til indirekte bidrag, og at det er behov for en bred gjennomgang av partiloven.

Jeg er enig i det. Det er behov for en bred gjennomgang av partiloven, og jeg viser til at Stortinget har bedt

regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av parti-loven, herunder regelverket for finansiering av politiske partier, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte. Øvrige forslag fra Partilovnemnda og høringsinstansene bør følges opp i en grundig og helhetlig utredning, og det har jeg tenkt å følge opp. Jeg er derfor tilfreds med komiteens tilråding om at Stortinget bør vedta forslaget.

Presidenten [13:39:39]: Det blir replikkordskifte.

Per-Willy Amundsen (FrP) [13:39:56]: Når man endrer grunnleggende spilleregler måneder før et valg, og det kun rammer den erklærte hovedmotstanderen i norsk politikk, er det veldig lett å se disse tingene i sammenheng: at man ønsker å ramme det som er en politisk konkurrent, frata dem midler til å drive valgkamp. Vi vet at penger er viktig i valgkamper. Når man da i tillegg hurtigbehandler en lov, som det i utgangspunktet skal være en full gjennomgang av, ser ikke statsråden det åpenbare, nemlig at det – uavhengig av hva intensjonen måtte være – fremstår som man ønsker å gruse høyresiden?

Statsråd Kjersti Stenseng [13:40:53]: Akkurat det siste kan jeg nok være enig i at er et ønske, men det skal foregå på ærlig og redelig vis. Når regjeringen nå legger fram et forslag om å endre partiloven, er det altså for å tette et smutthull jeg mener er ganske åpenbart. Det er ikke gjort for å ramme Fremskrittspartiet eller ett parti særskilt, det er gjort for å ramme dem som utnytter seg av et smutthull i loven, på samme måten som vi driver med andre lovendringer.

Det er helt tydelig i lovens formålsparagraf at vi ønsker å sikre offentlighetens rett til innsyn. Slik det fungerer i praksis i dag, vet vi altså ikke hvem det er som finansierer Fremskrittspartiets valgkamp. Jeg synes det er helt fint med stort engasjement fra lag, organisasjoner og privatpersoner i valgkamp og også til de politiske partiene, men vi trenger å vite hvem de er.

Per-Willy Amundsen (FrP) [13:41:55]: Det kanskje viktigste bærende prinsippet i formålet i loven er å forhindre korrupsjon, forhindre at man betaler seg til politisk gjennomslag. Når det er snakk om å betale for politiske gjennomslag, og vi vet at LO sitter i sentralstyret til Arbeiderpartiet, kan man per definisjon problematisere det forholdet. LO finansierer Arbeiderpartiet med millionbeløp, samtidig som de har direkte påvirkning på politikken Arbeiderpartiet fører – regjeringspartiet Arbeiderpartiet, altså. Det er vanskelig å se at ikke dette kan rammes av intensjonen i loven.

Ser statsråden denne problemstillingen i det hele tatt, eller avviser hun det bare totalt?

Statsråd Kjersti Stenseng [13:42:50]: Loven skal sikre uønskede bindinger. For Arbeiderpartiet og regjeringen er det at fagforeninger samarbeider med politiske parti i Norge, ingen uønsket binding. Det er interesseorganisasjoner, fagforeninger og enkeltpersoner som er viktige deltagere i vårt demokrati, som påvirker alle representantene i denne forsamlingen, og som er aktive i demokratiet vårt. Det synes jeg er positivt, men vi skal vite hvem de er. Det skal være åpenhet og transparens rundt det.

På samme måte som Christian Ringnes er ute og ber Erna Solberg rette ryggen fordi han har gitt penger til Høyre, er ofte LO-lederen ute og stiller krav til Arbeiderpartiet om f.eks. en bedre arbeidslivspolitik. Det er en del av demokratiet vårt, men vi vet hvem de er. Vi går rundt og lur på hvem det er som gir Fremskrittspartiet mange millioner, og hva de får i retur. Ingenting, kanskje, men vi vet ikke, og det er det som er problemet.

Mudassar Kapur (H) [13:44:07]: Jeg vil bare kort bemerke at de som velger å gi penger til Høyre, ikke er nærmest sikret en automatisk adgang til å sitte i vårt sentralstyre eller vår valgkomité, så jeg tror statsråden bør være forsiktig med å dra den type paralleller i replikkvekslinger med andre parti enn Høyre selv.

Mitt spørsmål til statsråden er egentlig en forlengelse av en tidligere debatt vi har hatt på dette feltet. Nå viser statsråden gjentatte ganger til at man skal komme tilbake igjen til Høyres forslag i forbindelse med en større gjennomgang. Betyr det at statsråden i det minste er enig i den problemstillingen Høyre reiser, når det gjelder indirekte støtte til partiene og kandidatene?

Statsråd Kjersti Stenseng [13:45:02]: Jeg mener regelverket slik det er i dag, og partiloven slik den er i dag, er uklar på mange områder, og spesielt på det som handler om ikke-monetære bidrag. Når det gjelder annonsering og andre typer bidrag, varer og tjenester til partier, har partiene et ansvar for å rapportere, men ofte er det aktivitet initiert av andre, og det er uklart når det skal rapporteres.

Jeg er opptatt av at det skal rapporteres, og at alle parti skal forholde seg til loven slik den er i dag, men det er et stort behov for en gjennomgang for å klargjøre. Det har både Arbeiderpartiet og flere andre parti etterlyst.

Mudassar Kapur (H) [13:45:42]: Høyre har også etterlyst dette, bl.a. gjennom konkrete forslag Arbeiderpartiet stemmer ned. For nettopp å få klargjort dette: Betyr det at den måten f.eks. Arbeiderpartiet rapporterer sine ting på i dag, er et eksempel på et område hvor man trenger en bredere gjennomgang og å tette smutthull?

Statsråd Kjersti Stenseng [13:46:08]: Så langt jeg kjenner til, rapporterer Arbeiderpartiet både pengebi-

drag og ikke-monetære bidrag i henhold til loven i dag. Det er også slik – det så vi en sak om i Aftenposten i går – at hvis det er uregelmessigheter eller mangelfull rapportering, blir det heldigvis både gjennomgått, oppdaget og rettet på. Vi har et system som fungerer på mange måter.

Så langt jeg kjenner til, rapporterer Arbeiderpartiet i henhold til loven. Det tror jeg de aller fleste partier prøver å gjøre. Som sagt mener jeg at det er behov for å klargjøre lovverket, slik at det ikke skal være tvil om hva man er rapporteringspliktig på.

Mudassar Kapur (H) [13:46:47]: Nå har ikke jeg spurt statsråden hvorvidt Arbeiderpartiet rapporterer riktig i henhold til dagens lovverk, og har heller ikke beskyldt dem. Hele poenget med at vi tidligere i år foreslo endringer i lovverket, og også her ber om en gjennomgang av lovverket og at man kommer tilbake til Stortinget for å tette disse smutthullene, er at det er en del pengestøtte som er å regne som indirekte pengestøtte til partiene – eksempelvis til Arbeiderpartiet fra LO, i dette tilfellet – som vi mener burde vært innrapportert.

Jeg forstår det slik på statsråden at ved nå nettopp å vise til at dette er eksempler på ting som bør utredes nærmere, kan statsråden i hvert fall være enig i at den måten LOs støtte til Arbeiderpartiet blir rapportert på – både direkte og indirekte – også bør være gjenstand for en gjennomgang når man nå har den brede gjennomgangen. Det vil jeg ha et klart svar på.

Kjersti Stenseng (A) [13:47:48]: Jeg mener at den gjennomgangen selvfølgelig skal gjelde for alle parti, og alle som blir omfattet av en gjennomgang av både pengebidrag og ikke-monetære bidrag. Det gjelder Arbeiderpartiet på lik linje med alle andre parti.

Tobias Drevland Lund (R) [13:48:20]: Det blir tatt noen viktige skritt her i dag, og det er det bare å berømme regjeringen for. Vi har noen forslag fra Rødt det dessverre ikke blir flertall for. Et av dem er dette med å prøve å sørge for at man også rapporterer de bakenforliggende givene, for nå kan man gjennom et annet ledd fortsatt gi penger anonymt til partiene.

En annen ting vi også har foreslått, er å innføre forbud mot å bruke gaver før de er innrapportert. Det var noe som fikk mye oppmerksomhet i media for noen ukers tid siden, knyttet til at noen hadde sponset en stor kampanje på T-banen i Oslo, uten at man visste hvem det var.

Spørsmålet mitt er om ikke dette er forslag statsråden og regjeringen har lyst til å se nærmere på, når man gjør en bred gjennomgang.

Kjersti Stenseng (A) [13:49:11]: Når Partilovnemnda og regjeringen skal følge opp det arbeidet med å gjøre en helhetlig gjennomgang, mener jeg at en bør se på

alle sider ved partiloven – spesielt det som handler om finansiering av politiske partier, og problemstillinger som har dukket opp underveis, som veldig mange her løfter i debatten.

Jeg mener de forslagene Rødt kommer med her nå, bør være en del av en større vurdering. Det er bl.a. mange problematiske sider ved å si at man ikke skal bruke penger før man har rapportert, for det er ikke alltid at man, når man får penger inn på kontoen, setter dem på ulike kontoer og vet akkurat hvilke penger som brukes til hva. Det er mange ting der jeg mener det trengs en helhetlig gjennomgang av, men det bør være et ganske bredt mandat når man først skal ha en fullstendig gjennomgang av loven.

Presidenten [13:49:56]: Replikordskiftet er over.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Mudassar Kapur (H) [13:50:13]: Hvis vi sammenligner hvor Arbeiderpartiet og Høyre står i denne saken, basert på de forslagene Høyre har fremmet, og som Arbeiderpartiet stemmer ned, tror jeg vi kan slå fast at av disse to partiene er det ingen tvil om at det er Høyre som står for den mest åpne linjen i praktisk politikk. Vi har ingen problemer med å støtte de forslagene som Arbeiderpartiet har lagt fram. Dette er noe vi hele tiden har støttet opp under, og det er slik sett også ønskede endringer. Men vi mener at i dagens samfunn, hvor åpenhet er utrolig viktig for partiene, kan det ikke være slik at enkelte givere så å si unndras hele rapporteringsplikten. Hvis man skal høre på hva folk flest egentlig tenker om åpenhet, ville disse bidragene etter all sunn fornuft og etter hvordan folk tenker om åpenhet, åpenbart vært innbefattet av rapporteringsplikten.

Jeg synes egentlig det er ganske merkelig å stå her i 2025 – med den samfunnsdebatten vi har, og det vi ser rundt oss når det gjelder at folk setter spørsmålsteget ved demokratiene og hvordan det politiske systemet fungerer – og ikke gjøre noe så åpenbart som å støtte opp under den linjen som Høyre ber om, at man er åpen om den indirekte støtten som også gis fra LO til f.eks. Arbeiderpartiet. Det burde egentlig vært en nobrainer i dagens situasjon. Jeg tror rett og slett ikke dette kommer til å stå seg i årene som kommer. Jeg tror at de som nå ser hvordan samfunnsdebatten er rundt oss på alle andre områder, vil mene at det er ganske umusikalsk og ganske rart av Arbeiderpartiet å dra bena etter seg og rett og slett ikke bli med på den åpenheten.

Man skal unngå å bruke engelske uttrykk fra talerstolen, så jeg får oversette «money talks» – la penger snakke. Se bare på Rødt nå – etter at LO klasket 1,5 mill. kr på bordet i støtte til Rødt, og etter å ha holdt alle disse fine prinsippfaste talene sine og hatt en veldig

puslete replikkrunde her, vil man ikke støtte Høyres forslag. Det ville nettopp sørget for at også LOs indirekte støtte til andre partier ville vært rammet inn. Det er nok slik at når pengestøtten først kommer, kan det hende at det bidrar til at politikken endrer seg. Rødt er et eksempel på det. Vi ønsker i hvert fall mer åpenhet.

Sverre Myrli (A) [13:53:39]: Jeg må bare si til representanten Amundsen, som framstilte det som at dette var en uforsvarlig behandling – han brukte voldsomme ord – at det er ingenting bemerkelsesverdig ved dette. I henhold til Stortingets forretningsorden heter det at dersom saker «skal kunne påregnes å bli behandlet» i løpet av sesjonen, er datoen 10. april. Men det er selv sagt fullt og helt opp til et komitéflertall og et stortingsflertall å behandle andre saker, noe som skjer veldig ofte med både proposisjoner og representantforslag – det er helt opp til Stortinget. Dette er helt ordinær lovbehandling, og det er en veldig enkel og kort proposisjon regjeringen har lagt fram.

Angående det Amundsen tok opp om språklige diskusjoner, er det en helt uvesentlig justering av § 18 – det er bare rekkefølgen på noen ord i teksten, men som ikke har noen betydning, og som hele tida har vært forståelsen, også fra det regjeringen la fram. Men komiteen har presisert det ved å flytte litt om på ordene i setningen.

Stortingsflertallet ville behandle dette nå, og det er for at det skulle få virkning fra nå i sommer fordi det åpenbart er et smutthull. Dette er ikke noe regjeringen bare har funnet på uten videre. Stortinget har bedt regjeringen om å gjøre det, og Partilovnemnda har bedt om at dette spørsmålet ses nærmere på, og at det smutthullet tettes. Det er ikke noe oppsiktsvekkende i det hele tatt, det som nå skjer.

Så til Fremskrittspartiet som svinger seg, og som altså mottar penger fra Aksjon for borgerlig valgseier. Ikke nok med at de bevilger masse penger til Fremskrittspartiet, de kjører også på med annonsekampanjer og voldsomt med penger som de tydeligvis har. Hvem er de? Hvorfor er Fremskrittspartiet redd for å si hvem som står bak Aksjon for borgerlig valgseier? Vi må jo vite hvem som står bak, og som bruker så mye penger inn i en norsk valgkamp. Det er helt greit å støtte politiske partier økonomisk. Det er faktisk et viktig prinsipp at det er mulig å støtte politiske partier økonomisk, men det er også et prinsipp at vi skal vite hvem som støtter partiene økonomisk. Det er akkurat det smutthullet som nå tettes. Og så må vi komme tilbake til de andre åpenbare justeringene i partiloven senere.

Tobias Drevland Lund (R) [13:56:42]: Veldig mye har blitt sagt. Jeg synes også saksordføreren hadde et godt innlegg her.

Men det kom en slags utfordring fra partiet Høyre, som var bekymret for at Rødt plutselig hadde fått så mye penger. Jeg kan forsikre om at veldig mye – det aller meste – av pengene som Rødt har, fortsatt blir betalt av medlemmene våre, støttespillerne våre, bl.a. partiskatt fra stortingsrepresentantene som sitter i denne salen. Vi har fått 1,5 mill. kr av LO og i underkant av 350 000 kr av andre LO-forbund. Det er fordi Rødt kjemper for saker som er viktige for arbeiderbevegelsen. Vi står på lag med vanlige arbeidsfolk i kampen for et mer rettferdig samfunn, for bedre arbeidstakerrettigheter, for en mer rettferdig økonomi og for bedre fordeling. Det er grunnen til at vi har fått penger.

Så er det fortsatt et titalls millioner kroner opp til den summen som Høyre får av sine rike venner. Donorene der, har vi kunnet lese i media de senere ukene, er bl.a. Johan Johannson, som er driver av NorgesGruppen og dagligvarebaron, og som har tjent penger på oss vanlige folk når vi går i butikken og handler. Han har tjent seg rik på det og gir disse pengene videre rett inn i partiet Høyres valgkamp, fordi han vet at han får utbytte av slike investeringer. Det blir mer høyrepolitikk, skattekutt til de rikeste, og mer av det som den andre siden av politikken ikke har lyst på når det kommer til samfunnsutvikling. Vi har lyst på mindre forskjeller og mer rettferdighet.

Det er en helt ærlig sak at man har ulike meninger i politikken. Høyre har sine rike venner, Rødt står på arbeiderbevegelsens side, og får derfor også støtte av LO og LO-forbund.

Når det gjelder støtte til det konkrete forslaget som Kapur tok opp, deler Rødt intensjonen i forslaget. Det skrev vi også i merknadene, og det framgikk ganske tydelig av innstillingen. Men vi syntes det var dårlig formulert, og derfor mente vi at det burde være gjenstand for det som skal skje: en helhetlig gjennomgang. Jeg er veldig glad for at det blir gitt signaler her nå med tanke på Rødts forslag, som Høyre på sin side kunne støttet – vi foreslår bl.a. å stramme inn når det gjelder rapporteringsplikt direkte til enkeltkandidater. Jeg synes det er rart at Høyre ikke støtter det, hvis de er så bekymret som de later til å være, i hvert fall som de prøver å gi inntrykk av fra denne talerstolen.

Jeg tror nok at det uansett er bra at vi får en helhetlig gjennomgang. Det blir gjort noen forbedringer nå, og det er jeg glad for, men dette er ikke nok. Vi trenger å gjøre alt vi kan for å sikre at demokratiet vårt preges av at stemmeseddelen teller mer enn pengeseddelen, og at vi får vite hvem som finansierer de politiske partiene. Det går på selve demokratiet og tilliten til demokratiet løs.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:59:44]: I USA er det eit ordtak som er slik: Veljarane sine stemmer tel,

men pengar avgjer. Eg har budd i USA og studerte også det amerikanske valsystemet. Eg vil seie at det er veldig på streken om det i det heile er eit demokrati, fordi innslaget av pengepåverknaden i politikken er så omfattande at det er heilt uklart om det i det heile har vore eit skikkeleg demokrati.

Eg trur eg må falle raskt for freistnaden og begynne med dei moralske forskjellane på å få pengar frå folk som har direkte økonomiske og kommersielle interesser av å gi pengestøtte, og pengar som kjem frå kollektive organisasjonar som jobbar for generelle samfunnsendringar. Eg tenkjer minstemålet i det i alle fall er openheit.

Eg vil seie at regjeringa kom veldig seint med dette forslaget. Vi har etterlyst det lenge. Eg hadde håpa det skulle kome før førre val, at vi skulle få desse presiseringsane før det lokale fylkesvalet. Det skjedde ikkje. No kjem det endeleg, og det er verkeleg på høg tid.

Det å vite kven som prøver å påverke norsk politikk, meiner eg er avgjerande for at vi skal ha eit demokrati vi kan stole på. Men at det finst parti som mottar pengar som dei sjølve ikkje kan gjere greie for kvar kjem frå, som Framstegspartiet gjer, er for meg heilt utruleg. Kan det kome frå kriminell verksemd? Framstegspartiet, som er så opptatt av å vere «hard on crime»: Kan dei vere finansierte av det? Kan det kome frå framande makter, som Framstegspartiet i andre samanhengar bruker masse tid på å kritisere? Altså alle sånne spørsmål: Kven veit? Det kan vere det, eller det kan vere heilt vanlege pengar frå pizzabaronen oppe i dalen eller noko slikt. Det er ingen som veit. At ein i det heile kan ta imot! Eg skulle likt å vere på det møtet der dette blei diskutert, vite om det varte lenge, og kva argumenta var for eller imot.

Med lova må vi i alle fall sørge for at det er openheit rundt alle pengane som blir brukte for å forsøkje å påverke det norske demokratiet. Så er eit anna spørsmål nivået og omfanget av det, men det får vi kome tilbake til i seinare omgangar.

Sverre Myrli (A) [14:02:54]: Jeg tok ordet for å gi tilbakemelding på det Høyres Kapur sa. Det er ganske spesielt, må jeg si, men det er liksom Høyres halmstrå i debatten. Han sa faktisk noe sånt som at Arbeiderpartiet ikke er åpen om støtten fra LO. Det er jo fullstendig feil. Er det noe det er åpenhet om, og noe som diskuteres, så er det LOs bevilgninger til rød-grønne partier. Så det er positivt feil, det representanten Kapur sa. Det er full åpenhet om penger fra LO, og Arbeiderpartiet – og de andre partiene som mottar penger fra LO, er jeg ganske sikker på – rapporterer det inn, og det rapporteres både det som gis i pengegaver, og det som gis i ikke-monetære bidrag, som det heter. Så det er helt feil når det framstilles som at Arbeiderpartiet her har noe å

skjule. Det er ikke det denne debatten dreier seg om. Det har ingenting med det vi diskuterer i dag å gjøre.

Høyre kan selvsagt være uenig politisk med LO. Jeg skjønner jo at Høyre ikke liker at fagforeninger og arbeidsfolk bevilger penger til partier på venstresida, men det er en annen debatt. Det dreier seg om, er – igjen – å tette det smutthullet som er i partiloven.

Så er det en del andre forhold vi må se nærmere på. Jeg kan nevne noen problemstillinger. Statsråden var også inne på det. For eksempel gjelder det forholdet mellom å gi bidrag til partier eller å gi bidrag til kandidater. I dag bruker partiloven formuleringen «bidrag til partiene». Det er et forhold som må ses nærmere på. Så er det forholdet til annonsering og hvordan regelverket der skal være, hvordan det regelverket skal forstås – også negativ annonsering. Hvis en kampanje bruker millioner på annonser hvor budskapet er ikke stem på det og det partiet, eller ikke stem på den og den kandidaten: Hvordan skal det reguleres i lovverket?

Et annet viktig tema som det må ses nærmere på, og som for så vidt representanten Greni også var delvis innom i sitt innlegg, gjelder alle partiledde – lokalt, regionalt og nasjonalt. Lokalt partiarbeid er det folk som driver på frivillig basis, på fritida si. Vi må sørge for å ha et regelverk som er forståelig og enkelt, og som er mulig for folk som driver partiarbeid på fritida, å forholde seg til.

Dette kommer vi tilbake til. Jeg har stor tiltro til Høyre og Høyres stortingsrepresentanter, men jeg har også tiltro til at departementet kan foreta disse avveiningene, og så legge fram lovforslag for Stortinget på vanlig måte.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:06:14]: All den tid Fremskrittspartiet ifølge Arbeiderpartiet selv er deres hovedmotstander i høstens valg, snakker vi David mot Goliat. Fremskrittspartiet er ikke i nærheten av å ha de ressursene eller den tilgangen til å kunne utfordre Arbeiderpartiet som Arbeiderpartiet har til å ivareta sine posisjoner. Det er nok derfor bekymrede norske borgere trer sammen og forsøker å få på plass noe finansiering av det som er Arbeiderpartiets reelle utfordrer, Fremskrittspartiet. Det er fordi man ser at Arbeiderpartiet har ekstremt god tilgang på finansiering gjennom LO–Arbeiderparti-komplekset. Dette er det som på engelsk heter «levelling the playing field» – forsøke å lage et grunnlag for rettfærdig konkurranse. Vel, det stopper Arbeiderpartiet effektivt nå. Man stopper finansieringen av sin hovedmotstander. Det skjer med hurtigbehandling og til dels dårlig behandling i komiteen, rett før et valg. Det er ikke vanskelig å trekke sine egne konklusjoner ut fra det.

Dernest registrerer jeg at mange av representantene som er her oppe og prater, ikke har forståelse for det fø-

rende prinsippet bak partiloven. Det er mange ting man kan problematisere, men det aller mest alvorlige – som vi skal utstyre oss med lovgivning for å forhindre – er korrupsjon, det at noen betaler seg til makt og får politisk gjennomslag ved å betale, eller finansiere, politiske partier. Det er det viktigste, det er det bærende prinsippet. Da snakker vi ikke om bekymrede borgere, anonyme norske borgere som bidrar til å finansiere et politisk parti, da snakker vi om finansiering som har som sitt mål og middel å ha en plass i sentralstyret til Arbeiderpartiet, få gjennomslag for sin politikk, og overkjøre Arbeiderpartiet. Vi har mange eksempler i norsk historie på at LO ikke er enig med Arbeiderpartiet. Spør regjeringen Stoltenberg hvordan de opplevde LO da man behandlet pensjon.

La oss være ærlige: Det største problemet med finansiering av partilandskapet i Norge er LO–Arbeiderparti-komplekset. Men det vil altså ikke Arbeiderpartiet og stortingsflertallet gå inn i. Man skal ha en helhetlig gjennomgang, men man støtter ikke Fremskrittspartiets forslag om at det også må involvere LO–Arbeiderparti-komplekset. Dette er grunnleggende udemokratisk.

Sverre Myrli (A) [14:09:34]: Da er det vel Goliat som får ordet, som i henhold til Det gamle testamentet var både kriger og kjempe i kampen mot gjetergutten David.

Fremskrittspartiet kan motta så mye penger de vil, og Fremskrittspartiet kan motta penger fra Aksjon for borgerlig valgseier, som ikke bare bevilger penger til Fremskrittspartiet, men kjører på med negative kampanjer mot andre partier (representanten holder opp en avis). Men hvem er det som står bak Aksjon for borgerlig valgseier? Fremskrittspartiet kan motta hvor mye penger vil, men hvorfor vil de ikke oppgi det? Hva er det Fremskrittspartiet skjuler? Det er dette denne debatten dreier seg om.

Fylkesnes var inne på utenlandske givere. Det er forbudt, både med dagens regelverk og med kommende regelverk. Det er ikke lovlig å ta imot gaver fra utenlandske givere, så hvis det er tilfellet, er det allerede klart forbudt med dagens regelverk.

Det er umulig å skjønne den kampanjen Fremskrittspartiet nå kjører. Og igjen: Hva er det Fremskrittspartiet skjuler? Det er ingen her som ønsker å gå i noen krig mot Fremskrittspartiet. Det er i så fall en politisk krig fordi vi er uenige. Penger kan Fremskrittspartiet motta, men det må være åpenhet rundt det.

Justeringen som komiteen har foretatt i lovteksten § 18 fjerde ledd første punktum, har vært diskutert, eller i hvert fall tatt opp. Første del vil nå bli lydende: «Alle partier og partiledd har i valgår plikt til særskilt å innberette bidrag som til sammen utgjør en verdi av 15 000 kr

eller mer fra hver enkelt bidragsyter». Bare for å presisere, så det er gjort for ettertida hvis noen skal vurdere loven og lovens forarbeider: Det er komiteens og stortingsflertallets forståelse at det gjelder 15 000 kr fra hver enkelt bidragsyter, til sammen fra hver enkelt bidragsyter, og ikke 15 000 kr til sammen fra flere bidragsytere. Så er det også presisert.

Presidenten [14:11:57]: Presidenten vil bemerke at bruk av rekvisitter på talerstolen ikke er tillatt.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:12:19]: At saksordføreren må presisere endringer som ble gjort i lovarbeidet når det var i komiteen, understreker bare mitt poeng, det trenger jeg ikke å kommentere noe videre.

Det jeg derimot vil ta sterk avstand fra, er dem som er her oppe og på en måte prøver å mistenkeliggjøre – at Fremskrittspartiet vet noe eller har noen hemmeligheter. Vi vet det samme som de vet. Bekymrede norske borgere som ønsker at høyresiden skal ha en reell mulighet til å utfordre LO–Arbeiderparti-komplekset, som ønsker at høyresiden skal ha i hvert fall i nærheten av den samme finansieringen som Arbeiderpartiet har – det er det dette handler om. Men dette forholdet, LO–Arbeiderparti-komplekset, ønsker man ikke å gå inn i, beklageligvis.

Presidenten [14:13:15]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [14:13:24]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve og Morten Stordalen om tilgang på etanolfri bensin og Representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om å unnta bensin 98 oktan E0 fra omsetningskravet (Innst. 449 S (2024–2025), jf. Dokument 8:188 S (2024–2025) og Dokument 8:252 S (2024–2025))

Presidenten [14:14:00]: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikkordskifte på inntil fire replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, få også en taletid på inntil 3 minutter.

Lars Haltbrekken (SV) [14:14:33] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke komiteen for et viktig arbeid. Det ligger i dag an til at det blir flertall for et forslag som sikrer fortsatt salg av etanolfri bensin. Dette er en

sak som har skapt et stort engasjement. Komiteen har fått rundt regnet 2 000 høringssvar. Det har vært både likt og ulikt innhold i noen av disse høringssvarene, men at det er et stort engasjement, skal det ikke herske noen tvil om.

I dag er det ikke forbudt å selge etanolfri bensin. Det er, så vidt komiteen vet, heller ingen som har planer om å forby salg av etanolfri bensin, men det har bredt seg en frykt for at det ikke vil bli solgt. Bensinstasjonene, eller aktørene, står i dag fritt til å kunne selge etanolfri bensin, men det har allikevel blitt fremmet flere ulike forslag. Jeg regner med at de ulike partienes representanter vil redegjøre for de ulike forslagene som de har i denne saken.

For SVs del vil jeg bare påpeke at i hvert fall ett av forslagene som fremmes i dag, fra Fremskrittspartiet, om å sørge for at etanolfri bensin skal være tilgjengelig i hele landet, innenfor en rekkevidde på 50 km, vil bety en ganske kraftig utbygging av nye bensinstasjoner. For eksempel er det godt over 50 km mellom Kautokeino og Karasjok, og hvis dette forslaget skulle bli vedtatt, fører det til at det må bygges en helt ny bensinstasjon i Suosjavi, som ligger 50 km fra Kautokeino og Karasjok. Det er et ubesvart spørsmål hvor mange nye bensinstasjoner som vil måtte bygges i Norge som en følge av dette forslaget, hva vil det koste, og hvem som skal finansiere det. Vi har prøvd å få rede på det fra samferdselsministeren, men det er ikke mulig å få et skikkelig svar på det.

Med det tar jeg opp forslaget SV står bak.

Presidenten [14:17:36]: Representanten Lars Haltbrekken har tatt opp forslaget han refererte til.

Linda Monsen Merkesdal (A) [14:17:48]: Dette har vore ei sak som har skapt eit enormt engasjement. Det har kome rekordstore mengder av høyringsinnspel. Dette har gjeve oss ei imponerende innsikt, og eg vil påstå òg heilt ny kunnskap.

I dag er eg glad for at Arbeidarpartiet, saman med Senterpartiet og SV, sikrar at både veteranbilar og båt-motorar òg i framtida får køyra på etanolfritt drivstoff. Det skal vera mogleg å få tak i 98 oktan på vegen vidare.

Dette er viktig for å sikra at me tek vare på både kultur, beredskap og transport. Per dags dato finst det ikkje noko anna produkt, og då vil me sikra at 98 oktan framleis skal vera tilgjengeleg. I eit av høyringssvara som kom inn denne våren, var det presisert at etanolfri bensin må vera tilgjengeleg. Etanoltilsetjing kan løysa opp gummi og aluminiumslegeringar, slik at ein kan få både lekkasje og motorstopp. Det er akkurat det dette handlar om. Difor har me lytta til både veteranbilentusiastar, båteigarar og folk i beredskap, industri og organisasjonslivet. Me har lytta og snakka, og no har me handla. Arbeidar-

partiet, saman med Senterpartiet og SV, har no, som eg nemnte, sikra fleirtal for eit vedtak.

98 oktan utgjer berre 2 pst. av drivstoffsalet, men det har stor betydning. Som representanten Haltbrekken sa, er det i dag ikkje forbode, men det har breitt om seg ein utryggeleik knytt til kva som kan skje med produktet. Arbeidarpartiet har vore oppteke av å finna løysingar som varetek både miljøambisjonar og behova til folk. Me skal ikkje detaljstyra marknaden, men me ønskjer å gjera det føreseieleg for brukarane.

Det er freistande å sitera frå fleire av høyringsinnspela, men det skal underteikna ikkje gjera. Då trur eg at ein hadde slått med klubba.

Charlotte Spurkeland (H) [14:20:35]: 98 oktan er et viktig produkt for mange. I dag er det flere bensinstasjoner som kun tilbyr blandingsbensin, og dette skaper problemer for dem som trenger etanolfri bensin, altså 98 oktan. Høyre mener at vi må sikre at folk med motorer som ikke tåler etanolholdig bensin, fortsatt får tilgang på drivstoffet de trenger. Vi mener det kan gjøres uten at det skaper uheldige pris- og etterspørselsfor-skyvninger i drivstoffmarkedet.

Når færre tilbyr 98 oktan, betyr det at flere eldre kjøretøy ikke kan brukes. Noen motorer fungerer dårlig eller kan bli skadet. Motorer som er produsert før 1995, og som tilsettes drivstoff som er blandet med etanol, kan få skader, og det er også en økt brannfare.

Dette er også et beredskapsproblem, dersom det i deler av landet ikke er tilgjengelig en type bensin som kan brukes for alle motorer. Man kan se for seg ekstremværhendelser eller strømbrudd som kan gjøre at tilgangen på 98 oktan blir veldig viktig for både enkeltpersoner og vår nasjonale beredskap, dersom strømaggregater, maskiner, eldre båter og biler ikke lenger kan brukes. Dette er motorer som ikke blir erstattet av nullutslippsalternativer med det første. Som flere har påpekt, har dette også lite å si i en klimasammenheng.

Beviset på at dette er en viktig sak for mange, er allerede nevnt av flere. Det har kommet nesten 2 000 høyringsinnspill til denne saken, og veldig mange har fått henvendelser fra fortvilte veteranbileiere som ikke forstår hvorfor Arbeiderparti-regjeringen ikke har ønsket å sikre dem tilgang til 98 oktan.

For å sikre at det fortsatt skal være tilgang på ublandet 98 oktan og riktig bensinpris, fremmer Høyre i dag et eget forslag som gir de 200 000 veteranbileierne mulighet til å fylle som før, uten at drivstoffet ødelegger bilen.

Jeg tar med dette opp Høyres forslag.

Presidenten [14:21:31]: Representanten Charlotte Spurkeland har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Gro-Anita Mykjåland (Sp) [14:22:47]: Dette har vært vårens store bensindrama, og i dag blir det avgjort. Jeg er glad for at vi, sammen med Arbeiderpartiet og SV, har fått flertall for et tydelig og viktig vedtak. 98 oktan bensin skal også i framtiden være etanolfri. Det skal sikres ved å skjerme denne bensinen fra insentivene til å blande inn etanol.

Dette betyr mye for mange – for bileiere, båtfolk, frivillige i redningstjenesten og beredskap, og for alle som eier en motor som rett og slett ikke tåler etanol. Det handler om trygghet, og det handler om forutsigbarhet.

For Senterpartiet har det vært viktig å sikre at 98 oktan, som utgjør bare rundt 2 pst. av drivstoffsalg, ikke rammes av tiltak som treffer skjevt. Dette er ikke hverdagsbensinen for de fleste. Dette er spesialdrivstoff som brukes av folk som tar fram båten, motorsykkelen, aggregatet eller veteranbilen. Da må en kunne være trygg på at bensinen ikke skader motoren.

Vi vet at innføringen av E10 har skapt problemer. Folk over hele landet har sagt ifra, og vi fått inn over 1 800 høringsinnspill i denne saken. Det sier noe om hvor viktig denne saken er for folk. Jeg vil gjerne takke alle dem som har engasjert seg, alle dem som møtte opp da vi arrangerte en markering på Hornnes i Agder – MC-folk, båtfolk og veteranbilentusiaster som stilte opp i hopetall. Det viser kraften i det folkelige engasjementet.

La meg også trekke fram beredskapsdimensjonen. Mange av våre frivillige redningsaktører og beredskapstjenester er avhengig av aggregater, båter og kjøretøy som ikke tåler etanol. Det handler om Røde Kors' snøscootere, som skal sommerlagres, og bensin i beredskapslagre, som må være lagringsdyktig. Å sikre etanolfri 98 oktan bensin er derfor også et viktig bidrag til beredskapen i Norge – for trygghet for liv og helse.

Denne saken handler om å fjerne usikkerhet, lytte til folk og bruke sunn fornuft. Når vi ser at denne saken har engasjert så mye fordi man er redd for at man i framtiden ikke skal få tak i dette drivstoffet, tenker jeg at det er bra at Stortinget sikrer den tryggheten og fjerner den usikkerheten. Dette er god og jordnær politikk som virker i hverdagen, og det er Senterpartiet stolt av å ha bidratt til.

Med det fremmer jeg resten av forslagene Senterpartiet er en del av.

Presidenten [14:25:29]: Representanten Gro Anita Mykjåland har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Marius Arion Nilsen (FrP) [14:25:44]: I dag skal vi debattere en sak som har vekket stort engasjement, og det er fullt forståelig. Her snakker vi symbolpolitikk mot fornuft, og endelig ser det ut til at fornuften får rå. Jeg vil gi honnør til Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV for forslaget de kommer med i dag, som i stor grad iva-

retar det Fremskrittspartiet sier. Det går riktignok ikke like langt, men det er et veldig stort steg i riktig retning.

Fremskrittspartiet har i årevis kjempet for tilgang på skikkelig drivstoff, altså drivstoff fritt for bioetanol, og vi har i dag foreslått å sikre tilgang til etanolfri bensin, 98 oktan, over hele Norge. Vi krever også tilgjengelighet til etanolfri bensin, 98 oktan, over hele landet innenfor visse avstander, samt at vi foreslo reduserte innblandingskrav. Dette er politikk som Fremskrittspartiet har stått ganske så alene om i mange år. En politikk som er et godt eksempel på kostbar, kontraproduktiv og symbolsk klimapolitikk, ser heldigvis ut til å få et unntak i dag. Det er godt å se at det er rom for å snu og rom for å tydeliggjøre, når politikken som føres, kan gi helt feil resultat.

Biodrivstoff er flytende eller gassformig brensel som er framstilt av biologisk materiale, ofte kalt biomasse. Det brukes som erstatning for fossilt drivstoff som olje og gass, og normalt regner man at 10 pst. bioetanol gir 3–5 pst. lavere utslipp. Men de eldre motorene står kun for 2–3 pst. av bilsalget, slik at reduksjonen i klimagassutslipp vil bli tilnærmet null – i størrelsesorden 0,1–0,15 pst. lavere klimagassutslipp for all bensin hvis 98 oktan også hadde blitt inkludert. Da ser man med særdeles milde øyne på tallene, for biodrivstoff fortrenger bl.a. matproduksjon flere steder. Det er energikrevende og ressurskrevende å produsere, og størsteparten importeres fra bl.a. Sør-Amerika. Deretter må det fraktes helt til Norge, med de utslippene og det drivstofforbruket det krever, før det kommer på tanken. Når det først er på tanken, har det lav energitetthet, så det gir mindre drivstoffeffektive motorer.

Og dette er kun for motorer som tåler dette drivstoffet. Ingen motorer, verken nye eller gamle, tåler i særlig grad at drivstoffet blir stående lenge på tanken. Etanol trekker vann hvis det blir stående lenge. Dette kan mange som har både bil, båt, gressklipper, motorsag og annet utstyr skrive under på. Det betyr at man risikerer at såkalt miljøvennlig bensin fører til store mengder kassert bensin grunnet vann i bensinen. Det går også ut over beredskapen, noe som bekymrer Fremskrittspartiet stort. Ikke minst fører det til store mengder ødelagte motorer og utstyr, med den forsøplingen det gir, og med det ekstreme økte ressursbehovet og forbruket det medfører.

Det er en grunn til at Fremskrittspartiet i mange år har kjempet mot denne politikken om stadig høyere innblandingskrav og omsetningskrav, som er høyere enn EUs, og det er godt å se at det er flere som kommer etter, og at vi kan bli enige. Jeg er særdeles fornøyd med at det nå ligger an til å bli flertall for å sikre 98 oktan uten etanol også framover.

En stemmeforklaring: Fremskrittspartiet vil stemme for det løse forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpar-

tiet og SV. Vi er opptatt av å finne løsninger på denne flokken og på denne saken, så vi kommer også til å stemme for Høyres løse forslag. Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten [14:28:57]: Da har representanten Marius Arion Nilsen tatt opp de forslagene han refererte til.

Sofie Marhaug (R) [14:29:12]: Mye har blitt sagt fra denne talerstolen allerede i denne saken, så dette blir mer som en stemmeforklaring å regne. Rødt står inne i forslagene nr. 1 og 2 fra mindretallet, fordi vi syntes at dette var et godt initiativ fra Miljøpartiet De Grønne, og så slengte Fremskrittspartiet seg på – jeg ser det ristes på hodet. Men dette er altså et fint initiativ fra flere partier om å prøve å legge vekk noe av den bekymringen som mange helt åpenbart har for at de må kassere vel fungerende biler eller andre kjøretøy. Det mener Rødt ikke er et spesielt godt klima- og miljøtiltak i det store og hele, og det er også en sikkerhetsrisiko for de eldste kjøretøyene, som bekymrer Rødt. Det er bakgrunnen for at vi støtter de to forslagene fra komiteen.

Så har det kommet to nye, løse forslag, og Rødt støtter begge subsidiært. Jeg tror alle forslagene Rødt er en del av, er tatt opp tidligere.

Masud Gharahkhani hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Rasmus Hansson (MDG) [14:30:52]: Når vi nå vedtar å unnta 98 oktan bensin fra innblandingskravet, fikser vi et utilsiktet problem, og vi vedtar god sirkulærpolitikk, god beredskapspolitikk og god klimapolitikk. Noen er overrasket – kanskje så overrasket at de ikke engang nevner det – over at det er Miljøpartiet De Grønne som har løftet fram denne saken og jobbet fram et flertall, men det overrasker ikke oss, for vi liker politikk som virker. Det har altså vist seg at etanol i drivstoff kan skade motorer i veteranbiler, båter, pumper, aggregater, snøfresere, motorsager og annet utstyr. De tåler ikke alltid etanolinnblanding, særlig hvis de står ubrukt lenge. Dette er redskap som vi har bruk for i hverdagen og i spesielle situasjoner, og det er viktig nasjonal beredskap at sånne motorer virker. Vi trenger denne redskapen ved ekstremvær, ved strømbrydd, ved kriser og konflikter, osv. Jeg trenger motorsagen min neste gang det detter trær over veien når jeg skal til Stortinget. Da funker elsagen på det første treet, men de to neste må jeg ta med bensinsagen, og det er ikke sikkert at den virker hvis det har stått etanol på tanken lenge.

Dessuten er det bra å ta vare på ting og støtte frivillighet, kulturliv og kompetanse. Amcar-miljøet i Norge og mange andre motorentusiaster over hele landet ut-

gjør titusenvis av flotte og kompetente ivaretakere av kulturarv og fine gamle ting og kunnskap om hvordan det fungerer, og de fortjener å ha bensin som ikke ødelegger for dem.

98 oktan utgjorde ifølge mine tall 8 pst. av bensinsalget i 2024. Å beholde den etanolfri har helt marginal betydning for norske klimagassutslipp. Vi snakker trolig om under 1 promille potensielt økt utslipp, mens gevinsten ved å beholde etanolfri 98 er stor.

Så vil jeg takke Fremskrittspartiet for godt samarbeid over lang tid, og jeg vil takke Høyre for å lytte fordomsfritt i nest siste sving og bli med og danne et flertall. Jeg vil takke Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet, som har hoppet på på målstreken og sett fornuften i denne saken, og så får alle tenke sitt og hva de vil om at de har fjernet ordet «raskt» fra en ellers identisk tekst. Men uansett vil jeg takke Amcar Norge, Miljøpartiet De Grønnes egen biker, Johan Rud, som er førstekandidat i Østfold, og andre som har båret fram denne saken.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [14:33:57]: Jeg vil også takke komiteen for godt samarbeid og ikke minst representantene Sve, Stordalen og Hansson for gode forslag. Fra Kristelig Folkepartis side har vi nettopp stått og diskutert en mer ambisiøs klimapolitikk, men det å faktisk se praktiske løsninger og finne effektive klimatiltak er tross alt det viktigste. Derfor vil Kristelig Folkeparti støtte representantforslaget om å unnta 98 oktan fra omsetningskravet. Sånn sett er jeg kanskje overrasket over at det ikke fikk flertall etter komiteens behandling.

Som f.eks. representanten Nilsen glimrende var inne på, vet vi at mange motorer – fra fritidsbåten til plenklipperen, veteranbilen eller aggregatet – sliter hvis de blir stående lenge med etanolinnhold i motoren. Det å holde motorene i gang handler ikke bare om nostalgi eller hobbyer. Det handler om funksjonalitet, trygghet og også beredskap. Dette gjelder særlig i distriktet og i kystnære strøk, men også i sammenhenger der eldre motorer fortsatt brukes fordi det ikke finnes fullgode alternativer.

Det er jo ikke forbudt å selge 98 oktan uten etanol i dag, men utviklinga i markedet viser at tilgjengeligheten er på retur på grunn av bl.a. politisk bestemte omsetningskrav. Vi i Kristelig Folkeparti mener derfor at 98 oktan bør skjermes for omsetningskravet for biodrivstoff for å sikre at det fortsatt er tilgjengelig også utenfor de store byene. Det handler om å rydde opp i utilsiktede konsekvenser av klimapolitikken, som i dette tilfellet etter vår mening gir mer symbolsk enn faktisk effekt.

Derfor stemmer vi for det vi mener er et pragmatisk og godt forslag, som vi er med på i innstillinga, i tillegg til at vi ønsker og egentlig subsidiært støtter noe jeg på en

måte synes er unødvendig: Det er forslag som ligger som løse forslag i dag, både forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV og forslaget fra Høyre, som er tydelig på at en ønsker at regjeringa må komme raskt tilbake til Stortinget med et forslag som sikrer at 98 oktan bensin ikke tilsettes etanol. Slik forblir denne bensintypen tilgjengelig for dem som trenger det, uten å skape uheldige pris- og etterspørselsforskyvninger i drivstoffmarkedet. Det forslaget vil jeg si at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV også burde kunne stille seg bak. Det er enda tydeligere på å komme raskt tilbake, så jeg utfordrer representantene på at det er et forslag de i alle fall burde vurdere nøye før voteringa senere.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [14:36:51]: Jeg vil starte med å understreke at omsetningskrav ikke er det samme som innblandingskrav. Omsetningskravet innebærer at en viss andel av det totale omsatte drivstoffet over et år skal være flytende biodrivstoff. Siden kravet gjelder det totale, samlede volumet drivstoff, er det ingen begrensning i dagens regelverk som hindrer salg av etanolfri bensin.

Drivstoffomsetterne står fritt til å velge hvor mye biodrivstoff som blandes inn i henholdsvis bensin og diesel, og hvilken type biodrivstoff som benyttes – forutsatt at det oppfyller bærekraftskriteriene, og at det samlede omsetningskravet for veitrafikk oppfylles. Denne muligheten benytter også drivstoffomsetterne i dag ved at bensin uten innblanding av bioetanol tilbys i markedet.

Drivstoffomsetterne står også fritt til å fordele kostnadene ved omsetningskravet på den måten de mener er hensiktsmessig. Det innebærer at brukere av 98 oktan bensin kan være med og betale for kostnadene ved omsetningskravet, selv uten innblanding av biodrivstoff i produktet. Dersom 98 oktan bensin unntas helt fra omsetningskravet, vil det kunne gjøre produktet rimeligere enn andre drivstoffprodukter og gi økt bruk og økte klimagassutslipp. Jeg mener at klimapolitikken skal være rettferdig, og da er det i utgangspunktet rimelig at alle brukere av flytende drivstoff er med og betaler for omsetningskravet når vi først har det.

Forslag om å pålegge markedsaktører å selge bestemte produkter er ikke nødvendigvis klokt, og det er inngripende. Innføring av noe sånt krever en ekstraordinær begrunnelse. Dagens miljøregelverk har trolig heller ikke hjemmel til å innføre sikringskvalitet. Krav om sikringskvalitet vil kunne ha mange utilsiktede konsekvenser. Blant annet kan det føre til svekket lønnsomhet og dermed svekket tilbud av drivstoff i Norge.

Drivstoff omsettes i et marked, og vi må anta at bransjen har lagt forretningsmessige hensyn til grunn for å tilby bensin med inntil 10 pst. bioetanol, eller E10. Jeg har tillit til at når bensinstasjonene velger å tilby det,

er det basert på grundige og solide vurderinger av hva markedet etterspør. Tilsvarende har jeg i utgangspunktet tiltro til at bensinstasjonene vil tilby 98 oktan dersom det er tilstrekkelig etterspørsel etter det. I undertak av 10 pst. av all bensin som selges, er 98 oktan, men andelen har økt de siste årene. Når drivstoffbransjen forteller at de ikke har planer om å blande inn bioetanol i 98 oktan, mener jeg det er grunn til å tro dem på det.

Samtidig anerkjenner jeg at det har vært et sterkt engasjement i denne saken, og det er både positivt og forståelig at folk engasjerer seg. Det er mange som er glad i og tar vare på den gamle bilen sin. Det er en viktig del av kulturarven vår mange steder. Derfor er jeg glad for at det ser ut til at det nå blir et godt flertall for det løse forslaget som sikrer at 98 oktan skal forbli etanolfri også i framtiden. Vi skal jobbe på så raskt som mulig for å finne en god måte å levere på det oppdraget på.

Presidenten [14:39:46]: Det blir replikkordskifte.

Marius Arion Nilsen (FrP) [14:40:01]: I flere år har Fremskrittspartiet stått på for å få på plass en sikringskvalitet når det gjelder drivstoff. De andre partiene har dessverre stemt ned våre forslag om etanolfri bensin gang på gang, og et av argumentene har vært at dette er et klimatiltak. Men Miljødirektoratet har tidligere sagt at omsetningskravet ikke fører til mindre klimagassutslipp fra veitrafikken i Norge, noe som også Samferdselsdepartementet har bekreftet, og ikke minst ser man følgende i en rapport som er publisert 18. desember:

«Miljødirektoratet vurderer at sjølv om det er mogleg å innføre regulatoriske verkemiddel for å differensiere mellom ulike typar konvensjonelt biodrivstoff, vil auka bruk truleg likevel ha negative konsekvensar for natur og klima.»

Så spørsmålet mitt til statsråden er: Kan statsråden avklare hvilken klimagevinst etanolinnblanding har hatt, samt hvordan denne effekten er vurdert opp mot alle ødelagte motorer og den kostnaden og det utslippet det har ført til?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [14:41:00]: Opptrappingsplanen for biodrivstoff i klimastatus og -plan er en viktig del av klimastatus og -plan. Det er tydelig skissert der hvilke tonn vi forventer å kunne hente fra å gjennomføre den opptrappingsplanen, og derfor er det også en viktig del av regjeringens klimapolitikk. Det er ingen tvil om at den må rammes tydelig inn for at den i global sammenheng skal få positiv klimaeffekt. Det er også bakgrunnen for at man har innført stoppunkter i opptrappingsplanen, sånn at vi skal være sikre på at det gjennomføres på en klok måte.

Så er det altså sånn, som jeg sa i mitt innlegg, at det ikke betyr at det ikke fortsatt er mulig å tilby produkter

i markedet uten innblanding. Omsetningskravet gjelder for det totale volumet av drivstoff. Det er positivt. Det gjør f.eks. at det for veteranbilene fortsatt vil være tilgjengelige produkter som tilfredsstiller det kravet, og nå har vi også fått en tydelig marsjordre fra Stortinget om å sikre det framover. Det skal vi selvfølgelig levere på en god måte.

Marius Arion Nilsen (FrP) [14:42:02]: Jeg leser videre i Miljødirektoratets artikkel med overskriften «Biodrivstoff: Krevjande å redusere risiko for avskoging»:

«Miljødirektoratet har tidlegare anbefalt å fase ut bruken av konvensjonelt biodrivstoff i Noreg innan 2030 fordi konvensjonelt biodrivstoff gir vesentleg risiko for negative konsekvensar, som tap av natur og auka globale klimagassutslepp.»

Når man får det svart på hvitt fra Miljødirektoratet, som vanligvis pleier å lete med lys og lykte etter positive nyheter i klimaøymed, er det veldig spesielt at man velger å ha en stadig opptrapping av omsetnings- og innblandingskrav, også sett mot EUs mål. Kan statsråden avklare og forklare hvorfor man velger å gjøre dette i Norge, når Miljødirektoratet selv er bekymret for negative konsekvenser for natur og klima og for økte globale klimagassutslipp?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [14:43:04]: For det første må jeg få lov til å si at det gjør meg svært glad at representanten er aktivt inne på Miljødirektoratets sider og leser informasjon der. Der står det mye godt og viktig. Det er en viktig kilde til fagkunnskap i klimapolitikken. Så er det altså sann at Norge har konkrete forpliktelser i ikke-kvotepliktig sektor som vi må levere på. Bruk av biodrivstoff er en viktig måte å kunne bidra til det på. Alternativet er f.eks. at vi skruer opp avgiftene, noe som gjør at folk bytter ut de fossile bilene sine raskere med elbiler, f.eks. Den måten er jeg usikker på om representanten ønsker at Norge skal oppfylle sine klimaforpliktelser på. Da tror jeg det er bedre med en tydelig innrammet opptrappingsplan, og jeg tror samtidig at det er viktig at vi ivaretar at produktene i markedet er priset på en riktig måte som ikke gir feilaktige insentiver. Det er også bakgrunnen for at vi har vært opptatt av hvordan det endelige forslaget i denne saken skulle formuleres for å ivareta det på en god måte.

Presidenten [14:44:01]: Replikordskiftet er omme.

Morten Stordalen (FrP) [14:44:30]: I dag er det en gledens dag. Jeg registrerer at man i starten av debatten kappes om hvem som har æren – og noen dilter etter, blir det påstått.

Fremskrittspartiet har fremmet dette forslaget flere ganger. Tidligere har vi stått helt alene, og problemet

har vært bagatellisert fra andre partier, senest forrige år. I 2023 var det en interpellasjonsdebatt om akkurat samme utfordring, det samme forslaget, og da var det ingen partier som deltok. I år er det valg, og det er jeg glad for, for da blir det handling. Da oppdager plutselig flere partier at det er noen stemmer å hente. Det er om lag 350 000 bilentusiaster i Norge. Det er omtrent en kvart million motorsykler, det er enormt mange båtmotorer, og det er enormt mye hageredskap. Mye av dette er sesongbasert. Det betyr at det står lagret, og det er utrolig mange som får ødelagt motorene sine som følge av drivstoffet.

Det er helt riktig som statsråden sier, at det er helt opp til den enkelte leverandør å selge det produktet man vil, men vi vet at en av de største kjedene, Circle K, har sluttet med det for lenge siden. Det er kun ST1 igjen i Norge som fortsatt tilbyr det. Vi mener det er viktig at staten sørger for en sikringskvalitet, og det bør være ganske enkelt å få til.

Hvis noen skal takkes, mener jeg det bør være Amcar Norge. De har kjørt debatten og tatt opp problematikken i flere år. Fremskrittspartiet har stått sammen med dem, side ved side. Heldigvis vedtar Stortinget dette i dag, og det forplikter regjeringen. Når jeg hører statsråden her i dag, er jeg ikke så sikker på om han er veldig interessert i prøve å gjennomføre det, men med et enstemmig storting, antageligvis, forventer vi at statsråden følger opp og leverer raskt – og ikke trenerer, som han har gjort i andre saker.

I dag gratulerer jeg alle som har engasjert seg i saken. Det var 1 800 høringssvar, denne gangen til komiteen. Forrige gang var det kun 300, og da brøt Stortingets system sammen. Det betyr at det er et engasjement der ute, og det er mange som kommer til å takke oss. Jeg vil takke dem som har stått på mest, og det er Amcar Norge. Jeg vil også takke for at øvrige partier er med på grunn av en valgkamp. Det er helt ålreit, for da får vi gjennomslag for vårt forslag.

Jeg vil også takke Miljøpartiet De Grønne. De var positive muntlig for et par år siden, men nå har også de kommet med forslag, og det er bra.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:47:11]: Det er godt at Fremskrittspartiets forslag endelig får flertall. Vi har kjempet denne kampen i mange år. Men jeg frykter at dette er et utfall av en valgkamp, for det er kun noen måneder til stortingsvalget. Det er et betydelig engasjement der ute, men jeg frykter at dersom denne regjeringen får fortsette, er dette et vedtak som i liten grad reelt vil bli fulgt opp av regjeringen. Det er rett og slett fordi «track record» – all erfaring, som det heter på norsk – tilsier at symbolpolitiske klimabeslutninger, altså at man gjennomfører klimapolitikk som bare er rent sym-

bolsk, er viktigere enn gode løsninger for folk flest, og her snakker vi virkelig om folk flest. Vi snakker om veteranbileiere over hele landet som har engasjert seg, som har en sunn og bra hobby, og som har forbrenningsmotorer som vil bli ødelagt dersom de blir stående uten riktig drivstoff.

Jeg er ikke helt overbevist. Når man ikke får flertall for Fremskrittspartiets forslag om at 98 oktan skal defineres som sikringskvalitet og være tilgjengelig i hele landet, innenfor en rekkevidde på 50 km, og man ikke unntar 98 oktan fra omsetningskravet for biodrivstoff, er det fare for at tilbudet kommer til å være svært dårlig der ute i det ganske land. Da oppnår man stort sett ingen ting. Dette er i det hele tatt et veldig godt eksempel på hodeløs politikk som vedtas fordi det er symbolsk viktig, i stedet for at man gjennomfører fornuftig politikk som også har klimateffekt. For det er det vi snakker om – dette har marginal klimateffekt. Men det er snart valg. Da er man villig til å gå inn for et kompromiss – også med tidligere uttalte standpunkter. Det gjør at vi får et flertall i dag, men det må følges opp etter valget. Dersom denne regjeringen blir sittende, er jeg i tvil om at dette vedtaket reelt sett vil bli fulgt opp.

Terje Halleland (FrP) [14:50:09]: Det kan virke som jeg forlenger debatten, og det er jeg veldig glad for. Dette er en viktig sak. Det har betydd masse for Fremskrittspartiet å få dette på dagsordenen, og jeg synes nesten det er litt morsomt når en egentlig får en diskusjon om hvem det er som står bak forslaget. Jeg vil berømme Miljøpartiet De Grønne for at vi står sammen om de forslagene vi har. Siden vi har denne diskusjonen, tror jeg flere av de andre partiene bør gå litt i seg selv, for i komiteens innstilling til saken er det et stort flertall mot å endre regelverket.

Vi har saker som er viktige, og vi har en klima- og miljøpolitikk i dag som er veldig omfattende og inngripende. Det finnes selvfølgelig vedtak vi gjør, som er en fordel for miljøet, men vi ser med jevne mellomrom at vi gjør vedtak som får konsekvenser vi ikke så for oss da vedtaket ble gjort. Den politikken kan en være enig eller uenig i, men i en slik sak må det gå an å reversere og se om det er tiltak en kan gjøre for å rydde opp i det. Jeg trodde og håpet det var et ønske om å ha tilslutning fra folket der ute når vi vedtar miljøpolitikk, og at folk er med og deltar i denne miljødugnaden, som enkelte kaller det. Jeg har lyst til å minne om et opprør som var i Frankrike for ikke så mange år siden, og at det er veldig kort vei fra den dugnaden til gule vester. Akkurat i Frankrike var det protester mot drivstoffprisene som var førende.

Det kan ikke være noe mål i klimapolitikken at vi skal bytte ut båtmotorer og ødelegge plenklippere og

motorsykler – alle disse sesongbetonte motorene vi har. Det er dårlig miljøpolitikk. Regjeringen sier de ikke vil styre markedet, men hva er det som styrer dagens marked? Jo, det er nettopp politikken. Det er ikke markedet som har skapt E10 – det er det politikken og omsetningskravet som har gjort.

Vi så en enorm tilbakemelding da dette var ute på høring. Det viser et stort engasjement. Det kunne vært morsom lesning, en del av de høringsinnspillene vi har, men det viser at problemet har et enormt omfang. Likevel ønsket ikke flertallet å støtte forslaget fra Fremskrittspartiet i komiteen. Nå har det heldigvis snudd. Det er jeg veldig glad for. Dette er god miljøpolitikk, og det sikrer forutsigbarhet også for andre motorer.

Linda Monsen Merkesdal (A) [14:53:21]: Det er hyggeleg å høyra frå representanten Halleland at dette er god miljøpolitikk. Eg vil starta med å roa Framstegspartiet, som på rekkje og rad har vore oppe og uttrykt si bekymring for det me vedtek i dag. Dei har vore veldig opptekne av valkamp og at det er eit valkampstunt, samtidig som dei prøver å skapa utryggjeik og usikkerheit om akkurat det me skal vedta i dag. Det er ein liten refleksjon å ta med seg vidare.

Arbeidspartiet, Senterpartiet og SV sikrar i dag eit fleirtal, og eg har høyrte det er fleire som ønskjer å stilla seg bak det same vedtaket. Eg vil også seia at det ikkje er heilt uvanleg at ein etter at ei innstilling er levert frå komiteen, får nye fleirtal. Det er både minerallova og havbruksmeldinga gode bevis på.

Me har lytta til kva stasjonseigarar og dei som drifrar stasjonar rundt omkring, seier. Dei peikar på at dette kanskje er den beste løysinga per dags dato, for om dei blir pålagde å måtta selja 98 oktan, har dei rett og slett ikkje råd til å driva bensinstasjonen sin fordi etterspørselen er såpass låg som han er.

Eg vil takka for debatten.

Presidenten [14:54:59]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Det ringes nå til votering.

Votering

Presidenten [15:02:33]: Stortinget går til votering og starter med resterende saker fra gårdsdagens møte i Stortinget, dagsorden nr. 92.

Votering i sak nr. 7, debattert 11. juni 2025

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i plan- og bygningsloven og matrikkellova (nye virkemidler ved fortetting og transformasjon, grunneierfinansiering av infrastruktur mv.) (Innst. 450 L (2024–2025), jf. Prop. 115 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram fem forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Kathrine Kleveland på vegne av Senterpartiet og Fremskrittspartiet
- forslag nr. 3, fra Kathrine Kleveland på vegne av Senterpartiet
- forslag nr. 4, fra Birgit Oline Kjerstad på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslag nr. 5, fra Tobias Drevland Lund på vegne av Rødt

Det votes over forslag nr. 5, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere en forlenget av den generelle fristen for ekspropriasjon til fordel for reguleringsplan og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Rødt ble med 97 mot 5 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.14)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen kartlegge omfanget av og utviklingen i at avviste planforslag blir forelagt kommunestyrene, samt om og i hvilken grad denne praksisen reduserer innbyggernes medvirkningsmuligheter.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 87 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.29)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 3, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen evaluere bruken av hensynssoner med krav om grunneierfinansiering etter at ordningen har vært virksom i fem år, og komme tilbake til Stortinget med en sak om dette.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 85 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.02)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

A.

L o v

om endringer i plan- og bygningsloven og matrikkellova (nye virkemidler ved fortetting og transformasjon, grunneierfinansiering av infrastruktur mv.)

I

I lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling gjøres følgende endringer:

§ 1-3 andre ledd skal lyde:

For anlegg for overføring eller omforming av elektrisk energi som nevnt i energiloven § 3-1 tredje ledd gjelder bare kapittel 2 og 14 og § 12 A-13.

§ 4-2 første ledd skal lyde:

Alle forslag til planer etter loven skal ved offentlig ettersyn ha en planbeskrivelse som beskriver planens formål, hovedinnhold og virkninger, samt planens forhold til rammer og retningslinjer som gjelder for området, jf. også § 11-8 a femte ledd.

§ 6-4 tredje ledd andre punktum skal lyde:

Dette gjelder ikke for konsesjon til *vindkraft- og solkraftanlegg* på land etter energiloven § 3-1.

§ 11-8 første ledd andre punktum skal lyde:

Hensyn og forhold som inngår i *tredje* ledd bokstav a til f, kan markeres i arealdelen som hensynssoner med tilhørende retningslinjer og bestemmelser.

§ 11-8 tredje ledd bokstav a skal lyde:

- a. Sikrings-, støy- og faresoner med angivelse av fareårsak eller miljørisiko.

Det kan gis bestemmelser som forbyr eller setter vilkår for *tiltak eller virksomheter*, jf. § 1-6, innenfor sonen.

§ 11-8 tredje ledd bokstav b skal lyde:

- b. Sone med særlige krav til infrastruktur med angivelse av type infrastruktur.

Det kan gis bestemmelser om krav til infrastruktur i et utbyggingsområde *etter § 11-9 nr. 3, og om omfang, utforming, funksjons- og kvalitetskrav, standardnivå, avstand til midtlinje i veg og byggegrenser, samt forbud mot eller påbud om bestemte løsninger.*

§ 11-8 tredje ledd bokstav e skal lyde:

- e. Sone som gjelder felles planlegging for flere eiendommer, fortetting, omforming og fornyelse og bruk av særskilte gjennomføringsvirkemidler.

Ved bruk av denne hensynssonen gjelder § 11-8 a.

Ny § 11-8 a skal lyde:

§ 11-8 a *Utarbeiding av plan som gjelder felles planlegging for flere eiendommer, fortetting, omforming og fornyelse mv.*

Til hensynssoner som nevnt i § 11-8 tredje ledd bokstav e kan kommunen gi bestemmelser om krav om felles planlegging for flere eiendommer, herunder om særlige samarbeids- eller eierformer samt fortetting, omforming og fornyelse, og krav til infrastruktur som nevnt i § 11-8 tredje ledd bokstav b.

Kommunen kan gi retningslinjer til hensynssoner som nevnt i § 11-8 tredje ledd bokstav e, blant annet om forhold som skal avklares og belyses i videre reguleringsarbeid, og om samordning internt i kommunen og med statlige eller regionale myndigheter.

Kommunen kan fastsette en strategi for utviklingen av området som omfatter hensynssoner etter § 11-8 tredje ledd bokstav e. Strategien skal omtale de målene, rammene og hensynene som skal være retningsgivende for den etterfølgende planleggingen og utbyggingen av området. Forslaget til strategi skal sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn. Fristen for å gi uttalelse skal være minst seks uker. Når strategien er fastsatt, skal kommunen gjøre den tilgjengelig på internett. Før kommunen gjør vesentlige endringer i strategien, skal berørte myndigheter, grunneierne og festerne av eiendommer, og andre berørte, på en hensiktsmessig måte gis anledning til å uttale seg.

Før kommunen fastsetter hensynssoner etter § 11-8 tredje ledd bokstav e, skal den legge til rette for at planen kan gjennomføres effektivt. Kommunen skal aktivt legge til rette for samarbeid om planforslaget med berørte grunneiere, festere, utbyggere, statlige og regionale myndigheter, beboere og virksomheter i området og andre interesserte. Berørte offentlige organer skal aktivt bidra til effektive samordningsprosesser med kommunen. Planarbeid etter dette leddet skal tilpasses planens omfang, kompleksitet og plannivå.

Innspill i samarbeids- og medvirkningsprosessen skal dokumenteres, behandles og besvares på en måte som gjør etterprøving mulig. Det skal redegjøres særskilt for hvordan det er tilrettelagt for planens gjennomføring i planbeskrivelsen etter § 4-2 første ledd eller etter saksframlegget til kommunestyret etter § 11-14 andre ledd eller § 12-12 første ledd.

§ 11-9 nr. 3 skal lyde:

3. krav til nærmere angitte løsninger for vannforsyning, avløp, avrenning, *avfallssystem*, veg og annen transport i forbindelse med nye bygge- og anleggstiltak, herunder forbud mot eller påbud om slike løsninger, og krav til det enkelte anlegg, jf. § 18-1. Det kan også gis bestemmelse om tilrettelegging for forsyning av vannbåren varme til ny bebyggelse, jf. § 27-5,

§ 11-9 nr. 5 skal lyde:

5. *tomtestørrelse*, byggegrenser, utbyggingsvolum og funksjonskrav, herunder om universell utforming, leke-, ute- og oppholdsplasser, skilt og reklame, parkering, frikjøp av parkeringsplasser etter § 28-7 og oppdeling av boenheter til hybler,

§ 11-14 andre ledd skal lyde:

Av saksframlegget skal det framgå hvordan virkningene av planen og innkomne uttalelser til planforslaget har vært vurdert, og hvilken betydning disse er tillagt ved vedtaket, *jf. § 11-8 a femte ledd*. Det skal også framgå hvordan planen ivaretar nasjonale og regionale hensyn.

§ 12-1 tredje ledd femte punktum skal lyde:

Fjerde punktum gjelder ikke for mindre konsekvenspliktige endringer innenfor et eksisterende vindkraftanlegg som er bygget ut i medhold av konsesjon gitt før 1. juli 2023, med mindre kommunen bestemmer at det likevel skal gjennomføres en områderegulering.

Nåværende femte og sjette punktum blir sjette og nytt sjuende punktum.

§ 12-6 første ledd skal lyde:

De *hensynene og restriksjonene* som er fastsatt gjennom hensynssoner til kommuneplanens arealdel, jf. §§ 11-8, *11-8 a* og 11-10, skal legges til grunn for utarbeiding av reguleringsplan. Hensynssoner kan videreføres i reguleringsplan eller innarbeides i arealformål og bestemmelser som ivaretar formålet med hensynssonen. *Hensynssoner etter § 12 A-1 i kommuneplanens arealdel skal alltid videreføres i reguleringsplan.*

§ 12-7 nr. 1 skal lyde:

1. grad av utnytting, utforming, herunder estetiske krav, *eiendomsinndeling* og bruk av arealer, bygninger og anlegg i planområdet,

§ 12-11 nytt andre ledd skal lyde:

Fristen i første ledd gjelder ikke for forslag til reguleringsplaner som krever beregning av kostnadsbidrag etter § 12 A-4.

§ 12-12 første ledd andre punktum skal lyde:

Av saksframlegget skal det framgå hvordan innkomne uttalelser til planforslaget og konsekvensene av planen har vært vurdert, og hvilken betydning disse er tillagt, jf. også § 11-8 a femte ledd.

§ 12-14 tredje ledd andre punktum skal lyde:

Ved avslag på et forslag til endring av en reguleringsplan gjelder § 12-11 tilsvarende.

Nåværende andre punktum blir nytt tredje punktum.

Nytt kapittel 12 A skal lyde:

Kapittel 12 A. Krav om grunneierfinansiering av infrastruktur mv.

§ 12 A-1 Bruk av hensynssoner med krav om grunneierfinansiering av infrastruktur i arealplaner

Kommunen kan i arealplaner som nevnt i §§ 11-5, 12-2 og 12-3 fastsette hensynssoner med krav om grunneierfinansiering av infrastruktur. For slike hensynssoner gjelder følgende:

- a. Tiltakshavere plikter å betale et kostnadsbidrag til kommunen samtidig med at det søkes om igangsettingstillatelse til bygge- og anleggstilltak som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav a, d og n innenfor hensynssonen. Kostnadsbidraget skal finansiere infrastruktur kommunen har gitt bestemmelse om etter § 12 A-2 første ledd bokstav a. Infrastrukturen skal være kostnadsberegnet, og størrelsen på kostnadsbidraget skal være kunngjort, før det kan kreves kostnadsbidrag fra tiltakshavere, jf. § 12 A-4. En grunneier eller utbygger kan inngå avtale med kommunen om realopparbeidelse av infrastruktur, som helt eller delvis trer i stedet for å betale kostnadsbidrag.
- b. Plikten til å betale kostnadsbidrag gjelder i 30 år fra hensynssonen ble kunngjort første gang, med mindre kommunen har gitt bestemmelse til hensynssonen om en kortere varighet, jf. § 12 A-2 første ledd bokstav e.
- c. Plikten til å betale kostnadsbidrag bortfaller når all infrastruktur er sikret etablert gjennom innbetalte kostnadsbidrag eller avtaler om opparbeidelse etter § 12 A-9, eller når hensynssonen oppheves.
- d. Krav om særskilt rekkefølge for kommunal, fylkeskommunal og statlig infrastruktur som er nødvendig for utbyggingen, og krav om at utbygging av et område krever at nærmere angitt infrastruktur er tilstrekkelig etablert, gjelder ikke for tiltakshavere som har betalt kostnadsbidrag etter bokstav a. Kommunen kan fastsette unntak fra dette i bestemmelser etter § 12 A-2 første ledd bokstav g.

- e. Det kan ikke inngås utbyggingsavtaler etter kapittel 17 for utbygging innenfor hensynssoner etter paragrafen her, med mindre noe annet følger av forskrift fastsatt med hjemmel i § 12 A-12 bokstav l. Reglene om opparbeidelsesplikt og refusjon etter kapittel 18 gjelder ikke for infrastruktur som det er gitt bestemmelse om etter § 12 A-2 første ledd bokstav a.
- f. Kommunen kan ikke fastsette nye forpliktelser etter dette kapitlet for tiltak som har fått rammetillatelse.

I en overordnet plan kan kommunen gi bestemmelser etter § 12 A-2 første ledd bokstav a og b om infrastruktur ut fra hva det er rimelig grunn til å anta at blir nødvendig å etablere i området. Størrelsen på kostnadsbidraget per kvadratmeter bruksareal (BRA) som gjelder for utbyggingen, skal være lik i alle planer og for all utbygging som ligger innenfor hensynssonen i overordnet plan. Dersom kommunen gir bestemmelser til hensynssonen i overordnet plan, skal bestemmelsene gjelde for alle senere planer innenfor hensynssonen, med mindre kommunen gir avvikende bestemmelser i etterfølgende planer. Hensynssonen kan fastsettes i en detaljregulering selv om sonen ikke tidligere er fastsatt i en overordnet plan.

Bestemmelsene i § 11-8 a andre til femte ledd gjelder tilsvarende for planarbeid etter dette kapitlet.

§ 12 A-2 Bestemmelser til hensynssone med krav om grunneierfinansiering av infrastruktur m.m.

Kommunen kan i nødvendig utstrekning gi bestemmelser til hensynssoner etter § 12 A-1, som følger:

- a. Det kan gis bestemmelse om ny infrastruktur, eller utvidelse, oppgradering, ombygging, flytting eller riving av eksisterende infrastruktur, som helt eller delvis skal finansieres av grunneierne og utbyggerne innenfor hensynssonen, og som er nødvendig for utbyggingen innenfor hensynssonen.
- b. Det kan gis bestemmelse til infrastruktur som nevnt i bokstav a om omfang, utforming, funksjons- og kvalitetskrav, standardnivå, avstand til midtlinje på veg, byggegrenser, krav om særskilt rekkefølge for infrastruktur eller at infrastrukturen skal være tilstrekkelig etablert før utbygging kan finne sted, samt forbud mot eller påbud om bestemte løsninger.
- c. Det kan gis bestemmelse om at en nærmere angitt infrastruktur som nevnt i bestemmelse etter bokstav a helt eller delvis skal bekostes av grunneieren eller utbyggeren selv.
- d. Det kan gis bestemmelse om tiltak etter § 20-1 første ledd bokstav a, d og n som det ikke skal betales kostnadsbidrag for.

- e. Det kan gis bestemmelse om at plikten til grunn-eierfinansiering av infrastrukturen skal gjelde for kortere tid enn 30 år.
- f. Det kan gis bestemmelse om justering av kostnadsbidraget med grunnlag i relevante byggekostnadsindekser fram til betaling skjer.
- g. Det kan gis bestemmelse om at betaling av kostnadsbidrag fra grunneiere eller utbyggere ikke skal anses som en hel eller delvis oppfyllelse av rekkefølgekrav for kommunal, fylkeskommunal eller statlig infrastruktur som gjelder for utbygging av eiendommen, jf. § 12 A-1 første ledd bokstav d.
- h. Det kan gis bestemmelse om merverdiavgift.

Kommunen kan gi bestemmelse etter første ledd om fylkeskommunal eller statlig infrastruktur dersom vedkommende myndighet samtykker.

Kommunen kan gi bestemmelser etter første ledd om sosial infrastruktur som nevnt i § 17-3 andre ledd dersom departementet, etter søknad fra kommunen, samtykker. Departementet kan bare gi slikt samtykke dersom vesentlige samfunnsmessige interesser tilsier det, berørte departementer eller fylkeskommuner har gitt sin tilslutning, og spørsmålet har vært forelagt berørte grunneiere eller festere for uttalelse. Departementet kan sette vilkår for samtykket for å ivareta samfunnsmessige interesser og andre interesser.

Når det er gitt samtykke etter andre eller tredje ledd til statlig eller fylkeskommunal infrastruktur, eller sosial infrastruktur som nevnt i § 17-3 andre ledd, gjelder bestemmelsene i dette kapittelet tilsvarende. Kommunen skal ha ansvaret for å administrere finansieringsordningen i de tilfellene statlig eller fylkeskommunal infrastruktur er omfattet av ordningen.

§ 12 A-3 Forskuttering av utgifter til etablering av infrastruktur, frivillige bidrag

Kommunen og fylkeskommunen kan forskuttere kostnadsbidrag til etablering av infrastruktur når det er gitt bestemmelser til en hensynssone etter § 12 A-2 første ledd bokstav a.

Grunneiere og utbyggere kan inngå avtaler med kommunen, fylkeskommunen eller statlig myndighet om forskuttering av kostnadsbidrag til etablering av infrastruktur når det er gitt bestemmelse som nevnt i første ledd. Slike avtaler kan omhandle rekkefølgen på etablering av infrastruktur og realopparbeidelse av infrastruktur. Avtalene skal inneholde en tilbakebetalingsplan som ikke kan strekke seg ut over ti år fra avtaletidspunktet.

Den som forskutterer etter andre ledd, kan kreve å få dekket nødvendige finansieringskostnader og renteutgifter.

Det kan forskutteres også for infrastruktur som ikke er forhåndsberegnet etter § 12 A-4.

Innbetalte forskudd skal disponeres av kommunen i samsvar med § 12 A-8.

Kommunen kan inngå avtaler med grunneiere og utbyggere som ønsker å betale et større kostnadsbidrag til kommunen enn det som ellers gjelder for utbyggingen innenfor hensynssonen. Slike avtaler kan kun gjelde infrastruktur som nevnt i bestemmelse etter § 12 A-2 første ledd bokstav a. Andre ledd andre punktum og fjerde og femte ledd gjelder tilsvarende. Slike avtaler krever samtykke fra departementet. Departementet kan stille vilkår for samtykke, og det kan bare gis samtykke når viktige samfunnsmessige interesser tilsier det.

§ 12 A-4 Forhåndsberegning av de samlede estimerte kostnadene for infrastrukturen, utregning av kostnadsbidrag mv.

Størrelsen på kostnadsbidraget skal settes til et beløp per kvadratmeter bruksareal (BRA). Kostnadsbidraget skal beregnes ut fra de samlede estimerte kostnadene for infrastrukturen, delt på forventet antall kvadratmeter bruksareal (BRA) som kommunen finner sannsynlig at vil bli utbygd i den perioden betalingsforpliktelsen skal vare. Det skal gjøres fradrag for kommunens, fylkeskommunens eller statlig myndighets eventuelle andel av kostnadene til infrastrukturen og for frivillige bidrag etter § 12 A-3 sjette ledd.

For infrastruktur utenfor hensynssonen skal kostnadene som inngår i beregningsgrunnlaget etter tredje ledd, stå i forhold til den forventede bruken og nytten av tiltaket. Kommunen skal fastsette andelen i prosent av de estimerte kostnadene for hele eller deler av infrastrukturen, eller som et fast beløp.

Følgende skal inngå i beregningen av de samlede estimerte kostnadene etter første og andre ledd:

- a. kostnader til etablering av nødvendig infrastruktur innenfor og utenfor hensynssonen
- b. kostnader til grunnerverv
- c. kommunens kostnader til å planlegge og gjennomføre grunneierfinansiering av infrastruktur i et utbyggingsområde etter dette kapittelet, som ikke skal overskride selvkost
- d. kostnader til sakkyndig bistand som nevnt i fjerde ledd
- e. finansieringskostnader og renteutgifter som nevnt i § 12 A-3 tredje ledd og renteutgifter som nevnt i § 12 A-8 andre ledd
- f. merverdiavgift som det ikke oppnås fradragsrett eller kompensasjon for.

Kommunen skal engasjere en uavhengig sakkyndig til å utføre beregningen av de samlede estimerte kostnadene for infrastrukturen, med mindre de berørte grunn-

eierne og utbyggerne samtykker i en annen fremgangsmåte. Det kan unnlates å bruke sakkyndig når det anses åpenbart unødvendig. Kommunen kan gjøre de endringene og tilpasningene i den sakkyndiges beregninger som den finner nødvendig for å unngå fare for fremtidig finansiell over- eller underdekning, jf. § 12 A-8 sjette og sjuende ledd.

Beregningene etter første til fjerde ledd baseres på alminnelig aksepterte metoder for usikkerhetsanalyser. Kostnader til grunnerverv skal beregnes ut fra prinsippene i ekspropriasjonserstatningslova. Beregningene kan utsettes til etter at planforslaget har vært på høring.

§ 12 A-5 Fastsettelse av kostnadsbidragets størrelse, begrensninger i kostnadsbidragets størrelse mv.

Kostnadsbidragets størrelse skal fastsettes av kommunen og kunngjøres etter reglene som gjelder for vedkommende plantype, jf. § 11-15 andre ledd og § 12-12 femte ledd. Den fagkyndiges estimer, kommunens eventuelle endringer og tilpasninger i disse og utregningen av kostnadsbidraget skal være åpne for innsyn. Kostnadsbidragets størrelse skal framgå av et dokument som følger planen, og kommunen skal holde dette dokumentet oppdatert i samsvar med § 12 A-5 og gjøre det tilgjengelig på internett.

Kommunen skal ha beregnet og godkjent de samlede estimerte kostnadene for infrastrukturen, samt utregnet og kunngjort kostnadsbidragets størrelse, senest tre år etter at hensynssonen med krav til grunneierfinansiering er fastsatt i overordnet arealplan. Oversettes fristen, kan ikke kommunen kreve kostnader til forskuttet infrastruktur dekket av grunneiere eller utbyggere lenger tilbake i tid enn tre år. For detaljregulering skal kostnadsbidragets størrelse kunngjøres samtidig med kunngjøringen av planen, jf. § 12-12 femte ledd.

Kostnadsbidraget skal legges til grunn fra det tidspunktet det er kunngjort, med mindre kommunen bestemmer at det skal gjelde fra et senere tidspunkt. Kommunen skal på hensiktsmessig måte underrette berørte grunneiere, festere og offentlige organer om kostnadsbidragets størrelse.

De samlede kostnadsbidragene som grunneierne og utbyggerne skal betale til finansiering av infrastrukturen, skal ikke være urimelig tyngende i forhold til den forventede bruken og nytten av infrastrukturen. Det skal ved vurderingen tas hensyn til bidragene fra kommunen, fylkeskommunen eller statlig myndighet til gjennomføringen av planen.

§ 12 A-6 Periodevis oppdatering av de samlede estimerte kostnadene for infrastrukturen og av nytt kostnadsbidrag

Kommunen skal hvert femte år oppdatere beregningsgrunnlaget for de samlede estimerte kostnadene for

infrastruktur og utregne et nytt kostnadsbidrag, med mindre den finner det åpenbart unødvendig. Oppdateringen kan gjøres oftere dersom kommunen anser det nødvendig for å unngå fare for finansiell over- eller underdekning av kostnadene til gjenstående infrastruktur, jf. § 12 A-8 sjette og sjuende ledd. Femårsfristen skal regnes fra tidspunktet for kunngjøringen av kostnadsbidraget.

Bestemmelsene i § 12 A-4 og § 12 A-5 gjelder tilsvarende ved oppdateringer etter første ledd. Dersom det ikke foreligger ny kunnskap som tilsier ny beregning av estimerte kostnader, kan oppdateringen avgrenses til indeksregulering.

Ved beregning av kostnadsbidraget for den nye perioden skal det tas hensyn til innbetalte kostnadsbidrag og et eventuelt over- eller underskudd som skyldes at kostnadene til infrastrukturen som ble etablert i foregående periode, avviker fra det som ble lagt til grunn ved beregningen av kostnadsbidraget for perioden.

§ 12 A-7 Forpliktelser som gjelder ved ramme- og igangsettingstillatelse mv.

Før det sendes søknad om rammetillatelse, skal tiltakshaveren ha avklart med kommunen hvilke forpliktelser som gjelder for tiltaket etter bestemmelser gitt i eller i medhold av dette kapittelet. Beskrivelsen av forpliktelsene skal vedlegges tiltakshaverens søknad om rammetillatelse. Forpliktelsene skal framgå av rammetillatelsen.

For varige bruksendringer, midlertidige bruksendringer ut over to år og hovedombygging skal det bare betales kostnadsbidrag så langt tiltaket kan føre til økt bruk eller nytte av infrastruktur som det er gitt bestemmelse om etter § 12 A-2 første ledd bokstav a.

Tiltakshaveren kan ikke få igangsettingstillatelse før det dokumenteres at korrekt kostnadsbidrag er innbetalt. Det skal ikke betales kostnadsbidrag for igangsettingstillatelser som kun gjelder riving.

Kommunen kan etter søknad gjøre unntak i rammetillatelse fra bestemmelser om særskilt rekkefølge på infrastruktur, eller at infrastrukturen skal være tilstrekkelig etablert før utbyggingen kan gjennomføres. Unntak fra krav som gjelder fylkeskommunal eller statlig infrastruktur, krever samtykke fra berørt myndighet.

Faller en rammetillatelse bort, bortfaller også plikten til å betale kostnadsbidrag. Tilsvarende gjelder ved endring av rammetillatelse, så langt endringen får betydning for kostnadsbidragets størrelse.

Dersom tiltaket innstilles, skal tiltakshaveren bare få tilbakebetalt innbetalte kostnadsbidrag dersom kommunen etter en samlet vurdering finner det ubetenkelig. Ved vurderingen skal kommunen legge vekt på om det er fare for fremtidig finansiell underdekning av infrastruktur tilknyttet hensynssonen. En avtalt plikt til

realopparbeidelse av infrastruktur faller bare bort så langt det er regulert i avtalen, jf. § 12 A-9.

§ 12 A-8 Kommunens bruk av innbetalte kostnadsbidrag mv.

Kommunen kan bare bruke forskutterte midler og innbetalte kostnadsbidrag til å dekke kostnader til etablering av infrastruktur som det er gitt bestemmelse om etter § 12 A-2 første ledd bokstav a.

Infrastrukturen som kostnadsbidragene skal dekke, kan opparbeides av kommunen selv eller etter avtale av en annen offentlig myndighet, grunneier, utbygger eller annen virksomhet, jf. § 12 A-9.

Kommunen kan ved vurderingen av rekkefølgen på infrastrukturetableringer eller krav som gjelder tilstrekkelig etablering av infrastruktur før utbyggingen kan igangsettes, ta hensyn til grunneiere eller utbyggere som har bidratt med forskutterte midler til infrastruktur etter § 12 A-3, eller som inngår avtale om realopparbeidelse av infrastruktur etter § 12 A-9.

Kommunen skal føre oversikt over innbetalte kostnadsbidrag, forskutterte bidrag, kostnader til opparbeidet infrastruktur, kostnader som gjelder kommunens eget arbeid med finansieringsordningen, påløpte finansierings- og rentekostnader samt refusjon av merverdiavgift som kommunen har mottatt etter opparbeidelsen av infrastruktur. Oversikten skal oppdateres minst en gang i året og gjøres tilgjengelig på internett.

Kommunen skal sørge for at infrastruktur som er finansiert med kostnadsbidrag fra grunneiere og utbyggere, er etablert senest tre år etter at plikten til grunneierfinansiering av infrastruktur opphører, jf. § 12 A-1 første ledd bokstav b og § 12 A-2 første ledd bokstav e.

Når en hensynssone med krav om grunneierfinansiering av infrastruktur opphører, skal kommunen dekke kostnadene til opparbeidelse av infrastruktur som ikke fullt ut er finansiert av kostnadsbidrag.

Dersom det gjenstår innbetalte kostnadsbidrag som ikke er brukt på infrastrukturetablering når plikten til grunneierfinansiering av infrastruktur opphører, skal kommunen sørge for at midlene kommer området innenfor hensynssonen til gode.

§ 12 A-9 Avtale om realopparbeidelse av infrastruktur mv.

Kommunen, fylkeskommunen og statlige myndigheter kan inngå avtale med tiltakshaver om opparbeidelse av infrastruktur som det er gitt bestemmelse om etter § 12 A-2 første ledd bokstav a. For slike avtaler gjelder følgende:

- a. Det kan avtales at grunneier eller utbygger skal oppfylle hele eller deler av egen betalingsforpliktelse

etter § 12 A-1 første ledd bokstav a gjennom realopparbeidelse av infrastruktur.

- b. Avtalen skal inngås til fastpris og bygge på beregningene som ligger til grunn for utregningen av kostnadsbidraget etter § 12 A-4, justert etter eventuelle byggekostnadsindekser, jf. § 12 A-2 første ledd bokstav f. Kommunen kan unnlate å inngå avtale om fastpris for hele eller deler av opparbeidelsen når tungtveiende grunner taler for det.
- c. Den økonomiske verdien på opparbeidelsen skal, så langt den er kjent, framgå av avtalen.
- d. Hvis den økonomiske verdien på opparbeidelsen overstiger betalingsforpliktelsen som framgår av rammetillatelsen, skal det overskytende beløpet anses som forskuttering av kostnader til infrastruktur og følge reglene i § 12 A-3, med mindre noe annet er avtalt om et eventuelt etteroppgjør etter bokstav b.
- e. Avtalen kan også omhandle andre forhold av betydning for å besørge realopparbeidelse av infrastruktur.

En tiltakshaver som oppfyller hele eller deler av sin forpliktelse til å betale kostnadsbidrag etter § 12 A-1 første ledd bokstav a gjennom realopparbeidelse av infrastruktur, kan kreve å få dekket nødvendige renteutgifter som skyldes at merverdiavgift refunderes over tid. Rentekostnadene skal beregnes ut fra summen av ikke-fradragsberettiget merverdiavgift på kostnadene til infrastrukturen, fratrukket beløpene som tiltakshaveren til enhver tid har mottatt fra mottakeren av infrastrukturen.

Kommunen og tiltakshaver kan inngå avtale om forhold som nevnt i § 17-3 første ledd bokstav c og d.

§ 12 A-10 Endring av hensynssoner med krav om grunneierfinansiering av infrastruktur mv.

Kommunestyret kan endre hensynssoner med krav om grunneierfinansiering av infrastruktur og bestemmelser.

Før kommunestyret treffer vedtak om endring, skal berørte myndigheter, grunneierne og festerne av eiendommer innenfor sonen og andre berørte på hensiktsmessig måte gis anledning til å uttale seg. Dette gjelder ikke for mindre endringer i bestemmelser som gjelder infrastruktur som nevnt i bestemmelser etter § 12 A-2 første ledd bokstav a og b, med mindre endringen fører til en vesentlig økning i kostnadsbidraget som gjelder for utbyggingen innenfor hensynssonen.

Kommunestyret kan delegere myndigheten til å treffe vedtak om endring som nevnt i første ledd.

Vedtak etter første ledd som gjelder infrastruktur som nevnt i § 12 A-2 andre og tredje ledd, krever samtykke fra berørt myndighet.

Kommunen skal på hensiktsmessig måte underrette berørte grunneiere, festere og offentlige organer om vedtak etter første ledd.

§ 12 A-11 *Klage*

Følgende avgjørelser etter dette kapittelet kan påklages:

- a. beregningen av kostnadsbidragets størrelse og senere oppdateringer av kostnadsbidraget og om dette er urimelig tyngende, jf. § 12 A-4, § 12 A-5 og § 12 A-6.
- b. avslag på tilbakebetaling av kostnadsbidrag etter § 12 A-7 femte ledd.

§ 1-9 andre ledd gjelder tilsvarende for klager etter første ledd. Forhold etter første ledd bokstav a kan ikke påklages dersom de er endelig fastsatt i en overordnet plan og senere videreføres til en ny reguleringsplan uten endringer. Kostnadsbidragets størrelse skal bare prøves av klageinstansen én gang, men kan prøves på nytt hver gang det blir endret, jf. § 12 A-6 første ledd.

Avtaler kan ikke påklages.

§ 12 A-12 *Forskrifter*

Departementet kan gi forskrift om

- a. utforming av hensynssoner med krav om grunneierfinansiering, jf. § 12 A-1
- b. utforming av rekkefølgekrav for infrastruktur, krav om at infrastruktur skal være tilstrekkelig etablert før utbygging kan finne sted, og unntak fra slike krav, jf. §§ 12 A-1, 12 A-2 og 12 A-7
- c. hvilken infrastruktur det kan gis bestemmelser om, og krav til beskrivelser, kvalitetsnivå, saksbehandlingsregler for samtykke fra fylkeskommune eller staten, bestemmelser om merverdiavgift som det ikke gis fradragsrett eller kompensasjon for, og rentekompensasjon mv.
- d. forskuttering av kostnadsbidrag og infrastruktur, utforming av tilbakebetalingsplan for forskuttede midler og avtaler om rekkefølge på infrastruktur, dekning av finansieringskostnader, renteutgifter og -satser og frivillig bidrag, jf. § 12 A-3
- e. forhåndsberegningen av de samlede estimerte kostnadene for infrastruktur og utregningen av kostnadsbidrag, bruk av byggekostnadsindekser og sakkyndige, tidsfrister, beregning av kostnadsbidrag som gjelder bruksendring eller hovedombygging, kriterier som kan inngå i vurderingen av hva som er urimelig tyngende, og bruk og nytte av infrastrukturen, jf. § 12 A-5
- f. periodevis oppdatering av de samlede estimerte kostnadene for infrastruktur, hva som kan regnes som fremtidig fare for finansiell over- eller underdekning av kostnader, og beregning av over- eller

underskudd etter etablering av infrastruktur, jf. § 12 A-6 første ledd

- g. hvilke forpliktelser som skal framgå av rammetillatelsen, andre tidspunkter for innbetaling av kostnadsbidrag enn når det gis igangsettingstillatelse, kommunens kontroll av dokumentasjon, adgang til å kreve sikkerhetsstillelse, endring og bortfall av forpliktelser, jf. § 12 A-7
- h. begrensninger i kommunens disponering av innbetalte kostnadsbidrag og forskuttede midler, krav til dokumentasjon, tidsfrister, håndtering av manglende kostnadsdekning og anvendelse av innbetalte kostnadsbidrag som ikke blir brukt til infrastruktur-etablering, jf. § 12 A-8
- i. innholdet i avtaler mellom kommunen og tiltakshaver om opparbeidelse av infrastruktur, hva som kan regnes som fastpris og uforutsette utgifter, unntak fra bruk av fastpris, utregning av etteroppgjør og kompensasjon for rentekostnader tilknyttet merverdiavgift, jf. § 12 A-9
- j. utfyllende regler om endring av hensynssone og bestemmelser med krav om grunneierfinansiering av infrastruktur og hva som kan regnes som mindre endring, jf. § 11-17, § 12-14 og § 12 A-10
- k. frister for kommunens behandling av reguleringsplaner med krav om grunneierfinansiering av infrastruktur, jf. § 12-11
- l. i hvilke situasjoner bruk av utbyggingsavtaler etter kapittel 17 er tillatt i stedet for, eller i kombinasjon med, hensynssone med krav om grunneierfinansiering etter dette kapittelet, jf. § 12-1 første ledd bokstav e.

§ 12 A-13 *Hensynssoner for flytting av infrastruktur, finansiering av flytting mv.*

Kommunen kan i arealplaner som nevnt i §§ 11-5, 12-2 og 12-3 fastsette hensynssoner med krav om flytting av infrastruktur for å frigjøre areal til utbyggingsformål. Det skal samtidig gis bestemmelser til hensynssonen om at grunneiere eller utbyggere innenfor hensynssonen kan betale til kommunen eller eieren av infrastrukturen et kostnadsbidrag som helt eller delvis skal finansiere flyttingen. Kommunen skal også gi nødvendige bestemmelser til sonen som nevnt i § 12 A-2 første ledd bokstav a og b.

Eieren av infrastrukturen må gi samtykke til flytting og bestemmelser som nevnt i første ledd.

Eieren av infrastrukturen skal ha ansvaret for flyttingen, med mindre det avtales at kommunen skal ha det. Den som har ansvaret for flyttingen, skal forhåndsberegne de samlede kostnadene for dette. Forhåndsberegningen skal omfatte alle kostnadene til flytting av infrastrukturen, som planlegging, gjennomføring og

idriftsetting av anlegg. Eierens og kommunens administrative kostnader til arbeidet med flytting kan tas med. Kostnadene skal ikke overskride selvkost.

Kommunen kan inngå avtaler med grunneiere, utbyggere og eieren av infrastrukturen om innbetaling av kostnadsbidrag, forskuttering og sikkerhetsstillelse, sluttoppgjør og andre forhold av betydning for flytting av infrastruktur.

Bestemmelsene i § 12 A-2 andre ledd og § 12 A-10 gjelder tilsvarende for hensynssoner etter denne paragrafen.

Departementet kan gi forskrift om flytting av infrastruktur etter denne paragrafen.

Ny § 16-5 a skal lyde:

§ 16-5 a Ekspropriasjon til gjennomføring av infrastrukturtiltak i hensynssoner med krav om grunneierfinansiering mv.

Grunneiere eller festere innenfor en hensynssone fastsatt etter § 12 A-1 kan etter samtykke fra kommunestyret foreta ekspropriasjon til gjennomføring av infrastrukturtiltak som er omfattet av krav om grunneierfinansiering etter § 12 A-2 første ledd bokstav a og c.

Ekspropriasjon etter første ledd kan bare foretas dersom det foreligger samtykke fra kommunestyret innen ti år etter at reguleringsplanen er kunngjort etter § 12-12 femte ledd.

Kostnadene til ekspropriasjon etter paragrafen her skal tas med i utregningen av kostnadsbidraget som gjelder for grunneierfinansiering, jf. § 12 A-4 tredje ledd bokstav b.

§ 17-1 skal lyde:

§ 17-1 Adgangen til å inngå utbyggingsavtale

Med utbyggingsavtale menes en avtale mellom kommunen og grunneiere eller utbyggere om utbygging av et område, som har sitt grunnlag i kommunens planmyndighet etter denne loven, og som gjelder gjennomføring av kommuneplanens arealdel eller reguleringsplan.

Kommunen kan ikke kreve at det skal inngås utbyggingsavtale.

Kommunen kan ikke inngå bindende utbyggingsavtale for et område før kommuneplanens arealdel eller reguleringsplanen for utbyggingen er vedtatt.

§ 17-2 skal lyde:

§ 17-2 Forutsigbarhetsvedtak om bruk av utbyggingsavtale

En utbyggingsavtale skal ha grunnlag i et vedtak fattet av kommunestyret selv. Vedtaket skal angi i hvilke tilfeller utbygging forutsetter en utbyggingsavtale, og synliggjøre kommunens forventninger til avtalen. Vedtaket skal så langt som mulig synliggjøre hvilke områder som omfat-

tes av vedtaket, og hvilke typer tiltak utbyggingsavtalene forventes å gjelde.

Kommunen skal legge til rette for medvirkning fra berørte grupper og interesser for å klarlegge hvilke forutsetninger som skal til for at et område kan bygges ut.

§ 17-3 skal lyde:

§ 17-3 Utbyggingsavtalens innhold

En utbyggingsavtale kan inneholde bestemmelser om:

- at en grunneier eller utbygger skal besørge eller helt eller delvis bekoste tiltak som er nødvendige for gjennomføringen av planvedtak
- forskuttering av offentlig infrastruktur som er nødvendig for gjennomføring av planvedtak
- antallet boliger i et område, største og minste boligstørrelse og nærmere krav til bygningers utforming
- at kommunen eller andre skal ha fortrinnsrett til å kjøpe en andel av boligene til markedspris.

Det kan ikke avtales at en grunneier eller utbygger helt eller delvis skal bekoste, forskuttere, gi lån til eller på annen måte finansiere sosial infrastruktur som skoler, barnehager, sykehjem eller tilsvarende tjenester som det offentlige etter lov skal skaffe til veie.

En utbyggingsavtale kan ikke gjelde infrastrukturtiltak som er tilstrekkelig etablert i samsvar med kommuneplanens arealdel eller reguleringsplan, eller der etableringen er sikret. Det samme gjelder kostnader til drift av infrastrukturen og generelle løpende utgifter knyttet til utbygging.

§ 17-4 skal lyde:

§ 17-4 Grunneiers eller utbyggers bidrag til infrastruktur

Grunneiers eller utbyggers bidrag etter § 17-3 første ledd bokstav a skal stå i et rimelig forhold til utbyggingsart og omfang og den belastningen den aktuelle utbyggingen påfører infrastrukturen. Det kan tas hensyn til kommunens bidrag til gjennomføring av arealplanen og forpliktelser etter avtalen.

Grunneiers eller utbyggers endelige kostnad ved forskuttering av offentlig infrastruktur etter § 17-3 første ledd bokstav b skal ikke overstige rammene i første ledd.

§ 17-5 skal lyde:

§ 17-5 Samtykke til å fravike reglene

Departementet kan etter søknad gi samtykke til å fravike reglene i § 17-3 og § 17-4 dersom samfunnsmessige interesser tilsier det og grunneieren eller utbyggeren er enig.

§ 17-6 skal lyde:

§ 17-6 *Saksbehandling, offentlighet og klage*

Kommunen skal:

- a. kunngjøre oppstarten av forhandlinger om utbyggingsavtale
- b. legge ut et fremforhandlet forslag til utbyggingsavtale til offentlig ettersyn med 30 dagers frist for merknader
- c. kunngjøre en inngått utbyggingsavtale.

Første ledd gjelder tilsvarende ved endringer i en inngått utbyggingsavtale, med mindre endringene er uvesentlige.

For utbyggingsavtale hvor den private partens forpliktelser etter § 17-3 første ledd bokstav a i all hovedsak omfattes av § 18-1 og § 18-2, kan kommunen unnta fra kravene i første og andre ledd, § 17-1 tredje ledd og § 17-2.

En utbyggingsavtale kan ikke påklages.

§ 17-7 skal lyde:

§ 17-7 *Forskrifter*

Departementet kan gi forskrift om krav til inngåelsen av utbyggingsavtaler, typer av tiltak som kan omfattes eller ikke omfattes, omfanget av bidrag som kan avtales, hvordan vilkårene i loven skal anvendes og hvordan avtalevilkårene skal gjennomføres.

Ny § 18-13 skal lyde:

§ 18-13 *Infrastruktur med krav om grunneierfinansiering*

Det kan ikke kreves opparbeidelse eller refusjon etter bestemmelsene i dette kapittelet for infrastruktur med krav om grunneierfinansiering etter kapittel 12 A.

Overskriften til § 19-1 skal lyde:

§ 19-1 *Adgang til å gi dispensasjon*

§ 19-1 nytt andre ledd skal lyde:

Det kan ikke dispenseres fra bestemmelsene i kapittel 12 A, bestemmelsene i kapittel 17 eller saksbehandlingsregler.

§ 19-2 andre ledd skal lyde:

Dispensasjon kan ikke gis dersom hensynene bak bestemmelsen det dispenseres fra, hensynene i lovens formålsbestemmelse eller nasjonale eller regionale interesser, blir vesentlig tilsidesatt. Fordelene ved å gi dispensasjon skal være klart større enn ulempene.

§ 20-1 første ledd bokstav m skal lyde:

- m. opprettelse av ny grunneiendom, ny anleggseiendom eller nytt jordsameie, eller opprettelse av ny festegrunn for bortfeste som kan gjelde i mer enn ti år, eller matrikelomforming, arealoverføring, endring av festegrunn eller andre endringer av grenser for

matrikkelenheter, jf. matrikkellova, unntatt endringer som bare omfatter eierseksjoner

§ 20-4 første ledd bokstav d skal lyde:

- d. opprettelse av ny grunneiendom og andre tiltak som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav m

§ 20-5 tredje og fjerde ledd skal lyde:

Søknad og tillatelse er heller ikke nødvendig for tiltak som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav j når tiltaket ikke skal stå lengre enn to måneder.

Søknad og tillatelse er heller ikke nødvendig for tiltak som nevnt i § 20-1 bokstav m når

- a. tiltaket skjer som ledd i jordskifte i samsvar med en rettslig bindende plan
- b. tiltaket skjer etter krav som nevnt i matrikkellova § 9 første ledd bokstav g
- c. eksisterende matrikkelenhet registrert som offentlig veg skal deles i forbindelse med at ansvaret for administrasjonen av offentlige veier skal endres mellom staten, et statlig utbyggingselskap for veg, fylkeskommunen eller kommunen
- d. tiltaket behandles som en grensejustering eller sammenslåing etter matrikkellova.

Nåværende fjerde og femte ledd blir femte og nytt sjette ledd.

§ 21-2 sjette ledd skal lyde:

De som er nevnt i matrikkellova § 9, med de begrensningene som følger av matrikkellova § 12 femte ledd, § 15 andre ledd og § 15 a fjerde ledd, kan søke om tillatelse til å opprette ny grunneiendom og andre tiltak som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav m. Søknaden skal angi hvordan matrikkelenhetene ønskes utformet, og angi de aktuelle grenseforløpene med nødvendig klarhet og nøyaktighet. Søknaden skal også vise hvordan nye matrikkelenheter og endrede grenser på en hensiktsmessig måte kan gå inn i en fremtidig utnyttning av området, herunder også hvordan krav til tomtestørrelse, fellesareal og plassering av bebyggelsen kan oppfylles.

§ 21-4 sjuende ledd skal lyde:

Kommunen kan i en tillatelse om opprettelse eller endring av eiendom angi i hvilket omfang det ved matrikelføringen kan gjøres tilpasninger i nye eller endrede grenser ut over eventuelle tilpasninger som følger av mindre avvik fastsatt etter matrikkellova § 33 tredje ledd tredje punktum. Ved søknad om opprettelse av ny feste grunn for bortfeste som kan gjelde i mer enn 10 år, kan kommunen sette som vilkår for tillatelsen at festeretten skal gjelde for et særskilt avgrenset areal, eller at enheten blir opprettet som grunneiendom.

§ 26-1 første punktum skal lyde:

Opprettelse av ny grunneiendom og andre tiltak som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav m må ikke gjøres på en slik måte at det oppstår forhold som strider mot denne lov, forskrift eller plan, eller på en måte som ikke kan matrikkelføres etter matrikkellova.

§ 33-1 skal lyde:

§ 33-1 Gebyr

Kommunestyret selv kan gi forskrift om gebyr til kommunen for

- a. behandling av søknader om tillatelse, utferdigelse av kart og attester og for annet arbeid som det etter denne loven eller forskrift påhviler kommunen å utføre
- b. dekning av utgifter etter kulturminneloven § 10 for gjennomføring av undersøkelser etter kulturminneloven § 9 på eiendommen til den som har anmodet kommunen om å regulere
- c. behandling av private planforslag etter § 12-11 frem til kommunen har avgjort om forslaget skal fremmes
- d. behandling av områderegulering for konsesjonspliktige vindkraftanlegg som nevnt i § 12-1 tredje ledd
- e. utgifter til nødvendig bruk av sakkyndig bistand under tilsyn
- f. behandling av søknader om samtykke til ekspropriasjon etter § 16-5 a.

Gebyret skal ikke være høyere enn de nødvendige kostnadene kommunen har med slike saker. Det skal framgå av forskriften hvor mye av gebyret som skal dekke utgiftene til tilsyn. Tiltakshaveren kan selv sørge for de nødvendige utredningene.

Eieren skal betale gebyr for kostnadene for behandling av søknad om driftstillatelse og for driftskontroll til vedkommende myndighet. Gebyrer for driftskontroll kan helt eller delvis dekkes av årsavgiften.

Kommunen kan ikke kreve gebyr for kostnader som nevnt i § 12 A-4 andre ledd bokstav c.

I følgende bestemmelser skal «grav- og urnelunder» endres til «gravplasser»:

§ 11-7 andre ledd nr. 1, § 12-5 andre ledd nr. 1, § 13-3 andre ledd, § 15-1 og § 15-2 første ledd.

II

I lov 17. juni 2005 nr. 101 om eigedsregistrering gjøres følgende endringer:

§ 6 første ledd bokstav d skal lyde:

- d. opplysningar om matrikelomforming, arealoverføring, endring av grenser for festegrunn, grensejustering og klarlegging av eksisterande grense, eller

§ 10 andre ledd skal lyde:

Ei ny matrikkeleining kan berre opprettast når det er klart kva for matrikkeleining eller matrikkeleiningar den nye eininga blir utskilt frå eller oppretta på. Dette gjeld ikkje ved oppretting av ny grunneigedom, anleggseigedom eller festegrunn i samsvar med § 9 første ledd bokstav b til h.

Ny § 15 a skal lyde:

§ 15 a Matrikelomforming

Ved matrikelomforming kan det opprettast nye grunneigedommar og nye anleggseigedommar, og grensene mellom eksisterande grunneigedommar og anleggseigedommar kan endrast. Før ei slik matrikelomforming kan matrikkelførast, skal det vere gitt løyve som for oppretting av ei ny matrikkeleining, og ligge føre nødvendige fråsegner om overdraging av eigdomsrett, pantefråfall og konsesjonar for alt areal som blir overført mellom matrikkeleiningar.

Ei matrikelomforming kan krevjast av dei som er nemnde i § 9 første ledd bokstav a til f. Matrikelomformingar som omfattar umatrikulerte einingar, kan berre skje i saker som er kravde etter § 9 første ledd bokstav f, og berre samtidig med at einingane blir matrikulerte. Kravet skal innehalde samtykke frå dei som har grunnboksheimel som eigar eller festar av dei matrikkeleinigane som omforminga får verknad for, og dei som har andre tinglyste rettar som omforminga får verknad for.

Departementet kan gi forskrift om matrikelomforming.

§ 24 første ledd skal lyde:

Så snart ei oppretting av ny matrikkeleining, matrikelomforming, samanslåing, endring av festegrunn eller eigarseksjon eller arealoverføring er ført i matrikkelen, skal kommunen sende melding om dette til tinglysing. Kommunen skal likevel ikkje sende meldinga før eventuelle klager over vedtak om løyve etter plan- og bygningsloven § 20-2 eller vedtak etter eierseksjonsloven § 13 er avgjorde.

§ 26 tredje ledd andre punktum skal lyde:

Kommunen kan likevel rette slike opplysningar når det blir dokumentert at opplysningane er feil, og dette kjem av feil i registreringa eller i vedlikehaldet av matrikkelen, eller når det følgjer av forskrift gitt i medhald av § 17 andre ledd at slike opplysningar kan klarleggjast utan oppmålingsforretning.

§ 33 tredje ledd første punktum skal lyde:

I ei forretning som gjeld oppretting av ei ny matrikkeleining eller anna endring av eigedom som krev kommunalt løyve etter plan- og bygningsloven, skal dei nye grensene merkjast i marka i samsvar med løyvet.

§ 34 fjerde ledd skal lyde:

Reglane om merking og måling gjeld tilsvarende for arealoverføring, *endring av festegrunn, matrikelomforming*, grensejustering og klarlegging av eksisterande grense.

§ 41 første ledd tredje punktum skal lyde:

Tilsvarende gjeld for andre måleoppgåver som blir utførde på oppdrag av stat, statsforetak, *fylkeskommune* eller kommune, eller under rettleiing av kommunen eller staten sitt geodetiske fagorgan.

III

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Departementet kan gi nærmere overgangsbestemmelser.

Presidenten: Det voteres over A, I § 12-1 tredje ledd femte punktum, § 33-1 første ledd bokstav d og § 33-1 første ledd bokstav f.

Fremskrittspartiet og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 83 mot 18 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.39)

Presidenten: Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling til A I ny § 12 A-1 første ledd bokstav b og ny § 12 A-2 første ledd bokstav e og forslagene nr. 1 og 2, fra Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Plan- og bygningsloven ny § 12 A-1 første ledd bokstav b skal lyde:

b. Plikten til å betale kostnadsbidrag gjelder i 20 år fra hensynssonen ble kunngjort første gang, med mindre kommunen har gitt bestemmelse til hensynssonen om en kortere varighet, jf. § 12 A-2 første ledd bokstav e.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Plan- og bygningsloven ny § 12 A-2 første ledd bokstav e skal lyde:

e. Det kan gis bestemmelse om at plikten til grunneierfinansiering av infrastrukturen skal gjelde for kortere tid enn 20 år.»

V o t e r i n g:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Senterpartiet og Fremskrittspartiet ble innstillingen vedtatt med 72 mot 28 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.12)

Presidenten: Det voteres over A, I Ny § 16-5 a.

Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 67 mot 35 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.35)

Presidenten: Det voteres over A, I § 33-1 første ledd bokstav b.

Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 88 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.55)

Presidenten: Det voteres over A resten av I samt II og III.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Videre var innstilt:

B.

I

Stortinget ber regjeringen legge til rette for egnede og begrensede pilotprosjekter med et representativt utvalg av kommuner for å kunne høste tidlige erfaringer av nytt regelverk.

II

Stortinget ber regjeringen evaluere bruken av hensynssoner med krav om grunneierfinansiering etter at ordningen har vært virksom i noe tid, og komme tilbake til Stortinget ved behov for justeringer.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Videre var innstilt:

III

Stortinget ber regjeringen sørge for at reglene om hensynssone med krav om grunneierfinansiering av infrastruktur i praksis ikke gir kommunen et utvidet handlingsrom i vurderingen av hva som er nødvendig infrastruktur, sammenlignet med bruk av utbyggingsavtaler.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 85 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.34)

Voting i sak nr. 8, debattert 11. juni 2025

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud og Morten Stordalen om henvisningsrett for fysioterapeuter (Innst. 396 S (2024–2025), jf. Dokument 8:255 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten har Bård Hoksrud satt fram fire forslag på vegne av Fremskrittspartiet og Pasientfokus.

Det voteres over forslagene nr. 2 og 3, fra Fremskrittspartiet og Pasientfokus.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at naprapater får mulighet til å tilegne seg nødvendig kompetanse for henvisning til bildediagnostikk, og at autorisert helsepersonell innen disse profesjonene med slik kompetanse gis henvisningsrett.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at osteopater får mulighet til å tilegne seg nødvendig kompetanse for henvisning til bildediagnostikk, og at autorisert helsepersonell innen disse profesjonene med slik kompetanse gis henvisningsrett.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Pasientfokus ble med 88 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.02)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:255 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud og Morten Stordalen om henvisningsrett for fysioterapeuter – vedtas ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingen og forslagene nr. 1 og 4, fra Fremskrittspartiet og Pasientfokus.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at fysioterapeuter får mulighet til å tilegne seg nødvendig kompetanse for henvisning til bildediagnostikk, og at autorisert helsepersonell innen disse profesjonene med slik kompetanse gis henvisningsrett.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Helse- og omsorgsdepartementet utarbeider krav til innholdet i et kurs om henvisning til bildediagnostikk, tilpasset de ulike profesjonene med henvisningsrett, for eksempel etter modell av kurset som tilbys ved Universitetet i Bergen for manuellterapeuter.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Ved alternativ voting mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet og Pasientfokus ble innstillingen vedtatt med 89 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.32)

Voting i sak nr. 9, debattert 11. juni 2025

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe og Siv Mossleth om ideell vekst i helse- og omsorgssektoren (Innst. 402 S (2024–2025), jf. Dokument 8:263 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram ni forslag. Det er

- forslagene nr. 1–4, fra Hadle Rasmus Bjuland på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus
- forslagene nr. 5–7, fra Hadle Rasmus Bjuland på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus
- forslag nr. 8, fra Hadle Rasmus Bjuland på vegne av Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus

- forslag nr. 9, fra Hadle Rasmus Bjuland på vegne av Kristelig Folkeparti

Det votes over forslag nr. 8, fra Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere lovregulering av lønns-, pensjons- og arbeidsvilkår for ansatte i ideelle organisasjoner som leverer offentlig finansierte velferdstjenester, i tråd med prinsippet om allmenngjøring.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 79 mot 23 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.08.17)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 5–7, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det tas i bruk innovative anskaffelser slik at ideelle organisasjoner kan bidra til utvikling og innovasjon i velferdstjenestetilbudet.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere flere langsiktige tilskuddsordninger for ideelle organisasjoner i helse- og omsorgssektoren, slik det i dag finnes innen utdannings- og arbeidsmarkedssektorene, som sikrer forutsigbarhet.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det i oppfølgingen av samarbeidsavtalen mellom Regjeringen, KS, Hovedorganisasjonen Virke, Frivillighet Norge, Ideelt Nettverk og Samfunnsbedriftene vurderes med partene hvordan rammevilkår som økte kvalitetskrav i anbudsutlysninger og avtaleverk kan bidra til at flere ideelle aktører kan ha reell mulighet til å konkurrere på like vilkår.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 68 mot 34 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.36)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1–4, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en nasjonal strategi for å fremme og forbedre ideelle organisasjoners rolle i samfunnet og sikre forutsigbarhet og langsiktighet. Strategien skal legges frem for Stortinget.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen reservere flere konkurranser for ideelle organisasjoner i tråd med EU-retten, klargjøre lovgrunnlaget, etterspørre ideelle aktørers merverdi ved blant annet å vekte kvalitet over pris, og prioritere organisasjoner som har tilgang til frivillige.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede handlingsrommet for å benytte tilskudd som alternativ finansieringsform til anbudskonkurranser for velferdstjenester på vegne av det offentlige.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at ideelle organisasjoner som i dag har langsiktige avtaler og ikke er omfattet av anskaffelsesregelverket, får videreført sine avtaler og vilkår.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 66 mot 35 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.55)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 9, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at ideelle aktører ikke ekskluderes fra konkurranser som følge av tekniske, eiendomsrettslige eller kortsiktige avtaleforhold, og legge til rette for reell og forutsigbar deltakelse i langsiktige tjenester.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Rødt har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 93 mot 9 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.13)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:263 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe og Siv Mossleth om ideell vekst i helse- og omsorgssektoren – vedtas ikke.

Presidenten: Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Pasientfokus har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 67 mot 34 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.40)

Votering i sak nr. 10, debattert 11. juni 2025

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Per Olaf Lundteigen og Siv Mossleth om å gjøre sykehusene i Norge rustet for krig og kriser (Innst. 407 S (2024–2025), jf. Dokument 8:264 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram åtte forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Irene Ojala på vegne av Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus
- forslagene nr. 2–7, fra Irene Ojala på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus
- forslag nr. 8, fra Marian Hussein på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt

Det votes over forslag nr. 8, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen bygge opp et statlig selskap, StatMed, som skal sørge for nasjonal egenproduksjon av legemidler i Norge, og så snart som mulig legge frem en plan for Stortinget for hvordan en slik satsing gjennomføres.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 88 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.19)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 2–4, 6 og 7, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for at sykehuskapasitet målt ved sykehussenger per 1 000 innbyggere økes til over snittet i OECD.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at ingen av dagens sykehusbygg selges, men beholdes i offentlig eie for å sikre reserveberedskap ved krig og kriser.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at ved bygging av nye sykehus og ombygging av gamle sykehus skal lokalene være fleksible, slik at enerom raskt skal kunne omgjøres til pasientrom med flere pasienter.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Norge tar initiativ til å drifte felleseuropeiske lagre og produksjonskapasitet for medisiner og medisinsk utstyr på norsk jord.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en nasjonal opptrappingsplan for intensivkapasitet og intermedie senger.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g:

Forslagene fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus ble med 69 mot 33 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.38)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide et overordnet planverk for å flytte pasienter mellom sykehus i pandemier og andre kriser.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus ble med 66 mot 36 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.57)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke norsk beredskap for medisinsk utstyr og legemiddelberedskap

blant annet gjennom økt nasjonal lagring og produksjon, spesielt for essensielt viktige legemidler (smertestillende, antibiotika, insulin m.m).»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 55 mot 47 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.18)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:264 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Per Olaf Lundteigen og Siv Mossleth om å gjøre sykehusene i Norge rustet for krig og kriser – vedtas ikke.

Presidenten: Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 67 mot 34 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.18)

Votering i sak nr. 11, debattert 11. juni 2025

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe og Siv Mossleth om å sikre pasienter likeverdig tilgang til rehabilitering (Innst. 329 S (2024–2025), jf. Dokument 8:265 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Erlend Svardal Bøe på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 2, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus
- forslag nr. 3, fra Bård Hoksrud på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 4, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus

Det votes over forslag nr. 4, fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Mil-

jøpartiet De Grønne, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at helseforetakene ikke reduserer eller avvikler døgnplasser innen rehabilitering og habilitering, og at omleggingen til dagbehandling og polikliniske tilbud blir satt på vent til det er foretatt en helhetlig faglig gjennomgang av det samlede rehabiliterings- og habiliteringstilbudet.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 55 mot 46 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.35)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre forutsigbare rammevilkår for ideelle og private tilbydere av rehabilitering og habilitering som styrker pasientenes valgfrihet.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 85 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.51)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innen våren 2026 legge frem en konkret handlingsplan for rehabiliteringsområdet som en egen sak for Stortinget, med mål om å gi alle pasienter som har behov for det, et likeverdig rehabiliterings- og habiliteringstilbud i hele landet. Det forutsettes bred involvering av brukerorganisasjoner og fagmiljøer i utarbeidelsen av planen.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus ble med 69 mot 33 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.08)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og innføre et pakkeforløp for habilitering og rehabilitering som et ledd i å få til bedre samhandling mellom primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten og et mer helhetlig pasientforløp. Stortinget ber også regjeringen vurdere muligheten for å opprette et eget digitalt pakkeforløp hjem for habilitering og rehabilitering.»

Venstre har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 62 mot 39 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.26)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

I

Stortinget ber regjeringen ikke foreta endringer i ansvarsfordeling mellom spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten for rehabiliterings- og habiliteringstjenester frem til det er foretatt en helhetlig faglig gjennomgang av det samlede rehabiliterings- og habiliteringstilbudet.

II

Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig faglig gjennomgang av det samlede rehabiliterings- og habiliteringstilbudet og legge frem en fremskriving av behovet for både kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten frem mot 2040.

Presidenten: Bak tilrådingen står Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus.

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre har varslet støtte til tilrådingen.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 12, debattert 11. juni 2025

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Kjersti Toppe, Sigbjørn Gjelsvik, Kathrine Kleveland, Marit Knutsdatter Strand og Siv Mossleth om å betre den offentlege fødselsomsorga og førebygge heimefødselar

utan kvalifisert hjelp (Innst. 380 S (2024–2025), jf. Dokument 8:272 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram 18 forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus
- forslagene nr. 2–6, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus
- forslag nr. 7, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus
- forslagene nr. 8 og 9, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus
- forslagene nr. 10 og 11, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus
- forslag nr. 12, fra Marian Hussein på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus
- forslag nr. 14, fra Marian Hussein på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 15, fra Hadle Rasmus Bjuland på vegne av Kristelig Folkeparti og Pasientfokus
- forslagene nr. 16 og 17, fra Bård Hoksrud på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 18, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet og Pasientfokus
- forslag nr. 19, fra Marian Hussein på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslag nr. 19, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen stoppe omorganiseringen av følgetjenesten ved Sykehuset Telemark, utrede mulige alternativer og sørge for at Tinn Kommune får et følgetjenestetilbud som oppfyller Helsedirektoratets krav om følgetjenester ved avstander over 1,5 time.»

Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 57 mot 42 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.08)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 16, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å forby planlagte fødsler uten kvalifisert helsepersonell til stede.»

V o t e r i n g:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 91 mot 11 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.23)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 17, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen prioritere styrking av fødetilbudene i regi av sykehusene fremfor å legge til rette for offentlig finansierte hjemmefødsler.» Venstre har varslet støtte til forslaget.

Voteringsstavlene viste at 84 representanter hadde stemt mot forslaget fra Fremskrittspartiet og 15 representanter hadde stemt for.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.38)

Flere (fra salen): President! Min stemme ble ikke registrert.

Presidenten: Vi prøver en gang til.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 87 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.20)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 15, fra Kristelig Folkeparti og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre jordmorfølge for fødende kvinner som har lang reisevei til fødeinstitusjon.»

V o t e r i n g:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 99 mot 3 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.34)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 14, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette et nasjonalt kompetansesenter for fødsels- og barselomsorg, med særlig ansvar for forebygging av fødselsskader, styrking av kunnskap om kvinnehelse og utvikling av beste praksis.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti ble med 85 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.49)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 12, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle kvinner får tilbud om fysioterapi i barseltiden.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 84 mot 18 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.17.06)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 18, fra Senterpartiet og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa legge fram forslag om å endre lov om alternativ behandling ved sykdom mv. slik at det blir lovfesta at fødselshjelp ved planlagt fødsel ikkje skal kunne gis av andre enn autorisert helsepersonell, jordmor og lege.»

Fremskrittspartiet har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Senterpartiet, Pasientfokus ble med 73 mot 29 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.17.24)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 10 og 11, fra Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus.

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringa gjennomføre ein opplysningskampanje i befolkninga om kvifor fødselar ikkje må planleggast utan helsepersonell til stades, og opplyse om risikoen ved uassisterte heimefødselar.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede innføring av forløpsfinansiering av svangerskaps-, fødsels- og barselomsorgen for å sikre bedre kontinuitet og helhetlige tjenester.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g:

Forslagene fra Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 76 mot 26 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.17.43)

Presidenten: Det voterer over forslagene nr. 8 og 9, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus.

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en nasjonal opptrappingsplan for jordmortjenesten i hele landet.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen bevare og videreutvikle desentraliserte fødetilbud, inkludert jordmorstyrte enheter og fødestuer.»

Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 62 mot 39 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.18.03)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 7, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem tiltak for å få bedre utnyttelse av barsel- og barnepleieres kompetanse i både spesialist- og kommunehelsetjenesten samt en plan for å øke utdanningskapasiteten, særlig i Nord-Norge.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus ble med 64 mot 38 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.18.21)

Presidenten: Det voterer over forslagene nr. 4 og 5, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringa sikre at éin-til-éinoppfølging av kvinner under aktiv fase av fødselen blir ein rett alle fødande kvinner har, og sørge for ei bemanning av fødetilbud som legg til rette for dette.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringa sikre eit desentralisert fødetilbud og følgeteneste til sjukehus for fødande med meir enn éin times reiseveg, og legge fram sak for Stortinget på eigne måte.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 66 mot 35 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.18.40)

Presidenten: Det voterer over forslagene nr. 2, 3 og 6, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre finansiering og igangsetting av flere prosjekter etter modell av Min jordmor-prosjektet, med følgeforskning, forløpsbasert finansiering og involvering av faggruppene som sentrale elementer.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringa styrke den offentlege fødselsomsorga gjennom å fremje ein handlingsplan, som også må bygge på erfaringane til brukarar av svangerskaps-, fødsels- og barselomsorga. Handlingsplanen skal ha som mål å sikre tilliten til det offentlege føde- og barseltilbodet.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringa om å sikre forsvarleg heilårsdrift av fødetilboda slik at kvinner får føreseieleg reiseveg uavhengig av når på året fødselen skjer.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 63 mot 39 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.19.00)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 1, fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alternative fødetilbud med lavere intervensjon, som ABC-modeller, tilrettelegges og videreutvikles innenfor spesialisthelsetjenesten.»

Arbeiderpartiet, Høyre, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus ble vedtatt med 95 mot 3 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.19.25)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:272 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantane Kjersti Toppe, Sigbjørn Gjelsvik, Kathrine Kleveland, Marit Knutsdatter Strand og Siv Mossleth om å betre den offentlege fødselsomsorga og førebygge heimefødsalar utan kvalifisert hjelp – vedtas ikke.

Presidenten: Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 67 mot 35 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.20.02)

Votering i sak nr. 13, debattert 11. juni 2025

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Svardal Bøe, Sandra Bruflot og Anna Molberg om å la kommunene selv regulere konsum av alkohol på offentlig sted (Innst. 395 S (2024–2025), jf. Dokument 8:268 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Erlend Svardal Bøe på vegne av Høyre
- forslag nr. 2, fra Bård Hoksrud på vegne av Fremskrittspartiet

Det votes over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å oppheve forbudet i alkoholoven § 8-9 om konsum av alkohol på offentlig sted.»

Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 85 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.20.36)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å endre alkoholoven slik at kommunene selv kan regulere konsum av alkohol på offentlig sted.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre ble med 74 mot 27 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.20.51)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:268 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Svardal Bøe, Sandra Bruflot og Anna Molberg om å la kommunene selv regulere konsum av alkohol på offentlig sted – vedtas ikke.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 62 mot 40 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.21.21)

Votering i sak nr. 14, debattert 11. juni 2025

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marian Hussein, Kathy Lie, Birgit Oline Kjerstad og Freddy André Øvstegård om å hindre ukontrollert prisvekst på BPA (Innst. 403 S (2024–2025), jf. Dokument 8:244 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram fem forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Marian Hussein på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus
- forslagene nr. 2–5, fra Marian Hussein på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus

Det votes over forslagene nr. 2, 3 og 5, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke grensen for laveste sats på egenandeler fra 2 til 3 G samlet inntektsgradert utgiftstak for praktisk bistand og opplæring.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om makspris på egenandeler knyttet til brukerstyrt

personlig assistanse (BPA) og andre lignende tjenester.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag for å forby prisstigning ut over ordinær lønnsvekst på kommunale tjenester knyttet til likestilling for funksjonshindrede.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus ble med 86 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.21.58)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen iverksette en undersøkelse for å avklare om kommunene gjør konkrete vurderinger av forsørgerbyrde, og evne til å dekke personlige behov, når egenandeler fastsettes for enkeltborgere, samt sikre at kommunene har plikt til å gjøre en slik vurdering.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus ble med 81 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.22.17)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å flytte ordningen med brukerstyrt personlig assistanse (BPA) ut av helse- og omsorgslovgivningen og inn i et eget lovverk underlagt Kultur- og likestillingsdepartementet, samt å overføre forvaltningsansvaret fra kommunene til en statlig instans, slik at BPA kan fungere som et reelt likestillingsverktøy uavhengig av bosted.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 68 mot 32 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.22.37)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:244 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marian Hussein, Kathy Lie, Birgit Oline Kjerstad og Freddy André Øvstegård om å hindre ukontrollert prisvekst på BPA – vedtas ikke.

Presidenten: Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 73 mot 29 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.23.07)

Votering i sak nr. 15, debattert 11. juni 2025

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Svoldal Bøe og Tone Wilhelmsen Trøen om å gjennomføre bruker- og pårørendeundersøkelser i kommunene (Innst. 377 S (2024–2025), jf. Dokument 8:271 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram fire forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Erlend Svoldal Bøe på vegne av Høyre
- forslag nr. 3, fra Bård Hoksrud på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 4, fra Bård Hoksrud på vegne av Fremskrittspartiet

Det votes over forslag nr. 4 fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvikle nasjonale formkrav for kommunale bruker- og pårørendeundersøkelser i helse- og omsorgstjenesten, slik at resultatene blir sammenliknbare og egnet for systematisk forbedringsarbeid.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 91 mot 11 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.23.40)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en nasjonal bruker- og pårørendeundersøkelse i eldreomsorgen.»

V o t e r i n g:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 87 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.23.54)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre lovkrav om at kommunestyrene årlig skal behandle en rapport om tilstanden i helse- og omsorgstjenesten i kommunen, der både brukerundersøkelser, objektive kvalitetsindikatorer og brukertilfredshet måles.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Høyre ble med 78 mot 24 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.24.09)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle kommuner gjennomfører bruker- og pårørendeundersøkelser i helse- og omsorgstjenesten, og at det er åpenhet om resultatene av disse undersøkelsene.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Høyre ble med 74 mot 28 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.24.25)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:271 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Svardal Bøe og Tone Wilhelmsen Trøen om å gjennomføre bruker- og pårørendeundersøkelser i kommunene – vedtas ikke.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 62 mot 40 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.24.55)

Presidenten: Stortinget går da til votering i sakene nr. 1–4 på dagens kart.

V o t e r i n g i sak nr. 1, debattert 12. juni 2025

Innstilling fra næringskomiteen om Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden (Innst. 525 S (2024–2025), jf. Meld. St. 24 (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram 34 forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Erling Sande på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 2–4, fra Sivert Bjørnstad på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 5–9, fra Kari Elisabeth Kaski på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 10, fra Sivert Bjørnstad på vegne av Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 11–25, fra Kari Elisabeth Kaski på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 26–30, fra Kari Elisabeth Kaski på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslagene nr. 31 og 32, fra Sivert Bjørnstad på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 33, fra Kari Elisabeth Kaski på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 34, fra Rasmus Hansson på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Det voteres over forslag nr. 34, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå endringer i instruksen for utbetalinger fra havbruksfondet, slik at fondet kan gi økonomisk støtte til habitatsforbedrende tiltak som utføres av fiskerettsforvaltere.»

V o t e r i n g:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 100 mot 2 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.26.02)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 33, fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at energibruk og utslipp fra fartøy tilknyttet havbruksnæringen rapporteres årlig.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 90 mot 11 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.26.16)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 31 og 32, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 31 lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre forvaltningen innen havbruk, slik at kompetansen til de relevante statlige aktørene samles i et Fiskeri- og havbruksdirektorat, etter modell fra den såkalte Trøndelagsmodellen.»

Forslag nr. 32 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innen utgangen av 2025 innføre en teknologinøytral miljøfleksibilitetsordning som treffer alle produksjonsområder, uavhengig av farge på trafikklyset, og som innebærer én konverteringsfaktor for nullutslippsløsninger og en annen konverteringsfaktor for lavutslippsløsninger.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 90 mot 12 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.26.30)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 26 og 27, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Forslag nr. 26 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som sikrer at nye tillatelser til fiskeoppdrett skal ha krav om lukkede anlegg, som sikrer at merdene er rømningssikre og forurensningsfrie, som gir full sykdomskontroll og høy fiskevelferd, og som sikrer at fisken er lusefri. Det må settes en frist for når alt fiskeoppdrett skal tilfredsstillende disse kravene, og utarbeides en overgangsplan der konsesjonseiere premieres for tidlig overgang til lukkede anlegg.»

Forslag nr. 27 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å avvikle privat omsetning av oppdrettstillatelser.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 89 mot 13 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.26.44)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 28, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå regelverk hvor høye tapstall fører til nedtrekk i total tillatt produksjon. Dødelighet over 5 pst. som følge av lakselus eller sykdommer eller som på annen måte kan tilskrives dårlig dyrevelferd, skal være en produksjonsregulerende faktor.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 86 mot 16 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.27.00)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 29 og 30, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Forslag nr. 29 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som sikrer at oppdrett av fisk og andre marine arter i landanlegg, gjennom hele artens livsløp, skal ha samme krav som til lukkede anlegg i sjø. Tildelt areal til slike anlegg skal tildeles etter strenge kriterier i plan- og bygningsloven, jordloven, naturmangfoldloven, forurensningsloven og mineralloven.»

Forslag nr. 30 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som sikrer at eiere av oppdrettsanlegg blir holdt økonomisk ansvarlig ved rømming.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 87 mot 15 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.27.16)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 11–14, 16, 17 og 25, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som sikrer at all kjemisk behandling mot sykdom og lus i oppdrettsanlegg skal foregå i lukkede enheter, og at behandlingsvannet skal inaktiveres og slippes ut i områder som er spesielt utpekt til dette, ikke i gyteområder, gytefelt eller rekefelt.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til hjemfallslover for oppdrettskonsesjoner, hvor oppdrettskonsesjoner tidsbegrenses til 20 år. Utløpt konsesjon føres tilbake til staten, eller videreføres gjennom ny konsesjonsbehandling.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennom forskrift eller annet lovverk utarbeide og innføre strengere krav til innholdet i fiskefôr, for å hindre tilføring av skadelige stoffer til oppdrettsfisk som deretter kan overføres til mennesker. Andel tilført fôr som kan direkte brukes til menneskemat, skal ha en maksgrænse.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge et mål om raskest mulig overgang fra åpne anlegg til utslippsfrie anlegg i sjø til grunn for ny regulering for havbruket og ny miljøteknologiordning.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om forbud mot torskeoppdrett.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre et moratorium på torskeoppdrett inntil det er avklart om torskeoppdrett er økologisk akseptabelt i områder med lokal villtors, og til det eventuelt er tatt i bruk teknologi som reelt garanterer mot rømming, gyting i merd og utveksling av parasitter og sykdom med villtors.»

Forslag nr. 25 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre midlertidig stans i nye havbruksstillatelser til et nytt system for forvaltningen av havbruksnæringen i tråd med miljøets tåleevne er på plass.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 87 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.27.34)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 15 og 18–24, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre et mål om maks 5 pst. dødelighet som følge av lus på villfisk.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om at havbruksnæringen årlig dokumenterer og registre-

rer klimagassutslipp fra slam og andre biogene kilder til Miljødirektoratet.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber regjeringen pålegge havbruksnæringen å samle opp slam fra driften med formål om at det skal brukes i en sirkulærøkonomi, til for eksempel biogass, jordforbedring, fosfor og andre produkter.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå en avgift på utslipp av fosfor og nitrogen i havbruket, der avgiftsgrunnlaget avkortes mot dokumentert oppsamlet mengde fosfor og nitrogen.»

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om at impregneringsmidler til merder og andre formål i havbruksnæringen skal ha avklart dokumentasjon av miljø- og helseeffekter og nedbrytingsprodukter før de tillates brukt.»

Forslag nr. 22 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre et forbud mot rensefisk i fiskeoppdrett, med ikrafttredelsesdato senest 1. januar 2028.»

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre et forbud mot termisk avlusing.»

Forslag nr. 24 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette eller å gi en egnet fagmyndighet ansvaret for å sette en forutsigbar prisbane for avgiften på tapt fisk fra og med 2027. Prisbanen skal settes slik at målet om maks 5 pst. dødelighet nås innen 2035.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 85 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.27.53)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 10, fra Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at så lenge det eksisterer grunnrente på konvensjonell havbruksvirksomhet, så skal også havbruk til havs ilegges grunnrente.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 84 mot 18 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.28.09)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 5 og 7–9, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke Mattilsynets, Fiskeridirektoratets og Miljødirektoratets sanksjonsmuligheter overfor oppdrettsproduksjon som ikke er i tråd med krav til fiskevelferd og miljø.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fastsette at miljømålet om å redusere påvirkningen fra lakselus til en dødelighet på mindre enn 10 pst. på populasjoner av ville laksefisk skal nås innen 2030.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen, fra og med 2026, registrere og dokumentere klimagassutslipp fra fartøy og flytende og faste konstruksjoner som brukes til oppdrettsaktivitet i norske farvann, og utrede virkemidler som vil redusere klimagassutslippene fra alle segmenter.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig utrede innføring av et krav til bruk av best tilgjengelige teknologi for fiskevelferd og redusert dødelighet i alle eksisterende og nye lokaliteter for raskt å få ned fiskedødeligheten på nivået til de beste oppdretterne i ulike geografiske soner/regioner.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 82 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.28.26)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 6, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gi Mattilsynet hjemmel til å fradømme oppdrettere med høye tapstall over tid retten til å holde dyr.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 82 mot 18 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.28.41)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen oppnevne et bredt sammensatt utvalg, under ledelse av Vitenskapskomiteen for mat og miljø, som ser på og kvantifiserer

den faktiske og den relative påvirkningen fra havbruksnæringen på den norske villaksbestanden.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 65 mot 37 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.28.57)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvide ordningen med interregionalt biomassetak som et virkemiddel for å sikre både bedre biosikkerhet og innlands bearbeiding.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 67 mot 35 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.29.11)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn at det ikke skal innføres en avgift på tap av fisk.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 65 mot 36 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.29.27)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen, innen utgangen av 2025, utvikle en nasjonal plan for sirkulærøkonomi i havbruksnæringen, med tiltak for økt gjenbruk av slam og næringsstoff, sirkulært fôr, og bedre dokumentasjon og reduksjon av klimagassutslipp fra næringen.»

Voteringstavlene viste at 63 representanter hadde stemt mot forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne og 37 representanter hadde stemt for.

(Voteringsutskrift kl. 15.29.42)

Flere (fra salen): President! Min stemme ble ikke registrert.

Presidenten: Vi tar det en gang til.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 65 mot 37 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.31.11)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen utrede ulike modeller for fremtidig regulering av havbruksnæringen basert på faktisk miljøpåvirkning og innrettet med individuelle insentiver, inkludert regjeringens foreslåtte modell, havbruksutvalgets forslag og dagens rammeverk. Utredningene skal sendes på offentlig høring, og valg av reguleringsmodell skal legges frem for Stortinget til endelig behandling.

II

Stortinget ber regjeringen styrke det tekniske og biologiske datagrunnlaget for vurdering av miljøpåvirkning, inkludert overvåkning av lakselus, villfisk og fiskevelferd, med bruk av ny teknologi og automatisert datainnsamling.

III

Stortinget ber regjeringen sørge for at det utvikles et mer helhetlig og grundig kunnskapsgrunnlag for havbrukets miljøpåvirkning, herunder næringens faktiske og relative påvirkning på den norske villaksbestanden. I dette arbeidet skal det delta et bredt sammensett utvalg av forskere og fagfolk, og det skal fortsatt være åpenhet om metoder og modeller.

IV

Stortinget ber regjeringen sørge for at erfaringene fra evalueringen av trafikklyssystemet skal brukes til å forbedre beslutningsgrunnlaget, og støtte utviklingen av en eventuell ny regulering. Dette gjelder blant annet at forskning og overvåkning knyttet til grenseverdier for villfiskdødelighet, effekter av lusepåslag på villaksbestander og bestandsvurderinger av gytebestandsmål mv. forsterkes.

V

Stortinget ber regjeringen vurdere å etablere et utvalg av relevante aktører som kan bidra til bedre dialog og samspill mellom de ulike aktørene knyttet til norsk havbruk.

VI

Stortinget ber regjeringen gjennomføre tiltak som sikrer raskere og mer samordnet behandling av lokalitetssøknader, blant annet gjennom statlige planretningslinjer og tydeligere myndighetsansvar.

VII

Stortinget ber regjeringen vurdere å samle det overordnede ansvaret for koordinering av havbruksforvaltningen i et Fiskeri- og havbruksdirektorat, med myndighet til lokalitetsavklaringer og -tildelinger. Direktoratet skal også ha ansvar for oppfølgingen av kommunene i deres arealplanlegging i kystnære sjøområder.

VIII

Stortinget ber regjeringen videreutvikle havbruksfondet for å sikre og opprettholde stabile og forutsigbare inntekter til vertskommuner, vertsfylker og lokalsamfunn.

IX

Stortinget ber regjeringen utrede en fordelingsnøkkel for eventuell tildeling av lusekvoter basert på selskaps-MTB (maksimalt tillatt biomasse), og vurdere konsekvensene av eventuell oppheving av MTB, herunder selskapsverdier og eierskap.

X

Stortinget ber regjeringen sikre at et nytt reguleringsystem for akvakulturnæringen legger til rette for rammevilkår som også ivaretar små og mellomstore aktører, og at det er strukturnøytralt.

XI

Stortinget ber regjeringen om ikke å oppheve artsbegrensning i akvakulturtillatelser.

XII

Stortinget ber regjeringen legge til rette for større andel lokal foredling av oppdrettsfisken.

XIII

Stortinget ber regjeringen, i løpet av 2026, legge frem en vurdering av hvordan slam og andre avfallsstrømmer fra havbruk kan inngå i en mer sirkulær økonomi, inkludert muligheter for gjenvinning, bruk i jordbruk og energi, samt utvikling av en nasjonal strategi for sirkulærøkonomi i havbruket

XIV

Stortinget ber regjeringen iverksette arbeid med tiltak for å nå målsettingen satt i dyrevelferdsmeldingen om en dødelighet for alle fiskearter i akvakultur ned mot 5 pst.

XV

Stortinget ber regjeringen innføre en teknologinøytral miljøteknologiordning i havbruksnæringen fra høsten 2025, der nedtrukket kapasitet i røde områder kan tas i bruk i anlegg med nullutslipp.

XVI

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en ordning som også omfatter lavutslippsløsninger, når det foreligger tilstrekkelig datagrunnlag og teknologisk verifikasjon – herunder automatisert lusetelling. Dette forutsetter utredning og høring, og ny ordning skal senest tre i kraft i løpet av 2026. Ordningen skal erstatte dagens unntaksregel i trafikklyssystemet og innrettes slik at effekt på lusereduksjon og styrke på insentiv henger sammen.

XVII

Stortinget ber regjeringen sørge for at hensynet bak særtillatelser videreføres i ny reguleringsstruktur, og det skal utredes hvordan hensynene kan inkluderes i ny innretning.

XVIII

Stortinget ber regjeringen, i det videre arbeidet med havbruksmeldingen og de utredninger som skal gjøres, vurdere forholdet til den vedtatt nullvisjonen for hardt skadde og omkomne yrkesaktive på sjøen og HMS i havbruksnæringen.

XIX

Stortinget ber regjeringen legge til rette for økt produksjon av lavtrofisk akvakultur, herunder makroalgedyrking, med mål om å legge til rette for bærekraftig vekst og økt verdiskaping innen produksjon av lavtrofiske arter, inkludert arealtilgang.

XX

Meld. St. 24 (2024–2025) – Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden – vedlegges protokollen.

Presidenten: Det votes over I, VI, VII, IX og XVI.

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Voteringstavlene viste at 91 representanter hadde stemt for innstillingen og 8 representanter hadde stemt mot.

(Voteringsutskrift kl. 15.31.31)

Flere (fra salen): President! Min stemme ble ikke registrert.

Presidenten: Vi tar den en gang til.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 93 mot 8 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.32.44)

Presidenten: Det votes over II og III.

Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 99 mot 2 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.33.01)

Presidenten: Det votes over IV.

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 91 mot 11 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.33.17)

Presidenten: Det votes over X og XVII.

Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 93 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.33.33)

Presidenten: Det votes over V og XV.

Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 96 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.33.50)

Presidenten: Det votes over VIII, XI, XII, XIII, XIV, XVIII og XIX.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det votes over XX.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 2, debattert 12. juni 2025

Innstilling fra næringskomiteen om Lov om mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser (mineralloven) (Innst. 521 L (2024–2025), jf. Prop. 71 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram 19 forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Kari Elisabeth Kaski på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne
 - forslagene nr. 2–4, fra Tobias Hangaard Linge på vegne av Arbeiderpartiet og Miljøpartiet De Grønne
 - forslagene nr. 5–7, fra Kari Elisabeth Kaski på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne
 - forslagene nr. 8–10, fra Kari Elisabeth Kaski på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne
 - forslag nr. 11, fra Kari Elisabeth Kaski på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne
 - forslagene nr. 12 og 13, fra Bengt Rune Strifeldt på vegne av Fremskrittspartiet
 - forslag nr. 14, fra Kari Elisabeth Kaski på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt
 - forslagene nr. 15–17, fra Kari Elisabeth Kaski på vegne av Sosialistisk Venstreparti
 - forslag nr. 18, fra Tobias Hangaard Linge på vegne av Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne
 - forslag nr. 19, fra Erling Sande på vegne av Senterpartiet
- Forslag nr. 3 ble under debatten trukket.

I innstillingen står Arbeiderpartiet som medforlagsstiller til forslag nr. 1, men under debatten ble det varslet at Arbeiderpartiet gikk ut av dette forslaget.

Det voteres over forslag nr. 16, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Mineralloven § 4-3 andre ledd bokstav f skal lyde:

f. det er en klar, allmenn samfunnsnytte av utvinning av mineralene som undersøkelsene tar sikte på.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 93 mot 8 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.35.26)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 15 og 17, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 15 lyder:

«Mineralloven § 4-3 andre ledd bokstav d skal lyde:

d. det ikke er særlige forhold ved det omsøkte undersøkelsesområdet som tilsier at undersøkelse ikke bør gis eller fremtidig drift bør utelukkes, og»

Forslag nr. 17 lyder:

«Mineralloven § 6-5 andre ledd skal lyde:

Planen skal baseres på bruk av de beste tilgjengelige driftsmetodene og teknologiene. Planen skal ta utgangspunkt i en sirkulær forretningsplan som viser hvordan overskuddsmasser kan gjenbrukes, og bidra til å redusere naturbelastningen og deponerte masser så mye som mulig. Ved vurderingen av hvilke driftsmetoder og teknologi som skal benyttes, skal kostnaden for tiltakshaveren veies opp mot effekten av tiltaket.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 92 mot 10 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.35.43)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 14, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Mineralloven § 2-5 første ledd skal lyde:

Tiltakshaveren skal sørge for forsvarlig opprydding og istandsetting innenfor rettighetsområdet mens mineralvirksomheten pågår. Når virksomheten opphører, skal grunnen og naturmangfoldet så langt det lar seg gjøre, tilbakeføres på en måte som ivaretar hensynet til videre bruk og til naturens produksjonsevne.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 86 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.36.00)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 12 og 13, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 12 lyder:

«Mineralloven § 6-1 skal lyde:

§ 6-1 *Meldepliktig utvinning*

Planlagt samlet utvinning av mineralforekomster over 500 m³ og opp til 5 000 m³ skal meldes til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard minst fire uker før driften blir satt i gang.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Mineralloven § 6-2 første ledd skal lyde:

Planlagt samlet utvinning av mineralforekomster på mer enn 5 000 m³ krever konsesjon fra Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard. Prøveuttak etter § 4-13 krever ikke driftskonsesjon.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 89 mot 13 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.36.16)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 11, fra Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer i sameloven for å lovfeste terskelen for hvilke inngrep som bryter med menneskerettighetene etter SP-konvensjonen artikkel 27.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 86 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.36.31)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 8–10, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen, i dialog med Sameetinget, utrede forslag til endringer av mineralloven slik at den bringes i samsvar med folkerettens regler om urfolks rett til selvbestemmelse og selvstyre i interne saker, og slik at den synliggjør inngrepsterskelen for menneskerettsbrudd etter SP-konvensjonen artikkel 27.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Mineralloven § 1-8 andre ledd skal lyde:

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan avholde et dialogmøte for å planlegge behandlingen av en søknad om tillatelse til mineralvirksomhet. Dersom virksomheten krever driftskonsesjon etter § 6-2, skal det avholdes et slikt møte, og senest før oppstart av planprosessen etter plan- og bygningsloven. Tiltakshaveren, den berørte kommunen og andre relevante myndigheter som er berørt av den aktuelle saken, skal delta.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Mineralloven § 1-8 tredje ledd skal lyde:

Behandling av søknad om driftskonsesjon skal samordnes med søknad om tillatelse etter forurensningsloven § 11.

Foreslått tredje ledd blir fjerde ledd.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 86 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.36.48)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 19, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«I Lov om mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser (mineralloven) skal § 4-3, andre ledd, bokstav a lyde:

søker har fått samtykke fra grunneieren til å gjennomføre undersøkelser av statens mineraler, industrimineraler og lette metaller eller har fått slik rett ved ekspropriasjon etter § 9-1, likevel slik at kravet til samtykke ikke gjelder for undersøkelser etter statens mineraler, som ikke medfører andre inngrep i eiendommen til vedkommende grunneier enn kjerneboring under overflaten.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 80 mot 22 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.37.03)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 5–7, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 5 lyder:

«Mineralloven § 2-1 første ledd skal lyde:

Mineralvirksomhet skal foregå på en forsvarlig måte og i samsvar med gjeldende regelverk. Mineralvirksomheten skal ivareta hensynet til forsvarlig ressursforvaltning og sikkerhet for personell, miljø og omgivelser. Planlegging og gjennomføring av mineralvirksomhet skal skje slik at inngrep i grunn, kulturminner og ulemper for nærmiljøet og dets brukere begrenses mest mulig innenfor hva som er praktisk og økonomisk forholdsmessig. Inngrep i areal og naturmangfold skal bevare områdets økologiske funksjon og gi grunnlag for tilbakeføring til naturlig tilstand. Mineralvirksomheten må ikke hindre eller vanskeliggjøre annen næringsvirksomhet uten rimelig grunn eller vanskeliggjøre den i urimelig grad.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Minerallovens § 2-5 skal lyde:

§ 2-5 *Plikt til opprydding og tilbakeføring*

Tiltakshaveren skal sørge for forsvarlig opprydding og tilbakeføring innenfor rettighetsområdet mens mineralvirksomheten pågår. Når virksomheten opphører, skal grunnen og naturmangfoldet så langt det lar seg gjøre, tilbakeføres på en måte som ivaretar hensynet til videre bruk og til naturens produksjonsevne.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan fastsette en frist for når opprydding og tilbakeføring skal være fullført.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Mineralloven § 6-5 tredje ledd skal lyde:

Planen skal dokumentere at tiltakshavers forretningsplan er sirkulær, og vise hvordan overskuddsmasser kan gjenbrukes. Planen skal også vise hvordan tiltakshaver planlegger å redusere naturbelastningen og mengden deponert masse.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 82 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.37.19)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en ny modell for fordeling av vederlag til berørte samiske rettighetshavere i tradisjonelle samiske områder, jf. ny minerallov § 10-8, slik at vederlaget i større grad kommer flere berørte samiske interesser til gode.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 82 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.37.35)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k

A.

L o v

om mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser (mineralloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1-1 *Lovens formål*

Loven skal sikre bærekraftig mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser som legger til rette for høyest mulig samlet verdiskaping og å ivareta samfunnets behov for mineraler.

Mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser skal skje i et langsiktig perspektiv og skal ivareta hensynet til klima og miljø, annen næringsvirksomhet, lokalmiljøet ellers og naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.

§ 1-2 *Lovens saklige virkeområde*

Loven gjelder mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser.

Ved uttak av mineraler som hovedsakelig skjer som ledd i tilrettelegging for annen bruk av grunnområdet der massene tas ut, gjelder kun §§ 2-1, 2-2 og 7-4. Ved vurderingen av om et uttak hovedsakelig skjer som ledd i tilrettelegging for annen bruk av grunnområdet der massene tas ut, skal det legges vekt på

- hvor konkret planen for fremtidig bruk av området er
- hvor viktig det kommersielle aspektet ved uttaket er
- hvor lenge uttaket vil foregå, og hvor langt frem i tid den alternative bruken av grunnområdet ligger.

Loven omfatter ikke petroleumsressurser (hydrokarboner).

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan fatte enkeltvedtak om hvilke aktiviteter eller uttak av mineraler som omfattes av første og andre ledd.

§ 1-3 *Lovens geografiske virkeområde*

Loven gjelder i riket med unntak av Svalbard og Jan Mayen.

Loven gjelder ikke utenfor grensen for privat eiendomsrett i sjø, med mindre aktiviteten har til formål å utvinne mineralforekomster fra innslagspunkt på land og forekomstene befinner seg både innenfor og utenfor grensen for privat eiendomsrett i sjø.

§ 1-4 *Forholdet til annet regelverk, private rettigheter mv.*

Mineralvirksomhet kan bare utøves innenfor de rammene som er satt i denne loven og annen lovgivning.

Tillatelser etter denne loven erstatter ikke krav om arealavklaring eller nødvendige tillatelser etter annen lovgivning, med mindre noe annet går frem av loven.

Tillatelser etter denne loven griper ikke inn i og innebærer ingen avgjørelse av private rettsforhold mellom den som får tillatelsen, og andre, med mindre noe annet følger av loven.

§ 1-5 Forholdet til folkeretten

Loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter.

§ 1-6 Retten til forekomster

Med statens mineraler menes i denne lov:

- a. metaller med egenvekt 5 gram/cm³ eller høyere, herunder krom, mangan, molybden, niob, vanadium, jern, nikkel, kobber, sink, sølv, gull, kobolt, bly, platina, tinn, sink, zirkonium, wolfram, uran, kadmium og thorium og malmer av slike metaller. Dette gjelder likevel ikke alluvialt gull,
- b. metallene titan og arsen og malmer av disse,
- c. magnetkis og svovelkis.

Med grunneiers mineraler menes i denne lov alle mineraler som ikke er statens mineraler etter første ledd. Dette gjelder likevel ikke petroleum etter lov 4. mai 1973 nr. 21 om undersøkelser etter og utvinning av petroleum i grunnen under norsk landområde.

§ 1-7 Definisjoner

I denne loven forstås med

- a. mineralvirksomhet: leting etter, undersøkelse av og utvinning av mineraler fra naturlig forekommende mineralforekomster og etterlatte masser fra tidligere mineraluttak
- b. leting: mindre inngripende arbeider i og prøvetaking fra grunnens overflate og geofysiske målinger og andre målinger av grunnen for å identifisere mulige mineralforekomster i grunnen
- c. undersøkelse: aktivitet som er nødvendig for å kunne vurdere om det finnes en mineralforekomst med rikholdighet, størrelse og kvaliteter som gjør at forekomsten kan antas å være drivverdig eller å bli drivverdig innen rimelig tid
- d. prøveuttak: uttak fra en mineralforekomst for å vurdere forekomstens egenskaper og drivverdighet
- e. utvinning: uttak av mineraler der formålet er å nyttiggjøre seg mineralene
- f. drift: utvinning samt knusing og annen bearbeiding direkte knyttet til utvinningen og transport av masser i utvinningsområdet
- g. tiltakshaver: fysisk eller juridisk person som søker om eller driver mineralvirksomhet, med unntak av Norges geologiske undersøkelse
- h. byggeråstoff: mineraler som benyttes til bygge- og anleggsformål, med unntak av naturstein
- i. naturstein: bergarter som bearbeides og sorteres til murestein, plater og emner for bruk i utearealer, benkeplater, bygninger, monumenter og lignende
- j. industrimineraler: mineraler som utnyttes i industrielle prosesser uten å være råstoff til metaller eller byggeråstoff

- k. lette metaller: metaller med egenvekt under 5 g/cm³ som ikke er statens mineraler jf. § 1-6 første ledd.

§ 1-8 Krav om samordning av saksbehandling

Myndighetene skal sørge for at prosesser for behandling av planer og søknader om tillatelser som kreves for mineralvirksomhet, samordnes på en effektiv og hensiktsmessig måte.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan avholde et dialogmøte for å planlegge behandlingen av en søknad om tillatelse til mineralvirksomhet. Tiltakshaveren, den berørte kommunen og andre relevante myndigheter som er berørt av den aktuelle saken, skal delta.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av samordningen som er nevnt i denne bestemmelsen.

§ 1-9 Hensynet til nasjonal sikkerhet

Kongen kan gi forskrift om tiltak som er nødvendige for å ivareta hensynet til nasjonal sikkerhet knyttet til mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser.

Kapittel 2. Krav til mineralvirksomhet

§ 2-1 Krav til forsvarlig mineralvirksomhet

Mineralvirksomhet skal foregå på en forsvarlig måte og i samsvar med gjeldende regelverk og skal ivareta hensynet til forsvarlig ressursforvaltning og sikkerhet for personell, miljø og omgivelser. Planlegging og gjennomføring av mineralvirksomhet skal skje slik at inngrep i grunn, naturmangfold og kulturminner og ulemper for nærmiljøet og dets brukere begrenses mest mulig innenfor hva som er praktisk og økonomisk forholdsmessig. Mineralvirksomheten må ikke hindre eller vanskeliggjøre annen næringsvirksomhet uten rimelig grunn eller vanskeliggjøre den i urimelig grad.

Kravet til forsvarlig mineralvirksomhet gjelder også for mineraluttak som omfattes av rapporteringsplikten i § 7-4.

§ 2-2 Krav om kompetanse

Tiltakshaveren skal sørge for at mineralvirksomheten utøves med den kompetanse som er nødvendig for å sikre at krav til forsvarlig mineralvirksomhet oppfylles, og for at virksomheten utøves i samsvar med bestemmelser gitt i eller med hjemmel i loven.

Kravet om nødvendig kompetanse gjelder også for uttak som omfattes av rapporteringsplikten i § 7-4.

§ 2-3 *Plikt til å informere og invitere til dialog*

Tiltakshaveren skal invitere til dialog og informere grunneiere, naboer, berørte bruksrettshavere og kommunen om pågående og planlagt mineralvirksomhet.

For større mineraluttak og for undersøkelsesarbeid av større omfang eller i områder med vesentlige og motstridende hensyn skal tiltakshaver gjennomføre årlige møter.

§ 2-4 *Plikt til sikring*

Tiltakshaveren skal iverksette og vedlikeholde sikringstiltak slik at mineralvirksomheten ikke medfører fare for skade på mennesker, husdyr, tamrein eller eiendom.

Plikten til sikring etter første ledd gjelder også for sikring mot fare som har oppstått fra tidligere aktiviteter innenfor området der tiltakshaveren har driftskonseksjon eller utvinner mineraler som ikke krever driftskonseksjon. Sikringsplikten for tidligere aktiviteter gjelder også for tiden etter at tiltakshaverens drift har opphørt.

Når mineralvirksomheten opphører, skal tiltakshaveren gjennomføre nødvendige tiltak for varig sikring mot slik fare som er nevnt i første ledd.

§ 2-5 *Plikt til opprydding og istandsetting*

Tiltakshaveren skal sørge for forsvarlig opprydding og istandsetting innenfor rettighetsområdet mens mineralvirksomheten pågår. Når virksomheten opphører, skal grunnen og naturmangfoldet så langt det lar seg gjøre, istandsettes på en måte som ivaretar hensynet til videre bruk og til naturens reproduksjonsevne.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan fastsette en frist for når opprydding og istandsetting skal være fullført.

§ 2-6 *Sikkerhet for dekning av kostnader ved sikring, opprydding og istandsetting*

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan pålegge tiltakshavere som gjennomfører undersøkelser etter § 4-3, å stille økonomisk sikkerhet for gjennomføring av sikringstiltak etter § 2-4 og oppryddings- og istandsettingstiltak etter § 2-5.

Direktoratet skal pålegge tiltakshavere for prøveuttak eller konsesjonspliktig drift å stille økonomisk sikkerhet for gjennomføring av sikringstiltak etter § 2-4 og oppryddings- og istandsettingstiltak etter § 2-5. Direktoratet kan også fatte vedtak om økonomisk sikkerhetsstillelse for utvinning som ikke krever driftskonseksjon. I særlige tilfeller kan direktoratet gjøre helt eller delvis unntak fra krav om økonomisk sikkerhetsstillelse.

Direktoratet kan pålegge tiltakshavere å stille sikkerhet til staten for sikringstiltak og oppryddings- og

istandsettingsbehov som kan oppstå etter at mineralvirksomheten er avsluttet.

§ 2-7 *Vektlegging av tiltakets virkninger for naturgrunnlaget for samisk kultur mv.*

Ved vurderingen av om det skal gis tillatelse til mineralvirksomhet som nevnt i §§ 4-3, 4-13, 5-2 eller 6-3 eller tillatelse til ekspropriasjon etter § 9-1 i tradisjonelle samiske områder, skal det legges vesentlig vekt på den virkningen det planlagte tiltaket vil ha for naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.

I vurderingen etter første ledd skal tiltakets virkninger sees i sammenheng med andre gjennomførte eller planlagte tiltak i området. Det skal også legges vekt på momenter av betydning for naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv som kommer frem i konsultasjoner som er gjennomført etter § 2-8.

Dersom en søknad om tillatelse som nevnt i første ledd innvilges, kan det settes vilkår for å ivareta hensynet til samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.

§ 2-8 *Gjennomføring og samordning av konsultasjoner i tradisjonelle samiske områder*

Konsultasjoner etter denne loven skal gjennomføres i samsvar med reglene i sameloven kapittel 4.

Dersom det skal gjennomføres konsultasjoner om flere vedtak etter loven her i samme sak, skal myndighetene så langt det er mulig, samordne konsultasjonene.

§ 2-9 *Forskrift om krav til mineralvirksomhet*

Departementet kan gi forskrift om krav til mineralvirksomhet, herunder om

- krav til forsvarlig mineralvirksomhet og nødvendig kompetanse, jf. § 2-1 og § 2-2
- det nærmere innholdet i informasjonsplikten, jf. § 2-3
- plikten til sikring, opprydding og istandsetting, jf. § 2-4 og § 2-5
- sikkerhet for dekning av kostnader ved sikring, opprydding og istandsetting, jf. § 2-6.

Kapittel 3. Leting

§ 3-1 *Leterett*

Enhver kan lete etter mineralforekomster på fremmed grunn.

Det kreves samtykke fra grunneier og berørte bruksrettshavere til grunnen dersom det skal letes i områder der allmennheten ikke har ferdseisrett etter friluftsloven.

Det kreves samtykke fra ansvarlig myndighet dersom det skal letes i områder som tilhører et militært anlegg eller øvingsområde, eller i nedlagte gruveområder, inkludert deponier.

Leteretten gjelder med de begrensninger som følger av loven her og av annet regelverk og vedtak om områdevern etter naturmangfoldloven og kulturminneloven. Letingen skal ikke være til hinder for andres undersøkelser eller drift etter denne loven.

Områdebegrensningene etter denne bestemmelsen gjelder ikke ved luftbårne målinger.

§ 3-2 Varslings- og meldeplikt ved leting

Leteren skal varsle grunneier og berørte bruksretts-havere senest to uker før letingen igangsettes. Ved målinger fra luften i tradisjonelle samiske områder skal le-teren også varsle Sametinget, statsforvalteren og dis-triktsstyret for reindriften. Der det er forbundet med urimelig ulempe å muntlig eller skriftlig varsle den en-kelte grunneier eller bruksrettshaver individuelt, kan varsling skje på en annen egnet måte. Varselet skal inne-holde en angivelse av området det skal letes i, hvilke ak-tiviteter som skal gjennomføres, tidsrom det skal letes i, og kontaktinformasjon til leteren.

Den som skal gjennomføre geofysiske målinger og andre målinger av grunnen etter § 3-1, jf. § 1-7 bokstav b, skal også melde fra til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard senest to uker før arbeidene igangsettes. Meldingen skal være skriftlig og angi hvilke målinger som skal foretas, området der målingene skal foretas, og når målingene skal finne sted.

§ 3-3 Erstatning for skade, ulempe eller merarbeid

Leteren plikter uten hensyn til skyld å erstatte øko-nomisk tap som følge av skade, ulempe eller merarbeid som letingen medfører for grunneier eller berørte bruksrettshavere i området.

Twist om krav om erstatning avgjøres ved skjønn, jf. § 10-9.

Kapittel 4. Undersøkelse og prøveuttak

§ 4-1 Undersøkelser av mineralforekomster

Bestemmelsene i § 3-1 andre til fjerde ledd gjelder tilsvarende ved undersøkelser. I områder med anlegg for allmennnyttige formål og områder som ligger mindre enn 20 meter fra slike, kan undersøkelse ikke skje uten samtykke fra ansvarlig myndighet. I områder som ligger mindre enn 50 meter fra en bygning som er brukt til bo-ligformål, kan undersøkelse ikke skje uten særskilt sam-tykke fra grunneiere og berørte bruksrettshavere.

Bestemmelsen i § 3-3 gjelder tilsvarende.

§ 4-2 Rett til undersøkelse av byggeråstoff, naturstein mv.

Rett til undersøkelse av grunneiers mineraler som ikke er industrimineraler og lette metaller, etableres ved

avtale med grunneier. Dersom avtale ikke kommer i stand, kan det søkes om ekspropriasjon etter § 9-1.

§ 4-3 Tillatelse til undersøkelse av statens mineraler, industrimineraler og lette metaller

Undersøkelser av statens mineraler, industrimine-raler og lette metaller krever tillatelse fra Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard. Det samme gjelder undersøkelser av etterlatte masser fra tidligere mineralvirksomhet.

Direktoratet kan gi undersøkelsestillatelse dersom

- søker har fått samtykke fra grunneieren til å gjen-nomføre undersøkelser av statens mineraler, indus-trimineraler og lette metaller eller har fått slik rett ved ekspropriasjon etter § 9-1
- undersøkelsene slik de er planlagt, oppfyller krav til forsvarlig mineralvirksomhet i § 2-1 og tiltakshaver oppfyller krav om kompetanse i § 2-2
- undersøkelsesplanen oppfyller kravene i § 4-6
- søker er et foretak som er registrert i Foretaksregis-teret
- det ikke er særlige forhold ved det omsøkte under-søkelsesområdet som tilsier at undersøkelsestilla-telse ikke bør gis, og
- ingen andre har reservert området etter § 4-5 andre ledd eller har undersøkelsestillatelse, utvinningsrett eller driftskonsesjon til statens mineraler, industri-mineraler eller lette metaller i undersøkelsesområ-det.

Søknaden om undersøkelsestillatelse kan avslås dersom søkeren tidligere har begått alvorlige eller gjen-tatte overtredelser av bestemmelser gitt i eller med hjemmel i denne loven eller tidligere minerallovgiv-ning.

Direktoratet kan stille vilkår for tillatelsen og fast-sette eventuelle begrensninger i aktiviteter og tidspunk-ter for undersøkelser.

Direktoratet skal fastsette undersøkelsesområdet. Området må være avgrenset på en hensiktsmessig måte og ha en størrelse og utforming som kan undersøkes innenfor reglene om undersøkelsestillatelsens varighet etter § 4-8.

§ 4-4 Innholdet i undersøkelsestillatelse

Undersøkelsestillatelse etter § 4-3 gir rett til nød-vendig tilgang til og bruk av grunnen for å foreta under-søkelsen, herunder fjerning av vegetasjon, graving av grunne grøfter, kjerneboring og midlertidig lagrings-plass. Inngrep som kan medføre vesentlig skade på eien-dommen, kan bare foretas med samtykke til dette fra grunneiere og berørte bruksrettshavere.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmes-teren for Svalbard skal i tillatelsen fastsette undersøkkel-

sesområdet, eventuelle begrensninger i aktiviteter og tidspunkter for undersøkelser mv. Det kan stilles vilkår for tillatelsen.

Undersøkelsestillatelse etter § 4-3 gir eksklusiv rett til å inngå avtale om utvinningsrett med grunneier for industrimineraler og lette metaller og til å få tildelt utvinningsrett av direktoratet etter § 5-2.

§ 4-5 Krav til innhold i søknad om undersøkelsestillatelse, saksbehandling mv.

Søknad om undersøkelsestillatelse etter § 4-3 skal inneholde de opplysningene som er nødvendige for å vurdere om tillatelse bør gis, og hvilke vilkår som skal stilles, herunder

- søkerens foretaksnavn og kontaktinformasjon
- en angivelse av det geografiske området søknaden gjelder
- dokumentasjon på samtykke fra grunneiere og berørte bruksrettshavere dersom det skal undersøkes i områder som er nevnt i § 3-1 andre ledd og § 4-1 første ledd tredje punktum
- forslag til undersøkelsesplan, jf. § 4-6.

Søkeren får reservert søknadsområdet fra det tidspunktet søknaden er mottatt hos Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, og frem til søknaden er behandlet. Forslag til undersøkelsesplan og dokumentasjon som nevnt i første ledd bokstav c kan ettersendes senest tre måneder etter at søknaden om undersøkelsestillatelse ble sendt inn.

Søknaden og undersøkelsesplanen skal legges ut til offentlig ettersyn og sendes på høring til kommunen, fylkeskommunen, statsforvalteren, grunneiere og berørte bruksrettshavere. Søknad om undersøkelse i tradisjonelle samiske områder skal også sendes på høring til Sametinget. Søkeren skal varsle berørte naboer om søknaden og undersøkelsesplanen.

§ 4-6 Undersøkelsesplan

Undersøkelsesplanen skal gi nødvendige opplysninger om

- hvilke undersøkelser som planlegges
- hvilke mineraler undersøkelsene tar sikte på å avdekke forekomster av
- hvor undersøkelsene skal gjennomføres
- planlagt tidsrom for når undersøkelsene skal gjennomføres
- den eksisterende bruken av området
- planstatus for området etter plan- og bygningsloven
- tiltakets virkning i området søknaden gjelder, og omgivelsene, herunder kulturmiljøet, andre næringer, naturmiljøet i området og naturgrunnlaget for samisk kulturutøvelse
- planlagte kostnader og investeringer.

Dersom andre undersøkelser planlegges ved eventuell forlengelse av undersøkelsestillatelsen, skal undersøkelsesplanen gi en overordnet beskrivelse av disse. Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan kreve at undersøkelsesplanen gir andre relevante opplysninger.

I områder der tiltakshaver har tillatelse til prøveuttak etter § 4-13, gjelder ikke krav om undersøkelsesplan i § 4-15.

Dersom det foretas vesentlige endringer i undersøkelsesplanen, skal revidert undersøkelsesplan sendes til direktoratet for godkjenning.

§ 4-7 Varslings- og meldeplikt før oppstart av undersøkelser av statens mineraler, industrimineraler og lette metaller

Tiltakshaver etter § 4-3 skal varsle grunneiere og berørte bruksrettshavere og gi melding til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard om oppstart av undersøkelsesarbeider minst fire uker før disse igangsettes. Varsel og melding skal inneholde nødvendig informasjon om undersøkelsene som skal finne sted. Ved opphold i arbeidene i mer enn ett år må det sendes nytt varsel minst fire uker før arbeidene gjenopptas.

§ 4-8 Varigheten av undersøkelsestillatelse

Tillatelse til undersøkelser etter § 4-3 har en varighet på tre år fra vedtaksdatoen.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan etter søknad forlenge undersøkelsestillatelsen med inntil tre år av gangen forutsatt at

- videre undersøkelser er nødvendige for å avklare om det foreligger en drivverdig forekomst av statens mineraler, industrimineraler eller lette metaller
- tiltakshaver har oppfylt plikter gitt i eller med hjemmel i denne loven
- arbeidene som inngår i undersøkelsesplanen, jf. § 4-6, er utført på en tilfredsstillende måte, eller at manglende utføring skyldes særlige forhold og tiltakshaver kan sannsynliggjøre at området vil bli undersøkt ved en forlengelse av undersøkelsestillatelsen.

Søknaden må være kommet inn til direktoratet senest tre måneder før undersøkelsestillatelsen opphører. Undersøkelsestillatelsen gjelder frem til søknad om forlengelse av undersøkelsestillatelse eller søknad om utvinningsrett etter § 5-2 er endelig avgjort i forvaltningen.

Ved forlengelse av undersøkelsestillatelsen etter andre ledd skal tiltakshaver oppdatere undersøkelsesplanen, jf. § 4-6. Tiltakshaver kan ved forlengelsen redusere undersøkelsesområdet. Hvis den oppdaterte un-

dersøkelsesplanen innebærer vesentlige endringer, skal planen legges ut til offentlig ettersyn og sendes på høring som fastsatt i § 4-5 tredje ledd.

Undersøkelsestillatelsen kan maksimalt vare i 15 år.

§ 4-9 Overdragelse av undersøkelsestillatelse

Undersøkelsestillatelse etter § 4-3 kan overdras etter godkjenning fra Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard. Søknad om godkjenning må inneholde nødvendige opplysninger om erververen.

Direktoratet skal avslå en søknad om overdragelse dersom erververen ikke oppfyller kravet i § 4-3 andre ledd bokstav c. § 4-3 tredje ledd gjelder tilsvarende.

Det kan settes som vilkår for overdragelse at pålegg gitt av direktoratet med hjemmel i loven er oppfylt før overdragelse skjer.

Ved overdragelse av undersøkelsestillatelse trer erververen inn i alle overdragerens rettigheter og plikter etter eller med hjemmel i denne loven og undersøkelsestillatelsen.

§ 4-10 Karanteneperiode etter opphør av undersøkelsestillatelse mv.

I områder hvor tillatelse til undersøkelse etter § 4-3 opphører uten at det er gitt utvinningsrett, kan det i en karanteneperiode på seks måneder fra det tidspunktet tillatelsen opphører, ikke gis ny undersøkelsestillatelse.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan ikke behandle søknader om undersøkelsestillatelse i karanteneperioden. Ved karanteneperiodens utløp gjelder reglene i § 4-3.

Før utløpet av karanteneperioden kan direktoratet beslutte at området skal lyses ut særskilt. Direktoratet skal fastsette en frist for å søke om undersøkelsestillatelse. Direktoratet kan fastsette saklige og objektive kriterier som skal benyttes ved valg mellom flere søkere til det utlyste området.

§ 4-11 Forskrift om undersøkelsestillatelse

Departementet kan gi forskrift om undersøkelsestillatelse til statens mineraler, industrimineraler og lette metaller, blant annet om

- krav til søknad om undersøkelsestillatelse, jf. § 4-5
- saksbehandlingen, inkludert høring og offentlig ettersyn, jf. § 4-5
- undersøkelsesplanen, jf. § 4-6
- undersøkelsesområdet, jf. § 4-3 femte ledd
- krav til søknad om overdragelse, jf. § 4-9.

§ 4-12 Undersøkelse etter og kartlegging av mineraler som gjennomføres av Norges geologiske undersøkelse

Norges geologiske undersøkelse kan gjennomføre undersøkelse etter og kartlegging av mineraler uten krav om undersøkelsesrett etter § 4-2 eller undersøkelsestillatelse etter § 4-3. Inngrep som kan medføre vesentlig skade på eiendommen, kan bare foretas med samtykke til dette fra grunneiere og berørte bruksrettshavere.

Aktiviteter etter denne bestemmelsen skal oppfylle kravene i §§ 2-1 til 2-5.

I områder der det er gitt undersøkelsestillatelse eller utvinningsrett til statens mineraler, industrimineraler og lette metaller eller driftskonsesjon, kan Norges geologiske undersøkelse bare foreta undersøkelser og kartlegging med samtykke fra den som har slik tillatelse.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, grunneiere og berørte bruksrettshavere skal varsles om oppstart av kartlegging og undersøkelser etter denne bestemmelsen minst fire uker før aktivitetene igangsettes. Varselet skal inneholde nødvendig informasjon om aktivitetene som skal finne sted.

Bestemmelsen i § 3-3 gjelder tilsvarende.

§ 4-13 Tillatelse til prøveuttak

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan gi en tidsbegrenset tillatelse til prøveuttak til tiltakshaver etter §§ 4-2, 4-3, 5-1 eller 5-2. Tillatelse til prøveuttak kan kun gis for den mengden som er nødvendig for å vurdere forekomstens egenskaper og drivverdighet. Direktoratet kan sette vilkår for tillatelsen.

Direktoratet kan gi tillatelse til prøveuttak dersom

- søker har fått samtykke fra grunneieren og berørte bruksrettshavere til å gjennomføre prøveuttaket eller har fått slik rett ved ekspropriasjon etter § 9-1
- prøveuttaket, slik det er planlagt, oppfyller krav til forsvarlig mineralvirksomhet i § 2-1 og tiltakshaver oppfyller krav om kompetanse i § 2-2
- prøveuttaksplanen oppfyller kravene i § 4-15
- søker er et foretak som er registrert i Foretaksregisteret.

Søknaden om tillatelse til prøveuttak kan avslås dersom søkeren tidligere har begått alvorlige eller gjentatte overtredelser av bestemmelser gitt i eller med hjemmel i denne loven eller tidligere minerallovgivning.

§ 4-14 Søknad om tillatelse til prøveuttak

Søknad om tillatelse til prøveuttak skal inneholde de opplysningene som er nødvendige for å vurdere om tillatelse bør gis, og hvilke vilkår som skal stilles, herunder

- a. dokumentasjon på at søkeren har undersøkelsesrett, undersøkelsestillatelse eller utvinningsrett til mineralforekomsten
- b. dokumentasjon på samtykke eller ekspropriasjonsvedtak som nevnt i § 4-13 bokstav a
- c. forslag til prøveuttaksplan, jf. § 4-15
- d. forslag til økonomisk sikkerhetsstilling for sikring, opprydding og istandsetting av prøveuttaksområdet.

Søknaden skal legges ut til offentlig ettersyn og sendes på høring til kommunen, fylkeskommunen, statsforvalteren, grunneier og berørte bruksrettshavere. Søknad om prøveuttak i tradisjonelle samiske områder skal også sendes på høring til Sametinget. Søkeren skal varsle berørte naboer om søknaden.

§ 4-15 *Prøveuttaksplan*

Prøveuttaksplanen skal gi nødvendige opplysninger om

- a. formålet med og størrelsen på prøveuttaket
- b. området der prøveuttaket skal foregå, og kart som viser plasseringen av uttaket
- c. planlagt tidsrom for når prøveuttaket skal gjennomføres
- d. planlagt adkomst til prøveuttaksområdet
- e. den eksisterende bruken av området
- f. tiltakets virkning i området søknaden gjelder, og omgivelsene, herunder kulturmiljøet, andre næringer, naturmiljøet i området og naturgrunnlaget for samisk kulturutøvelse
- g. hvordan prøveuttaket skal foregå og avsluttes på en måte som ivaretar sikkerheten for personell, miljø og omgivelser
- h. planlagt håndtering av masser fra prøveuttaket.

§ 4-16 *Overdragelse av tillatelse til prøveuttak*

En tillatelse til prøveuttak kan overdras sammen med undersøkelsestillatelse eller undersøkelsesrett. Bestemmelsen i § 4-9 gjelder tilsvarende.

§ 4-17 *Forskrift om prøveuttak*

Departementet kan gi forskrift om prøveuttak, herunder om krav til søknad om tillatelse til prøveuttak, jf. § 4-14, og prøveuttaksplanen, jf. § 4-15.

Kapittel 5. Utvinningsrett til mineraler

§ 5-1 *Utvinningsrett til byggeråstoff, naturstein mv.*

Utvinning av grunneiers mineraler som ikke er industrimineraler og lette metaller, krever avtale med grunneier. Dersom en avtale ikke kommer i stand, kan tiltakshaver søke om ekspropriasjon av grunn og rettigheter etter § 9-1 første ledd bokstav e. Tiltakshaver blir

eier av mineralene når de er tatt ut fra grunnen, med mindre et annet tidspunkt er avtalt med grunneieren.

§ 5-2 *Utvinningsrett til statens mineraler, industrimineraler og lette metaller*

Den som har undersøkelsestillatelse etter § 4-3 eller rett til å gjøre undersøkelser etter § 5-3 fjerde ledd, kan søke Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard om utvinningsrett til forekomster av statens mineraler, industrimineraler og lette metaller.

Dersom søkeren kan sannsynliggjøre at det finnes én eller flere forekomster av mineralene som nevnt i første ledd i undersøkelsesområdet som har en slik rikholdighet, størrelse og kvalitet at de kan antas å være drivverdige eller å bli drivverdige innen rimelig tid, har søkeren krav på utvinningsrett til de drivverdige forekomstene. Ved vurderingen av drivverdighet etter dette leddet er det mineralenes verdi på det tidspunktet direktoratet behandler søknaden, som skal legges til grunn.

Utvinningsrett til drivverdige forekomster av industrimineraler og lette metaller krever avtale med grunneier i tillegg til utvinningsrett etter første ledd. Dersom en avtale ikke kommer i stand, kan den som har undersøkelsestillatelse etter § 4-3, søke om ekspropriasjon av grunn og rettigheter etter § 9-1 første ledd bokstav e. Dersom vilkårene for ekspropriasjon er oppfylt, skal tillatelse til ekspropriasjon gis med mindre det vil virke sterkt urimelig for grunneier.

Tildeling av utvinningsrett til statens mineraler, industrimineraler eller lette metaller fra etterlatte masser fra tidligere mineraluttak forutsetter ikke undersøkelsestillatelse i området. Utvinningsrett kan ikke gis dersom andre enn søker har undersøkelsestillatelse, utvinningsrett eller driftskonsesjon i området.

Departementet kan gi forskrift om krav til søknader om utvinningsrett og om saksbehandlingen i forbindelse med tildelingen av utvinningsrett etter denne bestemmelsen.

§ 5-3 *Innholdet i utvinningsrett til statens mineraler, industrimineraler og lette metaller*

Den som har utvinningsrett til statens mineraler, kan

- a. ta ut og nyttiggjøre seg alle forekomster av statens mineraler i utvinningsområdet
- b. ta ut forekomster av grunneiers mineraler så langt det er nødvendig for å ta ut forekomsten av statens mineraler
- c. nyttiggjøre seg ikke-drivverdige forekomster av grunneiers mineraler som er tatt ut i medhold av første ledd bokstav b, mot vederlag etter § 10-3.

Utvinner får eiendomsrett til mineralene når de er tatt ut fra grunnen.

Den som har utvinningsrett til industrimineraler og lette metaller, kan

- a. ta ut og nyttiggjøre seg alle forekomster av industrimineraler og lette metaller i utvinningsområdet
- b. ta ut og nyttiggjøre seg ikke-drivverdige forekomster av statens mineraler så langt det er nødvendig for å ta ut forekomsten av industrimineraler og lette metaller, mot vederlag etter § 10-3.

Utvinner får eiendomsrett til mineralene når de er tatt ut fra grunnen, med mindre et annet tidspunkt er avtalt.

Ved vurderingen av drivverdighet etter første og andre ledd er det mineralenes verdi på det tidspunktet Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard behandler en søknad om driftskonsesjon etter § 6-3, som skal legges til grunn.

Utvinningsretten gir rett til å gjennomføre undersøkelser i rettighetsområdet. Bestemmelsene om tilgang til og bruk av grunnen i § 4-4 første ledd gjelder tilsvarende. Dersom det skal gjennomføres undersøkelser, skal det utarbeides en undersøkelsesplan, jf. § 4-6. Før oppstart av undersøkelsene skal undersøkelsesplanen godkjennes av direktoratet, som kan bestemme at undersøkelsesretten skal være tidsbegrenset. Varslings- og meldeplikten i § 4-7 gjelder tilsvarende.

§ 5-4 Samordnet utvinning

Der forskjellige rettighetshavere har rett til ulike deler av den samme mineralforekomsten, og det av hensyn til god ressursforvaltning, kostnader eller miljøet klart er rasjonelt å samordne utvinningen av forekomsten, kan Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard gi rettighetshaverne pålegg om utarbeiding av plan for samordnet utvinning. Det samme gjelder der det vil være klart rasjonelt med samordnet utvinning av flere mineralforekomster.

§ 5-5 Området for utvinningsrett til statens mineraler, industrimineraler og lette metaller

Utvinningsrett etter § 5-2 skal gis for nærmere angitte geografiske områder. Området må være avgrenset på en hensiktsmessig måte og ha en hensiktsmessig størrelse og utforming.

Departementet kan gi forskrift om utvinningsområdet for statens mineraler, industrimineraler og lette metaller, herunder om størrelse og utforming.

§ 5-6 Opphør av utvinningsrett til statens mineraler, industrimineraler og lette metaller

Utvinningsrett til statens mineraler, industrimineraler og lette metaller opphører når

- a. utvinningen faller inn under lovens krav om driftskonsesjon og søknad om driftskonsesjon etter § 6-3 ikke er sendt til Direktoratet for mineralforvaltning

med Bergmesteren for Svalbard innen ti år fra den dagen utvinningsretten ble gitt

- b. utvinningen ikke faller inn under lovens krav om driftskonsesjon og det er gått mer enn ti år fra den dagen utvinningsretten ble gitt, uten at drift er satt i gang
- c. det har gått ett år fra driftskonsesjonen falt bort.

Fristen etter første ledd bokstav a og b kan forlenges etter § 5-7. Ved avslag på søknad om driftskonsesjon etter § 6-3 eller søknad om forlengelse etter § 5-7 opphører utvinningsretten tidligst 30 dager etter avslaget. Søknader som ikke er innkommet innen fristene som følger av bokstav a til c, vil ikke behandles. Tiltakshaver beholder sin rett til den delen av utvinningsområdet som ikke er omfattet av søknaden om driftskonsesjon, inntil fristen etter første ledd bokstav a eller en forlenget frist etter § 5-7 er utløpt.

§ 5-7 Forlengelse av utvinningsrett

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan forlenge fristene etter § 5-6 første ledd bokstav a og b med inntil ti år av gangen. Forlengelse av fristene bør normalt gis dersom forekomsten må anses å være en rimelig reserve for søkerens drift. En søknad om forlengelse må være kommet inn til direktoratet innen fristene i § 5-6 første ledd bokstav a til c.

§ 5-8 Overdragelse av utvinningsrett til mineraler

Bestemmelsen i § 4-9 gjelder tilsvarende for overdragelse av utvinningsrett etter § 5-2.

§ 5-9 Tinglysing

Utvinningsrett til statens mineraler skal tinglyses i grunnboken.

Overdragelse av utvinningsrett får rettsvern ved tinglysing i grunnboken. Det samme gjelder for andre rettsstiftelser i utvinningsretten dersom ikke annet er bestemt i forskrift.

Departementet kan gi forskrift om tinglysing av utvinningsrett og rettsstiftelser i utvinningsretten etter første og andre ledd.

Kapittel 6. Drift av mineraluttak

§ 6-1 Meldepliktig utvinning

Planlagt samlet utvinning av mineralforekomster over 500 m³ og opp til 10 000 m³ skal meldes til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard minst fire uker før driften blir satt i gang.

§ 6-2 Mineralutvinning som krever driftskonsesjon

Planlagt samlet utvinning av mineralforekomster på mer enn 10 000 m³ krever konsesjon fra Direktoratet

for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard. Prøveuttak etter § 4-13 krever ikke driftskonsesjon.

Dersom særlige forhold tilsier det, kan direktoratet fastsette at det skal kreves driftskonsesjon for samlet utvinning under grensen etter første ledd. Direktoratet kan fravike enkeltkrav til innhold i søknad fastsatt i § 6-4 første ledd.

§ 6-3 Tildeling av driftskonsesjon

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan gi driftskonsesjon dersom

- virksomheten, slik den er planlagt, oppfyller krav til forsvarlig mineralvirksomhet i § 2-1 og tiltakshaver oppfyller krav om kompetanse i § 2-2
- driftsplanen oppfyller kravene i § 6-5
- tiltakshaveren har utvinningsrett i området det søkes om driftskonsesjon for
- tiltakshaveren er et foretak som er registrert i Foretaksregisteret
- tiltakshaveren ikke tidligere har begått alvorlige eller gjentatte overtredelser av bestemmelser gitt i eller med hjemmel i denne loven eller tidligere minerallovgivning.

Konsesjonsområdet skal fastsettes i driftskonsesjonen. Det kan settes vilkår for konsesjonen. Driftskonsesjonen kan tidsbegrenses.

Før det kan fattes vedtak om driftskonsesjon, skal konsesjonsområdet være avklart i vedtak etter plan- og bygningsloven.

§ 6-4 Søknad om driftskonsesjon

En søknad om driftskonsesjon skal inneholde all informasjon som er nødvendig for å ta stilling til om vilkårene i § 6-3 er oppfylt, inkludert

- angivelse av området søknaden gjelder
- dokumentasjon av utvinningsrett når det søkes om tillatelse til utvinning av grunneiers mineraler
- opplysninger om områdets status etter plan- og bygningsloven
- beskrivelse av tiltakets virkning på området søknaden gjelder, og omgivelsene, inkludert kulturmiljøet, andre næringer, naturmiljøet i området og naturgrunnlaget for samisk kulturutøvelse, og tiltakshaverens vurdering og håndtering av risikoelementer
- driftsplan
- beskrivelse av prosjektets økonomi og tiltakshaverens finansielle evne
- forslag til økonomisk sikkerhetsstillelse for sikring, opprydding og istandsetting etter §§ 2-4 og 2-5.

Søknaden skal legges ut til offentlig ettersyn og sendes på høring til kommunen, fylkeskommunen, statsforvalteren, grunneiere, berørte bruksrettshavere og

andre som kan berøres direkte av den planlagte driften. Søknad om drift i tradisjonelle samiske områder skal også sendes på høring til Sametinget.

§ 6-5 Driftsplan

Driftsplanen skal beskrive hvordan utvinningen skal drives i hele driftsperioden, og hvordan uttaket skal avsluttes.

Planen skal baseres på bruk av de beste tilgjengelige driftsmetodene og teknologiene. Ved vurderingen av hvilke driftsmetoder og hvilken teknologi som skal benyttes, skal kostnaden for tiltakshaveren veies opp mot effekten av tiltaket.

§ 6-6 Melding om oppstart og stans av konsesjonspliktig drift

Den som har driftskonsesjon, skal melde fra til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard før drift

- startes
- stanses midlertidig i mer enn fire måneder på en måte som avviker fra godkjent driftsplan
- gjenopptas etter midlertidig stans
- avsluttes.

§ 6-7 Revisjon av driftskonsesjon og driftsplan

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan kreve at vilkårene i driftskonsesjonen revideres når det har gått ti år siden konsesjonen ble gitt eller revidert. Det samme gjelder for driftsplanen når det har gått fem år siden driftsplanen sist ble godkjent.

Dersom det foretas vesentlige endringer i driften eller driftsplanen, skal tiltakshaver på eget initiativ sende revidert driftsplan til direktoratet for godkjenning.

§ 6-8 Bortfall av driftskonsesjon

Driftskonsesjonen faller bort dersom

- driften ikke har startet senest fem år etter at driftskonsesjon ble tildelt
- driften blir stanset i mer enn to år
- utvinningsretten til grunneiers mineraler bortfaller
- utvinningsretten til statens mineraler bortfaller
- skjønner ikke er krevd innen ett år etter at ekspropriasjonstillatelse er gitt etter § 9-1 første ledd bokstav d.

I tilfeller som er nevnt i første ledd bokstav a til c, kan Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard etter søknad forlenge driftskonsesjonen med inntil tre år av gangen fra tidspunktet da bortfall ellers ville ha skjedd. Det kan settes vilkår for forlengelsen.

§ 6-9 Overdragelse av driftskonsesjon

Driftskonsesjon etter denne loven og lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser kan overdras. Overdragelse krever godkjenning fra Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard.

Direktoratet skal avslå søknad om overdragelse dersom den som søker om å overta driftskonsesjonen, ikke oppfyller vilkårene for å få driftskonsesjon. Det kan settes som vilkår for overdragelse at pålegg gitt av direktoratet med hjemmel i loven er oppfylt før overdragelse skjer.

Dokumentasjon av avtale om overdragelse av driftskonsesjonen og dokumentasjon av utvinningsrett skal være vedlagt søknaden.

Ved overdragelse av driftskonsesjon trer erververen inn i alle overdragerens rettigheter og plikter etter eller med hjemmel i denne loven og vedtaket om driftskonsesjon.

§ 6-10 Avslutningskontroll

Ved avslutning av drift som krever driftskonsesjon etter § 6-2, skal Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard gjennomføre en avslutningskontroll for å kontrollere at tiltakshaver har avsluttet driften i samsvar med driftsplanen.

§ 6-11 Forskrift om drift

Departementet kan gi forskrift om drift, herunder om

- krav til meldingen for meldepliktig utvinning, jf. § 6-1
- unntak fra krav om driftskonsesjon etter § 6-2 og krav om at utvinning som er unntatt krav om driftskonsesjon, skal være omfattet av krav om driftsplan
- krav til søknaden om driftskonsesjon, driftsplanen og overdragelse av driftskonsesjon, jf. §§ 6-4, 6-5 og 6-9
- gjennomføringen av avslutningskontroll ved avslutning av konsesjonspliktig drift, jf. § 6-10.

Kapittel 7. Rapportering og forvaltning av opplysninger og materiale

§ 7-1 Rapportering fra målinger av grunnen

Tiltakshavere som gjennomfører geofysiske målinger og andre målinger av grunnen for å identifisere mulige mineralforekomster i grunnen, jf. § 1-7 bokstav b, skal rapportere om målingene og resultatene fra målingene til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard etter at de er gjennomført.

§ 7-2 Rapportering fra undersøkelser

Tiltakshavere med følgende tillatelser skal årlig rapportere om omfanget av og resultatene fra sine undersøkelser til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard:

- undersøkelsestillatelse etter § 4-3
- utvinningsrett etter § 5-2
- tillatelse til prøveuttak etter § 4-13.

Når en tillatelse eller rett som nevnt i første ledd opphører, skal tiltakshaveren levere sluttrapport til direktoratet innen tre måneder. I tillegg skal tiltakshaveren vederlagsfritt overlevere et representativt utvalg av prøvematerialet. Dersom tiltakshaveren får andre rettigheter til området etter denne loven, kan prøvematerialet ikke kreves overlevert før rettighetene opphører. Direktoratet kan forlenge fristen med inntil seks måneder dersom det er særlige grunner til det.

Direktoratet kan pålegge den som avslutter undersøkelser av eller drift på grunneiers mineraler som ikke er industrimineraler og lette metaller, sluttrapportering som etter andre ledd.

§ 7-3 Rapportering fra drift

Tiltakshavere for et meldepliktig uttak etter § 6-1 og tiltakshavere som har driftskonsesjon etter § 6-3, skal årlig rapportere om driften til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard.

Når driften avsluttes eller driftskonsesjon etter § 6-3 opphører, skal tiltakshaveren levere sluttrapport til direktoratet innen tre måneder. Sluttrapporten skal inneholde den informasjonen som er nødvendig for at direktoratet skal kunne kontrollere at driften er avsluttet i samsvar med driftsplanen og krav fastsatt i eller med hjemmel i denne loven. I tillegg kan direktoratet kreve at tiltakshaveren vederlagsfritt skal overlevere et representativt utvalg av prøvematerialet. Direktoratet kan forlenge fristen med inntil seks måneder dersom det er særlige grunner til det. Rapporteringsplikten etter dette leddet gjelder tilsvarende når driftskonsesjon faller bort etter § 6-8.

§ 7-4 Rapportering om uttak av mineraler som hovedsakelig skjer som ledd i tilrettelegging for annen bruk av grunnområdet

Den som er ansvarlig for et uttak som hovedsakelig skjer som ledd i tilrettelegging for annen bruk av grunnområdet der massene tas ut, jf. § 1-2 andre ledd, skal rapportere om uttaket til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard dersom uttaket overstiger 5000 m³.

§ 7-5 Forskrift om rapportering

Departementet kan gi forskrift om rapporteringsplikt etter §§ 7-1 til 7-4, blant annet om rapportenes innhold og format og unntak fra rapporteringspliktene.

§ 7-6 Pålegg om overlevering av materiale og opplysninger

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan der det er nødvendig, gi pålegg om at materiale og opplysninger som tiltakshaveren har eller utarbeider om planlegging og gjennomføring av mineralvirksomhet etter denne loven, skal overleveres vederlagsfritt til direktoratet eller til den som departementet utpeker. Materialet og opplysningene skal overleveres på den måten og i den formen som direktoratet bestemmer, så langt det er rimelig. Direktoratet kan også kreve at slikt materiale og slike opplysninger skal være tilgjengelige i Norge. Direktoratet kan også gi pålegg etter denne bestemmelsen til den som utfører arbeid for tiltakshaveren.

§ 7-7 Taushetsplikt om geologiske forhold

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard eller andre forvaltningsorgan, plikter å hindre at informasjon om geologiske forhold som er innrapportert etter §§ 7-1 og 7-2, gjøres tilgjengelig for andre uten samtykke fra tiltakshaveren.

Taushetsplikten etter første ledd opphører når rettighetshaver ikke lenger har undersøkelsesrett eller utvinningsrett i området.

Taushetsplikten etter første ledd er ikke til hinder for at direktoratet utveksler informasjon om geologiske forhold med Norges geologiske undersøkelse.

§ 7-8 Forvaltning av informasjon

Tiltakshaver skal sørge for forsvarlig oppbevaring av materiale og opplysninger som skal rapporteres etter dette kapittelet.

Kapittel 8. Internkontroll og tilsyn

§ 8-1 Internkontroll

Tiltakshaver skal etablere og gjennomføre systematiske kontrolltiltak for å sikre at mineralvirksomheten gjennomføres forsvarlig og i samsvar med tillatelser etter denne loven, og at bestemmelser gitt i eller med hjemmel i loven blir oppfylt.

§ 8-2 Tilsyn med mineralvirksomhet

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard er tilsynsmyndighet etter loven og fø-

rer tilsyn med at tiltakshaver overholder bestemmelser og vedtak gitt i eller med hjemmel i loven.

§ 8-3 Plikt til å gi opplysninger mv. ved tilsyn

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan gi pålegg om at tiltakshaver vederlagsfritt skal gi opplysninger, overlevere dokumenter og annet materiale og gjennomføre rimelige tiltak som er nødvendige for at direktoratet skal kunne utføre oppgavene sine etter loven.

Når særlige grunner tilsier det, kan direktoratet pålegge andre enn tiltakshaver å gi opplysninger og overlevere dokumenter og annet materiale etter første ledd.

§ 8-4 Plikt til å gi tilgang til områder og nødvendig bistand ved tilsyn

Tiltakshaver skal gi Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard uhindret tilgang til områder, innretninger og utstyr i tilknytning til mineralvirksomheten, slik at direktoratet kan gjennomføre tilsynet.

Tiltakshaver skal vederlagsfritt gi nødvendig bistand ved gjennomføring av tilsynet.

§ 8-5 Forskrift om internkontroll og tilsyn

Departementet kan gi forskrift om internkontroll og tilsyn, herunder om

- internkontroll, jf. § 8-1
- innhold, gjennomføring og rapportering av tilsyn, jf. § 8-2
- opplysnings-, dokumentasjons- og tiltaksplikten ved tilsyn, jf. § 8-3
- plikt til å gi tilgang til områder, innretninger og utstyr, jf. § 8-4

Kapittel 9. Ekspropriasjon

§ 9-1 Ekspropriasjon av rettigheter

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan gi tillatelse til ekspropriasjon av

- undersøkelsesrett til mineraler
- grunn og rettigheter som er nødvendige for undersøkelser av mineraler
- grunn og rettigheter som er nødvendige for prøveuttak av mineraler
- utvinningsrett til grunneiers mineraler
- grunn og rettigheter som er nødvendige for utvinning av mineraler
- grunn og rettigheter som er nødvendige for bearbeiding av mineraler i naturlig forbindelse med driften.

Når det er gitt tillatelse til ekspropriasjon av undersøkelsesrett til grunneiers mineraler som ikke er industrimineraler og lette metaller, kan ikke grunneier inngå

avtale om undersøkelsesrett eller utvinningsrett til disse mineralene i undersøkelsesområdet med andre enn den som har fått tillatelse til ekspropriasjon, før det er gått ti år siden ekspropriasjonen. Dette gjelder likevel ikke dersom den som har ekspropriert undersøkelsesretten, samtykker, eller der undersøkelsesarbeidet har opphørt.

Tillatelse til ekspropriasjon av utvinningsrett til grunneiers mineraler som ikke er industrimineraler og lette metaller, kan bare gis til den som har undersøkelsesrett til disse mineralene etter avtale eller ekspropriasjonsvedtak som er mindre enn ti år gammelt. Dette gjelder likevel ikke der ingen andre har slik undersøkelsesrett til området og undersøkelser ikke er nødvendig for å påvise at det finnes en drivverdig forekomst av grunneiers mineraler.

§ 9-2 Alminnelige ekspropriasjonsregler

Om ikke annet er bestemt, gjelder oreigningslova og ekspropriasjonserstatningslova tilsvarende ved ekspropriasjon etter § 9-1.

§ 9-3 Erstatning ved ekspropriasjon

Ved ekspropriasjon etter § 9-1 første ledd bokstav a, b, c, e og f skal det ytes erstatning etter ekspropriasjonserstatningslova.

Ved ekspropriasjon etter § 9-1 første ledd bokstav d skal erstatningen fastsettes på grunnlag av verdien av mineralet etter markedspris og uavhengig av påregnelighetskravet i ekspropriasjonserstatningslova §§ 5 og 6. Dette gjelder også dersom ekspropriasjonstillatelse er gitt med grunnlag i en annen lov. Erstatningen skal settes til et beløp per utvunnet enhet av mineralet hvis ikke særlige grunner taler mot dette. Det kan fastsettes et minstebeløp som skal betales uavhengig av produksjonens størrelse.

Tilkjente erstatninger fastsettes til årlige beløp. Engangserstatning kan likevel fastsettes dersom en eien- dom eller rettighet i sin helhet eller for en vesentlig del blir avstått, eller dersom andre særlige grunner foreligger.

Når det har gått ti år fra ekspropriasjonserstatningen ble fastsatt ved skjønn, kan hver av partene kreve at erstatning fastsatt som årlige beløp fastsettes ved nytt skjønn dersom utviklingen har ført til at den fastsatte erstatningen ikke lenger er rimelig.

Hvis ekspropriasjonstillatelsen gir rett til ekspropriasjon av rettigheter for den tid mineralvirksomheten foregår, og mineralvirksomheten opphører, faller kravet på erstatning bort fra utløpet av det kalenderåret virksomheten opphører.

Kapittel 10. Gebyr, vederlag og skjønn

§ 10-1 Behandlings- og tilsynsgebyr

Departementet kan gi forskrift om gebyrer for behandling av søknader og for tilsyn etter denne loven.

§ 10-2 Årlig vederlag til staten for undersøkelsestillatelse og utvinningsrett til statens mineraler

Den som søker om og den som har undersøkelsestillatelse etter § 4-3 eller utvinningsrett etter § 5-2 til statens mineraler, skal betale et årlig vederlag til staten. Første vederlag skal betales før reservasjon for undersøkelsestillatelse gis av Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard etter § 4-5, eller før utvinningsrett etter § 5-2 gis. Vederlaget skal deretter betales forskuddsvis. Departementet kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra plikten til å betale vederlag etter dette leddet.

Rettighetene faller bort dersom tiltakshaveren ikke har betalt vederlag i samsvar med første ledd.

Departementet kan gi forskrift om størrelsen på det årlige vederlaget og om frister og betalingen.

§ 10-3 Vederlag til grunneier ved utvinning av statens mineraler

Den som har utvinningsrett til statens mineraler, industrimineraler og lette metaller etter § 5-2, skal betale grunneier et årlig vederlag på 0,5 prosent av omsetningsverdien av det som utvinnes og nyttiggjøres av statens mineraler og ikke-drivverdige forekomster av grunneiers mineraler som tas ut sammen med statens mineraler etter § 5-3 første ledd bokstav c.

Er det flere grunneiere i utvinningsområdet, fordeles vederlaget mellom dem etter eierbrøk i området som utvinningsretten dekker.

Twist om vederlagets størrelse avgjøres ved skjønn, jf. § 10-9.

Departementet kan gi forskrift om beregningen av vederlaget og om betalingen og dokumentasjon.

§ 10-4 Vederlag til grunneier ved samordnet utvinning av forekomster

Ved samordnet utvinning av statens mineraler og grunneiers mineraler etter § 5-4 der disse er drivverdige hver for seg, fastsettes vederlag for grunneiers mineraler ved avtale. Oppnås det ikke enighet om vederlagets størrelse, skal dette fastsettes ved skjønn, jf. § 10-9.

§ 10-5 Vederlag til staten for utvinning av statens mineraler

Departementet kan gi forskrift om at den som utvin- ner forekomst av statens mineraler, skal betale et årlig vederlag til staten.

§ 10-6 Erstatning for tap i tradisjonelle samiske områder

Hvis mineralvirksomhet foregår i tradisjonelle samiske områder, skal tiltakshaveren betale erstatning for økonomisk tap som følge av inngrep i naturgrunnlaget for tradisjonelle samiske næringer. Erstatningen skal betales etter alminnelige regler om ekspropriasjonserstatning, med mindre noe annet avtales mellom partene.

§ 10-7 Avgift ved utvinning av statens mineraler i tradisjonelle samiske områder

Når statens mineraler utvinnes i tradisjonelle samiske områder, skal tiltakshaveren betale en årlig avgift til statskassen i samsvar med Stortingets vedtak.

Departementet kan gi forskrift om innbetaling og kontroll av avgiften.

§ 10-8 Vederlag til berørte samiske rettighetshavere i tradisjonelle samiske områder

Ved utvinning av statens mineraler i tradisjonelle samiske områder skal berørte samiske rettighetshavere gis et årlig vederlag som tilsvarer innbetalt avgift etter § 10-7 første ledd.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om utbetaling og fordeling av vederlaget etter bestemmelsen her.

§ 10-9 Fordeling av utgifter ved skjønn med grunnlag i mineralloven

Nødvendige utgifter til gjennomføringen av skjønn etter § 3-3, § 4-1 andre ledd, § 4-12 femte ledd, § 9-3 fjerde ledd, § 10-3 første ledd og § 10-4 dekkes av tiltakshaver. Ved overskjønn kan likevel skjønnsretten fastsette en annen fordeling dersom det vil være sterkt urimelig at tiltakshaver dekker utgiftene.

Utgifter til gjennomføringen av skjønn etter § 10-3 andre ledd fordeles mellom partene etter reglene i skjønnsprosessloven § 43.

Skjønnsretten kan foreta de bevisundersøkelser av eiendommen som den finner nødvendig. Fører bevisundersøkelsen til tap eller ulempe, fastsettes erstatningen for dette under skjønnet.

Kapittel 11. Forvaltningstiltak og administrative sanksjoner

§ 11-1 Pålegg om stans, retting og umiddelbar iverksetting

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan gi pålegg om å rette eller stanse forhold som er i strid med bestemmelser i denne loven eller vedtak gitt med hjemmel i denne loven eller lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser.

Hvis den ansvarlige ikke etterkommer pålegg om tiltak gitt i medhold av første ledd, det er ukjent hvem som er ansvarlig, eller det er urimelig byrdefullt å finne frem til den ansvarlige, kan direktoratet iverksette tiltaket uten forutgående pålegg dersom det er nødvendig for å avverge overhengende fare eller det foreligger andre særlige grunner.

Utgiftene til iverksettingen kan kreves dekket av den ansvarlige. Krav om utgiftsdekning er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 11-2 Endring og tilbakekall av tillatelse mv.

Departementet og Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan oppheve eller endre vilkårene i tillatelse gitt med hjemmel i denne loven eller lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser, eller sette nye vilkår og om nødvendig trekke tillatelsen tilbake, dersom

- det foreligger alvorlige eller gjentatte overtredelser av bestemmelser gitt i eller med hjemmel i denne loven
- tiltakshaver ikke etterkommer pålegg etter § 11-1
- vesentlige forutsetninger som lå til grunn for å gi tillatelsen, er bortfått
- det følger av ellers gjeldende omgjøringsregler.

Ved avgjørelser etter første ledd skal det tas hensyn til det økonomiske tapet og de ulempene som en endring eller et tilbakekall vil påføre tiltakshaveren, og de fordelene og ulempene som endringen eller tilbakekallet ellers vil medføre.

§ 11-3 Tvangsmulkt

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan fastsette tvangsmulkt for gjennomføring av pålegg gitt med hjemmel i loven innen den fristen direktoratet fastsetter.

Tvangsmulkten kan fastsettes samtidig med et pålegg om retting og løper da fra fristen for retting er oversittet. Hvis tvangsmulkten ikke fastsettes samtidig med pålegget, skal det gis et eget forhåndsvarsel om tvangsmulkt.

Tvangsmulkten ilegges den ansvarlige for overtredelsen, tilfaller statskassen og løper inntil det ulovlige forholdet er rettet. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper inntil den ansvarlige har dokumentert at pålegget er oppfylt.

Tvangsmulktens størrelse fastsettes blant annet under hensyn til hvor viktig det er at pålegget gjennomføres, og hvilke kostnader pålegget antas å medføre.

§ 11-4 Overtredelsesgebyr

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan ilegge overtredelsesgebyr i form av et pengebeløp til statskassen til den som

- a. har, gjør eller setter i verk mineralvirksomhet i strid med bestemmelser eller tillatelser gitt i eller med hjemmel i denne loven
- b. ikke utfører kontroll av egen mineralvirksomhet i samsvar med bestemmelser eller tillatelser gitt i eller med hjemmel i denne loven
- c. tross skriftlige pålegg ikke oppfyller pliktene etter §§ 2-1 og 2-2 om krav til forsvarlig mineralvirksomhet og nødvendig kompetanse
- d. tross skriftlige pålegg ikke oppfyller sikrings- og oppryddingsplikten etter §§ 2-4 og 2-5
- e. tross skriftlige pålegg ikke oppfyller rapporteringsplikten etter kapittel 7
- f. gir uriktige eller villedende opplysninger til departementet eller direktoratet
- g. ikke etterkommer særskilt pålegg eller forbud gitt med hjemmel i denne loven, når departementet eller direktoratet først skriftlig har opplyst om at overtredelsesgebyr kan inntre hvis forholdet ikke blir brakt i orden innen en fastsatt frist, og denne fristen er oversittet.

Overtredelsesgebyr kan også ilegges ved overtredelse av forskriftsbestemmelser gitt med hjemmel i denne loven når det i forskrift er fastsatt at overtredelse av den aktuelle bestemmelsen kan medføre overtredelsesgebyr.

Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlig eller uaktsomme overtredelser. For foretak er skyldkravet uaktsomhet.

Ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges, og ved utmålingen, skal det blant annet legges vekt på hvor alvorlig overtredelsen er, og graden av skyld.

Den overtredelsesgebyret rettes mot, skal varsles særskilt før det treffes vedtak om gebyr, og gis anledning til å uttale seg innen en frist som ikke skal være kortere enn tre uker. Oppfyllelsesfristen er fire uker fra vedtaket ble truffet.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr faller bort fem år etter at overtredelsen har opphørt, med mindre tilsynsmyndigheten innen denne fristen gir forhåndsvarsel om overtredelsesgebyr.

§ 11-5 Forskrift om forvaltningstiltak og administrative sanksjoner

Departementet kan gi forskrift om forvaltningstiltak og administrative sanksjoner, herunder om

- a. nærmere bestemmelser om endring og tilbakekall, jf. § 11-2

- b. tvangsmulkt, blant annet om tvangsmulktens størrelse og varighet, fastsettelse av tvangsmulkt og inndrivelse og ettergivelse av påløpt tvangsmulkt, jf. § 11-3
- c. overtredelsesgebyr, blant annet om størrelsen på overtredelsesgebyret, om renter og tilleggsgebyr dersom gebyret ikke blir betalt ved forfall, og om inndrivelse og ettergivelse av ilagt overtredelsesgebyr, jf. § 11-4.

Kapittel 12. Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser

§ 12-1 Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Fra den tiden loven trer i kraft, oppheves lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser.

§ 12-2 Overgangsbestemmelser

- a. Søknader innkommet før denne lovens ikrafttredelse skal behandles etter lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser med forskrifter. Dersom søkeren ønsker det og søknadsbehandlingen ikke har startet, kan søknaden likevel behandles etter loven her.
- b. For undersøkelsesrett til statens mineraler etter lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser kapittel 4 gjelder følgende:
 - Undersøkelsesrett til statens mineraler med best prioritet regnes som undersøkelsestillatelse etter lovens § 4-3, med varighet på tre år fra lovens ikrafttredelse. Krav til undersøkelsesplan i § 4-6 og rapportering etter § 7-2 gjelder fra første søknad om forlengelse etter § 4-8.
 - Undersøkelsesretter som ikke har førsteprioritet når loven trer i kraft, er omfattet av overgangsbestemmelsen i bokstav b første strekpunkt dersom de rykker opp til førsteprioritet senest tre år etter lovens ikrafttredelse. Etter denne fristen faller undersøkelsesretter som ikke har førsteprioritet, bort. Krav om vederlag etter § 10-2 gjelder for undersøkelsesretter uavhengig av prioritet.
 - Krav om samtykke fra grunneiere etter § 4-3 som forutsetning for å få undersøkelsestillatelse til statens mineraler fra Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard inntre ved fornyelse av undersøkelsestillatelsen, men likevel ikke før det har gått fem år fra lovens ikrafttredelse.

- c. I områder der undersøkelser på industrimineraler eller lette metaller er påbegynt eller planlagt før lovens ikrafttredelse, kan grunneieren eller den som har avtale med grunneieren, undersøke industrimineraler og lette metaller uten krav om undersøkelsestillatelse etter § 4-3 de første fem årene etter lovens ikrafttredelse.
- d. I områder der undersøkelser på industrimineraler eller lette metaller er påbegynt eller planlagt før lovens ikrafttredelse, kan det kun gis undersøkelsestillatelse etter § 4-3 til statens mineraler de første fem årene etter lovens ikrafttredelse.
- e. Utvinningsrett og utmål gitt etter tidligere regelverk regnes som utvinningsrett etter § 5-2 fra lovens ikrafttredelse.
- f. Krav om godkjent undersøkelsesplan etter § 5-3 fjerde ledd tredje og fjerde punktum og plikt til rapportering etter § 7-2 fra undersøkelser med hjemmel i § 5-3 fjerde ledd inntreffer tre år etter lovens ikrafttredelse.
- g. Eksisterende drift med konsesjon etter lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser kan fortsette på de vilkårene som gjelder etter driftskonsesjonen. Direktoratet kan kreve revisjon av driftskonsesjonen og driftsplanen i samsvar med § 6-7 i loven her.
- h. Eksisterende drift med konsesjon etter lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom mv., lov 3. juli 1914 nr. 5 om erverv av kalkstensforekomster, lov 17. juni 1949 nr. 3 om erverv av kvartsforekomster og lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom mv. kan ved lovens ikrafttredelse fortsette på de vilkårene som gjelder etter konsesjonen. Etter fem år fra lovens ikrafttredelse kan departementet kreve at det etter en rimelig frist søkes om driftskonsesjon etter denne lovens kapittel 6.
- i. For eksisterende drift i tradisjonelle samiske områder kan det innkreves vederlag etter denne loven § 10-7 om avgift ved utvinning av statens mineraler fem år etter lovens ikrafttredelse.
- j. Departementet kan fastsette forlenget frist etter denne bestemmelsen bokstav b og f.
- k. Direktoratet kan i særlige tilfeller fastsette forlenget frist i denne bestemmelsen bokstav b til e.
- l. Departementet kan fastsette overgangsregler.

§ 12-3 Endringer i andre lover

Når loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

I lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom mv. skal § 2 andre ledd punkt 3 og 4 lyde:

- 3. som har sitt grunnlag i ekspropriasjonstillatelse etter *lov om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven) § 9-1 første ledd bokstav d og e*.
- 4. som er nødvendig for drift på mineralsk forekomst når erververen sender søknad om driftskonsesjon etter *lov om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven) §§ 6-2 og 6-3* og driftskonsesjon innvilges.

Presidenten: Det votes over A § 2-5 første ledd.

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 88 mot 14 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.38.01)

Presidenten: Det votes over §§ 10-7, 10-8, 6-1 og 6-2 første ledd.

Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 89 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.39.00)

Presidenten: Det votes over § 1-8 andre og tredje ledd.

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 85 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.39.21)

Presidenten: Det votes over §§ 2-1 første ledd, 2-5 og 6-5 tredje ledd.

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 85 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.39.44)

Presidenten: Det votes over § 6-5 andre ledd.

Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 90 mot 10 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.40.01)

Presidenten: Det votes over §§ 4-3 andre ledd bokstav e og 5-2 tredje ledd.

Bak tilrådingen står nå Senterpartiet og Rødt.

Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Voteringsstavlene viste at 78 representanter hadde stemt mot innstillingen og 22 representanter hadde stemt for.

(Voteringsutskrift kl. 15.41.02)

Flere (fra salen): President! Min stemme ble ikke registrert.

Presidenten: Vi tar den en gang til.

Vi må investere i et nytt votingssystem, for å si det sånn!

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 79 mot 23 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.43.01)

Presidenten: Det votes over §§ 4-3 andre ledd a, 4-4 andre ledd, 4-10 tredje ledd, 12-2 bokstav b første og tredje standpunkt.

Bak tilrådingen står nå Senterpartiet.

Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 83 mot 19 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.43.41)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 18, fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Mineralloven § 4-4 første ledd skal lyde:

Undersøkelsestillatelse etter § 4-3 gir rett til nødvendig tilgang til og bruk av grunnen for å foreta undersøkelsen. Fysiske inngrep i overflaten av eendommen krever samtykke fra grunneieren.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Senterpartiet har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble vedtatt med 94 mot 5 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.44.11)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 2 og 4, fra Arbeiderpartiet og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 2 lyder:

«Mineralloven § 4-3 andre ledd bokstav d skal lyde:

d. det ikke er særlige forhold ved det omsøkte undersøkelsesområdet som tilsier at undersøkelsestillatelse ikke bør gis, herunder at det før lovens ikrafttredelse ikke er inngått avtale med grunneier om fremtidig utvinning i området som er rimelig reserve for eksisterende drift, og»

Forslag nr. 4 lyder:

«Mineralloven § 5-2 tredje ledd skal lyde:

Utvinningsrett til drivverdige forekomster av industrimineraler og lette metaller krever avtale med grunneier i tillegg til utvinningsrett etter første ledd. Dersom en avtale ikke kommer i stand, kan den som har undersøkelsestillatelse etter § 4-3, søke om ekspropriasjon av grunn og rettigheter etter § 9-1 første ledd bokstav e.»

Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Miljøpartiet De Grønne ble vedtatt med 79 mot 22 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.44.40)

Presidenten: Det votes over resten av A.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Videre var innstilt:

B.

I

Stortinget ber regjeringen om at forslag til ny motorferdsellov inneholder hjemmel for at den som får undersøkelsesrett etter mineralloven, også gis tillatelse til bruk av motorkjøretøy, dersom grunneier gir samtykke.

II

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til en modell om fordeling av urfolksvederlaget. Blant modellene som skal utredes, er en modell som sikrer at urfolksvederlaget forvaltes lokalt til fordel for samisk kultur-, nærings- og samfunnsliv og gjennom en organisering der representanter for ulike samiske interesser i området er representert.

Presidenten: Bak tilrådingen står Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til tilrådingen.

Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 82 mot 20 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.45.51)

Votering i sak nr. 3, debattert 12. juni 2025

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i politiloven (bevæpning i daglig tjeneste) (Innst. 515 L (2024–2025), jf. Prop. 140 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten har Torgeir Knag Fylkesnes satt fram sju forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en sak hvor det tydeliggjøres hvordan man skal sikre at politiet ikke bærer våpen under bistandsoppdrag som involverer barn, eller i forebyggingsarbeid overfor barn og unge, i tråd med hensynet til barns beste.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en sak hvor det tydeliggjøres hvordan man skal sikre at politiet ikke bærer våpen under forebyggende, til-litsbyggende og sivile oppdrag, som nærpolti-oppgaver, representasjonsoppdrag, ungdomsarbeid og tilstedeværelse i sårbare nærmiljøer.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en sak hvor det tydeliggjøres hvordan man skal sikre at politiet ikke bærer våpen ved bistand til helsevesenet, spesielt overfor psykisk syke personer, hvor våpen kan utløse unødvendig frykt og forverre situasjonen.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en sak hvor det tydeliggjøres hvordan man skal sikre at politiet ikke bærer våpen ved oppdrag med lavt farepotensial, hvor det ikke foreligger konkrete trusler eller vurderinger som tilsier behov for våpen.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det for-skes på politiets maktmiddelbruk mot barn og sårbare grupper, på holdninger til bevæpning blant grupper som av ulike grunner er hyppigere i kontakt med politiet enn gjennomsnittsbefolkningen, på hvordan bevæpning påvirker befolkningens tillit til politiet, og på hvordan bevæpning påvirker tjenestepersoners og publikums atferd, herunder hvordan «våpeneffekten» får utslag i norsk kontekst.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en samlet vurdering av politiets maktmidler og hvilke prinsipper som bør ligge til grunn for videre utvikling.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en grundig og uavhengig evaluering av ordningen med generell bevæpning senest fem år etter ikrafttredelse.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre ble med 81 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.46.52)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

L o v

om endringer i politiloven (bevæpning i daglig tjeneste)

I

I lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet gjøres følgende endringer:

§ 6 femte ledd skal lyde:

Politidirektoratet kan beslutte at politiet skal være bevæpnet i daglig tjeneste. Politidirektoratet gir nærmere be-

stemmelser om omfanget av bevæpningen, herunder knyttet til tid og sted, oppdragets art og på annen måte.

Gjeldende femte ledd blir nytt sjette ledd.

§ 29 annet ledd oppheves. Gjeldende tredje ledd blir annet ledd.

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Presidenten: Bak tilrådingen står Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til tilrådingen.

Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 81 mot 19 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.47.26)

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble vedtatt med 81 mot 20 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.48.07)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 4, debattert 12. juni 2025

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Helge André Njåstad og Johan Aas om generell bevæpning av norsk politi (Innst. 523 S (2024–2025), jf. Dokument 8:89 S (2024–2025))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer for å innføre generell bevæpning av politiet.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 80 mot 21 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.48.40)

Presidenten [15:48:49]: Stortinget går da tilbake til behandling av dagens sakskart.

Sak nr. 7 [15:48:56]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om tiltak for å løse mikroplastkrisen (Innst. 418 S (2024–2025), jf. Dokument 8:231 S (2024–2025))

Presidenten [15:49:17]: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fire replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Sofie Marhaug (R) [15:49:46] (ordfører for saken): Mikroplast er et kjent og viktig problem. Rødt takker like fullt Miljøpartiet De Grønne for å sette problemet på dagsordenen.

Mikroplast er som kjent små plastfragmenter som har vært tilsatt i produkter, eller som dannes når større plastbiter brytes ned av sollys, vær og slitasje. Mikroplast finnes særlig i havet og er funnet i alle verdens havområder. Den finnes i vannoverflaten, i vannsøylen, i is, på strender og i marine sedimenter. I Norge finner vi mikroplast også i ferskvann, jord og avløps slam.

I norsk sammenheng finnes det flere kilder til mikroplast. En stor kilde til mikroplast er slitasje fra bildekk, og en annen er gummigranulat fra kunstgressbaner. Mikroplast fra en rekke andre kilder havner i avløpet og kommer seg gjennom renseanlegget og ut i havet. Dette er gjerne mikroplast som stammer fra kosmetikk, maling og tekstiler. Om denne mikroplasten ikke har sitt utløp i havet, havner den gjerne i avløpsslammet som brukes på grøntarealer eller i jordbruket. Miljødirektoratet skriver at anslag fra 2020 viser at det slippes ut omtrent 19 000 tonn mikroplast fra ulike prosesser på land i Norge hvert år.

Miljøpartiet De Grønne fremmer til sammen ti forslag for å styrke innsatsen mot mikroplast. Forslagene dreier seg bl.a. om å få bedre oversikt over omfanget, om å innføre støtteordninger mot mikroplast, økt statlig planlegging mot mikroplast, mer forskning, nasjonale godkjenningsordninger og strengere pålegg til produsenter.

Alle forslagene får støtte av Rødt, andre fra en eller flere av Høyre, SV, Venstre og Kristelig Folkeparti, og jeg tar dem med dette opp.

Klima- og miljøministeren deler bekymringen for mikroplastproblemet, men mener at det er for dårlig oversikt over kildene til mikroplast til å opprette et eget fond etter modell fra NOx-fondet. Han viser videre til at det jobbes med en handlingsplan for å gå vekk fra gummi-granulat på kunstgressbaner.

Senest i går vedtok et samlet storting den litt uforpliktende formuleringen «Stortinget ber regjeringen forsterke arbeidet mot forsøpling på land og i havet» i forbindelse med behandlingen av klimameldingen. Det er med andre ord et samlet storting som er bekymret og vil gjøre noe. Det er bare litt uklart hva dette noe skal være. Samtidig er det klart at dette noe skal være mer enn det som gjøres i dag.

Rødt mener det er prisverdig at Miljøpartiet De Grønne er mer konkrete enn Stortinget var i går. Derfor skulle vi ønske at det ble flertall for flere av forslagene som de fremmer i dag, gitt det tilsynelatende felles engasjementet i denne salen.

Presidenten [15:52:46]: Representanten Sofie Marhaug har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Linda Monsen Merkesdal (A) [15:52:59]: Mikroplastforureininga er ei tverrsektoriell utfordring, eit problem som rammar havet, jorda, lufta og oss menneska. I havgapet ved Landro i Øygarden finst det ein fjellsprekk fylt med 8 000 liter mikroplast, plast som har blitt kverna år etter år. Eg har sjølv stått der saman med Kenneth Bruvik, ei viktig stemme i kampen mot plast i naturen. Det var rett og slett dramatisk å sjå med egne auge kor veldige påverkingane av dette var på omgjevnadene. Dette er ikkje eit teoretisk problem; det er eit synleg, konkret problem, og det skjer her og no.

Komiteen har òg vore på besøk hos Afroz Shah i Mumbai og sett dei enorme mengdene med plast som tek over naturen. Me i Arbeidarpartiet tek dette på djupaste alvor. Berre for fire år sidan fekk Noreg sin første plaststrategi. Regjeringa har hatt eit tett samarbeid med dei nordiske miljøministrane på akkurat dette feltet, og me er nært kopla på forskingsmiljø som skal gie oss betre kunnskap om korleis plast påverkar både natur og helse.

Dette er ikkje ei sak som kan løysast berre med ei enkel lov. Det krevst brei innsats på tvers av sektorar, nivå og landegrenser, og det er sett i gang viktige tiltak: overvakingsprogrammet Mikronor, forskning som har styrkt forståinga av både skadeverknader og løysingar, det er innført forbod mot tilsett mikroplast i produkt som kosmetikk, reingjeringsmiddel og enkelte malingstypar, og det blir arbeidd med korleis me kan redusera utslepp frå både bildekk, tekstilar og maling, som me veit er dei aller største kjeldene til mikroplast. Samtidig er det framleis store kunnskapshol, og det må utviklast betre målemetodar for å få betre oversikt over utsleppa.

For Arbeidarpartiet handlar dette om meir enn plast. Det handlar om helse og natur, og det handlar om å setja inn rett tiltak som verkar, og me bruker det politiske handlingsrommet som me har, både nasjonalt, regionalt og internasjonalt.

Det finst nokre heltar der ute som eg har lyst å løfta no på slutten. Min inspirasjon i arbeidet med å kjempa mot plast er dei to som eg har nemnt tidlegare, Kenneth Bruvik og Afroz Shah. Takk for at de aldri mister motet, og at de viser oss retning i politikken.

Jan Tore Sanner (H) [15:56:10]: Først av alt: Takk til Miljøpartiet De Grønne, som har reist denne viktige og svært aktuelle saken. Høyre har stor sans for flere av forslagene, men mener flere av dem er for detaljerte til at vi anbefaler å støtte disse – med unntak av forslag nr. 6 i representantforslaget, som også er komiteens innstilling, hvor Stortinget ber om mer forskning for å redusere utslipp av og menneskelig eksponering for plast og plastkjemikalier.

Det var regjeringen Solberg som la fram den gjeldende plaststrategien i 2021. Jeg er glad for at regjeringen Støre har fulgt denne opp, men jeg registrerer at statsråden i brev til komiteen av 6. mai 2025 skriver:

«Regjeringens politikk for å få ned utslippene av mikroplast er beskrevet i Norges plaststrategi. De fleste tiltakene er fulgt opp eller under arbeid.»

Det tilsier jo at det burde være på tide å fornye og forsterke den gjeldende plaststrategien. Jeg registrerer at representanten Merkesdal fra Arbeiderpartiet sier at partiet er dypt urolig for plastutfordringene, og at regjeringen følger dette opp, men når regjeringen sier at tiltakene langt på vei er fulgt opp, er det behov for å fornye og forsterke den gjeldende strategien.

Jeg håper altså at flere partier enn dem som nå har sluttet seg til Høyres forslag, nemlig SV, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, vurderer å stemme for dette forslaget, som burde være uproblematisk. Det er et forslag om å fornye og forsterke gjeldende strategi.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [15:58:36]: Målet med sirkulærøkonomien er å skapa verdier av ressursane på planeten på berekraftig vis. Dette inneber produksjon av varer med lang levetid og med minst mogleg bruk av ikkje-fornybare ressursar. Reparasjon, gjenbruk og gjenvinning vil føra til ein kraftig reduksjon av avfall, og det vil òg gje ein reduksjon i mikroplast. Skal me lukkast med å gjera norsk økonomi sirkulær, må alle ledda i verdikjedene koordinerast betre – frå produksjon til forbruk og gjenvinning.

Overgangen til sirkulærøkonomien gjev moglegheiter for Noreg. Sirkulære løysingar føreset auka satsing på biologiske næringar og fornybart råstoff frå primærnæringane. Næringane og råstoffa som kan vera alternativ til petroleum, finst i distrikta våre. Avfall frå næring og hushald må i større grad brukast om igjen og vinnast tilbake i sirkulære verdikjeder.

Gjennom aktiv bruk og god forvaltning av havet, jorda og skogen kan klimagassutsleppa reduserast og råvaretilgangen styrkast. Senterpartiet har alltid vore oppteke av å bruka opp ting, reparera og gjenvinna. Senterpartiet er oppteke av ein jordnær miljøpolitikk. Me ønskjer å fokusera på reparasjon, gjenbruk, utleige av klede og utstyr, stilla sterkare krav til «fast fashion» – altså tekstilbransjen – og fokusera meir på avfallshandtering.

Senterpartiet er ikkje for tiltak som aukar byråkratiet. Det viktigaste er at ting blir gjort. Det går føre seg mykje godt arbeid, og det er viktig med meir kunnskap på dette feltet.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Une Bastholm (MDG) [16:00:28]: Når plast blir bitte smått, kan det bli katastrofalt. I dag vedtar Stortinget å be regjeringen styrke forskningen på tiltak for å redusere utslipp av og menneskelig eksponering for plast og plastkjemikalier. Det er bra, men det er ikke nok. Spredning av mikroplast føyer seg inn i rekken av gigantiske miljøproblemer det ikke finnes noe flertall på Stortinget for å gjøre noe med.

Et veldig nylig eksempel på hvordan mikroplastkrisen blir behandlet altfor stemoderlig, er det nyeste utslippet fra Grieg Seafood, hvor et enormt utslipp av små plastbiter – altså granulat – blir overlatt til frivillighet og næringsaktøren selv å håndtere. Det blir behandlet som forsøpling, som om jeg kaster fra meg en plastpose i naturen, og ikke som et forurensningsproblem og et helseproblem, som det burde ha blitt, med stor offentlig innsats, som når man f.eks. har et utslipp av olje fra en plattform.

Det slippes ut 19 000 tonn mikroplast i året. Det finnes overalt – i mat, vann, luft og til og med i øl. Vi vet ganske mye om hvor mikroplasten kommer fra. Bildekk, gummi-

granulat og maling er de største kildene, men det er også flere. Vi trenger egentlig ikke å forske mer for å begynne å gjøre tiltak nå. Vi trenger å ville gjøre nok med det.

Forslaget om å be regjeringen legge fram en plan for å få ned mikroplastutslippet fra de mest betydelige kildene, som bildekk, maling og tekstiler, får ikke flertall, og det synes jeg er forbausende. Plasten inneholder opp mot 16 000 forskjellige kjemikalier, hvorav en stor andel er helse- og miljøfarlig.

Mikroplast tas opp i kroppen vår og transporteres til ulike organer via blodet. Mikroplast er påvist i bl.a. hjerne, blod, morkake, morsmelk, lever, nyrer, lunger og testikler hos mennesker. Helseeffektene er usikre, men noen studier har antydnet en sammenheng mellom mikroplast og enkelte krefttyper. Andre studier kobler mikroplast til redusert reproduksjon. Begge deler er sannsynlig.

Alle ser problemet, og de fleste er bekymret, men det skjer for lite. Det er som sagt fordi det behandles som forsøpling, ikke som forurensning og en helsetrussel.

Det finnes ikke noe flertall på Stortinget for å innføre tiltak som monner. Vi kan håpe at statsråden veier opp for det når han tar ordet, ved å fortelle oss hva han kommer til å følge opp, selv om det ikke får flertall i dag. Forslaget om å etablere et mikroplastfond, etter modell fra det vellykkede NOx-fondet, faller i dag. Det samme gjør forslaget om en stortingsmelding om plast og forslaget om å fase ut salget av produkter som lekker mikroplast og plastkjemikalier.

Det blir snart et nytt storting, og det kan hende det stortinget kommer til å innse mikroplastkrisen.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [16:03:41]: Plastforurensning er et av vår tids raskest voksende globale miljøproblemer, med konsekvenser for marine økosystemer, for økonomien og for menneskers velferd.

Jeg er glad for at utfordringene med utslipp av mikroplast settes på dagsordenen av representantene. Som komiteens flertall ser jeg imidlertid ikke at en ny strategi eller stortingsmelding om mikroplast i seg selv er det nødvendige eller hensiktsmessige grepet. Det er fordi det allerede skjer mye viktig arbeid på dette feltet som jeg har stor tro på at vil bidra til å redusere utslippene av mikroplast, og som jeg mener vi bør prioritere ressursene til.

For bare fire år siden ble den første norske plaststrategien lansert. Den skisserer en rekke tiltak for å få mer kunnskap om og redusere miljøproblemene ved plastforurensning – også mikroplast. Gjennom EØS-samarbeidet har vi allerede fått på plass et omfattende omsetningsforbud for produkter som inneholder eller er mikroplast, som f.eks. plastmikroperler i hudpleieprodukter, gummigranulat på kunstgressbaner og glitter.

Vi har også faset ut visse plastprodukter som har høy risiko for å forsøple og havne i naturen, og som relativt enkelt kan erstattes med engangsprodukter i andre materialer eller ombruksprodukter. Det vil føre til mindre mikroplastutslipp som oppstår som følge av slitasje av plastavfall i naturen.

Vi har imidlertid ikke i dag tilstrekkelig grunnlag til å forby plastprodukter basert på om de slipper ut, eller hvor mye. I tillegg er vi som samfunn også helt avhengig av enkelte produkter, som bildekk. Der finnes det få alternativer i dag, men det forskes på tiltak for å samle opp mest mulig mikroplastutslipp før det havner i naturen, gjennom f.eks. veivasking og sandfang ved veibaner.

Det er ingen tvil om at vi har behov for mer kunnskap om utslippene av mikroplast, hvilke produkter og prosesser de stammer fra, hvor store utslippene er, og hvilke problemer de forårsaker i miljøet og for oss mennesker. Jeg er derfor enig med forslagsstillerne og komiteen i at det er viktig å fortsette satsingen på forskning på mikroplast, sånn at vi får bedre kunnskap om problemet og kan iverksette treffende tiltak som begrenser plastforurensning.

I tillegg vil jeg nevne at Norge for alvor har tatt på seg en lederrolle for å drive fram de internasjonale plastforhandlingene. De skal forhåpentligvis konkluderes med en ambisiøs plastavtale i august. Der håper jeg vi klarer å takle plastproblemet på en helhetlig måte, som ser hele verdikjeden, fra produksjon til det blir avfall. Det vil være svært viktig for å få gjort noe med det internasjonalt raskt voksende plastproblemet. I tillegg skal vi bruke ressurser på å følge opp våre EU/EØS-forpliktelser på en måte som også bidrar til å håndtere dette problemet på en best mulig måte.

Presidenten [16:06:37]: Det vert replikkordskifte.

Jan Tore Sanner (H) [16:06:47]: Det er bra at statsråden og Støre-regjeringen har fulgt opp regjeringen Solbergs offensiv for å løse plastutfordringene, og ikke minst at statsråden i brevet til Stortinget sier at de fleste tiltakene er fulgt opp. Da er det rart at Arbeiderpartiet ikke kan støtte en fornyelse og forsterkning av denne strategien.

Jeg er enig i at en strategi i seg selv ikke løser problemet, det er tiltakene i strategien som er løsningen. Når statsråden da sier at de fleste tiltakene er fulgt opp, ja vel: Da er det behov for å fylle på verktøykassen slik at tiltakene kan gi større effekt i årene som kommer. La meg derfor gjenta spørsmålet jeg stilte fra talerstolen: Vil regjeringen vurdere å fornye og forsterke den gjeldende plaststrategien?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [16:07:55]: Som tidligere finansminister vet nok representanten godt at

også byråkrattimer er en knapphetsressurs, og det å lage en strategi tar tid fra andre oppgaver i departementet.

Jeg er ikke nødvendigvis uenig i at vi i framtiden kan ha behov for å oppdatere strategien og fylle på med mer, men akkurat der vi er nå, tror jeg det er to andre ting det er viktigere at vi prioriterer ressursene i departementet til. Det er for det første å få gjennomført og pushe på for et så ambisiøst EU- og EØS-regelverk som mulig. Der er bl.a. REACH-revisjonen ventet til høsten, og det kommer til å bli viktig. I tillegg mener jeg at vi skal prioritere ressursene til å få på plass en så ambisiøs plastavtale som mulig til høsten. Når de to er på plass, kan vi i og for seg begynne å vurdere om det er behov for å fylle på vår egen strategi, men jeg mener at timingen akkurat nå ikke er den riktige for å gjøre det.

Jan Tore Sanner (H) [16:08:58]: Jeg er enig i at det er et spørsmål om prioriteringer, men da er jeg litt forundret over at man ikke prioriterer dette spørsmålet. Det er en tverrpolitisk vilje til å satse på nye og forsterkede tiltak. Statsråden peker da på internasjonalt samarbeid, og jeg er enig i at det er viktig, men dette er et område hvor vi faktisk kan gjøre en forskjell også her hjemme. Når statsråden sier at han ikke utelukker, men vil vurdere, snakker vi da om at dette kan være aktuelt å starte opp i 2026? Eller er det slik at det skyves langt frem mot 2030-årene før vi kan se forsterkede tiltak her hjemme?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [16:09:49]: Takk for spørsmålet. For det første: Jeg kan love representanten at vi skal jobbe for også å ha ambisiøse tiltak for å håndtere den utfordringen på hjemmebane. Det er viktig, og det kommer vi til å fortsette med framover. Nøyaktig når det kan bli aktuelt å revidere en sånn strategi, må vi nesten komme tilbake til, men jeg mener at det i utgangspunktet er litt klokt å vente med å beslutte det, bl.a. til vi vet om vi klarer å få plastavtalen i havn til høsten.

Det er klart at Norge er et lite marked, og de fleste plastproduktene vi bruker i dette landet, importerer vi. Det betyr at hvordan vi skal engasjere oss i f.eks. designkrav, kan være en viktig del av en framtidig strategi, men da trenger vi å kjenne resultatet av en internasjonal plastavtale før vi nødvendigvis beslutter noe. Det kan absolutt være noe det kan være relevant å komme raskt tilbake til, men jeg mener det er klokt å avvente både noen av de sakene som snart kommer fra EU, og de internasjonale plastforhandlingene.

Une Bastholm (MDG) [16:10:58]: Plastproblemet er veldig bredt. Selv om det i kjernen handler om mye av det samme, altså plast, er det overalt i samfunnet vårt. Jeg har lyst til å spørre litt ekstra om det som gjel-

der beredskapen rundt store utslipp, som da Grieg Seafood klarte å slippe ut 35 millioner plastkuler som havnet i Laksefjorden i Finnmark. Statsforvalteren i Troms og Finnmark har nå anmeldt. Det er en oppfølging fra myndighetene, men det var ikke noe beredskap til stede overhodet. Dette er et selskap som ikke har meldt om forurensningen, men når det blir oppdaget, har man ikke den typen beredskap som man har for f.eks. oljesøl i dag. Akkurat i dette tilfellet tror man at man aldri vil kunne rydde opp alle disse kulene, for de blir veldig fort spredt. Det må håndteres akutt. Dersom dette nå er erkjent som et kjempestort både helseproblem og miljøproblem, og gitt at man har erkjent alvoret, er statsråden fornøyd med beredskapen vi har for å hindre akutte forurensninger fra plast?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [16:12:03]: For det første er det vanskelig for meg å kommentere på en pågående rettsak i seg selv. Den får rettsapparatet vårt håndtere på skikkelig vis, og så får vi eventuelt komme tilbake til den når det er kommet en rettskraftig dom.

Jeg er opptatt av at dette er et område der vi må ha god beredskap. Vi må dermed gjøre det vi kan for å håndtere det hvis det skjer utslipp, som representanten har helt rett i at kan få dramatiske konsekvenser for naturen, dyrelivet og menneskene. Det må vi kunne håndtere på en god måte. Det er en av grunnene til at jeg mener at overvåkingsprogrammet Mikronor er viktig for å gi oss mer forståelse av den mikroplasten som havner i naturen. Det er helt sikkert en begrunnelse for at vi må jobbe videre med å styrke beredskapen, sånn at man kan håndtere den typen situasjoner på best mulig måte, også i framtiden.

Une Bastholm (MDG) [16:13:01]: Mikroplast er både et miljøproblem – et veldig stort miljøproblem – og et folkehelseproblem. Jeg vil spørre statsråden om hva slags samarbeid det er mellom Helse- og omsorgsdepartementet og helsemyndighetene og Miljødepartementet på området mikroplast. Blir det håndtert i fellesskap som en helse- og miljøtrussel?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [16:13:28]: Jeg opplever at vi samarbeider godt på tvers av regjeringen, og at vi er flinke til å dele kunnskap og informasjon med hverandre. I tillegg har Norge et internasjonalt ledende forskningsmiljø innen både mikroplast og farlige kjemikalier i plast. For oss kommer det til å være viktig å fortsette å støtte og koordinere videre forskning på det fagfeltet.

I tillegg har jeg lyst til å si at en av grunnene til at Norge har involvert og engasjert oss så tydelig – i REACH-revisjonen i EU har Norge f.eks. vært med og foreslått 10 000 nye evighetskjemikalier som vi mener bør

bli forbudt – er at vi ser de farlige konsekvensene av at denne typen stoffer er i produktene våre. Det samme er sant for mikroplast. Derfor er det bra at vi skal styrke forskningen og kunnskapsinnhentingene på dette feltet framover, sånn at vi kan fortsette å spille en ambisiøs rolle i å takle dette problemet, også internasjonalt.

Presidenten [16:14:28]: Replikordskiftet er omme. Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [16:14:31]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om å ivareta natur og lokalsamfunn ved opprustning av forsvar og forsvarsindustri (Innst. 462 S (2024–2025), jf. Dokument 8:258 S (2024–2025))

Presidenten [16:14:47]: Etter ynske frå energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve høve til inntil fire replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [16:15:17]: Eg har gleda av å leggja fram denne saka på vegner av saksordføraren og vil takka komiteen for eit godt samarbeid.

Saka som skal behandlast, er eit representantforslag om å vareta natur og lokalsamfunn ved opprusting av forsvar og forsvarsindustrien. Bakgrunnen for forslaget er at den betydelege styrkinga av Forsvaret dei neste åra vil kunna ha arealmessige og miljømessige konsekvensar. Forslagsstillarane ønskjer å sikra at natur og lokalsamfunn blir varetekne i desse prosessane, og har fremja forslag om dette.

Fleirtalet i komiteen meiner forslagsstillarane belyser viktige problemstillingar i skjeringspunktet mellom nasjonale omsyn og andre konkurrerande omsyn, men fleirtalet støttar ikkje forslaga som blir fremja. Senterpartiet meiner at det er viktig å vare på naturen, og me står fast på at natur- og miljøomsyn skal vektleggjast i all arealbruk, men me er samtidig tydelege på at arealpolitikken må vera praktisk, balansert og lokalt forankra. Det er kommunane som kjenner areala sine, og som styrer eiga arealdisponering. Korleis areal skal disponerast, er ein godt regulert, demokratisk prosess.

Me stiller oss kritiske til eit prinsipp om arealnøytralitet. Skal me sikra busetting, næringsliv og beredskap i heile landet, må kommunane kunna bruka areal på ein

fornuftig måte, utan å måtta kompensera med byråkratiske naturrekneskapar. Difor meiner Senterpartiet at me basert på fagleg forankring må verna viktig natur, men utan å innføra rigide nullmål som bremsar nødvendig utvikling i distrikta.

Samtidig er me ærlege på at når me no trappar opp Forsvaret, vil det kunna føra til nye inngrep i naturen. Det er ikkje til å unngå når me skal styrkja beredskapen og vareta nasjonal sikkerheit. Senterpartiet står fullt og heilt bak satsinga i Forsvaret. Me har vore med på historiske løft i forsvarsbudsjetta, og me meiner det er heilt nødvendig for å møte eit meir uforeseieleg sikkerheitspolitisk bilete. Nettopp difor er det så viktig at me gjer dette på ein klok måte, med grundige vurderingar, respekt for lokalsamfunn og tiltak som reduserer naturinngrep der det er mogleg. Tryggleik for landet må gå hand i hand med tryggleik for natur og folk.

Une Bastholm (MDG) [16:17:35]: Den sikkerhetspolitiske situasjonen innebærer økte investeringer i forsvar og forsvarsindustri. Det vil ha konsekvenser for naturen, og det er nettopp derfor vi i Miljøpartiet De Grønne har fremmet dette forslaget, hvor vi mener det er på tide også å være litt forut og begynne å planlegge sånn at man minimerer den belastningen det vil ha på naturen. Vi tror det er uklokt hvis staten tvinger igjenom store naturinngrep mot lokalsamfunnets vilje, uten god kunnskap om naturen som ødelegges, og uten at vi er sikre på at hensynet til naturen veier tungt.

Noen framstiller naturvern som en slags luksus som kan skyves til side når Forsvaret skal bygges opp, og det mener jeg er uansvarlig. Naturvern er også beredskap. Vi har levd av naturen i tusenvis av år. Nå er villaks og villrein på rødlisten og torsken nesten borte fra Oslofjorden og Skagerrak. Viktige fiskebestander svekkes langs hele kysten. Tusenvis av dekar matjord bygges ned hvert år. Dette skaper ikke trygghet. Det skaper sårbarhet for samfunnet vårt, og det bør være ekstra viktig i en situasjon hvor vi mener den sikkerhetspolitiske situasjonen er så tilspisset. Derfor må vi ta flere hensyn, også når vi ruster opp forsvar og forsvarsindustri.

Det er også sånn at detaljene i prosjektene i forsvarssektoren ofte er unntatt offentlighet. Kommunens påvirkning er derfor mindre enn ellers. Det er ikke kommunen som lager planen og detaljregulerer. Det reduserte innsynet betyr mindre mulighet for åpen debatt for lokalsamfunnet, og det er derfor stor risiko også for at næringsaktører får legge urimelige, tunge premisser på tvers av befolkningens beste og i ly av hensynet til rikets sikkerhet. Jeg skal ikke legge skjul på at jeg som folkevalgt i Akershus og Asker- og Hurum-samfunnet er bekymret for at dette kan skje i Hurummarka, der staten og Chemring Nobel vurderer et prosjekt som vil ha vel-

dig store konsekvenser. Med én gang man har motargumenter, vil man alltid høre at dette er viktig på grunn av den sikkerhetspolitiske situasjonen, og lokalsamfunn og kommunestyre har ikke mulighet til å sikre at man har minst mulig påvirkning på eller ødeleggelse av natur og viktige friluftsområder. Derfor har Miljøpartiet De Grønne tatt initiativ til tiltak som kan sikre at hensynet til natur og lokalsamfunn får den vekten det fortjener.

Nye utbygginger bør som hovedregel skje i allerede nedbygde områder. Det kunne vært et prinsipp også for forsvarssektoren. Det må innføres et prinsipp om arealnøytralitet for alle sektorer, mener vi, også forsvar. I tillegg ber vi regjeringen kartlegge grå arealer som egner seg til forsvarsindustri, og vi foreslår at det ikke tillates nye store utslipp av nitrogen i Oslofjorden, heller ikke fra ny forsvarsindustri. Særlig det siste er jeg spent på statsrådens kommentar til.

Med det tar jeg opp forslagene fra Miljøpartiet De Grønne med flere.

Presidenten [16:20:22]: Representanten Une Bastholm har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [16:20:35]: Vi må begrense tapet av natur. Samtidig må vi sikre areal til nødvendige forsvars- og sikkerhetsformål. Det betyr at vi må bruke arealene effektivt og prioritere særlig samfunnsnyttige formål i arealforvaltningen, sånn som regjeringen har pekt på i naturmeldingen.

Det er i utgangspunktet kommunenes oppgave å avveie og prioritere bruken av areal som forvaltes etter plan- og bygningsloven, innenfor statlige rammer. Lokal forankring gir etter mitt syn gode forutsetninger for miljøvennlig arealpolitikk som står seg over tid. Det er positivt å se kommuner som setter seg mål om arealnøytralitet.

I statlige planretningslinjer og nasjonale forventninger har regjeringen gitt tydelige føringer om redusert og effektiv arealbruk gjennom bl.a. fortetting, transformasjon, planvask og høy arealutnyttelse. Staten støtter kommunene i arbeid med å begrense naturtap gjennom bl.a. tilskudd i Natursats-ordningen. I tillegg arbeider mitt departement med et overordnet naturregnskap, og Kommunal- og distriktsdepartementet har laget veiledning om arealregnskap. Miljødirektoratet utvikler veiledning for kommunale og prosjektspesifikke naturregnskap, og det pågår arbeid i regi av Kommunal- og distriktsdepartementet om bruken av grå arealer som del av kunnskapsgrunnlaget.

Klima- og miljødepartementet har også nylig oppdatert rundskrivet om miljøforvaltningens innsigelsespraksis. Nå er det tydeligere når statsforvalteren skal vurdere innsigelser av hensyn til bl.a. klimagassreduk-

sjon, villrein og håndtering av stein- og jordmasser fra byggeprosjekter.

Når det gjelder nye arealer til forsvarsindustri, er det i første rekke bedriftene selv som må identifisere egnede lokaliteter i dialog med den aktuelle kommunen. Kommunen har ansvar for å vurdere arealbruken ut fra det kunnskapsgrunnlaget som er tilgjengelig, og gjeldende retningslinjer for arealforvaltningen. Hensikten med prinsippene om prioriterte utbyggingsformål i naturmeldingen er ikke å øke nedbyggingen av natur, men å bidra til at aktuelle utbyggingsformål prioriteres på rett sted.

Jeg mener føringene regjeringen har gitt, bl.a. om fortetting og høy arealutnyttelse, samt verktøyene og kunnskapen vi nå er fullt i gang med å utvikle, sammen med prinsippene og kriteriene for om det bør fremmes innsigelse, danner et godt grunnlag for å ta hensyn til både miljøet og forsvarssektorens behov. Innenfor rammene av plansystemet og lokaldemokratiets rolle i dette mener jeg denne tilnærmingen er hensiktsmessig for å begrense nedbyggingen av natur.

Presidenten [16:23:03]: Det vert replikkordskifte.

Une Bastholm (MDG) [16:23:12]: Jeg skal ikke bruke alle fire replikkene, og jeg mistenker at det er mest Miljøpartiet De Grønne som deltar i denne debatten. Jeg er nødt til å spørre statsråden når både jeg og statsråden er så opptatt av Oslofjorden. Vi møter opp med presse, vi dykker i den, vi ber alle lokalsamfunnene rundt Oslofjorden om å rense nitrogenet sitt, og innbyggerne rundt Oslofjorden får økte avgifter fordi man må investere i renseanlegg. Chemring Nobel har akkurat fått utvidet utslippstillatelse av nitrogen i fjorden på tross av det, og nå ønsker de nye utslippstillatelser dersom det blir anlagt en sprengstoffabrikk i Hurummarka.

Jeg må spørre rett ut: Når fiskerinæringen og friluftsfolk nå også venter på nullutslippssoner i fjorden, er det et godt tidspunkt, og kan statsråden stå inne for flere nye, store utslipp fra f.eks. Chemring Nobel?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [16:24:17]: La meg starte med å si at beslutningen knyttet til Chemring Nobel i og for seg er en av de vanskeligste beslutningene jeg har vært med på, fordi jeg vet hvor alvorlig situasjonen er for Oslofjorden. Samtidig er det akkurat nå få andre aktører enn Chemring Nobel som kan øke produksjonen sin av materiell som er kritisk både for vår egen forsvarsevne og sikkerhet og for ukrainernes innsats i sin frihetskamp. Derfor var vi opptatt av å innstramme tillatelsen så mye som mulig og stille tydelige krav. Det kom rensing på plass etter få år, og det er jeg veldig glad for.

Jeg kan ikke utelukke at det kommer til å komme andre krevende saker og prosjekter i framtiden i tillegg. Da må vi se på hvordan vi kan ramme dem inn så mye som mulig, og om det er mulig å gjøre noe for å kompensere for en del av de utfordringene som de eventuelt vil skape. Vi skal snu tilstanden i Oslofjorden og klare å ta bedre vare på den så den er der også i framtiden.

Une Bastholm (MDG) [16:25:22]: I tillegg til at Chemring Nobel er avhengig av å forurense med enda mer nitrogen i fjorden, ønsker de en lokasjon på sprengstoffabrikken og lageret som er midt i det største friluftsområdet i Asker kommune, og som hardt rammer lokalbefolkningen på Hurumlandet. Jeg har selv vært der og sett. Det er et kupert landskap, og det er helt umulig å legge en sprengstoffabrikk og et lager der uten at det får stor betydning for hele lokalsamfunnet. Jeg mener også at det har stor effekt på beredskap.

Føler statsråden seg trygg på at man vurderer andre lokasjoner godt nok i denne saken? Det er veldig vanskelig for alle andre innbyggere i Norge å vite hva som er alternativene, i og med at det er mye sikkerhetsskjermet informasjon som påvirker hvilke valg man kan ta.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [16:26:20]: Jeg har veldig stor forståelse for at denne typen saker vekker stort engasjement, og at de er krevende å håndtere. Så får vi si, for det første, at en eventuell ny fabrikk vil være avhengig av å søke om utslippstillatelse etter forurensningsloven, og da blir det opp til forurensningsmyndighetene å ta stilling til den konkrete søknaden.

Det er ikke naturlig for meg nå å kommentere i detalj mulige plasseringer, i en mulig utbyggingssak som kan komme til behandling lokalt. Det får vi eventuelt komme tilbake til. Jeg er opptatt av at vi skal gjøre det vi kan for også i forsvarssektoren å bygge på de mest fornuftige områdene. Det bør bli mer bygging i retning av grå arealer, f.eks., det er det fornuftig å gjøre. Vi bør også fortsette å forsterke innsatsen for Oslofjorden. Vi har gjort mye på avløpsområdet, vi har fått til store grep i landbrukssektoren. Det å få redusert nedbygging i f.eks. strandsonen er viktig. Her kommer det til å kreves en stor innsats av oss alle i årene framover.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [16:27:32]: Eg lytta med interesse til replikkvekslinga med tanke på at Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet Dei Grøne i Akershus fylkesting har gått saman om eit forslag som er veldig relevant når det gjeld Chemring Nobel og utslipp til Oslofjorden. Det står der at fylkeskommunen difor ber vassområda om at det skal utgreiast konkrete tiltak som kan bidra til å identifisere og stanse nye større utslippsskjelder til vassførekomstane inn i vassregionen.

Eg merkar meg det statsråden seier, at vi alle er einige om at det er viktig å sikre beredskap, og at det er viktig å sikre produksjonen i Noreg og få ein god lokalisering av ny sprengstoffabrikk. Spørsmålet er kor det er hensiktsmessig. Vil statsråden følgje opp dei politiske signalane som Arbeidarpartiet i Akershus fylke, som er det fylket som dette no gjeld, har kome med i fylkestingsbehandlinga?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [16:28:32]: Igjen: En eventuell utbyggingssak må vi komme tilbake til. Samtidig mener jeg det er grunn til å minne om at en ny utbyggingssak potensielt vil være litt annerledes sammenlignet med den tillatelsen som ble gitt til produksjonen Chemring Nobel kunne øke allerede i dag. Noe av grunnen til at det har vært en tidsforskjell mellom utslippene og når renseanlegget og rensekravene kan tre i kraft, er nettopp at det tar tid å planlegge og bygge ut et renseanlegg. For en helt ny fabrikk kan det selvfølgelig stille seg annerledes ved at man f.eks. kan få på plass rensing allerede fra dag én. Det ville være noe det er relevant å se på i den konkrete saken, og som kan være et element som kan være med og bidra til å følge opp noe av det f.eks. fylkestinget i Akershus har vært opptatt av, sånn representanten formulerte forslaget som er vedtatt der.

Presidenten [16:29:24]: Replikordskiftet er omme. Fleire har ikkje bedt om ordet til sak. nr. 8.

Sak nr. 9 [16:29:32]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve, Morten Stordalen, Himanshu Gulati og Sylvi Listhaug om bedre togkapasitet og videreføring av tilbringertjenesten til hovedflyplassen (Innst. 434 S (2024–2025), jf. Dokument 8:215 S (2024–2025))

Presidenten [16:29:50]: Etter ynske frå komiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar parti-gruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve høve til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Mona Fagerås (SV) [16:30:22] (ordfører for saken): Jeg har hatt gleden av å være saksordfører for dette representantforslaget, som omhandler flere forslag om bedre togkapasitet og videreføring av tilbringertjenesten til hovedflyplassen.

Forslagsstillerne peker på at tilbringertjenesten til hovedflyplassen på Gardermoen som Flytoget opererer, er en suksess og Norges mest populære togtilbud. Forslagsstillerne mener det vil være uholdbart å avvikle flytogtilbudet i en situasjon der toget som transportmiddel har svekket troverdighet på grunn av store driftsproblemer.

I statsrådens svarbrev til komiteen peker statsråden på at det vil være uheldig om det nå kommer føringer på valg av togmateriell som begrenser handlingsrommet for å finne de beste løsningene, og som øker den operative, økonomiske og tekniske risikoen. Statsråden mener også at sektoren gjennomfører mange gode tiltak for å få ned vedlikeholdsetterslepet på eksisterende togsett fram til nye tog skal settes i trafikk.

I spørsmålet om takstreduksjon for flytogtilbudet mener statsråden at dette kan anses som en vesentlig endring i kontrakten som derfor kanskje kommer i konflikt med anskaffelsesregelverket.

Jeg regner med at forslagsstillerne redegjør for sitt syn.

Vi i SV er for så vidt enige med forslagsstillerne i at Flytoget har utviklet seg til å bli et svært godt togtilbud til Oslo lufthavn. Vi har imidlertid lenge ment at Flytogets avganger burde erstattes av regiontogavganger som er åpne for alle passasjerer, fordi kapasiteten er sprengt på regiontogene, mens Flytoget har hatt ledig kapasitet. Når dette nå ser ut til å komme på plass, er det bra, først og fremst fordi kapasiteten i jernbanetunnelen i Oslo er sprengt, slik at det ikke er plass til flere togavganger. Den begrensede kapasiteten må utnyttes mye bedre for å kunne forbedre togtilbudet til både hverdagsreisende og pendlere.

Flytogets produkt har hatt et svært godt omdømme hos kundene. Det er enkelt å finne ut når toget går, det er enkelt å kjøpe billett, og det er enkelt å finne riktig plattform. Reisen er komfortabel, og det er plass til bagasje. Jeg forutsetter at disse kvalitetene vil videreføres når dette nå skal slås sammen.

Jone Blikra (A) [16:33:20]: Anskaffelse av tog må ha som utgangspunkt at anskaffelsene gir et bedre tilbud. Det er ulike behov og ulike utfordringer på de enkelte toglinjene. Det er kjøpt inn nye lokal- og regiontog, og også nye fjerntog. At disse er noe forsinket fra produsent, kan nok ikke belastes noe politisk nivå.

Når det gjelder toetasjes tog, ble det allerede i Nasjonal transportplan beskrevet at dette skal vurderes. Denne type tilbud er vurdert, og konklusjonen så langt er at det av ulike årsaker er tvilsomt at en slik anskaffelse vil gi et bedre togtilbud. Her kommer vi til essensen i spørsmålet om anskaffelser: Alle anskaffelser må ha som mål å forbedre kapasiteten. Derfor er det uheldig om vi

på Stortinget går ned i detaljene og begrenser handlingsrommet for å finne de beste løsningene.

Fram til nye tog og omfordeling av utbyttet togmateriell er på plass, vil det i en overgangsfase være midlertidige og akutte tiltak som iverksettes for å kunne gi et best mulig tilbud i det vakuumet som er fram til nytt materiell er på plass. Det å hele tiden utnytte tilgjengelig kapasitet og sørge for at alle, ikke bare én gruppe, får et best mulig togtilbud, ligger også bak beslutningen om at Flytoget skal være en del av et forbedret togtilbud på Østlandet. Stadig økende trafikk og trengsler på både linje og perrong krever nye tiltak. Første prioritet er alltid å utnytte allerede tilgjengelig kapasitet.

Trond Helleland (H) [16:35:17]: Anskaffelse av tog må ha som utgangspunkt at anskaffelsene gir et bedre togtilbud. Det må sikres at valg av togmateriell møter de spesifikke utfordringer og krav på den enkelte toglinje. Departementet er i gang med å vurdere hvilke tog som vil gi et bedre togtilbud, og vi venter i spenning på de nye togene. Det har kommet noen til Norge nå, men det tar et år før vi får nye lokaltog.

Høyre har sammen med Fremskrittspartiet og Venstre pekt på at vi må sørge for å øke passasjerkapasiteten på jernbanen på Østlandet, samtidig som Norges mest populære togtilbud, nemlig Flytoget, eller tilbringertjeneste til Gardermoen, opprettholdes. Å avvikle flytogtilbudet til hovedflyplassen vil gi et dårligere reisetilbud og svekket kvalitet. Kollektivandelen er i dag høy, men mange vil nok benytte andre reisealternativ når denne togtjenesten opphører og erstattes av regiontog fra Vy. Beslutningen om å avvikle tilbringertjenesten bygger etter vår mening på bristende forutsetninger om kapasitet.

Toetasjes tog gir betydelig økt passasjerkapasitet. Dersom det legges et kundeperspektiv til grunn for vurdering av togmateriell, er det toetasjes tog som best vil ivareta ønsket om sitteplass og god reisekomfort. Vi har registrert at det er en skepsis mot dette, først og fremst begrunnet med tidsbruk ved av- og påstigning. Det er imidlertid gode erfaringer fra andre land som i dag bruker toetasjes tog.

Vi i Høyre er opptatt av at tilbringertjenesten til Oslo lufthavn må beholdes som et eget tilbud. Det er nok å minne om at Romeriksporten ble bygd for å frakte passasjerer til Gardermoen. Det var et av hovedmålene ved å anlegge flyplassen på Gardermoen, nemlig å ha et kollektivtilbud som sørget for at passasjerer kunne komme raskt til og fra flyplassen, og da med egne tog. Toglinjen ble bygd for Gardermoen, ikke for lokaltrafikken. Det er selvsagt bra at lokaltrafikken også ivaretas, derfor er dette med toetasjes tog noe vi ønsker å gå videre med.

Vi håper at en kan se nytt på dette med trafikkpakene og sørge for at tilbringertjenesten består som et

eget tilbud, samtidig som en styrker kapasiteten på lokaltog og regiontog.

Jeg vil til slutt ta opp forslaget Høyre står bak.

Presidenten [16:37:30]: Representanten Trond Helleland har teke opp det forslaget han refererte til.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [16:38:11] (leiar i komiteen):

Det er viktig å sikre eit godt og velfungerande togtilbod, ikkje minst gjennom å sørgje for å ta betre vare på den infrastrukturen ein har. Vedlikehaldsetterslepet er stort, og det er viktig å hente inn det. På det punktet er vi heilt einige med Framstegspartiet. Samtidig, om ein har det som perspektiv, er det viktig å fokusere på det og prioritere ein større del av ressursane i den retninga. Frå Senterpartiet og Arbeidarpartiet si side ligg det i den nasjonale transportplanen som vart lagd fram i fjor, og som er følgd opp i budsjettssamanheng.

I denne saka ligg det føre forslag knytte til togmateriell. Vi er for at ein må få nytt togmateriell på Austlandet, og det er sett av midlar i NTP-samanheng – det er vel ca. 6 mrd. kr knytte til nytt togmateriell i austlandsområdet – men her føreslår ein altså å be regjeringa straks starte ein prosess for å anskaffe toetasjes tog til regiontogstrekingane, sjølv om dei faglege anbefalingane er særdeles kritiske. Det er riktig at Jernbanedirektoratet i første omgang viste til nokre positive effektar som toetasjes tog kan ha – for all del – men då konseptvalutgreiinga kom, konkluderte dei eksterne partane med at konseptet med toetasjes tog vil vere det klart dyraste alternativet og har høg gjennomføringsrisiko og høg usikkerheit knytt til kostnader. Det vart anslått kostnader på kanskje over 20 mrd. kr. I KS1-rapporten seier ein konkret at «alternativene med toetasjes tog har høye investeringskostnader og er samfunnsøkonomisk de mest ulønnsomme» av dei alternativa som er vurderte. Difor bør ein gå vidare med andre løysingar.

Eg er veldig overraska over Framstegspartiet. Når ein er rundt i landet og høyrer, snakkar dei om at vi må prioritere opp veg i staden for bane. Når dei er her i Stortinget, legg dei fram forslag som vil gå i retning av å prioritere bane langt høgare enn i dag. I tillegg har dei formulert i sitt partiprogram at dei raskt skal byggje ut dobbeltspor på heile intercityområdet, altså heilt til Lillehammer, til Skien og til Halden, noko som sannsynlegvis har ein anslått pris på minst 150 mrd. kr etter dagens verdi. Det handlar om å prioritere det viktigaste først.

Når det gjeld dei store utfordringane på jernbanen, må ein sørgje for å bruke den eksisterande infrastrukturen best mogleg. Det er nettopp difor ein må få ei felles tilbringarteneste til Oslo lufthavn frå 2028, sånn at ein kan få eit best mogleg togtilbod for alle, både for dei som skal til og frå flyplassen, og for pendlarar og andre.

Eg vil med det ta opp forslaget Senterpartiet er med på.

Presidenten [16:41:19]: Då har representanten Sigbjørn Gjelsvik teke opp det forslaget han refererte til.

Morten Stordalen (FrP) [16:41:35]: La meg slå fast at det ikke er noe nytt at Fremskrittspartiet prioriterer vei og bane, det har vi gjort i mange år. Det har vel for så vidt også dagens regjering gjort, i hvert fall har det vært et uttalt mål i intercityområdet.

Vi hørte en høytlesing fra representanten Gjelsvik fra talerstolen, og så nevnte han ikke resten, selvfølgelig. Det er helt riktig at Jernbanedirektoratet i to omganger har vurdert nettopp dette med toetasjes tog. Man har endret positiviteten litt fra det som var, og det er det flere årsaker til. Det handler nok også om at ruteplanen og direktetildelingen til Vy da ikke ville gå opp. Likevel: Når vi snakker om kapasitet, snakker vi ikke om lokaltog og toetasjes tog. Det som Fremskrittspartiet tar til orde for, som det også står i saken, er regiontogstrekningene. Jernbanedirektoratet sier også i den oppdaterte versjonen at det på noen strekninger vil være lurt, i tillegg til – på noen strekninger – lengre togsett. Det er det de sier, punktum. Det er veldig spesielt at noen da kommer med en så ramsalt kritikk. Det er altså Jernbanedirektoratets egen vurdering, og Fremskrittspartiet mener at man på enkelte regiontogstrekninger bør vurdere toetasjes tog. Dagens situasjon, med tanke på mangel på kapasitet, handler ikke om det tar noen minutter ekstra på stasjonene, det handler om en faktisk får plass på toget, og om det går til avtalt tid og kommer fram til avtalt tid. Da er det noe med det å bygge og kanskje også kjøpe inn for framtiden.

Når det gjelder Flytoget, mener vi, helt riktig, i likhet med Høyre, at det er og kunne vært mulig å gjøre noe annet. Det var mulig å åpne Flytog-dørene, og det var mulig å gjøre det litt rimeligere. Det kan staten gjøre. Det er helt riktig at man da må justere på dagens avtaler, og det ville kanskje vært bedre enn å legge det ned.

La meg si at Fremskrittspartiet kommer til å støtte forslag nr. 2, subsidiært, for det mener vi er såpass likt det vi allerede har i saken – så er det tatt med én gang.

Når det gjelder etterslepet på eksisterende togmateriell, burde det være enkelt å sette i gang ganske raskt. Vi vet at på Vys beste dag i 2024 var det vel kun 20 togsett som var ute av drift, og på det meste var det nær 50 togsett. Det har også noe med kapasitet å gjøre, at man får fortgang og klarer å få det vedlikeholdt, for det handler visstnok om at man kjørte i stykker materiellet vinteren 2023, og nå er vi altså i 2025. Jeg håper statsråden kan følge opp hva som egentlig er situasjonen. Vi har lest også i mediene at man sliter med togvedlikehold i

Vy, men det kan virke som at det er flere årsaker til at det har skjedd.

Med det vil jeg ta opp de forslagene Fremskrittspartiet har sammen med Venstre.

Presidenten [16:44:27]: Representanten Morten Stordalen har teke opp dei forslaga han refererte til.

André N. Skjelstad (V) [16:44:48]: Venstre står bak alle forslagene som er fremmet i denne saken, og jeg vil dvele litt ved noen av de forslagene. Det er litt forunderlig at det skal ta så uhorvelig lang tid å få oppdatert togmateriell, og ikke minst med det etterslepet som ligger der.

Jeg blir litt i stuss når representanten Gjelsvik leser opp en lang harang om toetasjes tog, som foregående representant argumenterte for. Her er det snakk om regionstrekningene. Vi var selv på en komitétur for ikke så lang tid siden da vi så at dette fungerer utmerket. Dette vil også lette trykket i pressområdene, noe som igjen gjør at det går an å tenke ikke bare jernbane, men også generelt å få det trafikale til å fungere.

Venstre stiller seg altså bak de fem forslagene, og så er jo hele poenget med anskaffelse av tog nettopp å gi et bedre tilbud til passasjerene og ikke minst å frakte mer gods. Det virker innimellom som om det er noen som glemmer det.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [16:46:25]: Regjeringen er enig i at vi må undersøke alle muligheter for å kunne få til å frakte flere passasjerer med regiontogene. Som flere allerede har vært inne på: Kjøp av toetasjes regiontog er utredet av Jernbanedirektoratet i to omganger. Jernbanedirektoratet anbefaler ikke å gå videre med dette som en generell løsning for alle regiontoglinjene. Norske tog har ikke funnet toetasjes tog som er egnet for bruk i Norge, og det er høyst usikkert hva kostnadene knyttet til å tilpasse disse til norske forhold ville ha blitt.

Det er kjøpt nye regiontog som fases inn fra 2027. Vi vil fra regjeringens side komme tilbake med anbefalinger om videre toganskaffelser som ivaretar behovet lenger ut i NTP-perioden for utskiftninger og kapasitetsøkninger på jernbanen. Som jeg tror Stortinget er godt kjent med, har man sikret seg opsjoner slik at det er mulig å kjøpe betydelig flere tog, både regiontog og lokaltog, i årene som kommer. Det vil vi komme tilbake til Stortinget med på vanlig måte.

I denne regjeringsperioden er det kjøpt 55 nye tog. Det vil bidra til å gi bedre punktlighet, et mer komfortabelt togtilbud og vesentlig mer plass til de reisende. Togene er som kjent forsinket fra produsent, og mens vi venter på nye tog, gjennomfører vi mange tiltak for å få de eksisterende togene våre til å fungere bedre. Jeg hadde gleden av å overvære mottagelsen av disse lokaltog-

ene nå her om dagen. Det er veldig spennende at de nå kommer til Norge. Dessverre kan de ikke settes i drift før til neste år, men det er absolutt noe å glede seg til.

Det er allerede satt i gang forsterket vedlikehold på de eksisterende togsettene våre. På lokaltogene har dører, kontrollsystemer og hjelpestrømrettere skapt problemer, og disse konkrete problemene reparerer man nå. Jeg har fått opplyst at disse tiltakene allerede har gitt positiv effekt.

Det er også gledelig med ny rekord i 2024, med hele 81,9 millioner reisende på jernbanen. Befolkningsveksten i og rundt Oslo stiger, samtidig som kapasiteten på jernbanenettet her er sprengt.

Det er fortsatt nødvendig å integrere tilbringertjenesten for å få benyttet den svært begrensede kapasiteten vi har, på best mulig måte. Det blir et bedre togtilbud til alle, med mindre ventetid før neste tog kommer, og bedre plass på togene. Jernbanedirektoratet har inngått en forpliktende avtale med Vy om å kjøre togene på Østlandet, og det er forutsatt at det blir et felles togtilbud på Østlandet senest når avtalen med Flytoget utløper i februar 2028.

Jeg støtter de vurderingene som flertallet her gjør knyttet til forslaget.

Presidenten [16:49:29]: Det vert replikkordskifte.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [16:49:44]: Frå fleire talarar har det allereie vorte snakka om toetasjes tog og vurderingane som har vore gjorde rundt det. For min del er det ikkje berre selektive utsegner eg har kome med. Ekstern kvalitetssikrar, som då er Transportøkonomisk institutt og Dovre, oppsummerer til slutt: «Samlet sett bør det dermed ikke satses på innføring av toetasjes tog nå.» Så høyrer vi statsråden seie at Norske tog ikkje har funne tog som er tilpassa Noreg og norske forhold, og i eit svar til meg tidlegare i år seier statsråden at det er behov for nødvendige tilpassingar av materiell, men òg påkravde endringar i infrastrukturen, altså profilar bl.a., og at dette vil innebære økonomisk og teknologisk risiko. Basert på dei store utfordringane som ein allereie har med togmateriell: Er statsråden einig i at det heller er viktig å satse på utprøvd materiell på austlandsområdet, i tillegg til at ein satsar vidare på å få tilstrekkeleg godt materiell på Nordlandsbanen og Rørosbanen, sånn at vi har dekt heile Noreg på ein god måte?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [16:50:50]: Det korte svaret på det er ja. Samtidig må jeg også legge til at det har vært bra at vi har gjort en grundig vurdering av det med toetasjes tog, for som flere har vært inne på, er det noe som brukes andre steder i Europa, og det har nå vært gjort flere vurderinger av det, som representanten peker på. Da tenker jeg at når dette skaper såpass stor

usikkerhet om hvorvidt det er et godt verktøy for oss, må vi jo gå i den retningen som er naturlig å gå, nemlig å skaffe flest mulig av de togene som vi har opsjoner på. Det kan være at man kjører lengre togsett, og i den forstand må man også tilpasse infrastrukturen noe, men det kan være det som er løsningen for Norge. Vi har helt åpenbart felles mål om at vi skal øke kapasiteten på lokaltogtilbudet og ha regiontilbud i Norge. Det ligger inne i Nasjonal transportplan, og det må vi for å takle den befolkningsveksten som vi går i møte, men da må vi gjøre det på den mest kostnadseffektive måten og den måten som gir oss raskest vei til mål.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [16:51:44]: Eg takkar for svaret frå statsråden, og eg er heilt einig i at det har vore viktig å greie ut spørsmåla. Det har Senterpartiet òg vore med på at ein skulle gjere, for dei første råda som ein fekk, gjekk jo i positiv retning. Men når ein har gått djupare inn i spørsmålet, både frå ekstern kvalitetssikrar og frå direktoratet si side, finn ein ut at det er ei lite hensiktsmessig løysing å gå vidare med i dagens situasjon, og at ein må finne andre løysingar for å dekkje behova framover, meir basert på utprøvd teknologi og kjente togløysingar. Eg vil berre få statsråden til å bekrefte igjen at det som her kjem ifrå opposisjonen si side, å bruke kanskje titals milliardar kroner på nye løysingar som òg vil innebære at ein må byggje om infrastrukturen i Noreg, ikkje er noko som det er aktuelt frå regjeringa si side å følgje som eit spor.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [16:52:40]: Vi har jo fått en rapport tilbake fra direktoratet, som vi har til behandling. Det som er viktig å si, er at det ikke er utelukket at det kan brukes toetasjes tog på enkelte strekninger. Da kommer vi tilbake til dette spørsmålet: Hva er det rasjonelt å gjøre? Er det da klokt å kjøpe en annen type togmateriell til enkeltstrekninger? Det er i hvert fall ikke i tråd med den strategien Norske tog har i dag, hvor de skal ned til et fåtall av typer tog, fordi det er enklere å forholde seg til når man skal styre togflate, kjøpe nytt vedlikehold osv. Det vil være viktige argumenter da. Hvis det blir sånn, tyder mye på at det kloke er å gå videre på de opsjonene vi har, og bygge på det materialet som vi nå har valgt.

Morten Stordalen (FrP) [16:53:32]: Tilbake til dette med togvedlikeholdsetterslep: Jeg vil gjerne høre statsrådens betraktninger om hvordan dette ligger an. Det var noen mediasaker for ikke så lenge siden hvor Vy gikk ut og forklarte at på grunn av et verksted som bygges om, kunne man mangle så mye som 10–15 togsett på sommeren. Realiteten er at det ville vært rekordbra gjennom 2024, for på den beste dagen, i oktober, var det vel 20 togsett som sto, ute av drift.

Kan statsråden forklare Stortinget hva han selv har gjort for å sørge for at Vy nå faktisk får tatt tak i det vedlikeholdsetterslepet og klarer å få flere av de togsettene i drift, slik at man kan sørge for kapasitet på jernbanen også?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [16:54:20]: Jeg sa noe om det i mitt opprinnelige innlegg. Særlig fordi lokaltogene er utsatt med ett år – de kommer til sommeren – har man nå gjort en målrettet innsats for å reparere de feilene som har vært gjengangerfeil, for å holde liv i særlig 69-settene, som det handler om, slik at lokaltogtrafikken kan opprettholdes.

Etter de oppslag og de prosesser som har vært knyttet til verkstedkapasitet, har selvfølgelig Bane NOR i dialog med Vy forsøkt å gjøre tiltak for at konsekvensene skal bli minst mulige, men vi må bygge om verkstedet. Det henger også sammen med at vi får nye tog, for de nye togene er lengre. Det er det som er litt av utfordringen med jernbane, at alt henger sammen med alt. Hvis man kjøper nye tog, må man endre på en del i infrastrukturen, man må kanskje gjøre noe med stasjoner, man må i hvert fall gjøre noe med vedlikeholdsanleggene osv. Man gjør alt man kan for at vi skal få mest mulig kapasitet også i den situasjonen.

Morten Stordalen (FrP) [16:55:25]: Regjeringen og ministeren er såpass klar på å slå sammen Flytoget og Vy, og vi har sett hva Vy har uttalt i høringer. De var mot toetasjes tog, for de ville kun ha én type togsett, som man kunne bruke rundt omkring i landet – litt grovt forklart. Da er mitt spørsmål: Hva skjer med de gamle flytogsettene man kjenner i dag? Vil man nå gå over til lokaltog, som egentlig gjør det mer kronglete for dem som skal reise til og fra Gardermoen?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [16:56:01]: Når det gjelder hvordan det flytogmaterialet eksakt skal benyttes, skal jeg være forsiktig her og nå med å si presist hva som blir resultatet av, for det er ikke helt sikkert hva som kommer til å skje med det togmaterialet. Det har nok mer for seg eventuelt å bruke det på regiontogstrekninger enn som lokaltog. Det er nettopp en del av debatten vi har her nå. Lokaltog handler om å ta veldig store mengder passasjerer av og på på kort tid. Der er flytogene ganske dårlig egnet. Dører og sånt er ikke laget på en slik måte at man oppnår det som er hensikten, så lokaltog blir det neppe.

Presidenten [16:56:39]: Replikkordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [16:57:04]: Det er interessant å følge debatten. Eg veit ikkje om eg skal seie at eg nok

ein gong vert overraska, men eg er i alle fall bekymra dersom det skulle verte eit nytt fleirtal etter valet som trass i både faglege anbefalingar og den tydelege tilbakemeldinga som kjem frå statsråden, vel å satse på toetasjes tog i Noreg.

Som sagt: Dette har vorte grundig greidd ut. No kjem det tydelege anbefalingar tilbake. Det som ekstern kvalitetssikrar har gått gjennom på ulike område, viser klart at det er det alternativet som har høgast investeringskostnader, som samfunnsøkonomisk er det mest ulønsame, og som òg har høg gjennomføringsrisiko og høg usikkerheit knytt til kostnadene. Med dei utfordringane som vi står i no når det gjeld jernbanen, handlar det om å prioritere det som er det viktigaste – ikkje sørge for på nytt igjen å vase seg inn i prosjekt og investeringar som kan bidra til store overskridingar, og at ein må gjere store investeringar på ein infrastruktur i eit område der ein i utgangspunktet allereie har brukt veldig mykje pengar. Vi må i staden sørge for at vi får eit fungerande togmateriell i heile Noreg, på ulike strekningar, og at ein òg prioriterer investeringane på ein god måte.

Eg merkar meg at Framstegspartiet har problem med – eller eg veit ikkje om ein synest det er litt ubehageleg – at det vert referert til både kva som ligg i forslaga deira i Stortinget, og kva som ligg i partiprogrammet deira. Når eg som sagt har vore ulike plassar i Noreg, anten det har vore på Vestlandet, i Midt-Noreg eller i Nord-Noreg, har representant etter representant frå Framstegspartiet gått opp og sagt at no må vi prioritere veg høgare, og så må vi kutte på jernbane. Eitt av yndlingsnummera å vise til er at ein ikkje skal starte opp prosjekt med dobbeltspor i retning Fredrikstad.

Så kjem Framstegspartiet med partiprogrammet sitt, og ikkje berre har dei gått inn for at ein skal ha dobbeltspor i retning Fredrikstad, nei, dei skal altså raskt ha dobbeltspor på heile intercityområdet – altså heilt til Halden. På vestsida av Oslofjorden skal dei ha dobbeltspor heilt til Skien. Nord for Oslo skal dei ha dobbeltspor heilt til Lillehammer. Det er eit alternativ som er så uaktuelt at det ikkje eingong vart rekna på i forbindelse med eksisterande transportplan. I førre transportplan var det snakk om kanskje 100 mrd. kr for eit slikt alternativ. No er det snakk om langt meir – det vil garantert i alle fall passere 150 mrd. kr. Det handlar om å prioritere heilskapleg og fornuftig når det gjeld dei store samferdselsutfordringane vi har i Noreg.

Morten Stordalen (FrP) [17:00:17]: Jeg hadde ikke tenkt å forlenge debatten, men når vi har en komitéleder som går så kraftig til angrep og mangler historiekunnskap, vil jeg kanskje minne om at den regjeringen hans parti var en del av, med Arbeiderpartiet, Senter-

partiet og SV, skulle ferdigstille intercity innen 2029. Det var også en ramsalt kritikk da det ble gjort noen forskyvninger – 2032 og 2035 – i forbindelse med Nasjonal transportplan for 2018–2030, da Fremskrittspartiet var del av regjeringen. Da gikk det altfor sakte.

Nå er det slik at dette forslaget har tatt utgangspunkt i Jernbanedirektoratets andre runde, hvor de har gått gjennom dette. Hele utgangspunktet for Jernbanedirektoratets oppdrag var: Hva skal til for å øke kapasiteten? Da var den første vurderingen at toetasjes tog var noe som ville være det mest rimelige og mest effektive tiltaket for å kunne øke kapasiteten, istedenfor å bygge ut i stor skala.

Gjelsvik sier at her må man bruke titalls milliarder. Nei, det er det ingen som sier. Det kan koste penger, ja, men jeg ber representanten Gjelsvik om også å lytte litt til ministeren, som sier at han ikke utelukker at det kan komme på enkeltstrekninger eller lengre tog, for det er også en vurdering som er gjort og gjøres. Ja, da må man bygge ut perrongene. Med toetasjes tog må man ikke bygge om perrongene. Det er ikke det det handler om, da handler det om tidsbruken. Jeg ber komitéleder Gjelsvik kanskje være litt mer forsiktig og gå litt mer inn i historien – og litt i seg selv også – med tanke på hva han selv har kritisert andre for.

Dette er en mulighet til å reise en debatt, nettopp fordi vi har et felles mål, de fleste av oss, tror jeg: Vi ønsker å få opp kapasiteten, og vi ønsker å stå ved intercityløftene våre. Jeg sier ikke at man skal bygge dobbeltspor overalt, men vi må klare å løse det som overordnet var formålet med intercity. Det tror jeg flertallet er enig i. Hvordan vi løser det, på grunn av økte kostnader osv., er en annen sak.

Presidenten [17:02:18]: Representanten Sigbjørn Gjelsvik har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [17:02:34]: Det er jo ekstern kvalitetssikrar som har vist til at kostnadene kan verte svært høge med toetasjes tog. Alt etter kor stort sannsyn ein vurderer innanfor, kan det vere i storleiken pluss/minus 20 mrd. kr. Det å skaffe tog som berre kan brukast på enkelte strekningar, er ein uklok strategi. Vi må ha togmateriell som er fleksibelt nok til at det kan brukast på ulike delar av jernbanenettet.

Når det gjeld intercity: Vel, det er Framstegspartiet sjølv som har peikt på at dobbeltspor til Fredrikstad kunne vere eit alternativ med tanke på å kutte. Så går dei altså til val på, og har i stortingsvalprogrammet sitt, ikkje berre å byggje dobbeltspor dit, men konkret – og eg les det som står hos Framstegspartiet: «bygge intercitystrekningene med dobbeltspor raskt, med økt frekvens og hastigheter». I tillegg skal ein oppgradere jern-

banenettet mellom dei store byane og landsdelane til å tole høg hastigheit. Ein skal altså på toppen av det ha høghastigheitstog òg.

Presidenten [17:03:39]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [17:03:43]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve og Morten Stordalen om å øke bruken av sambruksfelt (Innst. 432 S (2024–2025), jf. Dokument 8:216 S (2024–2025))

Presidenten [17:03:55]: Etter ynske frå transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Trond Helleland (H) [17:04:29] (ordfører for saken): Dette er et forslag fra Fremskrittspartiet om å be regjeringen om å endre skiltforskriften for å gjøre dagens kollektivfelt om til sambruksfelt sånn at også biler med passasjerer kan benytte dem.

Komiteen slutter seg ikke til forslaget, og Fremskrittspartiet står alene om det.

Bakgrunnen for dette forslaget er egentlig den situasjonen som vi har sett i hovedstadsområdet, med stengingen av kollektivfeltet på E18 spesielt, som vi har diskutert her i salen flere ganger. Intensjonen om å utnytte kapasiteten på veinettet deler vi i Høyre. Vi deler derimot ikke syn på forslaget om å omdøpe kollektivfeltet til sambruksfelt fordi det da ikke skiller mellom hva slags type biler som kjører der, det er bare et krav til hvor mange passasjerer en skal ha. Vi har vært veldig tydelige på at elbiler med passasjerer igjen bør få muligheten til å kjøre i kollektivfeltet for å utnytte kapasiteten på veinettet i hovedstadsregionen, som er veldig presset.

Nå blir det vurdert om en skal la lastebiler kjøre ned bakken fra Asker til Holmen, og så skal en hive lastebilene ut av kollektivfeltet og dytte elbiler med to passasjerer inn fra Holmen og til Sandvika. Det er svært uklokt, etter min mening, og spesielt med tanke på at en da skal kjøre traileren inn i en nedoverbakke. Der det er krabbefelt, som i Liebakkene f.eks., er det fornuftig å ha tungtrafikken inn i et eget felt, men jeg vil sterkt advare mot å begynne med en siksakkoperasjon ved Holmen, der det allerede er ganske kaotisk.

Dette er på en måte ikke Fremskrittspartiets forslag, men jeg har en følelse av at det henger noe sammen med den problematikken som vi har på E18. Vi ønsker altså ikke å endre den skiltforskriften, for det bør være et skille mellom hvilke typer biler og hvor mange passasjerer som kan benytte seg av kollektivfeltet.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [17:07:16]: Jeg skal inn på et område som ikke er så veldig viktig for meg, for å si det sånn. I mine områder har vi ikke så mye kollektivfelt. Samtidig har jeg jo kjørt en del i Oslo og har en bil i garasjen her på Stortinget som også klarer å kjøre ypperlig i kollektivfelt, om det skulle være mulig.

Å åpne kollektivfeltet for elbiler var sikkert en viktig sak da man skulle få folk til å kjøre elbil, men sånn som det er nå, ser vi vel at det begynner å bli veldig mange elbiler, og da er det kanskje ikke så lurt at det blir fylt opp med private biler.

Vi ser det vel sånn at man kanskje må åpne for mer tungtrafikk, slik at vi får varer inn til byen, og vi har vært en pådriver for å bruke feltet til tung biltrafikk. Det har vært etterspurt av næringen selv.

Dersom restkapasiteten i kollektiv- og tungbilfelt på enkeltstrekninger tilsier at det er grunnlag for å åpne for andre kjøretøy, har Statens vegvesen handlingsrom til å vurdere dette konkret. Senterpartiet mener derfor at Stortinget ikke bør pålegge en generell ordning med sambruksfelt.

Jan Steinar Engeli Johansen (FrP) [17:09:26]: Forslaget som ligger på bordet, er et godt forslag som kunne ført til en litt enklere hverdag for folk flest.

Det er kanskje ikke kjempeviktig for de fleste i denne salen, men utenfor dette huset er det ganske uforståelig at man bygger veier med flere kjørefelt hvor man må stå og stampe i kø, mens det ene feltet har ledig kapasitet. I tillegg må man gjerne også betale for det i form av bompenger. Det høres egentlig litt sprøtt ut, men i Norge kan vi altså risikere å måtte betale for å stå i kø mens det ligger et eget kjørefelt ved siden av med god plass.

I og rundt de store byene er problemet at veiene generelt ikke har kapasitet til den reelle trafikkmengden. Vi utnytter rett og slett ikke den kapasiteten veien faktisk har. Utgangspunktet for vårt forslag er godt beskrevet i selve forslaget, og vi har tatt utgangspunkt i situasjonen rundt de store byene. Samtidig er dilemmaet også relevant for mange mindre byer som ikke har den samme trafikkmengden, kanskje med unntak av tidlig på morgenen og på ettermiddagen når folk skal til og fra arbeid.

Forrige mandag debatterte denne salen den såkalte bypakken for min hjemby Kristiansund. Siden jeg ble kalt inn som vara for å møte først dagen etterpå, gikk jeg dessverre glipp av den debatten, men den har likevel en relevans også for denne saken.

I likhet med mange andre byer har ikke Kristiansund ekstremt høy trafikk. Stort sett er det slik at lange køer egentlig oppstår når det skjer en trafikkulykke eller vi har noen stengte tunneler. Noe rushtrafikk har vi likevel også i Kristiansund, ikke ekstremt mye, men nok til at man må bruke noen minutter mer enn når det ikke er rushtrafikk. Der skal man nå i gang med å bygge en strekning med to kjørefelt i hver retning, hvor ett av feltene skal være forbeholdt buss.

Paradokset oppstår når fylkeskommunen, som har ansvaret for busstilbudet, sliter økonomisk med å opprettholde bussavgangene vi har i dag, og i verste fall kan det medføre at trafikanter som i dag tar buss, i framtiden må bruke bil fordi bussen ikke går lenger. Det igjen betyr at det blir flere biler på veien og mer bilkø, og så skal man i tillegg måtte sitte og se på et tomt kollektivfelt det vil gå stadig færre busser i, og som man i tillegg må betale bompenger for. Ren logikk tilsier altså at man bør se på alle muligheter for å stimulere flere til å reise i samme bil. Å åpne opp dagens kollektivfelt slik at de som kan, kjører sammen, ville vært et lite skritt i riktig retning for å gjøre framkommeligheten litt bedre for de fleste.

Derfor har vi fremmet forslag om å endre skiltforskriften slik at dagens kollektivfelt gjøres om til sambruksfelt, slik at de kan benyttes også av biler med passasjerer og kan sørge for at trafikken kan flyte litt bedre.

Da vil jeg ta opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten [17:12:32]: Då har representanten Jan Steinar Engeli Johansen teke opp det forslaget han refererte til.

Mona Fagerås (SV) [17:12:42]: Jeg har i en tidligere sak i Stortinget, det var vel i forbindelse med saken om E18, tatt til orde for og foreslått at vi burde bruke restkapasiteten i kollektivfeltet og åpne kollektivfeltet for samkjøring med to passasjerer og i tillegg åpne den for elvarebiler og ellastebiler.

Hvorfor flere partier da ikke var positive til muligheten til å stille strenge krav til samkjøring for å benytte seg av kollektivfeltet, forstår jeg ikke. Samkjøring er noe alle er for, men samfunnet har dessverre få virkemidler som reelt stimulerer til å realisere samkjøring. Samkjøring krever noe ekstra av bilistene, og tilgang til kollektivfeltet kunne derfor ha vært et effektivt grep. Mer samkjøring med elbil vil kunne bidra til at vi når samfunnets mål om nullutslipp og til målet om nullvekst i byområder. Heller enn å lage motsetninger mellom disse målene, kan man altså lage virkemidler som ivaretar flere behov.

Vi har også ment at det må gjøres mer for å øke bruksfordelene til elektriske vare- og lastebiler. Både elvarebiler og ellastebiler trenger positive markedsvirkemidler for å sikre at det skal lønne seg å velge utslipps-

fritt. Vi mener at dette kunne vært gode forslag ministeren burde tatt med seg – i sterk kontrast til det som skjer nå når fossile lastebiler skal slippe inn i kollektivfeltet, og ikke elektriske nyttekjøretøy. Samferdselsministeren har altså dessverre tidligere vært tydelig på at regjeringen ønsker å åpne kollektivfeltet for fossile lastebiler. Det er helt feil vei å gå inn i framtiden.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [17:15:17]: Gjeldende skiltforskrift inneholder flere ulike skilt som gjør det mulig å tilrettelegge for nødvendig framkommelighet og trafikksikkerhet for ulike grupper kjøretøy og på helt konkrete veistrekninger. Eksempler på dette er skilt for kollektivfelt, sambruksfelt og tungtrafikkfelt. Skiltene kan benyttes i kombinasjon med ulike underskilt som kan klargjøre, utvide eller begrense hovedskiltets betydning eller gyldighetsområde. Hvilken feltregulering som er hensiktsmessig på en gitt strekning, må vurderes konkret av aktuell skiltmyndighet. Det vil normalt si Statens vegvesen. Vedtaksmyndighet for kommunal vei kan imidlertid delegeres til kommune eller politi med god trafikkteknisk kompetanse.

I sambruksfelt er det tillatt å kjøre med kjøretøy med minst det antall personer som er angitt på skiltet. Dette kan også bestemmes av aktuell skiltmyndighet. I tillegg har drosjer med taklykt og vanlige busser tilgang til sambruksfelt. Utover dette har nullutslippskjøretøy, tohjuls moped og motorsykkel, sykkel og utrykningskjøretøy også tilgang til sambruksfelt.

Etablering av sambruksfelt stimulerer til at flere kjører sammen. Dette gir tidsgevinst for flere og øker samfunnsnyttene. Sambruksfelt er mest aktuelt på steder der det er for lite kollektivtrafikk til å forsvare egne felt for slik trafikk, og der er det derfor ønskelig å utnytte deler av restkapasiteten til samkjøring. Sambruksfelt er blitt benyttet i flere byer, men er senere gjerne blitt gjort om til kollektivfelt grunnet økt antall elbiler uten passasjer som har hatt tilgang til feltet.

Det er i dag fullt mulig å innføre sambruksfelt uten å endre skiltforskriften. Kollektivfelt og sambruksfelt er alternative feltreguleringer, som begge må inngå i verkøykassen myndighetene har til disposisjon.

Det er med andre ord verken behov for eller ønskelig å endre skiltforskriften, slik representantene foreslår.

Presidenten [17:17:26]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [17:17:32]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Sigbjørn Gjelsvik, Else Marie Rødby, Sandra Borch, Trine Fagervik, Åslaug Sem-Jacobsen, Kathrine Kleveland og

Kjerstin Wøyen Funderud om ansvar for statlig bygde bruer (Innst. 429 S (2024–2025), jf. Dokument 8:219 S (2024–2025))

Presidenten [17:17:51]: Etter ynske frå transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

André N. Skjelstad (V) [17:18:10] (ordfører for saken): Representantforslaget som fremmes av ovennevnte som presidenten redegjorde for, er at Stortinget skal be regjeringen sørge for en praksis der staten fortsatt skal ha vedlikeholdsansvar for bruer staten har bygd selv, om det er kommunale veier eller fylkesveier på hver side av brua.

Det er ikke tilslutning til det forslaget, men Venstre har sammen med Høyre og SV fremmet et mindretallsforslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak som belyser konsekvensen av å overføre vedlikeholdsansvaret for statlig bygde bruer tilbake til Statens vegvesen. Kostnader, grensesnitt, praktisk håndtering samt oversikt over antall broer må fremkomme. Stortinget må få oversendt saken i god tid før en eventuell forskrift foreligger.»

Det er ikke flertall for noen forslag i saken. Tilrådingen er at representantforslaget ikke vedtas.

Jeg tar opp forslaget Venstre er med på.

Presidenten [17:19:18]: Representanten André N. Skjelstad har teke opp det forslaget han refererte til.

Tom Einar Karlsen (A) [17:19:36]: For dem av oss som har vært lokalpolitikere, er det ikke vanskelig å ha sympati for intensjonen bak dette representantforslaget. Samtidig er det veldig mange gode grunner for å holde fast på de prinsippene og den ansvarsfordelingen som ligger til grunn i veiloven, og som vi forsøker å forholde oss til i de fleste andre sammenhenger. Ettersom det i denne saken pågår en prosess med å vurdere innspill fra en omfattende høring om hvordan ansvaret skal fastsettes når veier fra ulike forvaltningsnivå krysses, mener Arbeiderpartiet det blir galt å forskuttere den prosessen.

Vi er alle kjent med at vedlikeholdsetterslepet på veinettet vårt er for stort. Jeg er derfor glad for at Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjering la fram en nasjo-

nal transportplan der innsatsen tydelig vris over mot opprusting og vedlikehold av den infrastrukturen vi allerede har.

I den forbindelse har vi faktisk også lagt inn ekstra midler til å hjelpe fylkeskommunene med de fylkeskommunale bruene, som er viktige av hensyn til behov for militær mobilitet. Jeg mener det er en helt riktig og nødvendig prioritering i den situasjonen vi nå står i. Jeg kan også bemerke at før den ordningen kom på plass, hadde vi en diskusjon om hvorvidt staten også skulle overta ansvaret for de bruene. Da falt vi ned på at ansvaret fortsatt skulle ligge hos fylkeskommunene, bl.a. etter konkrete råd fra mitt hjemfylke, Troms.

Vi ser at vi begynner å få svært mange eldre bruer som har behov for bedre kapasitet og bæreevne. Derfor har Arbeiderpartiet i partiprogrammet for neste periode varslet at vi vil arbeide for et eget fylkeskommunalt bruprogram som kan bidra til finansiering, standardisering og økt kvalitet, og at kostnadene reduseres. Arbeiderpartiet mener at det er en bedre måte å tilnærme seg denne problemstillingen på. Et sånt program vil kunne favne flere og gi flere fylkeskommuner mulighet til å få hjelp. Vi tror det vil kunne bli mer rettferdig, og vi slipper da å gå opp noen grenseoppganger som kan føre til at noen kommer innenfor og får statlig hjelp, mens andre faller utenfor og må greie seg selv.

Erlend Larsen (H) [17:22:17]: Først vil jeg si at det er hyggelig at Senterpartiet finner inspirasjon i Høyres program til å fremme forslag i Stortinget. Når Høyre likevel ikke umiddelbart kan hoppe på denne løsningen, er det fordi det er noe mer komplekst enn det kan synes i utgangspunktet.

Vi er de første til å innrømme at praksis på dette området har vært behandlet ulikt i hele landet. Statlig bygde bruer som er blitt overlevert til fylkeskommunalt eller kommunalt ansvar, har i varierende grad blitt vedlikeholdt av disse instanser, og på enkelte av disse bruene har Statens vegvesen / Bane NOR videreført vedlikeholdet. Denne ulike praksisen skaper over tid usikkerhet og uforutsigbarhet for kommuneøkonomien. Dette er det nå blitt gjort et forsøk på å rydde opp i: Hvem skal ha ansvaret for vedlikehold av bruer som staten bygde, men som i dag ligger på kommunale eller fylkeskommunale veier?

Høyre forstår frustrasjonen fra kommuner og fylkeskommuner. Bruene er bygd uten kommunal eller fylkeskommunal påvirkning, noe som også gir liten påvirkning på vedlikeholdskostnadene. Likevel kan vi ikke bare endre ansvarsfordelingen uten å vite hva det koster, eller hvordan det skal fungere i praksis.

Dagens veilov har en klar oppgavefordeling: Kommuner og fylkeskommuner er ansvarlig for drift og ved-

likehold av eget veinett, inkludert bruer. Skal vi endre dette prinsippet, må vi gjøre det på en gjennomtenkt måte. Derfor fremmer vi, sammen med SV og Venstre, et forslag som ber regjeringen komme tilbake med en grundig vurdering. Vi trenger å vite hvor mange bruer dette gjelder, hva det vil koste statskassen, hvordan grensesnittene skal håndteres praktisk, og hvem som har ansvaret dersom vedlikeholdet svikter.

Vi må få denne oversikten i god tid før en eventuell forskrift legges fram, slik at Stortinget kan ta en informert beslutning. Dette er ikke å være vanskelig – det er å være ansvarlig. Kommuneøkonomien er allerede under press. Samtidig kan vi ikke pålegge staten nye oppgaver uten å vite konsekvensene, og vi kan ikke la kommunene bli sittende med regninger de ikke har budsjettet med.

Vi trenger en grundig faglig vurdering først, og så kan vi ta den riktige beslutningen for framtiden.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [17:24:38] (leiar i komiteen):

Det er store utfordringar på vegnettet rundt i Noreg, og det er stort behov for å løyve meir pengar, ikkje minst for å ta vare på dei vegane som vi har, og å redusere vedlikehaldsetterslepet. Vedlikehaldsetterslepet på fylkesvegar aleine blei i NTP-samanheng berekna til ca. 100 mrd. kr.

For nokre dagar sidan presenterte Rådgivende Ingeniørers Forening også ein rapport kalt «Norges tilstand» som viser kva som er investeringsbehova, altså ikkje berre reint vedlikehaldsetterslep, men kva som er behovet for å oppgradera vegane for å få dei ikkje til ein topp standard, men til ein god nok standard. Berekna behov er for fylkesvegar på 700 mrd. kr og for kommunale vegar på 300 mrd. kr, altså til saman 1 000 mrd. kr. Det er store utfordringar, og det er viktig å prioritere ressursar i den retninga, både gjennom styrking av kommuneøkonomien og ved å sjå på nye grep for korleis vi kan løfte kommunale og fylkeskommunale vegar i NTP-samanheng.

Eg vil vise til at Senterpartiet konkret har programfesta – og føreslått i denne sal – at ein skal auke løyvingane med 10 mrd. kr til det føremålet, lokale og fylkeskommunale vegar, utover dei rammene som ligg i NTP.

Til det som handlar om dei statleg bygde bruene, og til representanten Karlsen frå Arbeidarpartiet, som snakka generelt sett om utfordringane knytte til bruer på kommunale og fylkeskommunale vegar: Det er ikkje det dette handlar om. Dette handlar om bruer som staten har bygd, som ligg på statleg grunn, og som går over viktig infrastruktur, anten det er jernbane eller det er statlege vegar. Det er altså ikkje kommunane eller fylka som har bygd desse vegane.

Når det gjeld kva slags forutsetningar som har lege til grunn: Fylka har ikkje inngått nokon avtale om at ein

skal overta ansvaret for desse vegane, og langt mindre fått nokon kompensasjon for kostnadene ved det. Det som òg er spesielt, er at det er veldig ulikt rundt i landet kor store kostnader det vil vere. Ein del kommunar har ikkje den typen bruer i det heile, mens enkelte kommunar, bl.a. ein del store kommunar både i Troms, Nordland, Vestfold, Østfold, Telemark og Akershus, har ein betydeleg grad av slike bruer.

Og til representanten Larsen, som seier at vi har henta «inspirasjon» frå Høgre: Nei, vi har føreslått nøyaktig det som står i Høgres partiprogram, og likevel går Høgre imot det her i salen. Hadde Høgre stemt for sitt partiprogram, hadde vi kunna fått fleirtal for det her. I staden legg ein til grunn at det er kommunar og fylke som sit med det ansvaret i dag, stikk motsett av det ein går til val på.

Med det legg eg fram det forslaget som Senterpartiet er med på.

Presidenten [17:27:39]: Då har representanten Sigbjørn Gjelsvik teke opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [17:28:03]: Forslaget omhandler et spørsmål som berører både historiske investeringer, dagens forvaltningspraksis og framtidig kostnadsfordeling mellom stat, fylker og kommuner. Intensjonen bak representantforslaget er å sikre at staten skal ta vedlikeholdsansvar for bruer som staten har bygd og finansiert – selv om bruene ligger på kommunal vei og fylkesvei.

Vegloven har en tydelig oppgavefordeling: Kommunene har ansvar for kommunal vei. Det inkluderer også bruene på det kommunale veinettet. Fylkeskommunene har ansvar for fylkesveier og bruene på fylkesveinettet, og staten har da tilsvarende ansvar for riksveier og bruer på riksveinettet. Dette prinsippet er helt grunnleggende. Det er forutsigbart, og det er rettferdig forvaltning av veinettet.

I forslaget pekes det på at det har vært ulik praksis i landet. Det er riktig. Det har i enkelte tilfeller oppstått en praksis der Statens vegvesen har utført og bekostet vedlikehold av flere bruer på kommunalt veinett. I disse tilfellene er det gjort av hensyn til trafikksikkerheten og framkommeligheten på underliggende riksvei. Noen fylkeskommuner har også utført vedlikehold på enkelte kommunale bruer som krysser fylkesvei.

På bakgrunn av bl.a. forholdet mellom lovens klare ordlyd og denne praksisen har forslaget til ny forskrift om overgangsbruer vært på høring. Formålet er å rydde opp i uklarheter og sikre en mer enhetlig og dermed også rettferdig praksis. Det er en omfattende høring, og Statens vegvesen jobber nå med å ferdigstille oppsummering av høringsinnspillene. Jeg vil derfor ikke forskuttere vår vurdering. Regjeringen har imidlertid vært tyde-

lig på at sikkerheten og framkommeligheten skal prioriteres og ivaretas. Derfor er finansiering av midlertidig praksis videreført i 2025.

Jeg merker meg at et mindretall fra komiteen har fremmet et forslag om at jeg skal komme tilbake til Stortinget med en sak som belyser konsekvensene av å overføre vedlikeholdsansvaret for statlig bygde bruer tilbake til staten. Det å utrede hvem som på et tidspunkt har stått ansvarlig for å bygge en overgangsbru over en riksvei eller en fylkesvei, er i seg selv en omfattende oppgave. For eksempel kan det være slik at staten har stått for bygging av overgangsbruer for kommunen, eller at staten kan ha bygget overgangsbruer på veier som senere har blitt overført til fylkeskommunen.

En slik omfattende prosess som forslagsstillerne skisserer, vil utsette fastsettelsen av ny forskrift, så sann sett fraråder jeg det.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [17:30:46]: Det blir replikkordskifte.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [17:31:02]: Eg er enig med statsråden i éin ting, nemleg at det er viktig at ein har klare ansvarsforhold, og det ligg i det forslaget som Senterpartiet har fremja. Og til konsekvensane her: Vel, konsekvensane er jo at det er ei rekkje vegar rundt omkring i Noreg der staten i dag, gjennom Statens vegvesen, har hatt vedlikehaldsansvar, som fylka og kommunane tek over ansvaret for med det forslaget som føreligg. Turid Åsen i Vegforum for Byer og Tettsteder, som representerer 26 medlemskommunar, seier at realiteten i dette forslaget er at staten dyttar store kostnader knytte til overgangsbruer og undergangar på riksvegar over på kommunane. Det er òg kommunar som viser til store praktiske utfordringar med det.

Den praktiske verkelegheita er som sagt at staten har hatt eit ansvar som ein skyver over på kommunane, om dette vert gjennomført. Kva meiner statsråden at det skal medføre? Vert kommunane i så fall skadelaide gjennom at ein kompenserer dei for den overføringa?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [17:32:07]: Prinsippet og hvordan dette faktisk skal være og bør være, er relativt klart: En fylkeskommunal vei er fylkeskommunens ansvar, på samme måte som en kommunal vei er kommunens ansvar, og statens vei er vårt ansvar, osv. Når en kommunal vei går over en jernbaneinfrastruktur i en bru, er det fortsatt en kommunal vei. Det er ikke mulig å komme bort fra det faktum.

Så har det, som jeg sa i mitt innlegg, vært litt ulik praksis, og det er det vi nå etter en høringsprosess ser på hvordan man skal innrette framover. Jeg har ikke noen

konklusjoner nå på hvordan det skal gjøres. Jeg må be om forståelse for at den høringen har vært omfattende, og det er mange innspill. Dem skal Statens vegvesen gjøre vurderinger av, og vi skal selvfølgelig også gjøre en vurdering av det.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [17:32:57]: Det er jo staten som, gjennom å ha bygd ny infrastruktur, har hatt behov for at disse bruene vert bygde. Ein kommune som f.eks. Råde, som er ganske nær der statsråden kjem frå, har store utfordringar knytte til dette, m.a. på jernbanen, der ein har Burum bru som no er vorten stengt, men òg bruer over E6. Ein har gjeve frå seg store areal til viktige nasjonale samferdselsprosjekt; det har vorte bygd bruer òg i den forbindelse, og så vil ein altså sende rekninga for desse bruene til kommunen. Då er spørsmålet: Kva ser ein då for seg som løysing viss kommunen seier at nei, vi har ikkje råd til å ivareta desse bruene som staten har bygd? Skal dei stengjast? Skal ein eventuelt omklassifisere dei sånn at det vert private bruer? Då oppfattar eg det slik at det er staten som igjen vil ta ansvar for dei. Korleis vil ein finne dei praktiske løysingane for å ivareta kommunar som vert sitjande med eit stort både praktisk og økonomisk ansvar?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [17:33:59]: La meg først si at når det gjelder Burum bru, har jeg hatt dialog direkte med kommunen og hatt møte med ordfører og representanter for det politiske miljøet, så jeg er godt kjent med den problemstillingen.

Mitt inntrykk er at når det handler om overgangsbruer, enten det er på riksveier eller på jernbane, er det en nødvendig forutsetning for å få lokalsamfunnet til å fungere. Det framstilles da ofte som at lokalsamfunnene tar en byrde på vegne av fellesskapet, og det gjør man nok delvis. Samtidig er min erfaring at de fleste store infrastrukturprosjekter er sterkt ønsket av lokale myndigheter. Det var f.eks. en felles kamp i Østfold for å få på plass ny E6, og det har vært en relativt omforent kamp om å få bygd ny jernbane. Det er altså en ønsket samfunnsutvikling. Det er derfor litt ensidig å framstille det som en byrde for lokalsamfunnet når det oppstår en kommunal vei eller en fylkeskommunal vei som følge av ny infrastruktur.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [17:34:58]: E6 og jernbanen gjennom Østfold, for å bruke det som eksempel, har sjølvsagt stor betydning for både Østfold, Austlandet og Noreg totalt sett, men her er det snakk om kostnader som då vert påførte enkeltkommunar som har store utfordringar. Det er heller ikkje berre snakk om kostnader. For å bruke eit anna eksempel: Thomas Nøklegård i Porsgrunn kommune har uttalt følgjande knytt til konsekvensar for kommunen:

«Rent praktisk vil det komplisere vår jobb, siden vi må søke Statens vegvesen hver gang brua skal inspiseres eller repareres.» – Fordi ein ligg på statleg grunn. «Vi kan til og med risikere at de sier nei til å stenge E18, og da har vi skapt oss en tungrodd løsning.»

Her handlar det altså om bruer som går over viktig nasjonal infrastruktur. Er det sånn at enkeltkommunar skal planleggje vedlikehald på dei bruene, eller er det fornuftig at det er staten, som har ansvaret for den samanhengande vegen, som skal både bere ansvaret for bruene og planleggje vedlikehald på best mogleg måte?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [17:36:03]: Det som representanten nå tar til orde for, er jo nettopp en oppstykking av ansvaret, for når det gjelder kommunale veier, er det nå, per definisjon, et kommunalt ansvar for hele veistrekningen. Dersom man skulle bryte opp og si at akkurat der den kommunale veien passerer statlig infrastruktur, skal staten ta ansvar, er det et helt nytt prinsipp som vi ikke har i norsk forvaltning per nå.

Presidenten [17:35:27]: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Kjerstin Wøyen Funderud (Sp) [17:36:45]: Dette er en sak som går rett til kjernen av det som Senterpartiet kjemper for: rettferdig fordeling av ansvar og kostnader mellom stat og kommune og respekt for lokaldemokratiet. Dette representantforslaget tar opp en praksisendring der staten forsøker å skyve ansvaret for vedlikehold av broer som staten selv har bygget, over på kommunene. Dette skjer uten avtaler, uten tilstrekkelig dokumentasjon og uten at kommunene har fått mulighet til å forberede seg økonomisk eller faglig.

Det konkrete eksempelet er Burum bro i Råde kommune, en jernbanebro bygd av staten på 1800-tallet. Kommunen har aldri signert noen avtale om å overta broen, men likevel hevder Bane NOR og Samferdselsdepartementet at ansvaret ligger hos kommunen. Broen har nå vært stengt i over et år, med den store ulempen det innebærer for lokalbefolkning og for næringsliv. At Bane NOR nå truer med å rive broen for kommunens regning, bidrar ikke akkurat til å gjøre kommunen mildere stemt overfor statlige myndigheter.

Samtidig ser vi at staten, bl.a. ved utbygging av E6 gjennom Østfold, har bygget flere broer over veien og nå forsøker å overføre vedlikeholdsansvaret til kommunen også for dem.

Senterpartiet mener at staten må ta ansvar for det den har bygget. Det er ikke rimelig at kommuner med begrensede budsjetter og begrenset teknisk kapasitet skal overta vedlikehold av broer som ble bygget av stat-

en, og som staten har vedlikeholdt i generasjoner. Jeg vil si som Sarpsborg-ordfører Magnus Arnesen fra Høyre sa da formannskapet uttalte seg i høringssaken om veibroene: Hvis noen tilbyr deg ei bru, så takk nei.

Avslutningsvis må jeg si jeg er skuffet over Høyres standpunkt i denne saken, spesielt, som representanten Gjelsvik sa, siden forslaget er identisk med formuleringene i Høyres nylig vedtatte stortingsvalgprogram og et gjennomslag som de berørte Høyre-ordførerne i Østfold har feiret som en stor seier og et viktig gjennomslag. For moro skyld spurte jeg Høyres chatbot i dag hva Høyre mener om dette spørsmålet, og den er åpenbart ikke er oppdatert etter denne innstillingen, for der står det:

– Høyre mener at staten fortsatt skal ha vedlikeholdsansvar for broer som staten har bygget selv om det er kommunal vei eller fylkesvei som krysser jernbane, riks- og europaveier. Dette er en del av vårt program for å sikre god infrastruktur og vedlikehold. Ingen slagord, bare bedre infrastruktur.

Det er ikke for sent å snu. Jeg vil oppfordre Høyres representanter og alle andre som vil sikre en rettferdig og ansvarlig forvaltning av våre felles transportårer, til å støtte forslaget fra Senterpartiet.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [17:39:36]: Statsråden snakka i replikkvekslinga om at det ville etablere eit nytt prinsipp. Staten har jo fram til i dag sete med ansvaret og teke ansvaret for vedlikehald på ei rekkje bruer rundt i landet. I svar på skriftleg spørsmål frå meg svarte statsråden med ei utfyllande liste, fylke for fylke, kommune for kommune, over kva slags bruer det er Statens vegvesen i dag sit med vedlikehaldsansvar for.

Og til representanten Karlsen, som var oppe i stad, kan eg seie at så vidt eg klarte å telje meg til i farten, er det eksempelvis fem bruer i Harstad det er snakk om. I Porsgrunn i Telemark er det òg ei rekkje bruer det er snakk om. I mitt eige heimfylke Akershus er det ei rekkje bruer i ulike kommunar, bl.a. i Asker kommune, som eg sjølv har vore og sett på. Det har ein stor både praktisk konsekvens og økonomisk konsekvens for kommunane.

Eg registrerte at representanten Larsen var bekymra for staten, viss staten plutsleg skulle sitje med ansvar. Er det sånn at Råde kommune – som vart trekt fram som eksempel her – eller Harstad kommune, Porsgrunn kommune eller Asker kommune, har betre finansielle musklar til å sitje med ansvar og få eit ansvar som staten sit med i dag? Eg er oppriktig overraska over at Høgre bevisst vel å la vere å forhalde seg til sitt eige partiprogram i denne saka. Det kan godt hende vi skulle ha formulert forslaget på ein annan måte, men vi tenkte at i og med at Høgre har skrive inn i sitt partiprogram nøyaktig den formuleringa som vi kjem med her, var det eit løynleg håp om at Høgre ville stemme for det i Stortinget. Då

kunne det fått fleirtal, og det hadde hatt ein stor konsekvens for dei kommunane det gjeld.

I høyringsrundar – både frå samanslutningar av kommunar, som eg viste til her, og frå enkeltkommunar – vert det vist til dei store praktiske konsekvensane av dette forslaget, kanskje ikkje minst knytt til jernbanebruer, der det er ein infrastruktur som er annleis enn det som kommunane vanlegvis sit og har ansvaret for, og som ein har kompetanse på å vareta, og der dei tekniske installasjonane på jernbanen gjerne går heilt opp i brua, sånn som Burum bru er eit eksempel på. Her har vi altså ei rekkje utfordringar, nye utfordringar som kommunane i praksis vert påførte. Vi meiner at ein gjennom det forslaget som vi har lagt fram, i det minste hadde sørgt for at eksisterande praksis vert vidareført. Vi må sørgje for ei betring av både kommunal og fylkeskommunal økonomi, men det må gjelde generelt. Dette er utfordringar for enkeltkommunar spesielt.

Tom Einar Karlsen (A) [17:42:53]: Jeg vil starte med å takke representanten Gjelsvik for omsorgen for kommunebudsjettet i Harstad. Jeg har sittet i det kommunestyret og har regjert sammen med Senterpartiet. Jeg hadde ansvaret for det budsjettet, så det setter jeg stor pris på.

Når representanten Gjelsvik kritiserer meg for å ha ordlagt meg i generelle vendinger, har jeg lyst til å gjenta det jeg sa innledningsvis i mitt første innlegg: Det er ikke vanskelig å ha sympati for intensjonen bak dette forslaget, men når jeg uttaler meg i generelle vendinger i denne saken, er det fordi man har mange lignende problemstillinger, og det er også muligens andre måter å løse dette på. Jeg prøvde å peke på ett av de programforslagene som Arbeiderpartiet har.

I min nabokommune, Tjeldsund, ligger det en militærbase i Ramsund, og der har man ei bru på veien utover. På grunn av statens gjøren og laden er det et behov for å håndtere den brua. Det var derfor vi i Nasjonal transportplan, i samarbeid med Senterpartiet, la inn en ekstra pott, sånn at Troms fylkeskommune kan søke om penger for å få håndtert den brua. Det var mitt poeng i mitt innlegg.

Hvis man deler opp etter hvem som har bygd brua, kan det hende at det er noen som har behov for hjelp fra staten, som faller utenfor denne ordningen, og så kan det være andre som kanskje har god økonomi, som faller innenfor denne ordningen, og som kanskje ikke trenger det like mye. I så måte tenker vi i Arbeiderpartiet at det er mer fornuftig å gå inn for det vi har skissert i vårt partiprogram, nemlig å få på plass et sånt bruprogram, der kommuner og fylkeskommuner kan få bistand til å håndtere de bruene som er utfordrende. Jeg dro fram fylkeskommunene fordi det mindretallsforslaget som er

fremmet i denne saken, er såpass vidt at slik jeg leser det, får det betydning også for de fylkeskommunale bruene.

Erlend Larsen (H) [17:45:04]: Jeg må først takke representantene Gjelsvik og Wøyen Funderud for deres omtenksomhet for at vi eventuelt skulle bryte vårt stortingsvalgprogram for perioden 2025–2029. Det gjør vi overhodet ikke. Vi synes at en sånn sak som denne krever en bedre utredning enn det et representantforslag representerer. Derfor er vi med i et fellesforslag med to andre partier, der vi ønsker en utredning med tanke på hvor mange broer dette gjelder, hva det vil koste statskassen å gjennomføre dette, hva grensesnittene skal være, hvordan de skal håndteres i praksis, og hvem som skal ha ansvaret hvis vedlikeholdet svikter. Dette var det jeg sa i mitt hovedinnlegg, så jeg synes det er greit å repetere det.

Vi opprettholder det vi står for i vårt stortingsvalgprogram for neste periode, og vi mener at dette skal utredes på en ordentlig måte før det gjennomføres.

Presidenten [17:46:06]: Representanten Sigbjørn Gjelsvik har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [17:46:19]: Viss ein vil greie ut før ein gjennomfører, bør ein jo stemme for det som ligg i Høgres partiprogram, og som Senterpartiet og Framstegspartiet har fremja i salen her. Det handlar om at staten framleis skal sitje med det ansvaret som ein sit med i dag. Det ein legg opp til både i merknader og i forslag i denne saka, og det faktum som Høgre legg til grunn her i salen, er at kommunane og fylka sit med det ansvaret i dag. Eg har vist til bruer i representanten Larsens eige fylke, både i Holmestrand, Horten og Sandefjord, som er blant bruer som staten i dag, ved Statens vegvesen, i praksis sit med ansvaret for. Dersom ein legg til grunn det som står i merknader og forslag frå Høgre, er det plussleg kommunen som sit med ansvaret for det.

Til representanten Karlsen, som snakka om sympati med intensjonen: Det handlar om ei praktisk verkelegheit der ute for kommunane, både for Harstad, som eg nemnde som konkret eksempel, for Bodø og for mange andre. Det er viktig å stemme for forslaget.

Geir Inge Lien (Sp) [17:47:38]: Eg slit med å følge resonnementet til Høgre. Det er veldig interessant å høyre på ordføraren til Høgre, som er bekymra for å verte pålagt fleire oppgåver.

Eg vil berre minne Arbeidarpartiet om at om dei skulle vere så heldige å få med seg partiet sitt på å løfte fylkesvegar, er det eit enormt etterslep i dag. Vi snakkar om milliardar. Berre i mitt fylke har vi eit etterslep på omtrent 18 mrd. kr på fylkesvegar. Det må bli eit enormt løft Arbeidarpartiet skal kome med, så det hadde vore

veldig interessant å høyre korleis dei har tenkt å løyse det i tillegg til at ein no skal få ta over endå fleire oppgåver som staten har ansvaret for i dag.

Det er heilt uforståeleg for meg med Arbeidarpartiets resonnement her om at dei skal styrkje det – det er enorme summer som må til. Då må dei vise med politisk vilje her i denne salen at dei vil vere med på å styrkje økonomien til fylkeskommunane når det gjeld å vareta fylkesvegar, bruer og ferjekaier. Det er i alle fall, etter mitt syn, ikkje nok vilje slik det er i dag. Det er fint at ein har det i programmet, men når det gjeld det med å overføre fleire oppgåver til fylke og kommunar, når vi veit kva for etterslep som er i dag, greier eg ikkje å følge resonnementa til verken Arbeidarpartiet eller Høgre i dag.

André N. Skjelstad (V) [17:49:13]: Det er interessant å få høre dypdykk i partienes programmer for 2025–2029. De fleste av oss er innvalgt på et program som er for 2021–2025, men nok om det.

Katten slapp for så vidt ut av sekken i Gjelsviks siste innlegg. Han sa at hvis en skal utrede før en skal iverksette, skal en stemme på det forslaget som vi, Høyre og SV står bak. Jeg trodde vi burde utrede de aller fleste store tiltak før vi iverksetter. Det er i hvert fall min erfaring fra da jeg holdt på med å bygge veier til meg selv. Da er det en fordel at jeg har en plan før jeg iverksetter. Motsatt kan en sikkert stå for det Senterpartiet ønsker, at vi iverksetter før vi i det hele tatt planlegger.

Presidenten [17:50:01]: Tom Einar Karlsen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Tom Einar Karlsen (A) [17:50:15]: Jeg skal være kort, det er bare en kjapp kommentar til Geir Inge Lien, som utfordret meg. Jeg vil bare si at Troms fylkeskommune advarte oss sterkt mot å overføre ansvaret for de bruene som er viktige av hensyn til militær mobilitet, til staten. Det var nettopp fordi Troms fylkeskommune ønsket å ha et sammenhengende veinett som de kunne vedlikeholde og drifte på egenhånd, og at de skulle slippe en situasjon med at de fikk stykket opp sitt veinett. Det er litt av bakgrunnen for det jeg har prøvd å problematisere her i dag.

Geir Inge Lien (Sp) [17:51:05]: Til Skjelstad må eg berre seie at eg slit med å følge resonnementet til Venstre. Det er jo Venstre, Høgre og SV som her vil finne ein ny måte å gå inn på. Vi i Senterpartiet vil ha dagens praksis, der staten framleis står som ansvarleg for drift og vedlikehald på dei eksisterande vegstrekingane. Vi har ikkje behov for å greie ut dette no.

Når Høgre er så tydelege og klare i sitt komande program, bør dei ikkje gå inn for å få greidd ut noko for

eventuelt å innføre det – noko dei på ein måte er imot i sitt komande program. Eg greier faktisk ikkje å følgje det resonnementet og håpar på at Høgre kunne tenkje seg å følgje det komande stortingsprogrammet sitt og følgje dagens praksis, slik han no ligg føre.

Presidenten [17:52:05]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11.

Sak nr. 12 [17:52:08]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigbjørn Gjelsvik, Geir Adelsten Iversen, Trine Fagervik, Sandra Borch, Lisa Marie Ness Klungland og Ole André Myhrvold om å la 16- og 17-åringer kjøre tryggere kjøretøy (Innst. 417 S (2024–2025), jf. Dokument 8:222 S (2024–2025))

Presidenten [17:52:36]: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

André N. Skjelstad (V) [17:53:05] (ordfører for saken): Presidenten redegjorde for hva saken gjelder. Det er fremmet flere forslag i saken, og Venstre står bak bl.a. et mindretallsforslag sammen med Senterpartiet. Videre kommer også Venstre til å støtte mindretallsforslag nr. 4, fra Fremskrittspartiet, som handler om moped.

Jeg har stilt ganske mange spørsmål til statsråden vedrørende mopedbiler de siste årene. Jeg må bare få lov til å si at jeg synes det er litt rart. Svenskene har nedgraderte biler – såkalte EPA-traktorer – som viser seg å være mer trafikksikre enn en del av våre mopedbiler, som er tynne skall. Dessverre har mange ulykker med mopedbiler hatt en veldig dårlig utgang for dem som har vært i dem. Jeg tror at de to forslagene som vi er sammen med Senterpartiet om, er helt nødvendige, og ikke minst det med å se på den trafikale opplæringen. Det tror jeg er særdeles viktig.

Det er noen paradokser i dette med mopedbil: Uten at man har det nødvendige trafikale i ryggen, kan ungdommer på 16 år kjøre traktor som går opp mot 60 km/t, med stor henger, noe som i realiteten er som et lite vogntog. Derfor hadde jeg håpet at flere hadde støttet forslag nr. 1 og forslag nr. 2, for det hadde gjort veldig mye. Der kunne vi faktisk sett til svenskene som har et vesentlig tryggere trafikkbilde med den såkalte EPA-traktoren.

Dermed tar jeg også opp de to forslagene Venstre har sammen med Senterpartiet.

Presidenten [17:55:18]: Da har representanten André N. Skjelstad tatt opp de forslagene han refererte til.

Jone Blikra (A) [17:55:31]: Vi har et overordnet ansvar for å nå nullmålet for antall drepte i trafikken og gjøre det vi kan for å forhindre trafikkulykker. Disse hensynene må alltid være det førende i endringer i lov og forskrift på trafikkområdet. Det må måles opp mot om vi gjennom forslag faktisk øker trafikksikkerheten.

Representantforslaget oppfatter jeg i stor grad er besvart, i og med at et nært forestående EU-direktiv vil ta for seg innholdet i flere av forslagene, og det vil være altfor prematurt av Stortinget å tilrå regjeringen å foreta endringer i førerkortbestemmelsene på dette tidspunkt. Jeg viser også til at Statens vegvesen er i gang med å revidere gjeldende forskrifter og læreplaner.

Erlend Larsen (H) [17:56:39]: Vi i Høyre er dypt bekymret over de stigende ulykkestallene blant unge trafikanter. Mopedbilulykker gir grunn til bekymring. Spørsmålet er om løsningen er å sette trafikksikkerheten på spill ved å gi enda yngre førere tilgang til enda kraftigere kjøretøy. De to høringsinstansene som kom med innspill, mener nei. Det er grunnen til at Høyre ikke ønsker en slik endring før faginstansene tydelig gir sine anbefalinger til en slik endring.

Det er ikke bare de unge i mopedbiler som ferdes langs veien. Det gjør også andre gående og syklende, som også har rett på beskyttelse. Både Trygg Trafikk og Opplysningsrådet for veitrafikken har advart mot disse forslagene. De peker på at ungdom i aldersgruppen 16–17 år allerede er overrepresentert i trafikkulykker, og at personbil ikke nødvendigvis er tryggere enn moped for denne gruppen. Vi har negative erfaringer fra land med tilsvarende ordninger, som USA.

Vi har et overordnet prinsipp i denne saken: Bedre trafikksikkerhet og mer trygghet for trafikantene må være det overordnede målet i alle endringer i regelverket. Dette må gå foran alt annet – også foran ønsker om mer frihet for ungdom. Vi støtter derfor ikke forslagene om å senke aldersgrensene eller gi nasjonale unntak fra EU-reglene. I stedet vil vi være tålmodige og kloke. Det kommer snart et nytt EU-direktiv som kan imøtekomme deler av disse ønskene på en tryggere måte. Vi mener det er rimelig å vurdere endringer når dette direktivet får en skikkelig vurdering. Samtidig støtter vi at Statens vegvesen reviderer forskrifter og læreplaner for mopedbiler og vurderer å innføre praktisk førerprøve. Trafikksikkerheten må komme først.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [17:58:36] (leiar i komiteen): Vi deler alle visjonen om at det skal vere færrest mogleg ulykker i trafikken. Vi har nullvisjon når det gjeld drepne og hardt skadde, og vi må jobbe målretta på ulike område for å bidra til å kome dit.

Vi må òg sørge for at dei køyretøya som er ute i trafikken, er sikrast mogleg for dei som fører dei, for dei som sit på, og for andre som vert råka dersom det skjer ulykker.

Eg må seie at eg vert rimeleg overraska når det vert ein diskusjon om kva som er tryggast. Er det tryggast å sitje i ein mopedbil – desse små sardinboksane av nokre bilar – viss nokon, spesielt nokon med eit tyngre køyretøy, kjem i ein kollisjon med dei, eller viss ein køyrer utfor vegen med ein sånn type køyretøy?

Ein har veldig klar dokumentasjon frå ulykker på kva som kan vere risikoen når ein fører ein mopedbil. Då er det mykje betre og tryggare å tilby 16- og 17-åringane våre å kunne køyre ordinære bilar med moderne sikkerheitsutstyr med ordentlege løysingar viss ein skulle vere så uheldig anten å køyre utfor vegen eller krasje med andre køyretøy, i verste fall òg krasje med eit tyngre køyretøy. Då har ein tross alt ei litt betre moglegheit til å kome godt ut av det viss ein sit i ein ordinær bil i staden for å sitje i ein mopedbil. Det er òg difor vi gradvis har sørgt for at bilane i Noreg har eit heilt anna sikkerheitsnivå, eit heilt anna sikkerheitsutstyr og er bygde på ein heilt annan måte – det er for å sikre at dei bilane er trygge for dei som fører dei.

Vi skal altså tilby ungdommen, våre eigne barn – og etter kvart barnebarn for dei som er såpass gamle at dei har det; eg kunne hatt barnebarn, det er ikkje det, men det har eg ikkje – bilar som ikkje er trygge, i staden for å seie til dei at vi sender dei ut med den bilen som er tryggast, nettopp fordi dei er uerfarne sjåførar.

Til kontroll og det å skulle følgje opp at regelverket vert handheva og knytt til fartssperre: Det er det same som ved andre kontrollar. Det er i utgangspunktet ikkje lett å sjå på ein person som køyrer ein bil, om han er 18 år og nettopp har fått lappen, eller om han er 17 år og har lånt bilen utan å ha sertifikat. Det gjer ein gjennom kontrollar. Difor er det utruleg viktig at ein får tryggare og betre bilar for 16- og 17-åringane, og at ein òg utnyttar eit nasjonalt handlingsrom og ber om unntak.

Morten Stordalen (FrP) [18:02:04]: Selv om Fremskrittspartiet ikke støtter forslaget til Senterpartiet, skal jeg være storsinnet og si at jeg synes det er prisverdig å reise en debatt for å se på nye løsninger, selv om vi ikke støtter forslaget fullt ut. Der kan jeg være enig med forrige taler om at det jo handler om at selv om noen ikke anbefaler å senke alder på å kjøre bil, er det uomtvistelig tryggere å sitte i en personbil enn å sitte på en

moped. Så det støtter Fremskrittspartiet, sånn sett. Fremskrittspartiet ønsker å senke alderen – og det er mulig i førerkortdirektivet i dag – på personbil til 17 år, og det er mulig å senke til 15 år på moped. Det gir noen større muligheter, men betinger flere ting. Det betinger i tillegg at man ikke har partier som øker avgiftene så mye at også bruktbilprisen og alt følger etter. Det handler om mobilitet, og om at de, hvis de mener noe om trafiksikkerhet og trygghet, må legge til rette i alle ledd sånn at det faktisk er gjennomgående og henger sammen.

Med det tar jeg opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten [18:03:15]: Da har representanten Morten Stordalen tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [18:03:37]: Representantforslaget gjelder forslag om å gi 16-åringer tilgang til tyngre og raskere kjøretøy enn de har i dag.

Jeg er opptatt av å ha førerkortregler som gir 16-åringene våre tilstrekkelig mobilitet, men selvsagt også samtidig ivaretar både deres og andre trafikanters behov for sikkerhet. Det er godt dokumentert at unge førere har høyere ulykkesrisiko. De mangler erfaring, de har svakere impuls kontroll, og de er mer risikovillige, så jeg er glad for at flertallet har valgt å ikke støtte representantforslaget.

Som jeg skrev i mitt brev av 6. mai 2025 til komiteen, gir verken dagens førerkortdirektiv eller det kommende førerkortdirektivt hjemmel til å gi førere med førerrett for mopedbil anledning til å kjøre tyngre og raskere kjøretøy enn det som er tillatt i dag. Det nye førerkortdirektivt som snart vedtas, åpner riktignok for at medlemslandene kan tillate 16-åringer å ta førerkort for å kjøre biler med maksvekt på 2 500 kg og fysisk begrenset hastighet til 45 km/t – altså en betydelig lavere fart enn forslaget, som gjelder biler med sperret hastighet på 60 km/t. Som jeg har pekt på i mitt svar til Stortinget av 6. mai 2025, er det min vurdering at det er gode trafiksikkerhetshensyn som taler mot å innføre en slik førerrett. Det er allerede i dag store utfordringer med manipulering av hastighetsbegrensninger, særlig på mopeder og ATV-er. Når slike begrensninger kan fjernes med enkle programvareoppdateringer, vil det være utfordrende å kunne kontrollere dette effektivt.

Mopedbil har blitt attraktivt for mange 16-åringer etter at aldersgrensen ble senket i 2019, men ulykkestallene gir grunn til bekymring. Jeg er glad for at flertallet i innstillingen imøteser den varslede revisjonen av opplæringskravene for mopedbil, og at de forventer at dette følges opp. Jeg støtter dette, og jeg vil også følge opp arbeidet som nå gjøres i Statens vegvesen med å revidere forskrifter og læreplaner og vurdere eventuelle tiltak

som praktisk førerprøve for mopedbil. Vi må møte ungdommens behov for trygge og lovlige løsninger, men ikke med forslag som er i strid med EØS-retten, eller som kan sette liv og helse i fare. Jeg støtter derfor komiteens tilråding om at representantforslaget ikke vedtas.

Presidenten [18:06:16]: Det blir replikkordskifte.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [18:06:32]: I dag er det slik at 16-åringar som har gjennomført nødvendig opplæring, kan køyre på alle vegar i Noreg, bortsett frå motorvegar, viss ein har ein mopedbil. Den moglegheita har ein i dag, men ein har ikkje moglegheita til å velje eit køyretøy som har ein heilt annan grad av tryggleik, og som medfører ein langt mindre konsekvens viss ein skulle vere så uheldig – det kan vere forårsaka av andre og – å kome ut for ei alvorleg ulykke.

Eg registrerer at statsråden viser til EU-regelverket. Der opnar ein eigentleg for veldig mykje av det vi har i forslaget vårt, med eitt unntak igjen. Det er at maksimal hastigheit er sett til 45 km/t og ikkje 60 km/t. Ville det vore aktuelt for statsråden å vurdere forslaget dersom ein hadde sett ei grense på 45 km/t og ikkje 60 km/t?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [18:07:33]: Jeg måtte i så fall ha vurdert det nærmere. Mitt utgangspunkt vil alltid være at vi må sette trafikksikkerhet høyest, og vi ser dessverre at våre ungdommer er mer umodne i trafikken. De har dessverre ikke den impulskontrollen som vi voksne har, og det må alltid tas med i vurderingen hvis man skal gå inn i diskusjoner om å myke opp regelverk.

Man får dessverre ofte mytdebatter. En veldig kjent myte, som jeg ikke har hørt her nå, men som lever der ute i samfunnet, er at man anbefaler barn å ta lappen på lett motorsykkel i stedet for på moped. Det skal jo være så mye tryggere, for da kommer man seg raskere fram i trafikken. Det er rent faktisk feil. Det aller farligste man kan gjøre, er f.eks. å velge lett motorsykkel. Da er det 60 ganger større risiko for å havne i en dødelig ulykkessituasjon enn hvis man f.eks. kjører bil.

Alt vi gjør innenfor trafikksikkerhetsarbeid og håndtering av tillatelser, sertifikater og muligheten til å kjøre bil, må i hvert fall gjøres med utgangspunkt i at vi skal ha færrest mulig dødsfall i trafikken.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [18:08:40]: Når det gjeld det som statsråden her seier, er eg heilt enig i at det er viktig å ha trygge køyretøy, men kva er tryggast for ein 16-åring? Er det å sitje i ein mopedbil, som i praksis er ei lita sardinkasse? Viss ein hamnar i ei alvorleg ulykke med han, har ein veldig dårlege føresetnader. Viss ein sit i ein ordinær og moderne bil, med oppdaterte sikringsmekanismer, er det ein heilt annan tryggleik. Det

er difor både bilbransjen og myndighetene har bidrege til at ein skal få ei utvikling i retning av tryggare og betre bilar.

Eg vil gjerne høyre frå statsråden: Kva meiner statsråden ville vere den beste og tryggaste løysinga for 16- og 17-åringane våre dersom ein skulle vere så uheldig å hamne i ei ulykke, noko 16- og 17-åringar dessverre gjer, og som andre trafikantar òg gjer?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [18:09:40]: Jeg er opptatt av at vi nå skal følge opp dette med mopedbiler på en god måte, og se hvordan vi kan øke sannsynligheten for at de som kjører mopedbil, ikke havner i farlige ulykkessituasjoner. Det handler om ferdigheter og vurderinger. Det kan handle om føreropplæringen, som jeg allerede har nevnt. Det pågår et evalueringsarbeid når det gjelder det, så det får vi komme tilbake til når vi har ferdigstilt det arbeidet.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [18:10:07]: Dette handlar om ungdommane våre og kva slags type køyretøy vi sender dei av garde med, for å ha størst mogleg grad av tryggleik, både for dei, dei som sit på med dei, og dei som dei møter i trafikken. Difor er det interessant å vise til ny EU-regulering og diskusjonar i andre land som opnar for å gje førarrett til yngre førarar på tyngre køyretøy enn det som er tillate i dag. Desse kan ein òg bygge inn fleire og betre sikringsmekanismer i enn det ein kan gjere med mopedbilane i dag.

Difor spør eg igjen: Er statsråden villig til å sjå på forslag som handlar om at ein kan ha førarrett på tyngre køyretøy med ein større grad av sikringsmekanismer enn mopedbilane i dag, for 16-åringar, gjennom å utnytte handlingsrommet, eventuelt be om unntak frå EU-regelverket?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [18:11:11]: Som jeg sa i mitt hovedinnlegg, er det flere argumenter som taler imot å innføre den typen førerrett. For det første kjenner vi til at den typen hastighetsbegrensninger som bygges inn i kjøretøyene, relativt lett kan manipuleres, oppdateres og gjøres om på. Altså er den tryggheten vi muligens kan tenke oss at vi skaper, ikke nødvendigvis til stede. Så det er ganske komplekst, og jeg er ikke så sikker på at det er klokt å gå i den retningen.

Jeg er veldig opptatt av vi skal gjøre alt det vi gjør på trafikksikkerhetsområdet, på et kunnskapsbasert grunnlag. Mitt overordnede mål er at det skal være færre dødsulykker i trafikken. Det tror jeg at jeg har hele Stortinget med meg på.

André N. Skjelstad (V) [18:12:07]: I mitt område har vi hatt noen stygge ulykker, også dødsulykker, med mopedbiler. Det sa jeg også i sted. Det er noen paradok-

ser knyttet til dette med fartsbegrensning: Man kan som 16-åring kjøre traktor med henger, som er en ganske tung ekvipasje, for å si det litt forsiktig. Svenskene har jo EPA-bilene. Jeg nevnte det i innlegget mitt. Dette er sikkert noe som statsråden, som er fra Østfold, er godt kjent med. Dette er EPA-biler som har blitt nedgradert, og som går saktere. Da er spørsmålet:

Mener statsråden at en såkalt mopedbil er tryggere i trafikken enn en EPA-bil?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [18:12:56]: Det er jo en veldig hypotetisk og lite relevant sammenlikning, i den forstand at vi ikke har anledning til å ha EPA-biler. Svenskene har et eget unntak som vi ikke har, med hensyn til det direktivet som gjelder. Jeg har det samme svaret igjen: Man kan risikere å komme opp i en situasjon der dette utstyret kan manipuleres, og at man får høyere hastighet enn det som er tiltenkt. Altså er jeg ikke spesielt «keen» på å innføre EPA-traktorer i Norge. Jeg tror ikke det er veien å gå.

André N. Skjelstad (V) [18:13:24]: Det synes jeg er en litt passiv tilnærming når vi vet hvor mange ulykker det er med mopedbiler. Det handler selvfølgelig også om å lese trafikkbildet, men vi ser jo at 16-åringer kjører traktor med stor henger, og traktorer kan i dag gå over 60 km/t. Jeg tror vi er nødt til å gjøre noe med ulykkesstatistikken for mopedbiler. Vi ser en del mopedbiler nå, i hvert fall i mitt hjemdistrikt – jeg ville være forundret hvis det ikke gjaldt i statsrådens hjemdistrikt også – og vi ser at ulykkesfrekvensen er svært høy. Det er derfor jeg tar til orde for å se på den svenske modellen. Det måtte jo ha gått an også for oss å få et unntak for dette, hvis statsråden hadde lagt seg litt i seilen for det.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [18:14:18]: Det er grunn til bekymring når det gjelder ulykkestallene for disse mopedbilene. Derfor er jeg som sagt glad for at flertallet i komiteen imøteser en varslet revisjon av opplæringskravene for mopedbil. Jeg skal følge opp det arbeidet som nå gjøres i Statens vegvesen med å revidere forskrifter og læreplaner og vurdere eventuelle tiltak, som praktisk førerprøve for mopedbil. Det er den veien vi ønsker å gå – øke sjåførens kompetanse og forsøke å redusere antallet ulykker på den måten.

Presidenten [18:14:51]: Replikordskiftet er omme. De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [18:15:15]: Jeg har sittet og fulgt med på debatten og har lyst å si noen ting: I enkelte områder er det ikke så stort kollektivtilbud. Da benytter man seg av de mulighetene man har. Mopedbil

har blitt noe som ungdom ønsker å bruke, og det er noe de kan bruke. Samtidig har det ført til at det har blitt en del store problemer. Ofte kjører veldig mange mopedbiler i lag. Tidligere var det motorsykler osv., men nå er det mopedbiler. Jeg skal ikke trekke fram enkeltsteder, men i en by i Finnmark har det vært veldig store problemer knyttet til at det har vært altfor mange mopedbiler. Og folk sier: – Ta fra dem bilene og førerkortet før dette tar skikkelig av.

Det jeg ønsker meg, er at man ser litt på de behovene ungdommen har. Ungdom har behov for å komme fram, og avstandene er relativt store. Jeg skulle ønske vi kunne hatt et forsøk med det vi nå snakker om, i Finnmark. Da kunne statsråden ha reist til Finnmark og lansert det i forbindelse med valgkampen. Jeg hadde støttet ham på det. Det kunne vært kjempespennende.

Det er altfor få muligheter for ungdommene til å komme seg til og fra. Kostnadene forbundet med f.eks. å ta en drosje er det ikke mulig for dem å ta. En slik bil som vi foreslår at 16- og 17-åringer skal få lov til å kjøre, har både varme, sikkerhetsutstyr og alt det som skal til. Det er mye tryggere enn å sitte i en mopedbil.

Jeg skjønner hvorfor statsråden sier at han ikke vil gjøre noe før det kommer et direktiv fra EU, men jeg synes vi bør tenke litt selv. Vi trenger jo ikke å bruke EU som et skjold som gjør at vi ikke kan gjøre noe før EU kommer og forteller oss hva vi skal gjøre. Jeg tror behovet i Norge er ganske stort, spesielt på de mindre stedene. Så jeg håper at statsråden tar hintet – jeg kan mer enn gjerne være med til Finnmark for å lansere noe slikt.

Presidenten [18:18:14]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 12.

Sak nr. 13 [18:18:16]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås, Lars Haltbrekken, Ingrid Fiskaa, Marian Hussein, Birgit Oline Kjerstad, Kari Elisabeth Kaski og Grete Wold om å nedskalere miljøfiendtlige firefelts motorveiprosjekter (Innst. 419 S (2024–2025), jf. Dokument 8:223 S (2024–2025))

Presidenten [18:18:43]: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Jan Steinar Engeli Johansen (FrP) [18:19:12]: Først vil jeg på vegne av saksordføreren få takke komiteen for samarbeidet i saken. Forslaget som innebærer at man vil stanse eller redusere en rekke nye og bedre veier, vil helt sikkert bli godt forklart fra forslagsstillerne, så jeg kommer derfor til å bruke min tid på Fremskrittspartiets syn på det som er foreslått.

I vårt parti får SVs forslag ingen tilslutning. Gode og trygge veier er en helt nødvendig forutsetning for at vi skal kunne ha et næringsliv som kan etablere seg, skape verdier og ansette folk over hele landet. Det er også et av kriteriene folk har for hvor de vil bosette seg. Det er altså slik at jo lenger vekk fra bysentraene vi kommer, jo dårligere kollektivtilbud vil man få, og jo mer avhengig blir man av bilen. Med mindre man ønsker at folk bare skal bo i eller rundt de store byene, må altså samfunnet sørge for at det bygges gode, trygge veier som på raskest mulig måte sørger for at folk kommer seg til og fra. Man må gjerne si at folk bruker mer bil jo bedre veiene blir, men det er like riktig å si at behovet for mer vei og større kapasitet øker fordi stadig flere får behov for å komme seg fram trygt og raskt.

Norge er et fantastisk land. Hver bygd og hver by har sin sjarm, men på veldig mange av disse fantastiske stedene bor det såpass lite folk at man gjerne må reise litt for å kunne oppleve konserter og kino, eller for å dra på skole eller på jobb. Derfor må man også forstå hvor viktig det er å knytte byer, tettsteder og landsdeler sammen – for folk og for næringsliv, og for å skape muligheter for vekst også ute i distriktene.

Jeg forstår at SV gjør sitt beste for å framstille seg som naturens beste venn, men det er altså en helt grunnleggende forutsetning for næringsaktivitet at vi har veier som gjør at både det som blir produsert og de som skal produsere, kan transporteres på en så god og rask måte at man opprettholder konkurransekraften.

Fremskrittspartiet vil bygge vei. Vi skal bygge flere veier, vi skal bygge bedre veier, og vi vil bygge bredere veier. Fremskrittspartiet vil bygge veier som man trygt kan kjøre på i både 110 km/t og 120 km/t. Det er ikke noe vi gjør for å redusere natur, det er noe vi må gjøre fordi det er helt nødvendig for at folk skal kunne bo i hele landet, og fordi vi vil ha et næringsliv som skal ha muligheter til å lykkes uansett om det er i nord, i sør, i øst eller i vest. Det kan SV like så lite som de bare vil, men det er Fremskrittspartiets utgangspunkt for å si nei til enda et bilfiendtlig forslag fra SV.

Marte Mjøs Persen (A) [18:22:25]: En viktig sak for Arbeiderpartiet i Nasjonal transportplan var å vri noe av pengebruken fra investeringer over til drift og vedlikehold – altså ta vare på det vi har, på en bedre måte. For oss handler det om å tilpasse veiutbyggingen til de

økonomiske rammene vi har, i en tid som er preget av uro og krig. Mer av den offentlige pengebruken må gå til forsvar, til støtte til Ukraina og til å bistå folk i landet med tanke på dyrtid, bl.a. med strømstøtte og norgespris på strøm. I tillegg er det klimaendringer som allerede gjør seg gjeldende, samt behovet for å redusere nedbygging av natur og bevare mer av matjorda.

Det er viktig å ta nye politiske grep for å redusere naturinngrep og nedbygging av matjord. Vi kan simpelthen ikke fortsette i det tempoet som har vært. Derfor må vi i større grad ruste opp og vedlikeholde – utnytte eksisterende infrastruktur bedre enn det gjøres i dag. Vi utelukker heller ikke at en del prosjekter bør justeres med tanke på det jeg nå har nevnt.

Imidlertid mener Arbeiderpartiet at det er viktig med forutsigbarhet i samferdselspolitikken. Derfor står vi fast ved de planene vi har lagt, de vedtak som er fattet, og at framdriften på igangsatte prosjekter legges på det ambisjonsnivået som er vedtatt.

Arbeiderpartiet kan derfor ikke støtte SVs forslag om å kutte de foreslåtte firefelts motorveiene, og viser til Nasjonal transportplan for perioden med tanke på hva Arbeiderpartiet ønsker å prioritere, og med det også hva som er utenfor prioriteringslisten vår.

Trond Helleland (H) [18:24:29]: SV fremmer forslag om å stanse eller nedskalere viktige hovedveiprosjekter, og partiet vil endre veinormalene for å gjøre det enda vanskeligere å få bygget nye hovedveier med trafiksikker og effektiv firefelts standard. Forslagene vil etter vår mening svekke trafiksikkerheten, og vi vil få et veisystem med dårlig kapasitet til både person- og næringstrafikk. Når en skal bygge ny vei, må en bygge på realistiske framskrivninger av trafikkøkningen, og veldig ofte – av ulike hensyn, bl.a. Finansdepartementets behov for å holde igjen på pengebruken – har det vært anslått mindre trafikkøkning enn det har blitt. Det har gjort at vi har fått trafikkork, vi har fått kaos, vi har fått tre bruer ved siden av hverandre i Grenland – fordi en hele tiden har bygget for lite og underdimensjonert.

SV skal ha for at de navngir alle de veiprosjektene de vil nedskalere. Her er det ingen som går fri. På Sørlandet skal en beholde to- og trefelts vei der det ikke er blitt firefelts, fra Kragerø mot Larvik skal en beholde to- og trefelts vei, i Trøndelag skal en ha to- og trefelts vei, og den nye firefelts veien som åpnes under Sollihøgda, skal for evig tid forbli en to- og trefelts vei til Hønefoss, med de problemene det skaper. Dette er en oppskrift på at landet skal gå i stå.

Høyre ønsker at landet skal bindes sammen. Vi ønsker et hovedveisystem som kan frakte både folk og gods effektivt gjennom det langstrakte landet vårt. Det er dyrt, og da kan vi ikke ha firefelts veier over alt, men der

en passerer ti, tjue, tretti, førti tusen biler, er det klart at det å forholde seg til en to- og trefelts vei vil være helt feil.

Jeg håper virkelig at SV ikke får gjennomslag for disse tankene sine. I starten av denne perioden hadde vi en komitéleder, Erling «smal vei» Sande, som var veldig opptatt av å snakke om at en skulle nedskalere veiprosjekter. Nå opplever jeg at SV stort sett står alene om dette, og det er bra.

Geir Inge Lien (Sp) [18:27:29]: Senterpartiet vil ha gode vegar og gode samband i heile landet. Vi meiner det er viktig at vi byggjer godt nok, slik at vi kan få til meir samferdsel for pengane. Vi må ha betre geografisk fordeling enn det vi ser tilfelle av i dag.

Senterpartiet sat i regjering då dei nye vegnormalane kom, og det var eit rett grep. Større fleksibilitet på vegnormalane er eit viktig verktøy for å få prosjekta tilpassa det faktiske behovet lokalt. Vegselskapa har dermed fått fleire verktøy for å redusere kostnader og tap av matjord og naturmangfald. Fleksibilitet kan òg bidra til å halde kostnadene nede for folk og næringsliv når ein har mandat til å gjenbruke trasear eller redusere hastigheita frå t.d. 110 til 100 km/t. Samtidig ser vi òg at det godt kan byggjast for 110 km/t der det vil vere fornuftig.

Det er nok her vegen deler seg mellom oss og SV. Senterpartiet er oppteke av å finne løysingar som er framtidsretta, men eg meiner Stortinget bør vere svært varsamt med å detaljstyre enkeltprosjekt. Eg er skuffa over måten SV fremja dette på. Ja, det er nødvendig å prioritere hardare framover, men ei liste på 24 prosjekt ein skal skalere ned utan nærmare grunngjeving enn ideologi, tener ikkje føremålet.

Samferdselsmidlane sit laust hos SV når det kjem til jernbane på det sentrale austlandsområdet, men når vi skal binde i hop landet der det ikkje går tog, er det låkt og vanskeleg. Eg er òg usikker på om dette ville ha gjeve den effekten SV ønskjer seg. Det kostar mykje pengar å planleggje og prosjektere prosjekt, og ein omkamp om valde trasear, reguleringsplanar og hastigheiter vil dra opp kostnadene på planleggingssida. Dette skapar òg usikkerheit om når prosjekta kan verte realiserte.

Senterpartiet meiner at endra vegnormalar har gjeve nødvendig fleksibilitet, og så får det vere opp til fagfolk å velje dei beste løysingane innanfor dei føresetnadene Stortinget – oss – har gjeve.

Lars Haltbrekken (SV) [18:30:29]: Firefelts motorveier bygger ned store mengder natur og matjord og gir økte utslipp av klimagasser og mer trafikk på veiene. Dessuten er det svindyrt både for staten som bygger ut, og for bilistene som må bidra til finansieringen gjennom bompenger.

Disse enorme inngrepene og sløsingene med penger må stoppes. Vi vil heller bygge langt og trygt enn bredt og dyrt. Noen plasser trengs en ny vei, men det er få plasser der man må ha en firefelts motorvei. Vi mener utbedring av eksisterende vei og to- til trefelts vei med midtdele der det trengs, er en mer trafikksikker og mye bedre løsning. Vi får også trafikksikkert langt flere kilometer vei ved å velge en sånn strategi. All den tid vi har hatt et enormt vedlikeholdsetterselep på riks- og fylkesveiene våre, mener vi at det å sette i gang nye firefelts motorveiprosjekter er helt feil prioritering.

Vi vil heller bruke pengene på å trygge de veiene vi allerede har, og på en økt satsing på jernbanen og kollektivtransporten. I mitt hjemfylke, Trøndelag, står vi nå foran store kutt i kollektivtilbudet. Vi kunne ha opprettholdt bussruter på Røros, på Oppdal og i omlandskommunene rundt Trondheim for noen ekstra småpenger, men så ser vi at man i stedet ønsker å bruke de store pengene på veiutbygging.

Norge har allerede over 600 km med motorvei, og mye mer er under planlegging. Solberg-regjeringen bestemte at motorveiene skulle bygges for høyere fart, noe som krever slakere svinger og dermed gir økte inngrep i natur og matjord. Det forundrer meg at et parti som Senterpartiet ikke er bekymret for den enorme asfalteringen av matjord som skjer.

Dagens motorveiutbygging fører til nedbygging og oppsplitting av verdifull natur, friluftsområder og matjord, mer luftforurensning, støy, mikroplastutslipp, økt energiforbruk og økte utslipp av klimagasser. I tillegg snakker vi om store utbyggingskostnader for staten og for enkeltpersoner i form av bompenger. Dette binder opp store midler i samferdselssektoren – midler som kunne ha gått til vedlikehold, rassikring og utbedring av veier vi allerede har, og til jernbanen og kollektivtransporten.

Presidenten [18:33:32]: Presidenten antar ...

Lars Haltbrekken (SV) [18:33:34]: ... at representanten tar opp de forslagene SV står bak, og det har presidenten selvfølgelig helt rett i.

Presidenten [18:33:41]: Det var fint. Da har representanten Lars Haltbrekken tatt opp de forslagene han refererte til.

André N. Skjelstad (V) [18:33:52]: Vi er enig med SV i de to første forslagene og står sammen med dem om dem, for vi mener det må tas hensyn til relevante miljømål og trafikksikkerhet opp mot kollektivsatsingen. Derfor er vi det.

De siste er det ikke mulig å være med på, for de gjelder jo en del allerede iverksatte prosjekter, og etter min

mening blir det en kostnad som ikke kan være. Dessuten er det viktig å kunne ha framkommelighet også utenom de byene der det er et velfungerende kollektivnett. Så Venstre er med på de to første forslagene, og viktigheten av å bevare natur er vi helt enig i.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [18:34:59]: Jeg registrerer at forslaget om at Stortinget skal vedta å nedskalere en rekke planlagte veiprosjekter, ikke får flertall. Jeg mener, som også andre har vært inne på her, at det må overlates til fagmyndighetene å velge riktig standard og dimensjonering for prosjektene som er prioritert i Nasjonal transportplan 2025–2036.

Så vil jeg minne om at regjeringen har gjort flere grep som skal sikre at veiprosjektene bygges med riktig standard. Det vil si at vi ikke ønsker at de skal overdimensjoneres, men vi vil heller ikke at de skal underdimensjoneres slik at vi må bygge veiene på nytt etter kort tid. Vi vet alle sammen at det er dyrt og innebærer økte utslipp og arealbeslag dersom vi må bygge veien på nytt etter kort tid.

Regjeringen har bl.a. åpnet for at innslagspunktet for å bygge to- og trefeltsveier nå kan gå til en ÅDT – årsdøgntrafikk – på 15 000 biler, hvor det tidligere var krav om at veier med årsdøgntrafikk over 12 000 skulle bygges som firefeltsveier. Regjeringen har også endret veinormalene, slik at det skal bli mulig å gjenbruke eksisterende vei i større grad enn det som har vært vanlig i nye veiprosjekter tidligere.

Regjeringens strategi for å utvikle transportsektoren handler ikke ensidig om å bygge store motorveiprosjekter, men som flere har vært inne på så langt, handler den om at vi skal ta vare på det vi har, utbedre der vi kan, og bygge nytt når vi må.

Regjeringen legger derfor stor vekt på å ta vare på eksisterende infrastruktur og sørge for at denne yter best mulig, ivaretar transportsikkerheten og er tilpasset et framtidig klima. I NTP-en er det f.eks. prioritert flere utbedringsstrekninger på deler av veinettet der det er mer hensiktsmessig å utbedre eksisterende veier og infrastruktur enn å bygge nytt.

Jeg mener også det er viktig å få fram at Statens vegvesen og Nye veier allerede har gjort et betydelig arbeid med å optimalisere og finne muligheter for å nedskalere prosjekter som er prioritert i Nasjonal transportplan. Dette ble gitt som oppdrag fra Samferdselsdepartementet til virksomhetene som del av grunnlaget for meldingen. Jeg mener regjeringen med dette legger opp til en balansert veipolitikk, som igjen gir riktige føringer til Statens vegvesen og Nye veier når de skal arbeide videre med å planlegge og realisere de planlagte prosjektene i Nasjonal transportplan.

Presidenten [18:37:40]: Det blir replikkordskifte.

Lars Haltbrekken (SV) [18:37:55]: I Trøndelag bygges det nå ny E6 mellom Trondheim og Stjørdal. I går kom nyheten om at veien kan bli 1 mrd. kr dyrere enn tidligere skissert. Nye veier har tidligere gått ut med en antatt kontraktstørrelse på 2,2 mrd. kr for strekningen Ranheim–Sveberg. Justert til dagens pengeverdi er det 2,3 mrd. kr. Nå har da Nye veier kommet med nye opplysninger, og i går kunngjorde de at prisen blir 3,3 mrd. kr. I tillegg kommer kostnader på 850 mill. kr, ifølge kunngjøringen. Legger vi disse summene sammen, får vi nesten 4 mrd. kr. Det er betydelig mer enn det veien skulle koste. Spørsmålet mitt er om statsråden vil ta initiativ til en uavhengig granskning av dette prosjektet og de enorme kostnadsøkningene.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [18:38:58]: Mitt utgangspunkt er at vi hele tiden skal forsøke å få mest mulig ut av pengene som vi bruker til å bygge samfunnets infrastruktur. Derfor er hele poenget med måten Nye veier er rigget på, at de hele tiden skal forsøke å få ned kostnadene i prosjektene og øke nytten. Vi har vært gjennom en tid nå med relativt sterk kostnadsvekst. Det har selvfølgelig også preget denne sektoren, og særlig vet vi at kostnader knyttet til bygg og anlegg har vært høyere enn den ordinære prisveksten. Det kan være en av årsakene til at man har fått kostnader konkret i dette prosjektet, men jeg kan ikke nå stå her og gjøre vurderinger av det prosjektet. Det er altfor tidlig for meg å gjøre. Jeg har, som representanten, knapt fått høre nyheten, så det ville ikke være riktig av meg å gå inn og gjøre noen konkrete vurderinger av det enkeltprosjektet.

Lars Haltbrekken (SV) [18:39:56]: Jeg ba heller ikke statsråden om å gjøre konkrete vurderinger av dette prosjektet. Jeg spurte statsråden ganske enkelt om han vil ta initiativ til en uavhengig granskning av dette prosjektet, sånn at vi kan få klarhet i hvordan prosjektet kunne bli 1 mrd. kr dyrere, altså gå fra 2,3 mrd. kr til 3,3 mrd. kr. Det er en betydelig økning. Det er langt over den generelle prisveksten i samfunnet. Så hører vi statsråden si at Nye veier ble etablert for å få ned kostnadene. Vel, jeg vil vel påstå at en kostnadsøkning på én milliard er alt annet enn å få ned kostnadene. Her har man kanskje gjort det man kan gjøre for å få opp kostnadene. Jeg gjentar spørsmålet mitt:

Vil statsråden sørge for en uavhengig granskning av dette prosjektet, sånn at vi kan få klarhet i hva som har skjedd, og hvorfor det har blitt så dyrt?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [18:40:59]: Det er altfor tidlig for meg å gjøre noen vurderinger av om dette er en type prosjekt som det skal gjennomføres noen evaluering, ekstern gjennomgang eller granskning av. Det er ikke noe som jeg på noen som helst måte har gått inn

i på nåværende tidspunkt. Jeg har heller ikke hatt anledning til å sette meg inn i det som representanten presenterer, men jeg skal selvfølgelig, i den dialogen jeg har med Nye veier, etterspørre informasjon om prosjektet for å finne ut av hva som er årsakene til denne type kostnadsoverskridelser.

Geir Inge Lien (Sp) [18:41:45]: Det er interessant å høre SV sine refleksjoner over kostnader. Dei er òg veldig opptekne av veg og gjev vegprosjekt namn som kan vere skremmande. Samtidig har vi jo baneprosjekt som SV aldri snakkar ned, f.eks. Moss stasjon, som har gått på ein kostnadsmell frå 6 mrd.kr til no tett på 30 mrd. kr. Korleis handterer statsråden det?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [18:42:17]: Det er velkjent for Stortinget at det har vært kostnadsoverskridelser i det prosjektet. Derfor har Stortinget hatt endrede kostnadsrammer til behandling flere ganger. Det prosjektet pågår jo, og det er etter at man har endret kostnadsramme for det prosjektet, en helt annen tilnærming til hvordan man skal gjennomføre prosjektet. Det tror jeg også er velkjent for Stortinget. Det siste som vel har vært offentlig kjent rundt det prosjektet, var at man nå var nødt til å gå til innløsning av noen boliger i nærområdet for å gjennomføre prosjektet på en trygg måte. Her vil man selvfølgelig sette sikkerhet og trygghet for byens innbyggere først, og så vil jernbaneprosjektet etter hvert realiseres.

Geir Inge Lien (Sp) [18:43:03]: Ja, det er interessant å høre på retorikken frå SV når det gjeld veg, men når vi ser det som skjer rundt Moss, med riving av ei ny blokk og dei omfattande inngrepa både på natur og for menneske, er det utruleg rart at det berre er vegane ein vil til livs frå SV si side.

Eit anna spørsmål vil vere: Korleis ser statsråden på det, altså ut frå det resonnementet som vi får frå SV her no om fordelinga mellom f.eks. veg, bane og det resterande som vi brukar? Er det ei skeivfordeling, slik som SV gjev uttrykk for, eller meiner statsråden at vi eigentleg burde hatt meir til veg, f.eks.?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [18:43:45]: Det ville være overraskende hvis jeg sa noe annet enn at jeg synes NTP-en har en veldig god fordeling mellom vei og bane. Det er en offensiv jernbanesatsing som ligger i Nasjonal transportplan, med særlig vekt på å øke bevilgningene til drift, vedlikehold og fornying, men det er også store jernbaneprosjekter som skal gjennomføres. Mitt utgangspunkt når det gjelder overskridelser, er at jeg ikke vil ha noen av dem – vi må forsøke å unngå det. Derfor er vi selvfølgelig opptatt av hele tiden å forsøke å lage prosedyrer og prosesser som gjør at vi holder kostnadskon-

troll. Det er nødvendigvis også en del av gamet her at det gjerne havner mer i fokus de gangene et prosjekt får overskridelser, enn de gangene et prosjekt faktisk går til kost eller under kost. Det skjer heldigvis ofte, det også.

Mona Fagerås (SV) [18:44:41]: Samfunnet bruker store beløp på planlegging av veiprosjekter, også prosjekter som ikke er prioritert i NTP. Eksempelvis er det brukt over 2 mrd. kr bare på planleggingsmidler til Hordfast-prosjektet, og pengebruken fortsetter, selv om prosjektet er lagt i utviklingsporteføljen i NTP og ikke skal prioriteres de neste tolv årene. Jeg mener det er feil å bruke store planleggingsmidler på prosjekter som ikke har prioritet i NTP.

Hvordan kan ministeren forsvare og stå inne for en pengebruk på dette prosjektet, som burde vært lagt i skuffen, og som – i beste fall – ikke skal bygges på mange, mange år? Prosjektplanlegging er tross alt ferskvare.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [18:45:38]: Ja, jeg mener at det er fornuftig å gjøre ferdig de planprosessene. Det har vi også tatt til orde for at man skal gjøre, og det gjelder en rekke prosjekter der man hadde kommet veldig langt i planleggingen, og hvor man var veldig nær å få på plass en reguleringsplan. Det handler jo om at man kan gjenbruke det. Selvfølgelig er det også et paradoks at planer kan gå ut på dato. Nå skal det sies at når man har prosjekter i en utviklingsportefølje, er det en bank, en reserve, for prosjekter som eventuelt kan tas inn når man skal rullere transportplanen på nytt, slik at det er ikke nytteløst og uriktig å bruke penger på det. Samtidig vil det selvfølgelig være slik at å bruke mye penger videre på å modne prosjekter som ligger i utviklingsporteføljen, ikke er innenfor det som er styringssignalet i NTP-en. Det er primært de prosjektene som ligger i planporteføljen, som det skal brukes planressurser på.

Presidenten [18:46:32]: Replikskordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Mona Fagerås (SV) [18:46:41]: Nye firefelts motorveier er blant de største inngrepene i norsk natur og fører til nedbygging av verdifull natur, matjord og friluftsområder i storskala. Det er mange gode grunner for å stanse eller nedskalere flere av de store firefelts motorveiprosjektene som nå er under planlegging i Norge, og heller utbedre eksisterende vei og nedskalere til to- og trefeltsvei med midtdeler der det er hensiktsmessig. Det vil spare oss for store arealinngrep, gi reduserte utslipp og redusere energi- og drivstofforbruk, det vil føre til mindre luftforurensning, støy og mikroplastutslipp, og det vil ikke minst spare samfunnet for store kostnader.

Analysen fra Statens vegvesen peker på at det kan koste mer enn det dobbelte å bygge firefeltsvei sammenlignet med å bygge to- og trefeltsvei. Mange steder er det nødvendig med en oppgradering av veinettet for bedre framkommelighet og trafikkssikkerhet m.m. Vi burde bruke samfunnets ressurser på å bygge langt og trygt istedenfor bredt og dyrt. Det er et enormt vedlikeholds- etterslep på både fylkesveier og riksveier i dag. Det er også på fylkesveiene det skjer flest ulykker.

Fremskrittspartiets representant talte varmt for å bygge mer firefelts motorveier fordi de er så trygge. Trygg Trafikk sier i sitt høringsinnspill at en to-/trefeltsvei med midtdeler og fartsgrense på 90 km/t har tilsvarende høy trafikkssikkerhetsgrad som en firefelts motorvei med en fartsgrense på 90–110 km/t.

Vi kan vri de store midlene i samferdselssektoren bort fra svinedyre motorveier til vedlikehold, rassikring og veier over hele landet – i stedet for å bruke alle samferdselsmidlene på firefelts motorveier på Sør- og Østlandet. Ingen andre land – som jeg vet om, i hvert fall – har så lav ÅDT for å bygge firefelts motorveier. Hvorfor velger vi å gjøre som vi gjør i Norge, når Tyskland ikke gjør det, når Danmark ikke gjør det, eller Sverige og Finland? Ingen av de landene vi liker å sammenligne oss med, bruker å bygge firefelts motorveier på så lav ÅDT som i Norge. Det er ren luksus vi holder på med her og nå.

Jan Steinar Engeli Johansen (FrP) [18:49:58]: SV snakker som om ingen andre ønsker å ta vare på naturen. De kunne like godt sagt at de synes det er helt greit at folk ute i distriktene ikke skal ha samme mulighet som dem som klumper seg sammen i storbyene. Jeg visste ikke at SV egentlig ikke vil opprettholde bosettingen i hele landet, men det er noe jeg kanskje har forstått nå.

Jeg bor selv 590 kilometer herfra. Det er egentlig ikke veldig langt, men fordi store deler av den veien skal innom alt som er av små og større tettsteder, tar hjemturen ni–ti timer. Hadde det derimot vært en sammenhengende firefeltsvei, f.eks. fra Trondheim til Oslo, og en bedre atkomstvei fra der jeg bor, til Oppdal, ville bilturen tatt seks timer.

For en næringsmann er tre timer spart ganske mye. Ser man næringslivet under ett, forstår man at det er ekstremt store verdier vi snakker om – de fleste av oss forstår i hvert fall det. SV snakker også om noen minutter. Det viser hvor lite forståelse SV egentlig har for hvordan konkurransen i næringslivet fungerer. Men SV liker kanskje ikke næringslivet så godt – på samme måte som de synes det er greit at folk ikke skal ha like muligheter for å kunne lykkes med å bo hvor de vil.

Vi hørte også at representanten Haltbrekken var veldig bekymret for at folk måtte betale bompenger. Ja,

det finnes et alternativ til det. Det hørtes kanskje ut som at SV viser nye takter. I så fall er det positivt, men jeg vil minne om at SV så sent som i forrige uke stemte for å lempe nye bompenger på innbyggerne i min hjemby.

Geir Inge Lien (Sp) [18:52:16]: Det er interessant å lytte til føregående talar, for i vårt eige heimfylke har vi eit prosjekt, som Framstegspartiet er sterkt imot, som har tiltak som Framstegspartiet stemmer imot, men som nettopp vil binde i hop fylket. Vi kan ta f.eks. avstanden frå Molde til Ålesund, som i staden for å vere to timar, som i dag – eller over det – kunne ha vorte éin time. Det ville ha gjort utruleg mykje for tenestene og den mobiliteten som fylket kunne ha hatt.

Då er det svært forunderleg at det einaste motorvegprosjektet i landet Framstegspartiet er imot, er det som føregår i vårt eige fylke. Eg høyrer Framstegspartiet gjentekne gonger ramse opp prosjekt etter prosjekt, og dei støttar store, tunge samferdselsprosjekt rundt om i landet, så nær som i fylket der Sylvi Listhaug, Frank Edvard Sve og Jan Steinar Engeli Johansen kjem frå. Eg er veldig forundra over det resonnementet og måten Framstegspartiet snakkar på, når ein ikkje har ein heilskapleg tanke om det når det gjeld eige fylke.

Jan Steinar Engeli Johansen (FrP) [18:53:49]: Hvis representanten Lien hadde lyttet med de to ørene han har, hadde han kanskje hørt hva jeg sa. Å bygge vei bør gjøres slik at man kommer seg fram på en god, trygg og også rask måte – og aller helst uten bompenger. Møreaksen, som Lien snakker om, er det tenkt at skal gå som en slynge ute i havgapet, med en dyp undersjøisk tunnel som mange, bl.a. Norges Lastebileier-Forbund, advarer mot av trafikkssikkerhetsmessige årsaker. Når man legger opp til en så høy bompengandel som vi snakker om her, oppnår man ikke den effekten som Lien etterlyser: å knytte sammen øyer og fastland. Man gjør prosjektet så kostbart at folk ikke får råd til å bruke forbindelsen. Da er spørsmålet: Hvilken sammenknytting er det Lien ser med Møreaksen – som overhodet ikke ville ha fått noe som helst flertall hvis det var folkeavstemning om den? Det finnes alternativer. Det finnes atskillig rimeligere alternativer enn det vi har på strekningen Møreaksen.

Presidenten [18:54:54]: Det får vi kanskje svar på nå.

Representanten Geir Inge Lien har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til inntil 1 minutt.

Geir Inge Lien (Sp) [18:55:08]: Eg må seie at her skal ein høyre mykje før øyra dett av. Prosjektet er faktisk dimensjonert etter standardar med 5 pst. helling, så det

er innanfor både EU-krav og det som er forsvarleg. Dette er det einaste prosjektet Framstegspartiet er imot. Det er ikkje bompengane, for dei støttar alle andre motorvegprosjekt eller vegprosjekt rundt om i landet. Akkurat dette prosjektet er dei likevel imot, og det er ikkje berre på grunn av bompengane. Dette ville ha korta ned reisetida frå to timar – over to timar – til ein time mellom dei to byane Ålesund og Molde. Det er klart at dette ville hatt ein stor samfunnsmessig effekt for fylket og gjort regionen mykje meir kostnadseffektiv og interessant å bu og leve i.

Presidenten [18:55:58]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 13.

Sak nr. 14 [18:56:01]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigrud Zurbuchen Heiberg, Une Bastholm og Rasmus Hansson om en bedre bypolitikk (Innst. 453 S (2024–2025), jf. Dokument 8:251 S (2024–2025))

Presidenten [18:56:23]: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minuttar til kvar partigruppe og 3 minuttar til medlemmar av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmar av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minuttar.

Marte Mjøs Persen (A) [18:56:48] (ordførar for saken): Som saksordførar viser jeg til komiteens innstilling, som avviser forslagene som vedkommer en rekke ulike departementar. Arbeiderpartiet støttar imidlertid intensjonen bak mange av forslagene frå Miljøpartiet De Grønne som gjelder klima- og miljøpolitikk for byene våre.

Norge har gjennom Parisavtalen tatt på seg en forpliktelse om å redusere utslippene av klimagasser. Vi ser at ulike lokale tiltak kan bidra til en slik måloppnåelse, og at lokale klimatiltak også kan gi positive virkningar for nærmiljøet. Lokale nullutslippssoner er et slikt tiltak.

Vi konstaterer at kommunene i dag ikke har et lov-messig hjemmelsgrunnlag for å etablere nullutslippssoner. Derfor har regjeringa starta et lov- og forskriftsarbeid som sørger for å få dette på plass, og at et lovforslag skal sendes på høring så raskt som mulig. Det er kommunene selv som eventuelt vil kunne etablere lokale nullutslippssoner, noe vi tror kan bidra til å styrke det kommunale selvstyret – og det er et pluss i seg selv.

Vi vet at byområdene kommer til å vokse ytterligere i framtida. Norge bruker derfor store summer frå statsbudsjettet på å utvikle kollektivtilbudet. Norges ni største byområder har i dag muligheter til å gå inn i byvekst-avtaler. I dag har Nord-Jæren og Bergen inngått byvekst-avtaler, mens Trondheim og Oslo/Akershus har inngått lignende avtaler. Flere byer er på vei inn i ordninga, som vi vet.

Det er satt av 88 mrd. kr i Nasjonal transportplan til dette, og bakgrunnen er nullvekstmålet frå klimaforliket i 2012. Trafikkveksten i byene skal tas med økt bruk av kollektivtrafikk, sykkel og gange.

Arbeiderpartiet føler seg fremdeles forpliktet av klimaforliket i denne sal i 2012, og kommer til å kjempe vidare for målsettinga om at biltrafikken ikke skal vokse i byene.

Vi har økt det årlige statlige bidraget til store kollektivprosjektar til om lag 70 pst. Dette er en god deal. Mange regioner og byer vil inn i ordninga, også om dette bidraget var lavere, tror jeg. Dagens tilskudd på 70 pst. gir et vesentlig bidrag til å utvikle viktig fylkeskommunal infrastruktur og er et sterkt insentiv til å skape et bedre kollektivtilbud.

Jeg vil avslutte dette innlegget med å takke for samarbeidet i komiteen – og håper på en god debatt.

Mona Fagerås (SV) [18:59:44]: Norske byer og tettsteder må bli mindre bilbasert og mer framkommelige. Byer må planlegges slik at færre trenger bilen til jobb, barnehage og skole, og satsinga på kollektivtrafikk, sykkel og gange må trappes opp. SV vil ha et godt kollektivtrafikktilbud, sånn at alle kan komme seg dit de skal på en enkel og miljøvennlig måte.

Kollektivtransport bidrar til kutt i klimagassutslipp og renere luft. Kollektivsatsing gir også bedre trafikksikkerhet, mer attraktive bo- og oppvekstmiljøer og bedre framkommelighet for næringsliv, folk og nyttetransport. Kollektivtransport er viktigst for dem som av ulike grunner ikke har mulighet til å kjøre bil. Vi trenger bedre verktøy for å redusere biltrafikken, kutte utslipp, styrke kollektivtrafikken og utvikle byer og tettsteder som fremmer folkehelse, rettferdighet og livskvalitet.

Vi i SV mener at staten må ta et større ansvar for kollektivtransporta, bl.a. ved å øke sin andel i finansieringa av store kollektivprosjektar til 80 pst og belønne kommuner som lykkes med å redusere biltrafikken.

Bypolitikken må være sosialt bærekraftig. Det må bli enklare og mer lønnsomt å bygge og ta i bruk eksisterende bygg, og ikke-kommersielle boligmodeller må få sterkere juridisk og økonomisk støtte. Et boligmarked med rom for allmennboliger og sosial boligbygging er avgjørende for at byene skal være inkluderende og tilgjengelige for alle. Det er også i byene at de økonomiske

forskjellene og barnefattigdommen er størst. Det er sterkt behov for å løfte levekårsutsatte områder, så satsingen på dette må økes betraktelig.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Sigrid Zurbuchen Heiberg (MDG) [19:02:03]: Om det finst éin positiv ting med den forferdeleg alvorlege klima- og naturkrisa me står i, er det dette: Stort sett alle dei grøne tiltaka me må setja i verk for å kutta utslepp og forbruk, vil gjera liva våre betre, kroppane våre sunnare, barna våre friare, og dei vil gjera byane våre hyggelegare, reinare, finare og morosamare.

Behovet for berekraftig, trygg og inkluderande byutvikling har aldri vore større. Viss samfunnet skal lukkast i klimakampen og få til sosial utjamning, betre folkehelse og auka livskvalitet, trengst det mykje meir ambisøs og heilskapleg politikk for byane. Byane treng mindre bilkøyring og forureining, mindre forskjellar og meir fri-dom og positivt fellesskap – færre bilar, fleire bier.

Etter tre år med nedsnakking av byane frå statsrå-dane til Senterpartiet hadde eg eit håp om at ei rein Arbeidarparti-regjering skulle føra ein politikk som var betre for byane våre. Det gjenstår å sjå om det vil skje. Byane treng betre verktøy for å få ned biltrafikken, kutta utslepp, styrkja kollektivtrafikken og utvikla byar og tettstadar som fremjar folkehelse, rettferd og livskvalitet.

Miljøpartiet Dei Grøne vil gje kommunane meir lokalt sjølvstyre i samferdselspolitikken. Me vil gje byane moglegheit til å oppretta og bestemma storleiken på nullutsleppssoner, uavhengig av om vegane er kommunale, fylkeskommunale eller statlege. Me vil at kommunar skal kunna innføra dynamisk vegprising for å få bukt med kø, kork og kaos, og me vil gje kommunane moglegheit til å senka fartsgrensa til 20 km/t på plassar der mange ungar ferdast, f.eks. rundt skular.

Samtidig er staten nøydd til å ta eit større ansvar for kollektivtransporten. Miljøpartiet Dei Grøne føreslår å be staten auka den statlege andelen av store kollektivprosjekt til 80 pst. Me vil òg påskjøna kommunar som lukkast med å redusera biltrafikken, og me vil endra nullvekstmålet til eit mål om 5 pst. årleg nedgang i biltrafikken i storbyområda.

Ekstremvêret me har i vente, krev at me klimatilpassar byane våre. Me må setja av mindre plass til asfalt og bilar, meir plass til natur og opne bekkar. Me må slutta å sløsa med plassen i byen. Det må verta enklare og meir lønsamt å ta i bruk eksisterande bygg. Me må ta vare på historia og slutta å riva. Ikkje-kommersielle bustadmodellar må få sterkare juridisk og økonomisk støtte. Ein bustadmarknad med rom for allmennbustadar og sosial bustadbygging er heilt avgjerande for at byane

skal vera inkluderande, og at me får ned dei store sosiale forskjellane.

Ein meir sosial bustadpolitikk kombinert med sterkare satsing på levekårsutsette område, som å sikra fritidsklubbar, utvida velferdstilbod og få ned barnefattigdomen, er blant dei viktigaste tiltaka for å gjera byane våre betre.

Med det tek eg opp forslaga frå Miljøpartiet Dei Grøne.

Presidenten [19:05:00]: Representanten Sigrid Zurbuchen Heiberg har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [19:05:15]: Stortinget skal behandle et omfattende representantforslag som gjelder hele fem statsråders ansvarsområder. For mange av forslagene pågår det prosesser. En del av forslagene mener jeg vi ikke bør gå videre med.

Jeg deler representantenes engasjement for god byutvikling. Arbeiderparti-regjeringen har vært tydelig på at vi vil fortsette den sterke satsingen vi har på byene våre.

Vi vil bidra til å gjøre reisehverdagen enklere og redusere belastningen veitrafikken har i byene. Særlig personbiltrafikk kan reduseres eller erstattes med annen transport. Derfor har nullvekstmålet for persontransport med bil vært helt sentralt i bypolitikken over tid, og det har også vist seg å ha effekt. Vi legger til rette for god mobilitet gjennom å bedre kollektivtilbudet og bygge nye gang- og sykkelveier. Effektiv arealbruk reduserer transportbehovet. Det bidrar også til å redusere klimagassutslipp, gir bedre lokalt miljø og er selvfølgelig også bra for folkehelsen.

Prognoser tyder på at trafikkvekst vil gjøre det mer krevende å nå nullvekstmålet framover. Jeg mener vi må holde fast ved det målet, som jo har en sterk politisk forankring, men vi må også være forberedt på å gjøre en sterkere innsats for at vi skal kunne nå målet framover.

Det gode samarbeidet vi har mellom staten, fylkeskommunene og kommunene i byvekstavtaler, er helt avgjørende for at vi skal kunne nå nullvekstmålet. Vi har på vår vakt inngått tre nye byvekstavtaler, slik at vi nå til sammen har sju avtaler.

Vi har styrket bysatsingen over statsbudsjettet hvert år. Vi har økt det statlige bidraget til store kollektivprosjekter til om lag 70 pst. I 2025 – altså i år – er det satt av 7,7 mrd. kr til byområdene i statsbudsjettet. Dette er et vesentlig bidrag til å utvikle viktig fylkeskommunal infrastruktur og kollektivtilbudet.

Vi ønsker også at byene skal få nye verktøy. Vi har gitt Statens vegvesen i oppdrag å sette i gang et lov- og forskriftsarbeid for å gi kommunene mulighet til å etablere nullutslippssoner. Statens vegvesen gjennomgår også kriteriene for fartsgrenser i by. Et mulig tiltak er endringer i regelverket, slik at 30 km/t vil være utgangs-

punktet når fartsgrensen i tettbygd strøk skal vurderes, i motsetning til 50 km/t, som er dagens standard.

Vi skal fortsette å utvikle bypolitikken, men byene må også bruke den eksisterende verktøykassen. Innenfor dagens bompenger regelverk er det mulig for lokale myndigheter å innføre mer treffsikre bompengeopplegg. En aktiv areal- og parkeringspolitikk kan redusere transportbehovet og bilbruken. Her er det et utnyttet potensial jeg håper at byene vil ta i bruk.

Presidenten [19:08:16]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 14.

Sak nr. 15 [19:08:23]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om bedre togforbindelser mellom Norge og Sverige (Innst. 445 S (2024–2025), jf. Dokument 8:257 S (2024–2025))

Presidenten [19:08:35]: Etter ynske frå transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Jone Blikra (A) [19:09:04] (ordfører for saken): Komiteen registrerer og er fornøyd med at det er etablert gode samarbeidsarenaer mellom Norge og Sverige – ikke bare at arenaene er der, men at det også er dialog om konkrete jernbaneprosjekter. Et eksempel er oppfølgingen av Stortingets bestilling om direkte nattog fra Oslo til København og/eller Hamburg. Her har statsråden varslet at det vil bli gitt ytterligere informasjon om det prosjektet når det foreligger. Det er også gjennomført en mulighetsstudie gjennom et samarbeid mellom Jernbanedirektoratet og det svenske Trafikverket om jernbanestrekningen Oslo–Stockholm.

I det hele tatt er mange av intensjonene bak representantforslaget ivaretatt. Det hele vil uansett kunne ut i prioritering av midler og om det er riktig prioritering av tilgjengelige midler å satse på de beskrevne prosjektene. Her vil jeg vise til en viktig presisering fra Senterpartiets representanter, der det poengteres at investeringer i grensekryssende prosjekter i større grad nå enn før må knyttes opp mot beredskapshensyn.

Jeg vil til slutt takke for samarbeidet i komiteen, et samarbeid som har vært så bra at det er en samlet komité som står bak innstillingen.

Trond Helleland (H) [19:10:40]: Jeg skal prøve å være kort. Jeg støtter veldig mye av det saksordfører Blikra sier, og jeg synes det er et bra initiativ fra Miljøpartiet De Grønne, men det er jo – som vist i statsråd-ens brev – mye av dette som allerede er i gang.

Jeg vil også være veldig enig i den presiseringen som Senterpartiet har i sine merknader om beredskapen knyttet til jernbanen. Når det gjelder Meråkerbanen, Kongsvingerbanen og banen mot Göteborg, er det ingen tvil om at med den sikkerhetspolitiske situasjonen vi har nå, vil øst-vest-jernbanen komme enda sterkere i fokus i årene som kommer, og den skal selvsagt ikke bare brukes til å frakte tanks og materiell, men også til å frakte folk og bidra til at vi får et bedre sammenhengende jernbanenett i Norden.

Alt i alt er det en viktig debatt. Det må innpasses i de nasjonale transportplanene, men en må også ha et godt samarbeid på tvers av landegrensene. Som det også vises til fra statsråden, er det en god dialog med både Sverige og andre naboland. Så jeg ser fram til dette, men samtidig minner jeg om at det er ganske store uløste oppgaver i det norske jernbanenettet som vi gjennom mange debatter har hatt rikelig anledning til å diskutere, og som vi kommer til å fortsette å diskutere i årene som kommer.

Geir Inge Lien (Sp) [19:12:35]: Eg må seie meg veldig enig med dei to føregåande talarane. Senterpartiet meiner at grensekryssande togtrafikk til Sverige er viktig. Vi har Ofotbanen, Meråkerbanen, Østfoldbanen og Kongsvingerbanen. Dei vil vere heilt essensielle i ein beredskapssituasjon når vi er avhengige av effektiv transport av både personell, materiell og folk.

Vedlikeholdsetterslepet på jernbanen innanlands er enormt. Rådgivende Ingeniørers Forening publiserte nettopp Norges tilstand 2025. Dei bereknar vedlikeholdsetterslepet på jernbanen til 128 mrd. kr. Investeringsbehovet for å oppgradere jernbanenettet til å møte krava og behova i dag og i framtida er berekna til 600 mrd. kr.

Det er fint å ha ambisjonar. Senterpartiet har ambisjonar om å få toga i Noreg til å gå i tide. Pendlarane skal vere sikre på at dei kjem seg fram i tide, og dei skal kunne reise i moderne tog som dekkjer behova i notida. Godsoperatørar må ha føreseielegheit om at bruer på Dovrebanen held seg på plass, og at Nordlandsbanen ikkje rasar ut.

Ambisjonane om høghastighetsbane til Stockholm framstår som eit urealistisk pengesluk. Det gjer det. Det kostar faktisk noko å ha folk i arbeid med planlegging, og pengane er bortkasta når prosjekta til slutt vert lagde i ein skuff fordi rekninga vert for stor. Berre i Moss sprekk budsjetta gong etter gong, pengar som er sårt tiltrengde til andre plassar i sporet.

Framfor å bruke pengar på nattog til København og Stockholm meiner vi i Senterpartiet at vi må prioritere vedlikehald og fornying på den jernbanen vi har i Noreg.

Mona Fagerås (SV) [19:15:00]: Framtidens transport går på skinner, og per i dag er togforbindelsene mellom Norge og Sverige på langt nær gode nok. Vi er nødt til å bedre grenseoverskridende infrastruktur. I dag er reisetiden lang, nattogene er mangelfulle eller fraværende, og koordineringen av jernbanepolitikken på tvers av grensen er svak.

Dette er til tross for at jernbanen spiller en avgjørende rolle for både klimavennlig transport og regional utvikling, i tillegg til at togets rolle i beredskapssammenheng er høyaktuell. Selv om mange ønsker å reise miljøvennlig, er jernbanetilbudet mellom landene nå så dårlig at mange ofte heller velger fly eller bil. Dette synes jeg er en tragisk utvikling.

Jeg viser til innspill fra Oslo–Stockholm 2.55 AB, som i likhet med forslagsstillerne ønsker å framskynde utvidelsen av en raskere og bedre togforbindelse mellom Oslo og Stockholm, samt strekningene mellom, og mener at regjeringen må ta et tydelig initiativ for å styrke togforbindelsene mellom Norge og Sverige.

Når det gjelder strekningen Oslo–Stockholm, har Jernbanedirektoratet og Trafikverket gjennomført en mulighetsstudie. Studien konkluderer med at det ligger store muligheter for utslippsreduksjoner og næringsvirksomhet i prosjektet, og anbefaler at det prioriteres videre framdrift gjennom en konseptvalgutredning. En slik utredning skal omhandle både trasévalg og forholdet mellom antall stopp underveis og effektiv reisetid.

Jeg mener regjeringen bør ta et tydelig initiativ for å styrke togforbindelsene mellom Norge og Sverige.

Jeg tar dermed opp SVs forslag og de forslagene SV er med på.

Presidenten [19:17:08]: Representanten Mona Fagerås har teke opp dei forslaga ho refererte til.

André N. Skjelstad (V) [19:17:25]: Venstre støtter de fleste av forslagene til SV, som Mona Fagerås tok opp i stad. Ellers må en si seg enig i at det selvfølgelig er mange uløste oppgaver med tanke på jernbanen, som jeg har vært innom i flere runder i dag – ikke minst befraktning av både stridsvogner og andre kjøretøy som er av tyngre beskaftenhet.

Det er dog slik at vi er nødt til å ha noen visjoner for framtiden. Dette handler ikke bare om jernbanen, det handler også om vi kan få ned utslippene våre i framtiden. Derfor er det viktig å ha både en ambisjon og en visjon for nettopp å knytte de nordiske landene mer sammen.

Vi kan ikke skue bakover, som enkelte gjør hele tiden, vi er nødt til faktisk å skue framover. Derfor er Vensstre med på fire av forslagene som SV tok opp i stad.

Sigrid Zurbuchen Heiberg (MDG) [19:18:44]: Me nordmenn er heilt i verdstoppen på klimagassutslepp per person. Me flyr meir enn fem gonger så mykje som den jamne europear. Medan eit land som Frankrike for fleire år sidan innførte forbod mot korte innanriks flygingar på ruter der ein kan ta tog, byggjer regjeringa i Noreg stadig nye motorvegar og nye flyplassar. Og dei få toga me har her i landet, er dyre å reisa med, ofte står dei, eller dei er plutselig erstatta med buss, så det vert i praksis umogleg for oss småbarnsforeldre å bruka.

Det er eit paradoks at Noreg og Sverige, to naboland med felles interesse, historie og mål om grøn omstilling, framleis har eit jernbanetilbod som tvingar folk over på bil og fly. Mange vil reisa miljøvenleg, men dei vert møtte av lang reisetid, manglande forbindelsar og tog som ikkje går. Eit talande eksempel er nattoget mellom Stockholm og Hamburg, som no står i fare fordi Sverige er aleine om rekninga og synest det vert for dyrt. Noreg og Sverige burde samarbeida betre om ei felles løysing som koplar både Oslo og Stockholm til kontinentet til ein langt lågare kostnad for begge land.

Statsråden svara på spørsmål frå komiteen om denne saka at det er dialog mellom norske og svenske myndigheiter om konkrete prosjekt. Det er positivt at Jernbanedirektoratet vurderer nattoginitiativet til København og Hamburg. Gode intensjonar er bra, men me treng forplikting, investeringar og fart.

Miljøpartiet dei Grøne meiner at ein bør inngå samarbeidsavtale med den svenske regjeringa om utvikling av grensekryssande togtilbod med særleg vekt på nattog og høghastighetstog. Det finst lågthengande frukt, f.eks. nattog mellom Trondheim og Stockholm. Ein ny rask jernbane mellom Oslo og Stockholm med under tre timars reisetid vil knyta våre hovudstader nærare saman, både økonomisk og sosialt. For å få dette til må Jernbanedirektoratet få eit tydeleg mandat og ressursar til å jobba med internasjonale prosjekt. Dagens verktøykasse er ikkje tilpassa dei internasjonale ambisjonane me bør ha.

Det er bra at det skjer noko, men no må ikkje dette stoppa opp igjen i endelaus utrekningar. Stortinget må visa minst same vilje til å byggja opp eit togtilbod folk vil bruka, som ein har for å byggja motorveg. Då eg var liten, kunne eg reisa med tog frå Sogn til Oslo. Det kan eg ikkje lenger.

Klimakrisa ventar ikkje, men folk som ønskjer å reisa grønt, dei ventar og ventar på at det skal koma eit tog frå Stortinget. Med det vil eg ta opp Miljøpartiet Dei Grønes forslag.

Presidenten [19:21:16]: Då har representanten Sigrid Zurbuchen Heiberg teke opp dei forslaga ho refererte til.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [19:21:37]: Jeg er glad for at det er stort engasjement i Stortinget for jernbanen. La meg starte med å understreke at utviklingen av grensekryssende togtilbud er en høyt prioritert oppgave. Derfor har vi etablert et samarbeidsforum mellom Jernbanedirektoratet og Trafikverket om utvikling av grensekryssende jernbane.

Norge, ved Jernbanedirektoratet, deltar også i International Rail Passenger Platform for å styrke grensekryssende persontransport på jernbane. Jeg mener disse forane ivaretar det som er intensjonen bak forslagene om å formalisere en avtale mellom svenskene og et felles skandinavisk jernbaneråd.

Når det gjelder nattog, følger vi selvfølgelig opp Stortingets vedtak fra 21. juni 2024. Flere har vist interesse for å etablere nattog fra Oslo til København og/eller Hamburg, og en aktør har annonsert planer om oppstart av nattog til København på kommersiell basis. Jernbanedirektoratet vurderer nå om dette ivaretar de transportpolitiske målene. Jeg vil følge opp saken videre i tråd med det stortingsvedtaket som vi har, og komme tilbake med ytterligere informasjon på egnet måte.

Når det gjelder forslaget om en KVVU for Oslo–Stockholm, viser jeg til at Jernbanedirektoratet allerede arbeider med en strategi for lange togreiser. Jeg mener det er mest hensiktsmessig å avvente beslutning om oppstart av en eventuell KVVU for Oslo–Stockholm til etter at strategien for lange togreiser har gitt oss et bedre grunnlag for å vurdere hvilke strekninger det bør satses på.

Elektrifisering av Meråkerbanen åpner for utvikling av togtilbud mellom Trondheim og Sverige. Vi har god dialog med de svenske myndighetene om både nattog og regionalt dagtilbud. Det svenske nattogtilbudet finansieres av Trafikverket, og en forlengelse til Norge forutsetter en bevilgning fra svensk side.

Fjerntogmarkedet mellom Trondheim og Stockholm har blitt vurdert å være vesentlig mindre enn det vi kan omtale som det interregionale markedet. Et eventuelt styrket regionalt togtilbud vurderes derfor som det mest treffsikre og realistiske alternativet og vil kunne legge til rette for overgangsmuligheter til fjerntog videre til Sundsvall og Stockholm. Regjeringen vil fortsette dialogen med svenske myndigheter om hvordan vi kan styrke det grensekryssende togtilbudet på Meråkerbanen, eventuelt også om vi kan få til en realisering av nattogtilbudet som har vært omtalt. Vi må da vurdere det opp mot samfunnsnytte og transportpolitiske mål.

Jeg vil understreke at utvikling av grensekryssende jernbaneforbindelser er av stor betydning for regjering-

en, og vi vil samarbeide tett og godt med våre naboland i ulike fora.

Presidenten [19:24:42]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 15.

Etter ynske frå transport- og kommunikasjonskomiteen vil sakene nr. 16 og 17 verta handsama under eitt.

Sak nr. 16 [19:24:54]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Endringer i yrkestransportloven mv. (drosjetilbud, internkontroll, kontrollutrustning og tilknytning til sentral) (Innst. 517 L (2024–2025), jf. Prop. 139 L (2024–2025))

Sak nr. 17 [19:25:04]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigbjørn Gjelsvik og Mona Fagerås om tiltak for en mer seriøs drosjenæring og om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Inge Lien, Sigbjørn Gjelsvik og Geir Adelsten Iversen om tiltak for en tryggere drosjenæring (Innst. 425 S (2024–2025), jf. Dokument 8:149 S (2024–2025) og Dokument 8:221 S (2024–2025))

Presidenten [19:25:28]: Etter ynske frå transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til replikkordskifte på inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Tom Einar Karlsen (A) [19:26:03] (ordfører for sak nr. 17): Transport- og kommunikasjonskomiteen har hatt til behandling to representantforslag som omhandler drosjenæringen, og som saksordfører vil jeg takke komiteen for samarbeidet, som har ledet fram til denne felles innstillingen.

Det har vært gjennomført høringer i saken, og komiteen har fått inn fire skriftlige innspill. Nær parallelt med representantforslagene har komiteen også behandlet Prop. 139 L om endringer i yrkestransportloven. Flere av forslagene som framsettes i representantforslaget, er også tema i lovforslaget fra departementet.

Et flertall i komiteen tilrår at representantforslagene ikke vedtas. Ettersom de ulike partiene har litt ulike begrunnelser for sine konklusjoner, overlater jeg til de respektive partier å redegjøre for sitt syn. Jeg går nå over

til å redegjøre for Arbeiderpartiets syn på representantforslagene og på lovforslaget.

For Arbeiderpartiet har det i denne stortingsperioden vært viktig å få på plass en bedre regulering av drosjenæringen som ivaretar alle de hensyn som trengs for å sikre et godt drosjetilbud over hele landet. Taxireformen til Solberg-regjeringen var ikke spesielt vellykket, og den skapte etter vårt syn vel så mange nye problemer som den løste. Med dette lovforslaget får vi behandlet de resterende sentrale temaene som drosjeutvalget har utredet. Arbeiderpartiet er glad for at vi nå får på plass en mer helhetlig og bedre regulering, som legger grunnlaget for at drosjenæringen kan utvikle seg i en mer positiv retning.

Vi har tidligere vedtatt sentraltilknytningsplikt og justeringer i løyveplikten, og nå gjør vi bl.a. enerettsmodellen til et bedre verktøy for fylkeskommunene, sånn at vi kan sikre et godt tilbud tilpasset lokale forhold. Med mulighet for å innlemme kontraktmarkedet i eneretten blir det enklere å legge til rette for et tilstrekkelig næringsgrunnlag til å bære arbeidsplasser med gode lønns- og arbeidsvilkår. Krav til internkontroll og automatisk registrering av forhåndsbestilt drosjetransport legger til rette for en tryggere drosjenæring for både sjåfører og passasjerer og mindre svart økonomi.

Det har dessverre vært en rekke negative medieoppslag fra drosjenæringen de senere år, som viser behovet for en bedre regulering. Arbeiderparti-regjeringens forslag gir oss verktøy som setter oss i langt bedre stand til å få på plass et bedre drosjetilbud, et drosjetilbud som når både by og land, og der vi kan sikre tilbudet til funksjonsnedsatte og andre som er avhengig av drosje i hverdagen. Vi får ivaretatt sikkerheten til både sjåfører og passasjerer bedre, og vi reduserer risikoen for skatteunndragelse og svart økonomi. I tynt befolkede områder kan vi også sikre aktørene i markedet et bedre næringsgrunnlag og på den måten gi flere muligheten til å ha taxi som levebrød.

Geir Inge Lien (Sp) [19:29:20] (ordfører for sak nr. 16): Med Prop. 139 L, endringer i yrkestransportloven mv., vert det innført ei rekkje tiltak for å sikre ei meir oversiktleg og ryddig drosjenæring. Eg vil takke komiteen for samarbeidet.

Vi har brukt mykje tid på drosjenæringa i denne salen dei siste åra. Årsaka er klar: Drosjenæringa er ei svært viktig næring i Noreg. Ho fraktar nokre av dei mest sårbare i samfunnet og tilbyr viktige tenester for alle samfunnslag. Det har vore eit langt lerret å bleike, oppryddinga etter reforma i 2020. Vi har gått nokre steg, men sjølv om Senterpartiet støttar denne proposisjonen, har ikkje regjeringa levert noko som er tilstrekkeleg for å sikre ryddige forhold i bransjen, tryggleik for passasjerar og ei løn å leve av for sjåførar.

Senterpartiet vil gå lenger i oppryddinga enn det regjeringa legg opp til i proposisjonen. Vi ønskjer ei gjennomføring av fylkesvise løyvedistrikt med behovsprøving av tal på løyve, plikt til døgnberedskap og krav til at drosjeyrket skal vere hovudervervet til løyvehavar. Slik sikrar vi eit døgntilgjengeleg drosjetilbod, der sjåførane kan leve av løna si.

Vi vil òg be regjeringa om å skrinleggje eventuelle planar om overprøving av retten sentralane har til å regulere kva slags formidlarar deira løyvehavarar kan vere tilknytte. Det er eit reelt behov for sentralane å drive føreseieleg flåtestyring, spesielt for dei sentralane som driv skule- og pasientkøyning.

Vi ber òg regjeringa om å sikre ei ordning der pasientar som har krav på pasienttransport, slepp å betale meir enn eigendelen for transporten dersom det offentlege ikkje har klart å inngå avtalar om pasienttransport lokalt.

Senterpartiet støttar altså proposisjonen, men vi meiner at det framleis står att eit godt stykke arbeid.

Eg vil dermed ta opp dei forslaga Senterpartiet er med på.

Presidenten [19:32:03]: Då har representanten Lien teke opp dei forslaga han refererte til.

Trond Helleland (H) [19:32:22]: Det foreligger to Dokument 8-forslag og én proposisjon. Jeg vil først si, angående de to Dokument 8-forslagene, at Høyre, sammen med Fremskrittspartiet og Venstre, har merknader som peker på at den drosjereformen som foregående taler mener var mislykket eller feil, har vi mye større tro på. Dette har vi diskutert mange ganger i denne perioden.

Vi ønsker altså en sektor som er åpen for innovasjon og konkurranse, og som har ett fokus, nemlig kunden. Kunden som skal ta denne bilen fra a til b, har krav på og rett på å kunne velge mellom ulike tilbud, og det åpnet drosjereformen for. Jeg vil særlig framheve den forutsigbarheten en har fått gjennom de nye app-baserte tjenestene til bl.a. Uber og Volt, men også Oslo Taxi og andre, der en kan forhåndsbestille og betale, og vet hva en skal betale. Det store problemet i drosjemarkedet har vært praiemarkedet, der det har vært useriøse forhold der folk har blitt belastet for enorme summer for korte distanser. Der er det gjort endringer som vi kan støtte. Vi har ikke noe ønske om å støtte disse Dokument 8-forslagene.

Når det gjelder proposisjonen, har Høyre sammen med Venstre rett og slett sagt at den vil vi avvise. Den ble fremmet en måned etter at Stortinget og regjeringen hadde blitt enige om siste frist for å fremme vesentlige saker, og vi finner det helt uansvarlig å skulle behandle en sak som har så stor betydning for en næring, uten en reell prosess. Vi hadde en kort høring, to ganger tre minutter, det er det som har vært grunnlagsbehandlingen av dette i komiteen. Jeg kan gjerne takke saksordføreren

for godt samarbeid gjennom perioden, men i denne saken vil Høyre rett og slett si at flertallet har trumfet gjennom viljen sin, av frykt for at det skal komme politiske endringer til høsten som gjør at de ikke får fortsette arbeidet med å reetablere drosjemonopol og en gammel-dags måte å drive politikk på.

Morten Stordalen (FrP) [19:35:12]: En kort kommentar fra Fremskrittspartiet: Når det gjelder Dokument 8-forslagene, er vi, sammen med Senterpartiet og SV, med på det ene forslaget, mindretallsforslag nr. 1, om å sørge for pasienttransport der helseforetakene ikke har inngått avtale. Det er fornuftig, og jeg skulle egentlig ønske flere sto bak det.

Når det gjelder lovproposisjonen, er vi, i likhet med Høyre, litt overrasket over at man har holdt på så lenge og kommer så mye på overtid med en lovproposisjon som man vet har skapt så stort engasjement, som man selv sier, også fra denne talerstolen. Da reformen i sin tid ble innført, var det riktig. Så har jeg sagt flere ganger etterpå at det ikke er sikkert alt var riktig ideelt sett, men det var riktig prinsipielt – at det ble mer konkurranse.

Det er spesielt at man på dette området, samferdselssektoren, ikke har noe problem med å utfordre EØS-reglene – jeg skjønner at ESA allerede har varslet at de vil forfølge saken, i likhet med når det gjelder togkjøring og andre områder – spesielt når vi har en statsminister som sier at vi må følge EØS mer, og ikke mindre. Tidligere i dag har vi diskutert EØS og regelverket for førerkort. Der er det helt umulig, men når det gjelder dette, for å hindre etableringsfrihet og konkurranse, er det plutselig ikke så nøye for regjeringen og flertallet allikevel. Jeg synes det er uheldig for bransjen og alle kundene at man kjører en så kort prosess og til de grader overkjører, uten å ha ordentlige høringer og forsvarlig saksbehandling.

Mona Fagerås (SV) [19:37:10]: SV har lenge tatt til orde for reguleringen av drosjemarkedet, som skal forhindre skyhøye priser, sikre at det blir mulig å leve av å kjøre drosje samt forhindre skatteunndragelse og sosial dumping i næringen.

Solberg-regjeringens taxireform, som kom i 2020, har ført til flere aktører, høyere priser og vanskeligere arbeidsforhold for sjåførene. Det sier seg selv at markedet for sjåfører blir tøffere når det blir så mange – flere tusen – flere tillatelser. Skal det gå an å leve av å kjøre drosje, og skal folk kunne fortsette å bruke drosje uten å betale i dyre dommer, må vi regulere markedet.

SV og regjeringen ble i budsjettavtalen for 2023 enige om følgende:

«Stortinget ber regjeringen komme med nødvendige lov- og forskriftsendringer for å gjeninnføre plikten til å være tilknyttet en drosjesentral og dri-

veplikt og antallsbegrensning i drosjenæringen i løpet av 2023.»

Det var bra, men jeg er nødt til å si at oppryddingen i drosjenæringen har gått litt i slow motion. I valgkampen for fire år siden var vi jo enige. Støre uttalte til VG 1. november 2020 at de skulle stanse frislippet hvis de vant valget. Støre uttalte bl.a.:

«Vi skal sørge for at denne bransjen ikke fylles opp av useriøse aktører som tar livsgrunnlaget vekk fra dere som driver i godt drevne drosjeselskaper i dag. Vi skal fikse dette når vi kommer i regjering.»

Som sagt har det tatt altfor lang tid, for dette ble sagt for fire og et halvt år siden, og Arbeiderpartiet støtter ikke forslagene SV og Senterpartiet kommer med i dag. Taperne er de som skal forsøke å leve av denne næringen. Vi skal ha en levedyktig drosjenæring i hele Norge, der passasjerene kan være trygge, der sjåførene skal kunne leve av jobben sin, og der næringen sikres gode rammevilkår i en hvit økonomi.

Frislippet har ført til dårligere sikkerhet for drosjekundene og et presserende behov for oppstramminger i regelverk som er knyttet til uniformering av drosje og identifisering av sjåfør. SV stemmer for de to løse forslagene som kommer fra Senterpartiet.

André N. Skjelstad (V) [19:40:25]: Representanten Trond Helleland hadde en god utredning om det som gjelder proposisjonen, der vi er veldig tydelige. Det har jo knapt vært en seriøs høring om det – men vi skal ikke forlenge dette. Venstre kommer til å støtte forslag nr. 1, fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet og SV, som gjelder pasientreiseforskriften.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [19:41:12]: Drosje er en viktig del av det samlede transporttilbudet i Norge. Regjeringen er opptatt av at vi skal tilrettelegge for et tilfredsstillende drosjetilbud i hele landet, og at vi skal styrke kvaliteten i næringen. Vi skal også ha en drosjenæring som er preget av hvit økonomi, forbrukervern og sikkerhet for både passasjer og sjåfør. Regjeringen legger nå fram et lovforslag som sørger for nettopp dette.

For å sikre et tilfredsstillende drosjetilbud i hele landet foreslår vi at fylkeskommunene har ansvar for å vurdere om det er et tilfredsstillende drosjetilbud i enkeltturmarkedet som en del av det helhetlige transporttilbudet. Fylkeskommunene kan, om nødvendig, iverksette tiltak som skal sikre et tilfredsstillende tilbud.

Vi foreslår å videreføre ordningen med at fylkeskommunene kan tildele enerett, men da med større fleksibilitet for fylkeskommunene. Enerettssområdene må ikke lenger følge kommunegrensene, og fylkeskommunene kan gjøre enerett gjeldende for kontraktsmarkedet. I tillegg foreslår vi å oppheve terskelverdien for

hvilke kommuner enerett kan tildeles i. Jeg har tro på at disse justeringene vil gjøre det enklere for fylkeskommunene å sikre et tilfredsstillende drosjetilbud.

Vi foreslår at fylkeskommunene og andre offentlige myndigheter skal forelegge kontrakter for andre berørte myndigheter og vurdere og ta hensyn til virkningene kontrakten vil ha på det øvrige transporttilbudet. Slik dialog i forkant av kontraktsinngåelser skal bidra til økt samordning av transport som ulike myndigheter har ansvar for.

Vi foreslår videre at drosjesentralen skal sørge for at det blir innført og utøvd internkontroll, både i sentralens egen virksomhet og i tilknyttede løyvehaveres virksomhet. Løyvehavere kan kun være tilknyttet én drosjesentral. Disse kravene skal bidra til å sikre regelverket etterlevelse, særlig med mål om å ivareta hvt økonomi, personsikkerhet og forbrukervern. Vi foreslår at fylkeskommunen blir tilsynsmyndighet for internkontroll.

Vi foreslår videre at løyvehavere skal registrere betaling for løyvepliktig transport i godkjent kontrollutrustning. Bestilte turer skal automatisk registreres i kontrollutrustningen. Kontrollutrustningen skal ha fast tilknytning til bilen gjennom fysisk kobling eller på annet sikkert vis. Forslaget åpner også for at departementet kan fastsette teknologinøytrale krav til kontrollutrustning i forskrift. På sikt åpner disse endringene for at det kan komme løsninger på markedet som kan gjøre det mulig å bruke andre kontrollutrustninger enn taksameter.

Presidenten [19:43:15]: Det vert replikkordskifte.

Geir Inge Lien (Sp) [19:44:24]: Det har vore gjort mykje bra i regjering med Arbeidarpartiet og Senterpartiet, men noko gjenstår. Før me gjekk i regjering, vart det danna eit hefte som heiter Hurdalsplattforma, som gav eit veldig greitt mandat til regjeringa og statsråden for kva veg og retning vi skulle dra dette. Difor har vi i Senterpartiet no sagt at vi er fornøgde og vil støtte proposisjonen. Det gjenstår likevel ein del ting frå Hurdalsplattforma. Blant anna er ikkje fylkeskommunale antalsavgrensingar på plass, og like eins er ikkje driveplikt innført. Kan statsråden grunngje kvifor han ikkje har teke med det, når det stod så klart i Hurdalsplattforma at det bør vere med, og når det er eit ønske frå næringa?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [19:45:21]: Vi har vært opptatt av, når vi har utformet ny drosjepolitikk sammen med Senterpartiet i regjering, og nå også her i Stortinget, at vi skal lage en bærekraftig drosjenæring. Vi skal være opptatt av personsikkerhet, vi skal primært være opptatt av kundene, og vi skal være opptatt av hvt økonomi. Det skal også være en bærekraftig næring for dem som jobber som drosjesjåfører.

Jeg har også vært opptatt av, og det mener jeg er noe vi deler, at vi skal lage drosjereguleringer som kan stå seg. De skal være godt innenfor EØS-regelverket. Det skal være en regulering som forhåpentligvis også vil kunne stå seg over tid. Vi mener nok at den tilnærmingen vi nå gjør, gjennom å bruke modellen med enerett og legge til rette for at den også kan brukes i større grad enn tidligere, er et godt svar på det som ligger i Hurdalsplattformens formuleringer.

Geir Inge Lien (Sp) [19:46:14]: Det er eit skritt, men det er ikkje fullt ut, verken dit Hurdalsplattforma har ønskt å ta det eller dit næringa ønskjer å ta det for at ein skal få eit ryddig og godt opplegg for næringa, der ein kan vere sikker på at drosjesjåførar, f.eks. i Oslo – og i resten av landet òg – kan leve av transport som yrke både i helgar og elles.

Vi kjem med to lause forslag. Det er for oss veldig viktig å lytte til næringa. Det med at løyvehavar berre kan vere tilknytt ein sentral, og at det då er sentralen sjølv som kan setje dagsordenen, er det noko statsråden meiner er mogleg å imøtekomme?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [19:47:05]: I vårt lovfor-slag ligger det jo at man skal være tilknyttet én sentral. Jeg tror det representanten viser til, er dette med å kunne være formidler av drosjetjenester hos flere. Det er flere sider ved det. Det er anledning til å gjøre det i dag, tror jeg, det er slik at enkelte sentraler virker på den måten, men hvis det blir veldig omfattende, kan man risikere at det blir for lite konkurranse i markedet, og at det sånn sett vil bli til lite gunst for kundene. Så det vil være et viktig balansepunkt.

Geir Inge Lien (Sp) [19:47:46]: Slik eg opplever det både frå næringa og ute i marknaden, er det enorm konkurranse. Eg tok drosje i går, og då kunne drosjesjåføren fortelje meg at eg var den første kunden på ganske lang tid, på fleire timar; han hadde hatt ein tur. Det kom drosjer frå andre regionar, òg drosjer som kanskje ikkje hadde alt registrert inn, ut frå det som vart fortalt. Det er for så vidt eit stort problem. Difor meiner vi at dette med fylkesvise løyvedistrikt er viktig, og at det ikkje er fullt ut godt nok det som statsråden her seier at han imøtekjem til ein viss grad. Kvifor er det så utruleg farleg for statsråden å kunne vere med på at Arbeidarpartiet og regjeringa innfører det som står i Hurdalsplattforma om å gjeninnføre fylkeskommunale antalsavgrensingar?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [19:48:48]: Som jeg allerede har vært inne på, er det fordi vi har valgt en litt annen tilnærming til det. Vi må jo se det vi nå gjør, i sammenheng. For det første har vi gjort en rekke reguleringer

også sammen i regjering. Det har jo vært krav til løyveggaranti, og det har vært innramming av drosjepraksisen med tanke på bruk av taklamper, mm. Det er masse forslag som er gjennomført gjennom den første proposisjonen vi hadde på dette området, som gjør at vi ser at antall løyver nå går ned, etter at vi hadde et veldig høyt nivå på det.

Så mener vi at de grepene vi nå tar gjennom å gi fylkeskommunen en rolle i å vurdere helheten i tilbudet, det å forsøke å samordne kontraktmarkedet og utvikle enerettsmodellen videre, vil gi fylkeskommunene et godt grep om å få til et bærekraftig drosjetilbud i hele landet.

Mona Fagerås (SV) [19:49:46]: Dette blir min aller, aller siste tur på Stortingets talerstol, så nå må ministeren svare godt!

Drosjeutvalget har gjort noen vurderinger knyttet til egenandel for pasienttransport i områder der det offentlige ikke har inngått kontrakt om pasienttransport. I dag må disse pasientene med rett til transport legge ut for hele kostnaden selv før de får den refundert. Dette kan ende opp med store personlige utlegg, noe som vil være en vesentlig belastning, spesielt for dem med lave og vanlige inntekter.

Hva vil regjeringen gjøre for å finne gode og smidige løsninger for pasienter der helseforetakene selv ikke klarer å inngå kontrakter om transport?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [19:50:38]: Nå er jeg redd at det er helseministerens kunnskap som må avgjøre om dette blir et godt svar eller ikke, men vi får håpe at han er godt skodd. Han har gitt innspill til dette, for det ligger jo under Helse- og omsorgsdepartementet.

Dersom pasientene selv skal kunne bestille reise og transportøren skal kunne fakturere helseforetaket direkte uten at det foreligger en avtale, vil det trolig være i strid med anskaffelsesregelverket, og det vil jo være uheldig. En eventuell plikt for det offentlige til å tilby refusjonsordning kan gjøre det mindre attraktivt for potensielle tilbydere å inngå tilbud i konkurranser, og dette vil i neste omgang kunne gi helseforetakene økte kostnader til pasienttransport og resultere i mindre penger til pasientbehandling.

Presidenten [19:51:17]: Då er replikkordskiftet omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [19:51:40] (leiar i komiteen): Det er avgjerande viktig å sikre eit godt og velfungerande drosjetilbod i heile Noreg, i bygd og by, og ikkje minst er det viktig av omsyn til nokre av dei mest sår-

bare gruppene i samfunnet. For dei som har særskilte behov og utfordringar, f.eks. dei som ikkje har – og heller ikkje kan få – førarkort, eller dei som ikkje heller kan bruke kollektivtransport, er det heilt avgjerande at vi har gode løysingar for å ivareta eit godt og trygt transporttilbod. Det gjeld for dei som er i dei store byane, og som har behov for transport her i ulike samanhengar, men det gjeld òg rundt omkring i mindre kommunar, der det er lange avstandar, og der annan type kommunikasjon ofte ikkje er like godt utbygd som i dei meir sentrale områda.

Det er avgjerande viktig å sikre eit drosjetilbod som gjev tryggleik for kundane, som gjev ein jobb å leve av for drosjesjåførane, løyvehavarane, og som sikrar at ein har ryddige forhold, god kontroll og innrapportering av både skattar og andre ting som myndigheitene krev.

Dessverre var drosjeliberaliseringa eit historisk feilgrep, ei varsla katastrofe som bl.a. Senterpartiet – saman med næringa og fleire andre – åtvara kraftig mot.

Vi har gjort viktige grep så langt i perioden, saman med Arbeidarpartiet, og òg med støtte frå SV og nokre andre, bl.a. med å innføre krav om taklampe, bankgaranti, kompetansekrav og sentraltilknytting. I denne saka er det nye viktige grep som kjem på plass, knytt til at ein berre skal kunne vere tilknytt éin sentral om gangen, og at ein får eit betre fungerande system for einerettar, der òg kontraktsmarknaden kan inngå som ein del av einerettane, altså både skule- og pasientkøyring.

Det er òg bra, det som statsråden seier om at fylkeskommunane skal få eit ansvar for å vurdere om det er eit tilstrekkeleg drosjetilbod. I oppfølginga av det er det likevel viktig at fylkeskommunane får nokre verktøy, og då er det viktig at ein har fylkesvise løyvedistrikt, og at ein då har moglegheit til å innføre antalsavgrensing og krav om driveplikt som oppfølging av det. Det same gjeld at ein skal kunne ha krav om hovuderverv, at det skal gjelde generelt, og at ein vidarefører den utvida drosjeløyveordninga, og at det då skal vere for drosjer som er registrerte som rullestoltilpassa. Det siste hadde eg verkeleg håpa at kunne få ganske brei tilslutning her. Eg håpar det er eit forslag som fleire kan vurdere.

Geir Inge Lien (Sp) [19:54:59]: I 2021 gav veljarane Senterpartiet mandat til å rydde opp etter Høgre, Venstre og Framstegspartiet, og me gjekk rett på sak. For å finne ei regulering av drosjenæringa som ville stå seg over tid, vart det oppnemnt eit drosjeutval.

Mykje har skjedd for å rydde opp: Det vart innført krav til taklampe, uniformering av drosjane, kompetansekrav til løyvehavar og viktige grep for å sikre kvit økonomi i næringa. Med Prop. 139 L for 2024–2025 følgjer ein vidare opp dei viktige anbefalingane frå drosjeutvalet i dag.

Eg er likevel skuffa over korleis Arbeidarpartiet har følgt opp ambisjonane for drosjenæringa i Hurdals-plattformen. Fylkeskommunal antalsavgrensing ville ha gjeve næringa og sjåførane eit betre livsgrunnlag, og den generelle driveplikta ville ha gjort det føreseieleg for dei reisande, både i og utanfor byane. Hadde Arbeidarpartiet følgt den plattformen dei styrer etter, ville dei i dag ha stemt for våre forslag som handlar om dette. Det er synd at Arbeidarpartiet ikkje klarer å halde ord.

Det er bra at fylkeskommunane no kan inkludere kontraktsmarknaden i eneretten, dersom dei vel å bruke dette verktøyet. Samtidig vert det ikkje gjort grep for å sikre at Pasientreiser skaffar trygg transport for pasientar utan å leggje opp til sosial dumping for sjåførane og løyvehavaren. Dette er noko eg saknar. Kontraktar med dårlege løningar for sjåførar betyr nødvendigvis at pasientane kan kome for seint til timar i helsevesenet. Eg lurar på om det ikkje er å spare seg til fant når dei knappe ressursane i helsevesenet vert ståande ubrukte som følge av at vilkåra og anbudsrunder er for dårleg i dette opplegget.

Sikkerheita for passasjerane må framover vere i fokus. Krav om internkontroll er eit viktig verktøy, men Senterpartiet føreslår, i lag med SV, at regjeringa må sjå på ytterlegare tiltak for å sikre passasjerane ytterlegare.

Litt om dei lause forslaga frå Senterpartiet i dag: Vi meiner at utvida drosjeløyve må vidareførast som eigen løyvekategori, og at desse bilane må vere rullestoltilpassa. Det handlar om tilgang til grunnleggjande transporttenester for ei svak gruppe.

Drosjesentralane har òg eit legitimt behov for å drive effektiv flåtestyring for å sikre at elevar og pasientar får dei tenestene dei har krav på. Senterpartiet ber difor regjeringa leggje til grunn at ein ikkje blandar seg inn i kva slags avtalar som inngår mellom løyvehavar og senteral.

Eg vil takke for ein god debatt.

Tom Einar Karlsen (A) [19:58:17]: Trygge og gode arbeidsplasser er en hovedprioritet for Arbeiderpartiet, også innenfor drosjenæringen. Når det gjelder drosjenæringen, skal vi også ta hensyn til brukerne som har behov for drosjetransport, og det mener vi at vi greier å få til her.

Arbeiderpartiet mener altså at summen av alle de tiltakene som har vært gjort og dem vi gjør nå, kanskje med sentraltilknytningsplikten og en mer fleksibel enerettsmodell som de viktigste tiltakene, får oss i riktig retning, uten at det nå er behov for å innføre fylkesvise løyvedistrikter igjen. Fylkeskommunen kan f.eks. i kortere perioder stille krav om døgnberedskap og begrense antall løyver.

Å innlemme kontraktsmarkedet i enerettsmodellen er et stort steg i riktig retning. Det er kanskje den tilbakemeldingen jeg får flest ganger når jeg er ute og snakker med drosjenæringen, spesielt i mer grissgrendte strøk. Da får vi klar tilbakemelding om at markedet noen steder er så tynt at hvis man skal overleve som taxisjåfør, trenger man både skolekjøring, pasientkjøring og spotmarkedet, altså praiemarkedet. Det er noe vi nå leverer på, og det tror jeg kommer til å bli veldig bra for næringen. Mye av det som antallsbegrensning og de fylkesvise løyvedistriktene var ment å løse, greier vi nå forhåpentligvis å løse med enerett.

Vi ser allerede at antallet løyver er på tur ned. Det har gått ned som følge av mange av de tiltakene som vi har innført – kanskje dette med bankgaranti var viktigst i så måte. Vi kjenner i Arbeiderpartiet at vi er på riktig vei. Det er imidlertid alltid vanskelig å få majonesen tilbake på tuben når den har vært ute av tuben, så vi har noen problemstillinger som vi antakelig vil bruke mer tid på å få på plass, og vi blir nok nødt til å følge opp denne næringen framover også.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [20:00:48] Først til representanten Helleland, som var oppteken av prosessen i denne saka. Det er litt interessant at ein er ganske selektiv med omsyn til i kva slags samanhengar ein meiner det er greitt å ha rask behandling i Stortinget og ikkje. Høgre fremja eit representantforslag om ein bustadsosial strategi den 26. mai, som ein då pressa gjennom behandling av, med knapt fleirtal i Stortinget, i denne perioden. Det var langt seinare enn då denne proposisjonen kom.

Dersom ein vil ta for seg proposisjonar og lovsaker frå regjeringa, la oss gå tilbake igjen til den perioden som Høgre sat med statsministeren – det vert vel ei stund til neste gong – i tillegg til at Framstegspartiet sat med finansministeren og Venstre og Kristeleg Folkeparti utgjorde ein del av fleirtalet. Dei la fram tilknyttinga til EUs finanstilsyn – som ikkje berre innebar lovendringar for Noreg, men som òg innebar suverenitetsavståing – tidsmessig seinare enn denne proposisjonen har vorte lagt fram. Det er verkeleg snakk om saker som har store og vidtrekkande konsekvensar, og som er særdeles vanskelege å gjere om på.

Til det som vert sagt om appar, at det er dei nye selskapa som innoverer på det området: Nei, ny teknologi og bruk av appar brukar dei tradisjonelle drosjeselskapa, dei etablerte aktørane, i rikt monn. Det som er bra og viktig for kunden, er nettopp kombinasjonen å kunne bruke app samtidig som det er ei kopling opp mot ein drosjesentral og eit taksameter, slik at ein veit kva ein bestiller, og at ein òg får ei kvittering tilbake der det står veldig tydeleg definert.

Vidare til det som handlar om einerett: Vi er veldig glade for det som skjer på det området og det som regjeringa har lagt fram der, men det er ikkje tilstrekkeleg. Det er heilt riktig at det er mange drosjesjåførar i distrikta som har utfordringar med omsyn til å få eit tilstrekkeleg levebrød, men det gjeld drosjesjåførar i heile landet. Eg har hatt drosjesjåførar og folk som driv sentralar inne på kontoret mitt som har vore djupt fortvila, og som forsøker å få eit levebrød i denne byen og i andre sentrale område.

Det er framleis ein stor jobb å gjere for å rydde opp i drosjenæringa, for å sikre tryggleik for kundane, ein jobb å leva av for drosjesjåførane og sentralane, og god kontroll. Til det siste: Eg må seie at eg med basis i dei avsløringane som har vore, bl.a. i Avisa Oslo, er overraska over at fleirtalet ikkje kan vere med på forslaget som Senterpartiet og SV har saman om å be regjeringa setje i gang eit arbeid med ytterlegare tiltak som kan sikre drosjekundar og drosjesjåførar mot uønskte hendingar, og sikre betre oversikt og auka seriøsitet. Vi viser bl.a. til eit konkret forslag om kjennemerke, som er éin ting som kan vurderast.

Geir Inge Lien (Sp) [20:04:05]: Eg vil berre til slutt takke for ein utruleg god debatt og ønskje komiteen god sommar. Det vert heilt sikkert veldig mykje arbeid utover, og eg syntest det var veldig flott å høyre frå Arbeidarpartiet at dei i neste omgang kanskje kunne sjå på dei forslaga som vi i Senterpartiet og SV i dag fremjar

i fellesskap. Det trur eg vert viktig, iallfall er det viktig for oss i Senterpartiet. Vi meiner alvor med dette. Vi ønskjer å få ei ryddig og god næring, slik at vi skal få ein god og trygg arbeidsplass for dei som både driv og køyrer drosje, og vi ønskjer òg at pasientane skal få sleppe slike ting som vi ser ut frå dei oppslaga vi har sett rundt om i aviser no. Vi treng ei god utdanning, med godt kvalifiserte sjåførar, slik at både pasientar og andre som brukar drosjetenester, kan føle seg trygge og vere sikre på at dei kjem seg fram dit dei skal, både trygt og godt.

Vi i Senterpartiet meiner at vi har kome eit godt stykke på veg no gjennom det arbeidet som har vore gjort. Likevel er vi ikkje i mål, og vi ønskjer å samarbeide tett med næringa og med folket som har bruk for drosjenæringa i framtida, slik at det skal verte endå betre for drosjene både i byene og på landet.

Presidenten [20:05:31]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sakene nr. 16 og 17.

Sak nr. 18 [20:05:37]

Referat

Presidenten [20:05:37]: Det ligg ikkje føre noko referat.

Dermed er kartet for i dag ferdigdebattert. Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Det er ikkje sett, og møtet er heva.

Møtet slutt kl. 20.06.

